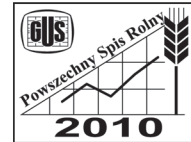

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

Gospodarstwa rolne w Polsce na tle gospodarstw Unii Europejskiej - wpływ WPR

Praca zbiorowa pod kierunkiem
prof. dr hab. W. Poczty

Powszechny Spis Rolny 2010

WARSZAWA 2013

Opracowanie analityczne o charakterze naukowo-badawczym wykonane pod kierunkiem prof. dr hab. W. Poczty

Zespół autorski:

Dr Arkadiusz Sadowski
Dr Agnieszka Baer-Nawrocka
Prof. dr hab. Walenty Poczta

Recenzenci:

Prof. dr hab. Wiesław Musiał – Uniwersytet Rolniczy w Krakowie
Prof. dr hab. Henryk Runowski – Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

Projekt okładki

Lidia Motrenko-Makuch

ISBN: 978-83-7027-539-6

Publikacja dostępna na <http://www.stat.gov.pl>

Druk i oprawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych
al. Niepodległości 208, 00-925 Warszawa

PRZEDMOWA

Niniejsza publikacja zatytułowana „Gospodarstwa rolne w Polsce na tle gospodarstw Unii Europejskiej – wpływ WPR” zawiera wyniki prac analitycznych o charakterze naukowo-badawczym, wykonanych przez zespół naukowców Wydziału Ekonomiczno-Społecznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, pod kierunkiem prof. dr hab. Walentego Poczty.

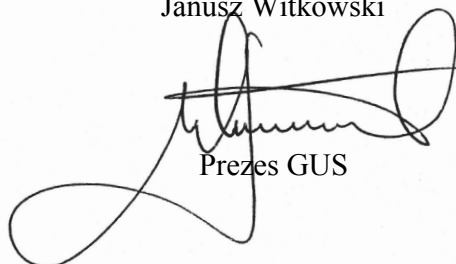
Opracowanie poświęcone jest ocenie przemian strukturalnych w rolnictwie polskim na tle krajów Unii Europejskiej w latach 2003-2010 (dla Polski lata 2002-2010). Przedstawiono w nim przesłanki przemian strukturalnych w rolnictwie z próbą określenia rzeczywistego zakresu oraz kierunków ewolucji struktur rolnych.

Podstawowymi źródłami danych w prezentowanej publikacji są wyniki Powszechnych Spisów Rolnych 2002 i 2010 (PSR 2002, PSR 2010). Dodatkowo, do analiz wykorzystano zasoby internetowe Urzędu Statystycznego Unii Europejskiej – Eurostat oraz dane pochodzące z Rachunków Ekonomicznych dla Rolnictwa (*Economic Accounts for Agriculture - EAA*) dostępne dla wszystkich analizowanych państw w latach 2000-2010.

Prezentowana publikacja została wysoko oceniona przez recenzentów prof. dr hab. Wiesława Musiała z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie oraz prof. dr hab. Henryka Runowskiego ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Obaj recenzenci podkreślili, że podjęty w pracy problem ma istotne znaczenie dla pogłębienia i lepszego zrozumienia procesów jakie zachodziły w polskich i unijnych gospodarstwach rolnych w analizowanym okresie oraz dla sformułowania rekomendacji na przyszłość w tym zakresie. Pośrednio umożliwia też ocenę skuteczności podstawowych instrumentów WPR w kreowaniu pożądanego kierunku rozwoju sektora rolnego i wzmacnianiu jego konkurencyjności.

Wyrażam przekonanie, że prezentowane opracowanie ma ogromną wartość merytoryczną i informacyjną oraz wychodzi naprzeciw oczekiwaniom społecznym odnośnie opisu statystycznego wsi i rolnictwa i mam nadzieję, że zostanie dobrze przyjęte przez różne środowiska zajmujące się rolnictwem, wsią i gospodarką żywnościową w tym administrację państwową, samorządy, rolnicze organizacje syndykalne, środowisko naukowe, studentów i samych rolników.

Janusz Witkowski

Prezes GUS

Warszawa, wrzesień, 2013 r.

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
Wprowadzenie.....	7
Uwagi metodyczne.....	9
1. Struktura gospodarstw rolnych w Polsce i w pozostałych państwach Unii Europejskiej w latach 2003-2010	13
1.1. Czynniki produkcji i ich produktywność w gospodarstwach według struktury obszarowej.....	13
1.1.1. Liczba gospodarstw i powierzchnia użytków rolnych.....	13
1.1.2. Nakłady pracy	26
1.1.3. Wyposażenie techniczne	33
1.1.4. Pogłowie zwierząt.....	38
1.1.5. Produktywność pracy i ziemi.....	43
1.2. Czynniki produkcji i ich produktywność w gospodarstwach według form własności ...	50
1.2.1. Liczba gospodarstw i powierzchnia użytków rolnych.....	50
1.2.2. Nakłady pracy	55
1.2.3. Produktywność pracy i ziemi.....	58
1.3. Skala produkcji zwierzęcej i roślinnej (koncentracja i specjalizacja).....	61
1.3.1. Skala chowu wybranych zwierząt gospodarskich.....	61
1.3.1.1. Bydło.....	61
1.3.1.2. Krowy mleczne	69
1.3.1.3. Trzoda chlewna	77
1.3.2. Skala produkcji głównych upraw polowych.....	87
1.3.2.1. Zboża.....	87
1.3.2.2. Ziemniaki	95
1.3.2.3. Buraki cukrowe	103
1.3.2.4. Rzepak.....	111
1.3.2.5. Warzywa	119
1.3.3. Typy produkcyjne gospodarstw rolnych.....	128
1.4. Charakterystyka gospodarstw według wielkości ekonomicznej.....	140
1.4.1. Liczba gospodarstw i powierzchnia użytków rolnych	140
1.4.2. Standardowa produkcja.....	144
1.4.3. Struktura ekonomiczna gospodarstw a formy ich własności	146
1.4.4. Struktura ekonomiczna gospodarstw a specjalizacja produkcji.....	148
1.4.5. Struktura ekonomiczna gospodarstw a działalność gospodarcza inna niż rolnicza	158

1.5.	Charakterystyka gospodarstw według wybranych cech społeczno-ekonomicznych....	162
1.5.1.	Liczba gospodarstw według wieku użytkowników gospodarstw	162
1.5.2.	Gospodarstwa i powierzchnia użytków rolnych według działalności gospodarczej innej niż rolnicza	168
1.6.	Znaczenie i struktura obszarowa gospodarstw ekologicznych	171
1.6.1.	Liczba gospodarstw i obszar użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych	171
1.6.2.	Struktura gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych gospodarstw	173
2.	Wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej w Polsce oraz w innych krajach członkowskich – koperty krajowe	178
2.1.	Płatności bezpośrednie	178
2.2.	II filar Wspólnej Polityki Rolnej.....	182
2.2.1.	Znaczenie polityki rozwoju obszarów wiejskich	182
2.2.2.	Oś I: poprawa konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego	185
2.2.3.	Oś II: poprawa środowiska naturalnego i terenów wiejskich	187
2.2.4.	Oś III: jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.....	189
2.2.5.	Relacje między osiami programów rozwoju obszarów wiejskich	191
2.3.	Relacje między krajowymi płatnościami w ramach filaru I i II.....	193
3.	Próba identyfikacji zależności pomiędzy wykorzystaniem środków pomocowych Unii Europejskiej a skalą przemian strukturalnych w rolnictwie.....	195
3.1.	Relacja pomiędzy wykorzystaniem dopłat bezpośrednich a zmianami struktury obszarowej.....	195
3.2.	Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań inwestycyjnych osi I PROW a zmianami struktury obszarowej	198
3.3.	Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań osi II PROW a zmianami struktury obszarowej.....	200
3.4.	Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań osi II PROW a zmianami znaczenia gospodarstw ekologicznych	202
3.5.	Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań osi III i IV PROW a zmianami struktury społecznej	204
	Podsumowanie i wnioski.....	207
	Literatura	212
	Strony internetowe	216
	Aneks	217

Wprowadzenie

Ostatnia dekada w Polsce oraz w pozostałych nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej, to końcowy okres przygotowania do członkostwa oraz pierwsze lata uczestnictwa w strukturach UE (**Józwiak** i in. 2011, **Kowalski** 2009, **Poczta**, **Siemiński** 2010, **Poczta** 2011). Dla państw oraz ich gospodarek wiązało się to z następującymi zjawiskami:

- przystąpieniem do Jednolitego Rynku Europejskiego (JRE),
- dostosowaniem prawodawstwa do dorobku wspólnotowego (*acquis communautaire*), w tym w zakresie unijnych norm jakościowych, środowiskowych i zdrowotnych,
- możliwością skorzystania z unijnych funduszy pomocowych.

Wszystkie te czynniki stanowiły potencjalne przyczyny przekształceń strukturalnych poszczególnych sektorów gospodarki, w tym także rolnictwa, które ze względu na swoją specyfikę w sposób szczególny reaguje nie tylko na koniunkturę rynkową, lecz także na instrumenty polityki gospodarczej (**Sadowski**, **Poczta** 2007, **Sadowski**, **Czubak** 2011, **Sadowski** 2012). Wpływ członkostwa na ewolucję struktur rolnych jest tym znaczniejszy, że Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej jest jedyną spośród polityk gospodarczych, mającą w pełni wspólnotowy charakter, opartą na jednolitych – unijnych uregulowaniach i finansowaną z budżetu UE.

W przypadku uwarunkowań związanych z przystąpieniem do Unii Europejskiej, szczególnie należy zwrócić uwagę na otwarcie rynków, co z jednej strony oznacza poszerzenie grona potencjalnych odbiorców, a z drugiej wzrost presji konkurencyjnej ze strony podmiotów z pozostałych krajów Wspólnoty. Równie ważna w przypadku rolnictwa jest konieczność dostosowania się do unijnych norm środowiskowych i zdrowotnych, gdyż wymaga to niejednokrotnie podjęcia szeregu działań inwestycyjnych lub też zmieniających sposób organizacji gospodarstwa. Zagadnienie to szczególnego znaczenia nabiera w przypadku polskich gospodarstw, gdzie w okresie przed przystąpieniem do UE problematyka stosowania norm nie była podnoszona, stąd też zarówno dla samych gospodarstw, jak i instytucji doradczych oraz administrujących poszczególnymi instrumentami polityki, koniecznym było dokonanie daleko idących dostosowań. Najważniejszym jednak czynnikiem mogącym decydować o zakresie i kierunku przekształceń struktur rolnych jest objęcie sektora działaniami pomocowymi, realizowanymi za pośrednictwem poszczególnych instrumentów finansowych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej. Jest to szczególnie ważne w przypadku

Polski, gdzie *gros* gospodarstw rolnych charakteryzuje się nie tylko niewielką powierzchnią i skalą produkcji, lecz także znacznym niedoinwestowaniem (**Grosse, Hardt** 2010, **Pocztka** 2006). Zauważyć przy tym trzeba, że nie wszystkie aspekty związane z przystąpieniem do UE sprzyjają przemianom, bądź też działają w różnych – często sprzecznych kierunkach. Zwiększenie presji konkurencyjnej, konieczność dostosowania do norm oraz możliwość skorzystania z pomocy na działania modernizacyjne w ramach II filaru WPR, generalnie przyczyniają się do wzrostu koncentracji w zakresie struktury agrarnej oraz koncentracji produkcji, czemu dodatkowo może sprzyjać otwarcie rynków pracy w większości krajów UE oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, dzięki czemu łatwiejszym jest znalezienie zatrudnienia wśród tej części społeczności rolniczej, która zamierza zaprzestać produkcji. Z drugiej jednak strony dopłaty bezpośrednie, stanowiąc stosunkowo łatwo dostępne źródło środków finansowych (**Czubak, Sadowski** 2011), przyczyniają się raczej do petryfikacji obecnej struktury agrarnej, gdyż szczególnie dla gospodarstw małych i nierynkowych stanowią swoistą formę pomocy socjalnej (**Sadowski** i in. 2006). W określonych sytuacjach także działania modernizacyjne mogą prowadzić nie tyle do utrzymywania obecnego *status quo*, co wręcz sprzyjać dalszemu rozdrobnieniu agrarnemu. Przyczyną takiego stanu rzeczy są limity wsparcia przyznawane konkretnemu podmiotowi, co sprawia, że w pewnych przypadkach może dochodzić do formalnego podziału gospodarstw, celem uzyskania wyższej kwoty wsparcia.

Przedstawione przesłanki przemian strukturalnych w rolnictwie, związane z członkostwem w UE, mają charakter pewnego potencjału zmian, dlatego też celem niniejszego opracowania jest określenie rzeczywistego zakresu oraz kierunku ewolucji struktur rolnych, które dokonały się w latach 2003-2010¹. Pierwsza część opracowania, obejmująca rozdział 1, dotyczy analizy gospodarstw w zakresie struktur: obszarowej, własnościowej, skali wytwarzania, ekonomicznej, społeczno-ekonomicznej oraz struktury gospodarstw ekologicznych². Skupiono się przede wszystkim na strukturze agrarnej w Polsce, określonej jednakże na tle całej Unii Europejskiej (UE-27) oraz nowych krajów członkowskich (UE-12). Założono bowiem, że tempo zmian większe jest w państwach, gdzie podobnie jak w Polsce, szereg uwarunkowań związanych z członkostwem w UE stanowi polityczno-ekonomiczne *novum*. Przyjęciu takiego założenia sprzyja także to, że kraje przystępujące do Unii Europejskiej w latach 2004 i 2007 charakteryzują się ogólnie niższym

¹ Dla Polski w latach 2002-2010.

² Kompleksową analizę struktury rolnictwa polskiego w tych obszarach dokonał **Zegar** (2009).

poziomem rozwoju gospodarczego, w tym rozwoju rolnictwa (**Poczta, Kołodziejczak 2004**), stąd też koniecznym jest w ich przypadku zmniejszenie dysproporcji w stosunku do starych krajów unijnych (UE-15). Dlatego też, poza samym określeniem skali przemian, podjęto też próbę zbadania, jaki wpływ na to zjawisko wywiera korzystanie przez kraje członkowskie z poszczególnych instrumentów wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, co było przedmiotem rozważań w rozdziale 2 i 3. Uwzględniono przede wszystkim wielkość oraz relacje pomiędzy środkami alokowanymi w I³ i II filarze WPR.

Uwagi metodyczne

W pracy wykorzystano dane pochodzące z zasobów internetowej bazy danych Europejskiego Urzędu Statystycznego – Eurostat, odnoszących się do lat 2003 (lub 2002 w przypadku Polski) oraz 2010. Dane Europejskiego Urzędu Statystycznego dotyczące struktury agrarnej w Polsce oparte są na wynikach Powszechnego Spisu Rolnego 2002 i 2010 dostosowanych do metodologii wykorzystywanej w statystykach europejskich (*Farm Structure Survey...2012*, www.ec.europa.eu/eurostat)⁴. Kraje członkowskie Wspólnoty, w tym Polska, zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1166/2008 z dnia 19 listopada 2008 r., zobowiązane są do dostarczania według ujednocionej metodyki danych na temat szeroko pojętych struktur rolnych oraz metod produkcji rolniczej. Uwzględnienie jako głównego źródła danych Eurostat w tym przypadku podyktowane było zatem potrzebą wykorzystania porównywalnych danych, co jest koniecznym warunkiem przy określeniu specyfiki przemian strukturalnych w Polsce na tle innych krajów UE. W trakcie przygotowywania opracowania nie wszystkie wyniki dla 2010 roku z zakresie sytuacji strukturalnej rolnictwa w poszczególnych krajach były dostępne, co utrudniało niektóre porównania. W celu zapewnienia ciągłości analiz, przy braku danych z 2010 roku, posłużono się w wybranych przekrojach najnowszymi dla danego państwa danymi (zwykle z 2007 roku). W zestawieniach tabelarycznych we wszystkich grupowaniach zastosowano przedziały lewostronnie zamknięte i prawostronnie otwarte.

Określając skalę oraz kierunki przemian zachodzących w rolnictwie posłużono się metodami analizy statystycznej z wykorzystaniem statystyk podstawowych takich jak miary

³ Uwzględniono tylko dopłaty bezpośrednie, z pominięciem wsparcia rynkowego.

⁴ Szczegółowe uwagi metodyczne zawarte są w publikacjach pospisowych dostępnych na stronie www.stat.gov.pl/gus (dostęp na dzień 12.04.2013 r.).

położenia, wskaźniki struktury, dynamiki⁵ i koncentracji. Porównania struktur produkcyjnych rolnictwa polskiego na tle rolnictwa pozostałych krajów Unii Europejskiej mają charakter analogii przestrzenno-czasowej.

W badaniach związanych z próbą określenia relacji wykorzystania środków pomocowych UE, ich znaczenia w poszczególnych państwach oraz związku z dokonanymi przekształceniami strukturalnymi, wykorzystano informacje na temat alokacji narodowych dopłat bezpośrednich oraz środków w ramach II filaru WPR, z uwzględnieniem podziału na poszczególne osie. Na podstawie zebranych danych statystycznych przeprowadzono analizę wielowymiarową, w wyniku której wyodrębniono grupy krajów o podobnych cechach opisujących wspomniane relacje.

W niniejszym opracowaniu zastosowano definicje zgodne z przyjętymi przez Główny Urząd Statystyczny RP i Eurostat, w tym przede wszystkim:

- 1) „gospodarstwo rolne” lub „gospodarstwo” – oznacza wyodrębnioną jednostkę, zarówno pod względem technicznym, jak i ekonomicznym, która posiada oddzielne kierownictwo i prowadzi działalność rolniczą wymienioną w załączniku I Rozporządzenia na terytorium gospodarczym Unii Europejskiej jako działalność podstawową lub drugorzędą;
- 2) „użytki rolne” lub „UR” – oznaczają użytki rolne w dobrej kulturze rolnej na które składają się: łąki trwałe, pastwiska trwałe, sady (plantacje drzew i krzewów owocowych oraz ich szkółki), ogrody przydomowe (bez powierzchni przeznaczonej na rekreację), zasiewy (łączna powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych z wyłączeniem sadów i ogrodów przydomowych) oraz grunty ugorowane.
- 3) „AWU” – oznacza umowne roczne jednostki pracy (z ang. *Annual Work Unit*) wyrażające ekwiwalent pełnego etatu wynoszącego w sektorze rolnym 1800 godzin rocznie – 225 pracujących dni po 8 godzin dziennie (według metodyki Eurostatu). W wybranych krajach, w tym w Polsce, roczny czas pracy 1 AWU określony jest przez przepisy krajowe i wynosi: Austria – 2000 h (250 dni), Cypr – 2080 h (260 dni), Dania – 1760 h (220 dni), Francja – 1824 h (228 dni), Grecja – 2200 h (275 dni), Hiszpania – 1824 h (228 dni), Litwa – 2032 h (254 dni), Luksemburg – 2200 h (275

⁵Zmiana metodyki określania wielkości ekonomicznej (Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia zastąpiona została przez Standardową Produkcję) uniemożliwiła dokonanie analizy w ujęciu dynamicznym struktury ekonomicznej gospodarstw, stąd analizę w tym przypadku przeprowadzono tylko dla 2010 roku.

dni), Łotwa – 1840 h (230 dni), Norwegia – 1845 h (230,6 dni), Polska 2120 h (265 dni), Portugalia – 1920 h (240 dni), Rumunia – 1960 h (245 dni).

- 4) „SGM” – Standardowa nadwyżka bezpośrednia (z ang. *Standard Gros Margin*) jest nadwyżką wartości produkcji danej działalności rolniczej nad wartością kosztów bezpośrednich w przeciętnych dla danego regionu warunkach produkcji. Wyraża średnią z trzech lat odpowiedniego okresu, na podstawie uśrednionych danych rocznych z danego regionu dla każdej prowadzonej działalności w odniesieniu do 1 hektara uprawy lub 1 sztuki zwierzęcia (dla grzybów odnosi się do 100 m a dla drobiu do 100 szt. zwierząt). Na podstawie sumy wartości standardowych nadwyżek bezpośrednich (SGM) wszystkich działalności występujących w gospodarstwie określana była wielkość gospodarstwa rolnego wyrażona w ESU (z ang. *European Size Unit*), gdzie 1 ESU=1200 euro.
- 5) „SO” – Standardowa Produkcja (z ang. *Standard Output*) jest to średnia z 5 lat wartość produkcji określonej działalności produkcji roślinnej lub zwierzęcej uzyskiwana z 1 ha lub od 1 zwierzęcia w ciągu 1 roku, w przeciętnych dla danego regionu warunkach produkcyjnych. Dla potrzeb klasyfikacji gospodarstw według standardowej wielkości ekonomicznej, używaną dotychczas europejską jednostkę wielkości (ESU), zastąpiono wartością standardowej produkcji wyrażonej w europejskiej jednostce monetarnej euro (EUR). W przypadku SO nie uwzględnia się dopłat do produkcji, a także kosztów bezpośrednich (oprócz kosztu wymiany stada w przypadku działalności produkcji zwierzęcej)⁶.
- 6) „Typ rolniczy” – (typ produkcyjny) określany jest na podstawie udziału poszczególnych działalności w tworzeniu ogólnej wartości standardowej nadwyżki bezpośredniej gospodarstwa (dotyczy 2003 roku) lub standardowej produkcji (od 2010 roku).
- 7) Za „działalność gospodarczą inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym” przyjęto działalność produkcyjną lub usługową prowadzoną na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub

⁶ Aktualnym aktem prawnym regulującym Wspólnotową Typologię Gospodarstw Rolnych jest Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 1242/2008 z dnia 8 grudnia 2008 r. Informacje dotyczące metodologii zawarte są również w opracowaniu *Typology Handbook – RI/CC 1500 rev. 3 (05/10/2009)*.

produkty rolne w nim powstałe. Nie wlicza się tu działalności innej niż rolnicza, jeżeli z zasobów gospodarstwa wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza.

- 8) „LSU” – jednostka przeliczeniowa pogłowa zwierząt (z ang. *Livestock Unit*), umożliwia agregację zwierząt różnych gatunków i w różnym wieku poprzez zastosowanie odpowiednich współczynników ustalonych w oparciu o zapotrzebowanie paszowe.

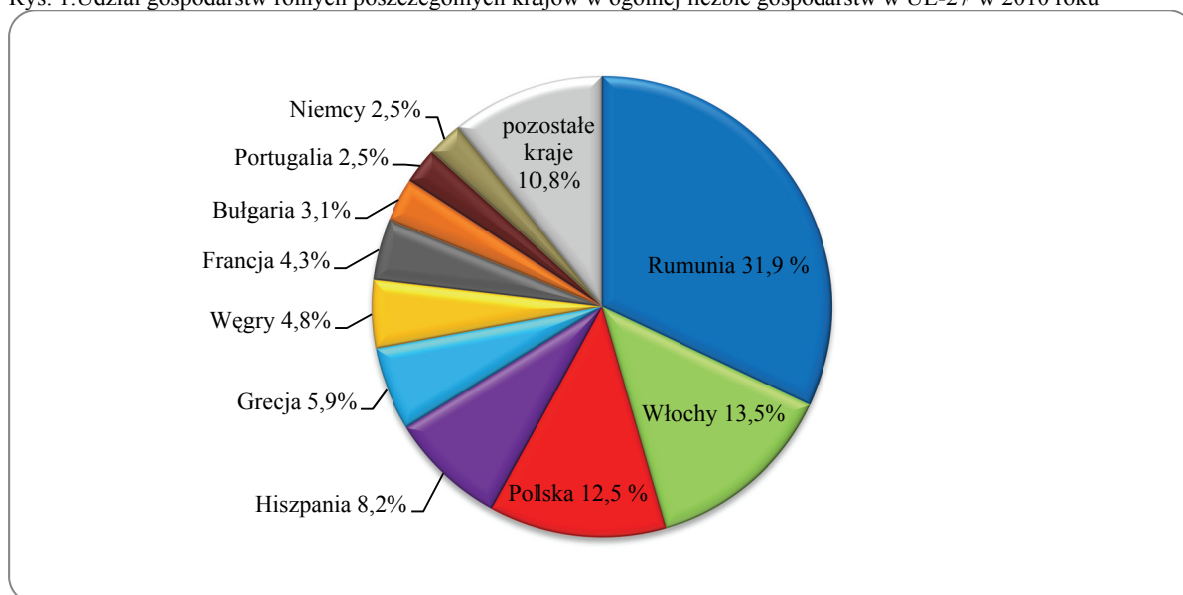
1. Struktura gospodarstw rolnych w Polsce i w pozostałych państwach Unii Europejskiej w latach 2003-2010

1.1. Czynniki produkcji i ich produktywność w gospodarstwach według struktury obszarowej

1.1.1. Liczba gospodarstw i powierzchnia użytków rolnych

W ocenie stanu i przemian struktury obszarowej w rolnictwie polskim istotne znaczenie ma jej porównanie ze strukturami rolnictwa w pozostałych krajach członkowskich Unii Europejskiej. W 2010 roku we Wspólnocie funkcjonowało 12 394 tys. gospodarstw prowadzących działalność rolniczą, z czego niemal połowa w krajach UE-12. Blisko 1/3 wszystkich gospodarstw UE-27 stanowią gospodarstwa rumuńskie (tab. 1, rys.1). O ponad połowę mniejszy, ale wciąż znaczący odsetek stanowią również gospodarstwa włoskie i polskie. Liczba gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w 2010 roku wyniosła w Polsce 1 506,5 tys. co stanowiło 12,5% wszystkich gospodarstw w Unii Europejskiej. Analiza sytuacji w zakresie struktury obszarowej gospodarstw rolnych w Polsce przed akcesją i obecnie wskazuje na dość duże zmiany w tym zakresie. W porównaniu z 2002 rokiem liczba gospodarstw uległa zmniejszeniu o 665,6 tys., czyli o 30,6% (tab. 3). Najwięcej gospodarstw, zarówno w ujęciu bezwzględnym jak i względnym, ubyło w grupie obszarowej 0-2 ha użytków rolnych (UR). Ubytek liczby gospodarstw odnotowano również we wszystkich pozostałych grupach obszarowych do 30 ha UR – ich liczba zmalała łącznie o 83,6 tys., czyli o 26%.

Rys. 1. Udział gospodarstw rolnych poszczególnych krajów w ogólnej liczbie gospodarstw w UE-27 w 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 1.

Tabela 1. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstw a ogółem		Grupy obszarowe użytków rolnych																	
			0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gospodarstw																			
Austria	173,8	150,2	0,6	1,1	19,6	16,2	35,9	30,2	33,0	26,6	40,4	32,6	19,4	17,1	14,7	15,2	7,2	8,4	3,0	2,9
Belgia*	54,9	48,0	1,1	0,9	7,4	5,7	6,9	5,6	7,3	6,0	8,9	7,7	6,7	5,7	8,6	7,7	6,5	6,8	1,7	2,0
Bułgaria*	665,6	493,1	10,7	11,2	591,7	417,4	41,9	39,2	9,7	10,1	4,0	5,5	1,3	1,9	1,2	1,6	1,2	2,0	3,9	4,2
Cypr	45,2	38,9	0,6	0,5	31,7	28,7	7,2	5,6	2,9	2,0	1,5	1,0	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1
Czechy	45,8	22,9	1,9	0,3	17,1	2,0	7,7	1,3	4,8	4,2	4,3	4,0	2,0	2,1	1,9	2,3	2,0	2,4	4,2	4,4
Dania*	48,6	44,6	0,4	0,4	0,6	0,5	0,8	0,8	8,0	8,8	8,8	8,4	5,6	4,8	7,2	5,6	9,5	7,1	7,7	8,2
Estonia	36,9	19,6	0,1	0,2	7,5	2,2	11,2	4,3	7,3	4,1	5,4	3,5	1,9	1,5	1,5	1,2	1,1	1,1	1,1	1,7
Finlandia	75,0	63,9	0,4	0,4	1,9	1,4	5,2	4,3	9,7	8,0	17,6	13,3	13,0	9,7	14,9	12,0	10,1	10,8	2,3	3,8
Francja	614,0	516,1	7,6	9,5	87,4	66,6	74,6	62,7	57,1	46,6	63,7	50,2	45,5	33,3	75,8	55,2	118,5	97,8	83,9	94,3
Grecja*	824,5	860,2	6,0	6,0	391,5	420,5	229,9	228,6	109,7	112,3	53,5	55,4	16,0	17,8	11,5	12,5	5,0	5,9	1,5	1,3
Hiszpania	1 140,7	989,8	19,9	22,5	330,5	270,3	276,6	232,8	169,1	141,9	131,4	111,0	60,6	53,0	53,1	54,7	49,4	52,5	50,1	51,2
Holandia	85,5	72,3	1,3	1,7	11,4	8,0	12,7	11,0	12,2	10,3	13,6	10,8	10,0	7,5	14,1	11,7	8,6	9,1	1,8	2,2
Irlandia	135,6	139,9	0,1	0,1	1,6	2,2	6,9	7,4	19,9	15,8	32,1	33,6	23,9	24,7	28,1	30,7	18,5	20,8	4,5	4,7
Litwa	272,1	199,9	0,0	0,3	34,3	32,3	134,6	84,8	57,2	39,9	28,5	21,5	7,5	6,6	5,0	5,9	3,0	4,8	2,1	3,8
Luksemburg*	2,5	2,3	0,0	0,0	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3	0,3	0,8	0,7	0,3	0,4
Łotwa	126,6	83,4	0,2	0,3	30,9	9,6	33,1	18,4	29,4	22,7	20,0	17,5	5,6	5,7	3,7	4,0	2,2	2,7	1,5	2,6
Malta	11,0	12,5	0,2	0,3	9,4	10,8	1,2	1,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	412,3	299,1	1,7	1,4	29,1	14,3	66,7	11,7	60,0	47,3	77,3	63,2	40,1	31,0	53,9	45,1	55,3	51,6	28,3	33,6
Polska**	2 172,2	1 506,6	27,5	8,0	931,7	355,2	485,6	468,2	372,5	335,0	246,7	218,5	60,5	60,0	29,8	35,3	11,3	16,8	6,6	9,7
Portugalia	359,3	305,3	2,2	1,4	173,7	152,5	99,5	77,1	38,8	33,2	22,4	19,0	7,4	6,4	5,7	5,3	4,1	4,4	5,7	6,1
Rumunia*	4 484,9	3 931,4	185,5	79,6	3 067,2	2 485,6	952,4	965,6	218,9	300,0	37,4	70,1	5,5	9,6	4,0	6,6	3,8	4,7	10,3	9,7
Słowacja	71,7	24,5	2,0	0,7	56,2	8,7	7,8	6,3	1,5	2,7	1,0	1,6	0,4	0,7	0,5	0,7	0,6	0,8	1,9	2,2
Słowenia	77,2	74,7	0,0	0,2	17,3	20,3	27,1	24,9	20,6	17,4	9,7	8,4	1,7	2,0	0,6	1,0	0,2	0,4	0,1	0,1
Szwecja	67,9	71,1	1,1	0,7	0,5	0,6	5,5	7,6	10,3	15,8	13,7	14,2	8,0	7,1	9,7	8,0	11,4	9,1	7,9	7,9
Węgry	773,4	576,8	61,2	42,8	566,7	412,7	65,5	46,1	33,5	26,5	21,6	19,4	7,5	8,0	6,8	7,4	5,2	6,4	5,5	7,5
Wielka Brytania*	280,6	226,7	36,1	17,6	34,2	12,9	33,2	16,1	27,1	29,0	29,6	30,6	18,8	19,8	26,3	26,7	35,7	34,9	39,8	39,1
Włochy	1 963,8	1 620,9	1,3	5,3	1 084,3	819,4	423,3	357,7	205,4	186,2	121,9	120,1	48,6	46,7	38,6	40,9	26,2	29,2	14,2	15,5
UE - 27	15 021,4	12 394,4	369,5	213,4	7 535,3	5 576,7	3 052,9	2 719,5	1 526,2	1 452,5	1 015,1	941,1	417,9	383,1	417,5	397,8	397,6	391,5	289,6	319,0
UE - 15	6 239,0	5 410,3	79,6	69,1	2 173,8	1 791,2	1 277,8	1 053,7	767,6	687,8	635,0	570,1	323,7	284,7	362,4	331,6	366,7	349,0	252,5	273,1
UE - 12	8 782,5	6 984,2	289,9	144,3	5 361,5	3 785,5	1 775,1	1 665,8	758,5	764,7	380,1	371,0	94,3	98,4	55,2	66,2	30,9	42,4	37,1	45,9

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 r. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 2. Struktura gospodarstw według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010 [gospodarstwa ogółem = 100]

Państwo członkowskie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,3	0,7	11,3	10,8	20,7	20,1	19,0	17,7	23,1	21,7	11,2	11,4	8,5	10,1	4,2	5,6	1,7	1,9
Belgia*	1,9	1,9	13,5	12,0	12,6	11,6	13,2	12,5	16,1	16,0	12,2	11,8	15,6	16,0	11,8	14,1	3,1	4,1
Bułgaria*	1,6	2,3	88,8	84,6	6,3	8,0	1,5	2,0	0,6	1,1	0,2	0,4	0,2	0,3	0,2	0,4	0,6	0,9
Cypr	1,3	1,3	70,2	73,8	16,0	14,5	6,3	5,2	3,4	2,6	1,0	1,0	0,8	0,7	0,6	0,6	0,4	0,3
Czechy	4,0	1,3	37,3	8,7	16,8	5,5	10,5	18,2	9,3	17,3	4,4	9,0	4,1	10,1	4,5	10,6	9,1	19,3
Dania*	0,8	0,9	1,3	1,1	1,6	1,7	16,5	19,8	18,3	18,9	11,5	10,8	14,7	12,6	19,5	15,9	15,8	18,3
Estonia	0,2	0,8	20,4	11,3	30,3	21,7	19,7	20,6	14,5	17,7	5,1	7,5	4,0	6,0	2,8	5,6	3,0	8,8
Finlandia	0,6	0,6	2,5	2,3	6,9	6,8	12,9	12,5	23,5	20,9	17,4	15,2	19,7	18,7	13,5	17,0	3,0	6,0
Francja	1,2	1,8	14,2	12,9	12,1	12,1	9,3	9,0	10,4	9,7	7,4	6,4	12,4	10,7	19,3	18,9	13,7	18,5
Grecja*	0,7	0,7	47,5	48,9	27,9	26,5	13,3	13,1	6,5	6,4	1,9	2,1	1,4	1,5	0,6	0,7	0,2	0,1
Hiszpania	1,7	2,3	29,0	27,3	24,3	23,5	14,8	14,3	11,5	11,2	5,3	5,4	4,7	5,5	4,3	5,3	4,4	5,2
Holandia	1,5	2,4	13,3	11,1	14,8	15,2	14,2	14,2	15,9	15,0	11,7	10,4	16,4	16,0	10,1	12,6	2,1	3,1
Irlandia	0,0	0,1	1,2	1,6	5,1	5,3	14,7	11,3	23,7	24,0	17,6	17,6	20,8	21,9	13,6	14,8	3,3	3,4
Litwa	0,0	0,1	12,6	16,2	49,5	42,4	21,0	20,0	10,5	10,8	2,7	3,3	1,8	2,9	1,1	2,4	0,8	1,9
Luksemburg*	0,4	0,4	10,6	10,0	9,0	7,4	9,0	9,1	7,8	8,3	5,7	5,7	12,2	11,3	31,4	29,5	13,9	18,3
Łotwa	0,1	0,4	24,4	11,5	26,1	22,1	23,3	27,1	15,8	21,0	4,4	6,8	2,9	4,7	1,8	3,3	1,2	3,1
Malta	1,9	2,7	85,2	86,2	10,6	8,9	2,0	1,8	0,3	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,4	0,5	7,1	4,8	16,2	3,9	14,6	15,8	18,7	21,1	9,7	10,4	13,1	15,1	13,3	17,2	6,9	11,2
Polska**	1,3	0,5	42,8	23,7	22,4	31,1	17,1	22,2	11,4	14,5	2,8	4,0	1,4	2,3	0,5	1,1	0,3	0,6
Portugalia	0,6	0,5	48,3	49,9	27,7	25,3	10,8	10,9	6,2	6,2	2,1	2,1	1,6	1,7	1,1	1,4	1,6	2,0
Rumunia*	4,1	2,0	68,5	63,3	21,2	24,6	4,9	7,6	0,8	1,8	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Słowacja	2,7	3,0	78,3	35,7	10,8	25,6	2,1	10,9	1,4	6,7	0,6	3,0	0,7	2,9	0,8	3,2	2,6	9,0
Słowenia	0,0	0,3	22,4	27,2	35,2	33,3	26,7	23,4	12,6	11,2	2,1	2,7	0,7	1,3	0,2	0,5	0,1	0,1
Szwecja	1,6	1,0	0,7	0,8	8,1	10,7	15,1	22,3	20,1	19,9	11,8	10,0	14,2	11,3	16,8	12,8	11,6	11,2
Węgry	7,9	7,4	73,2	71,5	8,5	8,0	4,3	4,6	2,8	3,4	1,0	1,4	0,9	1,3	0,7	1,1	0,7	1,3
Wielka Brytania*	12,9	7,8	12,2	5,7	11,7	7,1	9,6	12,8	10,6	13,5	6,7	8,7	9,4	11,8	12,7	15,4	14,2	17,2
Włochy	0,1	0,3	55,2	50,6	21,5	22,0	10,5	11,5	6,2	7,4	2,5	2,9	2,0	2,5	1,3	1,8	0,7	1,0
UE - 27	2,5	1,7	50,1	45,0	20,3	21,9	10,2	11,7	6,8	7,6	2,8	3,1	2,8	3,2	2,6	3,2	1,9	2,6
UE - 15	1,3	1,3	34,8	33,1	20,5	19,5	12,3	12,7	10,2	10,5	5,2	5,3	5,8	6,1	5,9	6,5	4,0	5,0
UE - 12	3,3	2,1	61,1	54,2	20,2	23,9	8,6	10,9	4,3	5,3	1,1	1,4	0,6	0,9	0,4	0,6	0,4	0,7

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 3. Zmiana liczby gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Gospodarstwa ogółem		0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100
Austria	-23,6	86,4	0,5	0,7	-3,4	82,5	-5,7	84,2	-6,5	80,5	-7,8	80,7	-2,3	88,1	0,4	102,9	1,2	116,8	-0,1	96,6
Belgia*	-6,9	87,4	-0,2	1,9	-1,7	77,5	-1,3	80,6	-1,3	82,8	-1,2	86,7	-1,0	84,5	-0,9	89,6	0,3	105,1	0,3	116,5
Bułgaria*	-172,4	74,1	0,5	2,3	-174,3	70,5	-2,6	93,7	0,3	103,5	1,5	137,7	0,7	154,0	0,4	137,0	0,8	161,5	0,3	108,8
Cypr	-6,3	86,0	-0,1	1,3	-3,0	90,5	-1,6	77,6	-0,8	71,2	-0,5	66,4	-0,1	78,7	-0,1	78,4	0,0	84,6	0,0	75,0
Czechy	-22,9	49,9	-1,6	1,3	-15,1	11,6	-6,4	16,4	-0,6	86,7	-0,3	92,5	0,0	102,0	0,5	124,2	0,4	118,6	0,3	106,3
Dania*	-4,0	91,8	0,0	0,9	-0,1	82,3	-0,1	93,8	0,8	109,5	-0,4	95,4	-0,8	86,3	-1,5	78,6	-2,4	74,6	0,5	106,5
Estonia	-17,3	53,2	0,1	0,8	-5,3	29,4	-6,9	38,1	-3,2	56,1	-1,9	64,9	-0,4	78,3	-0,3	79,1	0,0	103,8	0,6	157,8
Finlandia	-11,1	85,2	0,0	0,6	-0,4	77,8	-0,8	83,8	-1,7	82,4	-4,2	75,9	-3,3	74,7	-2,9	80,8	0,7	107,0	1,6	169,0
Francja	-97,9	84,1	1,9	1,8	-20,8	76,2	-11,9	84,1	-10,5	81,6	-13,6	78,7	-12,2	73,2	-20,6	72,8	-20,7	82,5	10,4	112,4
Grecja*	35,7	104,3	0,0	0,7	29,0	107,4	-1,2	99,5	2,6	102,4	1,9	103,5	1,8	111,3	1,0	109,1	0,9	117,7	-0,3	82,2
Hiszpania	-150,9	86,8	2,6	2,3	-60,2	81,8	-43,8	84,2	-27,2	83,9	-20,4	84,5	-7,6	87,4	1,6	103,0	3,1	106,2	1,1	102,1
Holandia	-13,2	84,6	0,4	2,4	-3,4	70,4	-1,7	86,8	-1,9	84,4	-2,8	79,5	-2,4	75,6	-2,4	83,1	0,5	105,8	0,4	124,9
Irlandia	4,3	103,1	0,1	0,1	0,6	135,6	0,5	107,0	-4,2	79,0	1,5	104,5	0,8	103,5	2,6	109,1	2,3	112,2	0,2	105,1
Litwa	-72,2	73,5	0,2	0,1	-2,0	94,3	-49,8	63,0	-17,3	69,7	-7,0	75,4	-0,8	89,1	0,9	117,4	1,8	160,5	1,7	183,6
Luksemburg*	-0,2	93,9	0,0	0,4	0,0	88,5	-0,1	77,3	0,0	95,5	0,0	100,0	0,0	92,9	0,0	86,7	-0,1	88,5	0,1	123,5
Łotwa	-43,2	65,9	0,2	0,4	-21,3	31,0	-14,7	55,6	-6,8	77,0	-2,5	87,3	0,1	101,6	0,2	106,5	0,5	122,3	1,1	169,1
Malta	1,5	114,0	0,1	2,7	1,4	115,3	0,0	95,7	0,0	104,5	0,0	133,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	-113,2	72,6	-0,3	0,5	-14,8	49,0	-55,0	17,5	-12,7	78,9	-14,1	81,7	-9,2	77,2	-8,8	83,6	-3,6	93,4	5,3	118,8
Polska**	-665,6	69,4	-19,6	0,5	-576,5	38,1	-17,4	96,4	-37,5	89,9	-28,2	88,6	-0,5	99,1	5,5	118,5	5,5	148,6	3,1	147,3
Portugalia	-54,0	85,0	-0,8	0,5	-21,2	87,8	-22,4	77,5	-5,6	85,6	-3,4	84,9	-1,0	87,0	-0,4	93,8	0,3	106,9	0,5	108,1
Rumunia*	-553,5	87,7	-106,0	2,0	-581,6	81,0	13,2	101,4	81,1	137,1	32,7	187,5	4,0	172,7	2,6	166,1	1,0	125,1	-0,6	94,1
Słowacja	-47,3	34,1	-1,2	3,0	-47,5	15,5	-1,5	81,1	1,2	178,5	0,6	156,7	0,3	173,8	0,2	145,8	0,2	141,8	0,4	119,5
Słowenia	-2,5	96,8	0,2	0,3	3,0	117,4	-2,2	92,0	-3,2	84,5	-1,3	86,2	0,4	122,4	0,4	176,4	0,2	253,3	0,0	142,9
Szwecja	3,2	104,7	-0,3	1,0	0,1	112,0	2,2	139,5	5,6	154,3	0,5	103,9	-0,9	89,4	-1,6	83,0	-2,3	79,5	0,1	100,8
Węgry	-196,6	74,6	-18,4	7,4	-153,9	72,8	-19,4	70,4	-7,0	79,1	-2,2	89,9	0,5	106,4	0,7	110,2	1,2	122,3	2,0	135,9
Wielka Brytania*	-54,0	80,8	-18,5	7,8	-21,3	37,7	-17,1	48,5	2,0	107,2	1,0	103,2	1,0	105,2	0,4	101,7	-0,8	97,9	-0,7	98,3
Włochy	-342,9	82,5	4,0	0,3	-264,9	75,6	-65,7	84,5	-19,2	90,6	-1,8	98,5	-1,9	96,0	2,3	105,9	3,0	111,6	1,3	108,9
UE - 27	-2 627,0	82,5	-156,0	1,7	-1 958,6	74,0	-333,4	89,1	-73,6	95,2	-74,0	92,7	-34,8	91,7	-19,7	95,3	-6,1	98,5	29,4	110,2
UE - 15	-828,7	86,7	-10,4	1,3	-382,7	82,4	-224,1	82,5	-79,8	89,6	-64,8	89,8	-39,0	88,0	-30,7	91,5	-17,6	95,2	20,6	108,2
UE - 12	-1 798,3	79,5	-145,6	2,1	-1 576,0	70,6	-109,3	93,8	6,2	100,8	-9,2	97,6	4,1	104,4	11,1	120,0	11,5	137,4	8,8	123,8

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

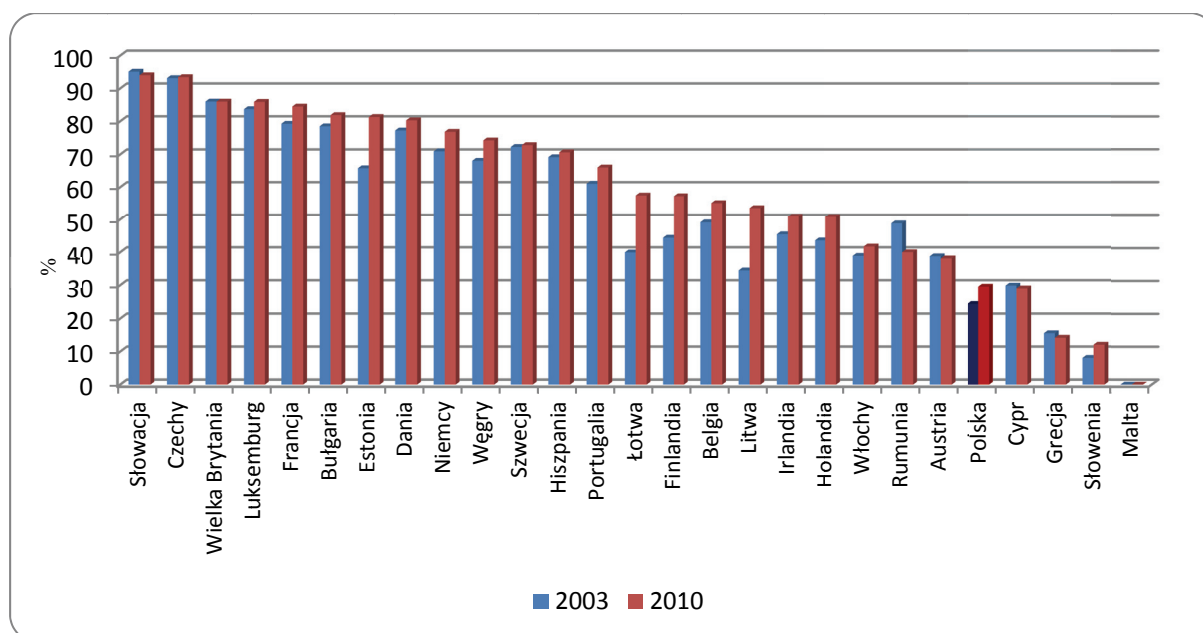
Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Przybyło natomiast gospodarstw liczących więcej niż 30 ha UR, przy czym największe wzrosty w ujęciu bezwzględnym, na poziomie 5,5 tys., odnotowano w grupach obszarowych 30-50 ha UR oraz 50-100 ha UR. Podobne procesy, jednakże z różnym natężeniem, miały miejsce w większości pozostałych państw członkowskich Unii Europejskiej, a w szczególności w krajach UE-12⁷. W badanym okresie we Wspólnocie ubyło 2 627 tys. gospodarstw, z czego 1 798,3 tys. gospodarstw z nowych krajów członkowskich. Największy (w ujęciu względnym) spadek liczby gospodarstw prowadzących działalność miał miejsce na Słowacji, w Czechach i w Estonii gdzie w 2010 roku funkcjonowało w granicach 50-70% gospodarstw mniej niż w 2003 roku. Spadek ten, podobnie jak w rolnictwie polskim, determinowany był w głównej mierze ubytkiem gospodarstw najmniejszych, do 2 ha UR. Jednocześnie zauważalny jest wzrost liczebności gospodarstw większych obszarowo. W badanym okresie ten kierunek zmian jest zdecydowanie szybszy w grupie krajów UE-12 aniżeli w UE-15. Liczba gospodarstw powyżej 50ha UR w nowych krajach członkowskich wzrosła o 61%, podczas gdy w starych krajach członkowskich jedynie o 3,4%. Podkreślić jednak należy, że w krajach tych gospodarstwa powyżej 50 ha UR mają daleko większe znaczenie niż w krajach UE-12 (tab. 2).

W ocenie zmian strukturalnych i ich wpływu na potencjał konkurencyjny większe znaczenie niż sama struktura gospodarstw, ma struktura użytkowania ziemi przez gospodarstwa z poszczególnych grup obszarowych użytków rolnych (**Poczta** 2012). W badanych latach powierzchnia użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej w gospodarstwach rolnych prowadzących działalność rolniczą w Polsce utrzymywała się na zbliżonym poziomie 14, 4 mln ha (tab. 4-6). Zmieniła się natomiast struktura użytkowania tych gruntów. Zmniejszył się bowiem znacząco (o blisko 40%) obszar użytków rolnych będących w posiadaniu użytkowników gospodarstw do 5 ha UR. Kilkunastoprocentowy ubytek (10,1-11,2%) zasobów ziemi nastąpił również w gospodarstwach z grup obszarowych 5-20 ha UR. Przyrost użytkowanych zasobów ziemi wystąpił natomiast w gospodarstwach powyżej 30 ha UR, przy czym największy wzrost zasobów ziemi w ujęciu bezwzględnym i względnym odnotowały gospodarstwa z grupy obszarowej 50- 100 ha UR – o ponad 50%. Można zatem powiedzieć, że zmiany jakie zaszły w strukturze użytkowania ziemi są kierunkowo zbieżne ze zmianami w strukturze obszarowej gospodarstw rolnych. Wraz ze

⁷ Zwiększenie liczby gospodarstw w badanym okresie miało miejsce jedynie w takich krajach jak Malta, Szwecja, Grecja oraz Irlandia.

Rys. 2. Udział użytkowników rolnych w ogólnej powierzchni gospodarstw o obszarze powyżej 50 ha UR w 2003 i 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 5.

wzrostem znaczenia gospodarstw większych obszarowo rośnie odsetek UR przez nie użytkowanych. Mimo pozytywnych zmian rolnictwo polskie charakteryzuje się jedną z gorszych struktur obszarowych gospodarstw rolnych a także niekorzystną strukturą użytkowania ziemi w porównaniu do krajów UE. Spośród wszystkich gospodarstw prowadzących działalność rolniczą w Polsce w 2010 roku, ponad 55% to gospodarstwa najmniejsze – do 5 ha i użytkowały łącznie 13,9% wszystkich użytków rolnych utrzymywanych w dobrej kulturze. Podobne relacje jak w Polsce występowały jedynie w rolnictwie Włoch, Litwy i Portugalii. Jak wspomniano wcześniej, biorąc pod uwagę możliwości konkurencyjne, struktura użytkowania ziemi wydaje się być ważniejsza aniżeli liczba gospodarstw w grupach obszarowych, gdyż to ona w dużej mierze przesądza o przeciętnych w danym kraju ekonomicznych warunkach produkcji. W krajach charakteryzujących się najlepszą strukturą gospodarstw, takich jak Dania, Irlandia, Niemcy udział gospodarstw najmniejszych nie przekracza 10%, ponadto w gospodarstwach tych znajduje się nie więcej niż 1% powierzchni wszystkich użytków rolnych w danym kraju. Jednocześnie we wskazanych krajach występuje wysoki udział UR w gospodarstwach rolnych o areale powyżej 50 ha UR (rys. 2). Wynosi on odpowiednio 80,3%, 50,9% i 76,8%. Zdecydowanie najwyższym udziałem UR znajdujących się w gospodarstwach rolnych o areale powyżej 50 ha charakteryzuje się rolnictwo Słowacji, Czech i Wielkiej Brytanii. W tym przypadku udziały te kształtują się na poziomie 90% UR ogółem. Z kolei największą

liczbą gospodarstw o areale powyżej 50 ha UR charakteryzuje się rolnictwo Francji, Hiszpanii, Niemiec i Wielkiej Brytanii. Jednocześnie gospodarstwa te stanowią znaczącą część (około 30%) gospodarstw ogółem⁸. W Polsce gospodarstwa rolne prowadzące działalność o powierzchni powyżej 50 ha stanowią jedynie 1,7% (26,5 tys.) i skupione jest w nich niecałe 30% UR. Można zatem powiedzieć, że istnieje konieczność dalszych przemian, gdyż struktura użytkowania ziemi w Polsce znacząco odbiega od występującej w krajach zachodnich i północnych Wspólnoty gdzie struktura asortymentowa produkcji jest podobna do występującej w rolnictwie polskim. Również w odniesieniu do państw w grupie nowych państw członkowskich takich jak Czechy, Słowacja czy Węgry pod tym względem sytuacja w rolnictwie polskim przedstawia się mniej korzystnie. Jak wskazuje przeprowadzona analiza statystyczna w krajach tych występuje bardzo wysoki stopień koncentracji użytków rolnych względem liczby gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych – wskaźnik koncentracji Lorenza na poziomie 0,72-0,92 (tab. 7). W Polsce wskaźnik ten w 2010 roku wynosił 0,62 przy czym koncentracja ta obejmuje przede wszystkim UR znajdujące się we władaniu małych i średnich gospodarstw (do 20 ha). Stopień koncentracji użytków rolnych, mając na uwadze potencjalną siłę ekonomiczną gospodarstw rolnych reprezentowaną przez zasoby ziemi, jest podstawowym warunkiem poprawy struktury agrarnej w Polsce.

⁸ Za wyjątkiem Hiszpanii gdzie gospodarstwa powyżej 50 ha UR stanowią mniej (10,5% ogółu). Jednakże w porównaniu do rolnictwa polskiego i średniej dla UE-27 jest to odsetek znacznie wyższy.

Tabela 4. Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	Gospodarstwa ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	tys. ha																	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	3 257,2	2 878,2	23,3	19,1	119,0	98,8	239,5	194,0	582,5	471,3	471,6	418,8	558,9	579,3	478,9	568,5	783,6	528,3
Belgia*	1 394,4	1 374,4	7,4	5,7	22,9	18,6	52,3	43,5	129,4	111,7	165,4	139,5	332,0	298,4	440,0	466,4	245,1	290,6
Bułgaria*	2 904,5	3 050,7	312,8	191,1	121,7	115,5	64,2	66,6	52,7	73,0	29,8	45,5	44,4	61,4	83,1	139,5	2 195,8	2 358,2
Cypr	156,4	118,4	20,6	19,0	22,6	17,4	19,7	13,9	21,2	14,0	11,6	8,9	14,2	11,0	18,0	14,6	28,7	19,8
Czechy	3 631,6	3 483,5	13,4	1,8	23,1	4,0	33,5	29,4	59,5	55,6	48,8	49,8	70,9	88,4	143,4	169,4	3 239,0	3 085,2
Dania*	2 658,2	2 662,6	0,5	0,4	2,9	2,8	57,7	63,3	128,2	121,4	138,3	118,9	278,8	218,3	678,6	509,5	1 373,2	1 628,0
Estonia	795,6	940,9	10,1	2,9	35,9	14,1	50,6	29,3	74,0	48,7	45,5	36,0	56,4	45,1	71,7	76,2	451,5	688,7
Finlandia	2 244,7	2 291,0	1,1	1,0	19,7	16,4	72,5	59,6	260,0	197,0	322,0	240,6	572,2	466,0	681,0	746,9	316,1	563,6
Francja	27 795,2	27 837,3	82,6	62,5	245,4	204,9	408,9	332,5	922,4	718,1	1 126,0	818,9	2 987,9	2 186,6	8 450,3	7 060,0	13 571,7	16 454,0
Grecja*	3 967,8	4 076,2	342,3	361,7	720,5	717,6	751,6	772,1	729,9	754,5	380,9	426,0	425,5	466,6	329,8	384,6	287,2	193,1
Hiszpania	25 175,3	23 752,7	369,7	297,2	875,0	736,8	1 183,8	995,4	1 833,1	1 558,9	1 468,7	1 289,3	2 038,8	2 101,8	3 414,2	3 683,8	13 991,9	13 089,5
Holandia	2 007,3	1 872,4	11,6	8,5	42,2	37,1	87,1	74,0	197,1	157,0	247,9	187,3	546,0	457,4	569,3	608,0	306,3	343,1
Irlandia	4 298,2	4 991,4	1,9	2,5	25,4	26,6	151,4	119,4	482,6	500,8	588,6	610,2	1 094,0	1 192,5	1 239,4	1 389,4	714,8	1 150,0
Litwa	2 491,0	2 742,6	52,0	46,6	422,6	266,0	398,8	276,8	389,8	296,0	180,0	160,6	189,0	228,1	205,6	328,4	653,2	1 140,0
Luksemburg*	128,2	130,9	0,2	0,1	0,7	0,6	1,6	1,5	2,9	2,7	3,5	3,1	12,0	10,3	57,4	51,2	49,9	61,2
Łotwa	1 489,4	1 796,3	26,4	9,4	110,9	63,0	207,9	161,6	275,3	243,0	133,9	137,2	140,4	150,6	152,4	187,7	442,3	843,8
Malta	10,8	11,5	5,5	6,0	3,4	3,3	1,4	1,5	0,4	0,5	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	16 981,8	16 704,0	24,8	14,3	225,3	39,8	438,0	344,0	1 145,5	945,8	997,0	769,9	2 104,6	1 765,1	3 851,0	3 628,4	8 195,6	9 196,9
Polska**	14 426,3	14 447,3	719,8	474,9	1 589,4	1 529,3	2 656,5	2 387,3	3 388,9	3 010,8	1 451,3	1 447,4	1 111,0	1 331,7	756,9	1 145,0	2 752,6	3 120,9
Portugalia	3 725,2	3 668,2	173,4	157,4	306,7	239,6	269,4	230,3	306,6	262,1	178,7	155,1	216,3	202,8	282,3	303,1	1 991,7	2 117,7
Rumunia*	13 930,7	13 753,1	2 031,4	1 807,5	2 908,0	3 021,9	1 440,9	2 017,5	471,1	924,2	131,6	230,1	149,6	251,2	251,8	328,3	6 546,3	5 172,4
Słowacja	2 137,5	1 895,5	28,9	9,3	22,7	19,1	10,1	18,2	14,2	22,9	10,0	17,5	18,6	26,7	38,2	55,4	1 994,8	1 726,5
Słowenia	486,5	482,7	20,7	21,9	91,1	82,5	145,2	122,3	130,3	113,1	39,2	48,5	20,7	36,2	9,7	25,4	29,7	32,9
Szwecja	3 126,9	3 066,3	0,4	0,3	19,8	29,3	74,9	112,9	197,0	202,7	196,5	175,1	378,6	313,2	806,5	643,7	1 453,2	1 589,0
Węgry	4 352,4	4 686,3	210,9	138,0	202,9	142,7	234,8	183,9	301,9	268,8	180,2	190,3	259,7	282,7	364,1	445,9	2 597,8	3 034,1
Wielka Brytania*	16 105,8	16 043,2	29,3	12,5	108,6	54,1	195,0	208,8	428,7	441,3	462,9	486,5	1 031,2	1 046,0	2 547,8	2 497,8	11 302,4	11 296,1
Włochy	13 115,8	12 856,1	901,6	727,0	1 332,2	1 119,9	1 427,8	1 295,3	1 709,8	1 663,5	1 180,1	1 129,0	1 465,0	1 556,9	1 769,1	1 994,1	3 330,2	3 370,5
UE - 27	172 794,4	171 613,4	5 422,6	4 398,6	9 620,6	8 621,6	10 675,0	10 155,0	14 234,8	13 179,4	10 190,0	9 340,0	16 116,6	15 374,1	27 690,3	27 451,0	78 844,5	83 093,8
UE - 15	125 981,8	124 204,7	1 970,2	1 670,2	4 066,4	3 342,9	5 411,4	4 846,6	9 055,6	8 108,8	7 928,1	6 968,1	14 041,9	12 861,3	25 595,5	24 535,4	57 912,8	61 871,4
UE - 12	46 812,5	47 408,7	3 452,4	2 728,4	5 554,2	5 278,7	5 263,6	5 308,4	5 179,2	5 070,6	2 261,9	2 371,9	2 074,7	2 512,8	2 094,9	2 915,6	20 931,7	21 222,4

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 5. Struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowej użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych															
	0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,7	0,7	3,7	3,4	7,4	6,7	17,9	16,4	14,5	14,6	17,0	20,1	14,7	19,7	24,1	18,4
Belgia*	0,5	0,4	1,6	1,4	3,8	3,2	9,3	8,1	11,9	10,2	23,7	21,7	31,6	33,9	17,6	21,1
Bułgaria*	10,8	6,3	4,2	3,8	2,2	2,2	1,8	2,4	1,0	1,5	1,5	2,0	2,9	4,6	75,6	77,2
Cypr	13,2	16,0	14,4	14,7	12,6	11,7	13,4	11,8	7,4	7,5	9,1	9,3	11,5	12,3	18,4	16,7
Czechy	0,4	0,1	0,6	0,1	0,9	0,8	1,6	1,6	1,3	1,4	2,0	2,5	3,9	4,9	89,3	88,6
Dania*	0,0	0,0	0,1	0,1	2,2	2,4	4,8	4,6	5,2	4,5	10,5	8,2	25,5	19,1	51,7	61,1
Estonia	1,3	0,3	4,5	1,5	6,4	3,1	9,3	5,2	5,7	3,8	7,1	4,8	9,0	8,1	56,7	73,2
Finlandia	0,1	0,0	0,9	0,7	3,2	2,6	11,6	8,6	14,3	10,5	25,5	20,3	30,3	32,6	14,1	24,7
Francja	0,3	0,2	0,9	0,7	1,5	1,2	3,3	2,6	4,1	2,9	10,7	7,9	30,4	25,4	48,8	59,1
Grecja*	8,6	8,9	18,2	17,7	18,9	18,9	18,5	18,5	9,6	10,5	10,7	11,4	8,3	9,4	7,2	4,7
Hiszpania	1,5	1,3	3,5	3,1	4,7	4,2	7,3	6,6	5,8	5,4	8,1	8,8	13,6	15,5	55,5	55,1
Holandia	0,6	0,5	2,1	2,0	4,3	4,0	9,8	8,4	12,4	10,0	27,2	24,4	28,3	32,4	15,3	18,3
Irlandia	0,0	0,1	0,6	0,5	3,5	2,4	11,2	10,0	13,7	12,2	25,5	23,9	28,9	27,8	16,6	23,1
Litwa	2,1	1,7	17,0	9,7	16,0	10,1	15,6	10,8	7,2	5,9	7,6	8,3	8,3	12,0	26,2	41,5
Luksemburg*	0,2	0,1	0,6	0,5	1,2	1,2	2,2	2,1	2,8	2,4	9,3	7,9	44,8	39,1	38,9	46,7
Łotwa	1,8	0,5	7,4	3,5	14,0	9,0	18,5	13,5	9,0	7,6	9,4	8,4	10,2	10,4	29,7	47,1
Malta	51,6	52,5	31,5	28,7	13,3	13,4	3,6	4,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,1	0,1	1,3	0,2	2,6	2,1	6,7	5,7	5,9	4,6	12,4	10,6	22,7	21,7	48,3	55,0
Polska**	5,0	3,3	11,0	10,6	18,4	16,5	23,5	20,8	10,1	10,0	7,7	9,2	5,2	7,9	19,1	21,7
Portugalia	4,7	4,3	8,2	6,5	7,2	6,3	8,2	7,1	4,8	4,2	5,8	5,5	7,6	8,3	53,5	57,8
Rumunia*	14,6	13,1	20,9	22,0	10,3	14,7	3,4	6,7	0,9	1,7	1,1	1,8	1,8	2,4	47,0	37,6
Słowacja	1,4	0,5	1,1	1,0	0,5	1,0	0,7	1,2	0,5	0,9	0,9	1,4	1,8	2,9	93,1	91,1
Słowenia	4,3	4,5	18,7	17,1	29,8	25,3	26,8	23,5	8,1	10,0	4,2	7,5	2,0	5,3	6,1	6,8
Szwecja	0,0	0,0	0,6	1,0	2,4	3,7	6,3	6,6	6,3	5,7	12,1	10,2	25,8	21,0	46,5	51,8
Węgry	4,8	2,9	4,7	3,0	5,4	3,9	6,9	5,7	4,1	4,1	6,0	6,0	8,4	9,5	59,7	64,9
Wielka Brytania*	0,2	0,1	0,7	0,3	1,2	1,3	2,7	2,8	2,9	3,0	6,4	6,5	15,8	15,6	70,1	70,4
Włochy	6,9	5,7	10,2	8,7	10,9	10,1	13,0	12,9	9,0	8,8	11,2	12,1	13,5	15,5	25,3	26,2
UE - 27	3,1	2,6	5,6	5,0	6,2	5,9	8,2	7,7	5,9	5,4	9,3	9,0	16,0	16,0	45,7	48,4
UE - 15	1,6	1,3	3,2	2,7	4,3	3,9	7,2	6,5	6,3	5,6	11,1	10,4	20,3	19,8	46,0	49,8
UE - 12	7,4	5,8	11,9	11,1	11,2	11,2	11,1	10,7	4,8	5,0	4,4	5,3	4,5	6,1	44,7	44,8

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 6. Zmiana struktury użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowej użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ogółem		Grupy obszarowe użytków rolnych															
			0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100
Austria	-379,1	88,4	-4,2	81,9	-20,2	83,1	-45,5	81,0	-111,1	80,9	-52,8	88,8	20,4	103,6	89,6	118,7	-255,3	67,4
Belgia*	-20,0	98,6	-1,7	77,0	-4,3	81,2	-8,8	83,1	-17,7	86,3	-25,8	84,4	-33,6	89,9	26,5	106,0	45,6	118,6
Bułgaria*	146,3	105,0	-121,7	61,1	-6,3	94,9	2,3	103,6	20,3	138,5	15,7	152,8	17,0	138,4	56,4	167,8	162,4	107,4
Cypr	-38,0	75,7	-1,6	92,2	-5,2	77,1	-5,8	70,7	-7,2	65,9	-2,7	76,6	-3,2	77,4	-3,4	81,2	-9,0	68,8
Czechy	-148,1	95,9	-11,6	13,6	-19,1	17,3	-4,1	87,8	-3,9	93,5	1,0	102,0	17,5	124,7	26,0	118,1	-153,9	95,3
Dania*	4,4	100,2	-0,1	85,4	-0,2	94,9	5,6	109,7	-6,7	94,7	-19,5	85,9	-60,4	78,3	-169,1	75,1	254,8	118,6
Estonia	145,3	118,3	-7,2	29,0	-21,8	39,3	-21,3	58,0	-25,3	65,8	-9,5	79,1	-11,4	79,8	4,5	106,3	237,2	152,5
Finlandia	46,3	102,1	-0,1	87,6	-3,3	83,3	-12,9	82,2	-63,0	75,8	-81,5	74,7	-106,3	81,4	65,9	109,7	247,5	178,3
Francja	42,0	100,2	-20,2	75,6	-40,6	83,5	-76,4	81,3	-204,3	77,8	-307,1	72,7	-801,3	73,2	-1 390,3	83,5	2 882,2	121,2
Grecja*	108,5	102,7	19,3	105,6	-2,9	99,6	20,5	102,7	24,6	103,4	45,1	111,8	41,1	109,7	54,9	116,6	-94,1	67,2
Hiszpania	-1 422,6	94,3	-72,5	80,4	-138,2	84,2	-188,4	84,1	-274,2	85,0	-179,3	87,8	62,9	103,1	269,6	107,9	-902,5	93,6
Holandia	-134,9	93,3	-3,1	73,5	-5,1	88,0	-13,1	85,0	-40,1	79,7	-60,6	75,5	-88,6	83,8	38,7	106,8	36,8	112,0
Irlandia	693,2	116,1	0,6	131,3	1,2	104,6	-32,0	78,9	18,2	103,8	21,5	103,7	98,4	109,0	150,0	112,1	435,2	160,9
Litwa	251,6	110,1	-5,4	89,6	-156,6	62,9	-122,0	69,4	-93,8	75,9	-19,4	89,2	39,1	120,7	122,9	159,8	486,8	174,5
Luksemburg*	2,7	102,1	-0,1	63,6	-0,1	83,8	-0,1	96,8	-0,2	94,4	-0,4	88,7	-1,6	86,4	-6,2	89,2	11,4	122,8
Łotwa	306,9	120,6	-17,0	35,7	-47,9	56,8	-46,3	77,7	-32,3	88,3	3,3	102,5	10,2	107,3	35,3	123,1	401,5	190,8
Malta	0,7	106,1	0,5	108,7	-0,1	96,8	0,1	107,7	0,1	117,9	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	-277,7	98,4	-10,5	57,5	-185,5	17,6	-94,0	78,5	-199,7	82,6	-227,1	77,2	-339,5	83,9	-222,6	94,2	1 001,3	112,2
Polska**	21,0	100,1	-244,8	66,0	-60,1	96,2	-269,1	89,9	-378,1	88,8	-4,0	99,7	220,8	119,9	388,1	151,3	368,3	113,4
Portugalia	-57,0	98,5	-15,9	90,8	-67,1	78,1	-39,1	85,5	-44,5	85,5	-23,7	86,8	-13,5	93,8	20,8	107,3	126,0	106,3
Rumunia*	-177,7	98,7	-223,9	89,0	113,9	103,9	576,6	140,0	453,1	196,2	98,5	174,9	101,6	167,9	76,4	130,3	-1 373,9	79,0
Słowacja	-242,0	88,7	-19,7	32,1	-3,6	84,3	8,1	179,7	8,7	161,1	7,5	174,9	8,1	143,3	17,2	145,1	-268,3	86,6
Słowenia	-3,8	99,2	1,2	105,6	-8,7	90,5	-22,9	84,3	-17,1	86,8	9,3	123,6	15,5	175,0	15,7	262,7	3,2	110,9
Szwecja	-60,6	98,1	-0,1	87,2	9,5	148,0	38,0	150,8	5,7	102,9	-21,3	89,1	-65,4	82,7	-162,8	79,8	135,8	109,3
Węgry	334,0	107,7	-72,9	65,4	-60,2	70,3	-50,9	78,3	-33,1	89,1	10,1	105,6	23,0	108,8	81,8	122,5	436,3	116,8
Wielka Brytania*	-62,6	99,6	-16,8	42,7	-54,5	49,9	13,9	107,1	12,7	103,0	23,5	105,1	14,8	101,4	-50,0	98,0	-6,3	99,9
Włochy	-259,8	98,0	-174,6	80,6	-212,4	84,1	-132,5	90,7	-46,3	97,3	-51,1	95,7	91,9	106,3	225,0	112,7	40,3	101,2
UE - 27	-1 181,0	99,3	-1 024,0	81,1	-998,9	89,6	-520,0	95,1	-1 055,4	92,6	-850,0	91,7	-742,5	95,4	-239,3	99,1	4 249,3	105,4
UE - 15	-1 777,1	98,6	-300,0	84,8	-723,5	82,2	-564,8	89,6	-946,8	89,5	-960,0	87,9	-1 180,6	91,6	-1 060,1	95,9	3 958,6	106,8
UE - 12	596,2	101,3	-724,1	79,0	-275,5	95,0	44,8	100,9	-108,6	97,9	110,0	104,9	438,2	121,1	820,8	139,2	290,7	101,4

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 7. Zmiana średniej powierzchni gospodarstw oraz koncentracji użytków rolnych względem liczby gospodarstw w grupach obszarowych użytków rolnych i w krajach UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	2003	2010	Zmiana		Współczynnik koncentracji Lorenza**	
			ha	2003=100	2003	2010
Austria	18,7	19,2	0,4	102,2	0,60	0,58
Belgia*	25,4	28,6	3,2	112,8	0,56	0,56
Bułgaria*	4,4	6,2	1,8	141,8	0,87	0,91
Cypr	3,5	3,0	-0,4	88,1	0,73	0,72
Czechy	79,3	152,4	73,0	192,1	0,87	0,74
Dania*	54,7	59,7	5,0	109,1	0,53	0,57
Estonia	21,6	48,0	26,4	222,3	0,78	0,78
Finlandia	29,9	35,9	5,9	119,8	0,45	0,48
Francja	45,3	53,9	8,7	119,1	0,59	0,59
Grecja*	4,8	4,7	-0,1	98,5	0,63	0,63
Hiszpania	22,1	24,0	1,9	108,7	0,79	0,78
Holandia	23,5	25,9	2,4	110,3	0,57	0,57
Irlandia	31,7	35,7	4,0	112,6	0,45	0,48
Litwa	9,2	13,7	4,6	149,9	0,61	0,71
Luksemburg*	52,3	56,9	4,6	108,8	0,49	0,48
Łotwa	11,8	21,5	9,8	183,1	0,67	0,70
Malta	1,0	0,9	-0,1	93,1	0,38	0,39
Niemcy	41,2	55,8	14,7	135,6	0,66	0,62
Polska**	6,6	9,6	2,9	144,4	0,67	0,62
Portugalia	10,4	12,0	1,6	115,9	0,81	0,82
Rumunia*	3,1	3,5	0,4	112,6	0,74	0,70
Słowacja	29,8	77,5	47,7	260,1	0,95	0,88
Słowenia	6,3	6,5	0,2	102,5	0,47	0,53
Szwecja	46,1	43,1	-2,9	93,6	0,56	0,62
Węgry	5,6	8,1	2,5	144,4	0,91	0,92
Wielka Brytania*	57,4	70,8	13,4	123,3	0,72	0,66
Włochy	6,7	7,9	1,3	118,8	0,75	0,75
UE - 27	11,5	13,8	2,3	120,4	0,82	0,81
UE - 15	20,2	23,0	2,8	113,7	0,77	0,77
UE - 12	5,3	6,8	1,5	127,3	0,80	0,79

* W kolumnach 2010 i 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. **W kolumnach 2003i 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

** Pomiaru koncentracji względnej dokonano za pomocą współczynnika koncentracji Lorenza wyrażonego formułą:

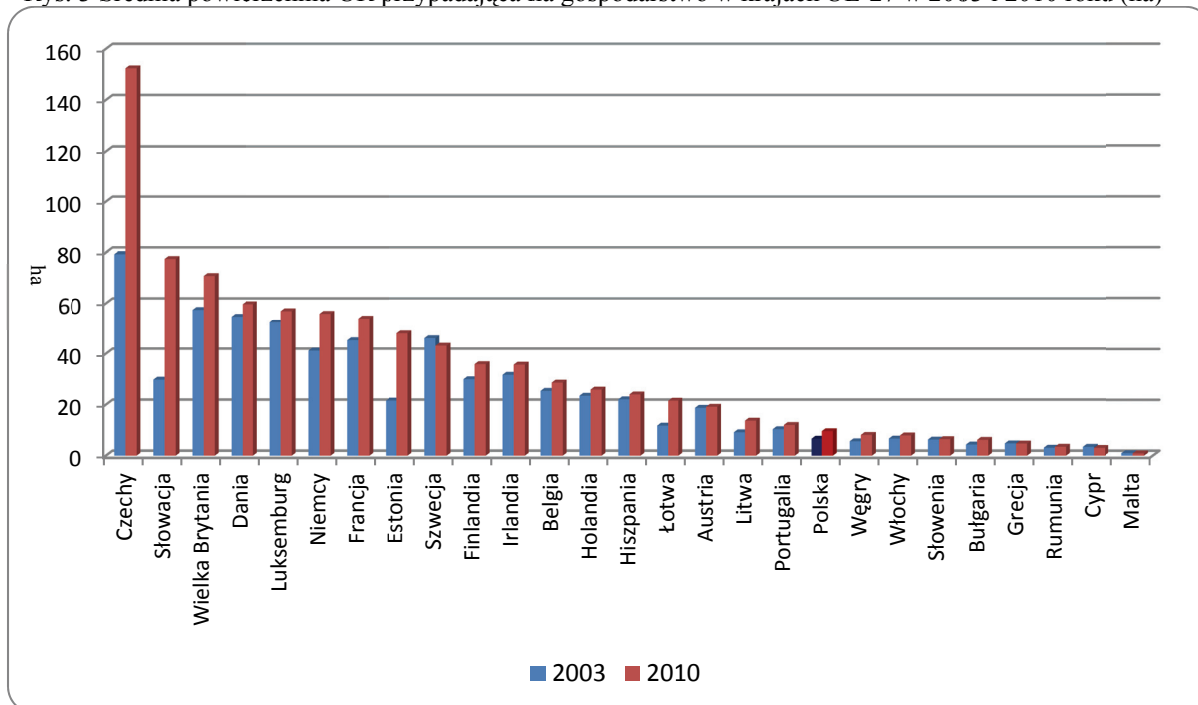
$$K = \frac{5000 - M}{5000} \quad \text{gdzie:} \quad M = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^k u_{i(1)} \cdot (\tilde{u}_{i(2)} + \tilde{u}_{i-1,(2)})$$

$u_{i(1)}$ – odsetek liczebności i tego przedziału, $\tilde{u}_{i(2)}$ – skumulowane odsetki sum wartości. Współczynnik koncentracji K przyjmuje wartości z przedziału $0 \leq K \leq 1$, licząc od skrajnych przypadków, które określają brak koncentracji $K=0$ i koncentrację całkowitą $K=1$. (Wysocki, Lira 2003)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Redukcja liczby gospodarstw przy względnie stałej powierzchni użytków rolnych skutkowałą zwiększeniem średniej powierzchni gospodarstw w niemal wszystkich analizowanych państwach (tab. 7, rys. 3). Średni obszar gospodarstwa rolnego w Polsce był większy w 2010 roku o 2,9 ha (o 44,4%) niż w 2002 roku. Biorąc pod uwagę mniejsze zmiany w tym zakresie w UE-15 ogółem (wzrost średniej wielkości gospodarstwa na poziomie 2,8 ha i 13,7%) można wnioskować, że zmniejsza się dystans dzielący rolnictwo polskie od rolnictwa UE-15. Znacznie gorzej jednak przedstawia się skala zmian w rolnictwie polskim w relacji do państw o podobnej asortymentowej strukturze produkcji stanowiących konkurencję dla rolnictwa polskiego. W krajach takich jak Czechy, Niemcy, Francja przeciętny wzrost obszaru gospodarstw rolnych w ujęciu bezwzględny wyniósł odpowiednio 73,0; 14,7 i 8,7 ha. Istotny wzrost średniej powierzchni gospodarstwa zarówno w ujęciu względnym jak i bezwzględny miał miejsce również na Słowacji, w Estonii, na Łotwie oraz w Wielkiej Brytanii. Wielkość przeciętnego gospodarstwa w Polsce wynosząca 9,6 ha UR jest jedną z najmniejszych spośród wszystkich analizowanych państw. Mniejszą wielkością gospodarstwa charakteryzuje się rolnictwo Rumunii (3,5 ha), Bułgarii (6,2 ha), Słowenii (6,5 ha), Węgier

Rys. 3 Średnia powierzchnia UR przypadająca na gospodarstwo w krajach UE-27 w 2003 i 2010 roku (ha)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 7.

(8,1 ha⁹) a spośród krajów UE-15 Grecji (4,7 ha) i Włoch (7,9 ha)¹⁰. Z kolei największe obszary gospodarstwa występują w Czechach (152,4 ha), Słowacji (77,4 ha), Wielkiej Brytanii (70,8 ha), Danii (59,7 ha), Luksemburgu (52,3 ha) i w Niemczech (55,8 ha). Gospodarstwa rolne wymienionych państw to najczęściej gospodarstwa wyspecjalizowane, prowadzące uproszczoną, monokulturową produkcję, przeznaczając ją niemal wyłącznie na rynek. Silne powiązania z rynkiem współokreśla ich przewagę konkurencyjną nad innymi gospodarstwami¹¹. O zasobowej przewadze konkurencyjnej gospodarstw w krajach UE-15 nad gospodarstwami z większości nowych państw członkowskich, zadecydowały uwarunkowania historyczne i sytuacja polityczno-gospodarcza znacząco odmienna od warunków, w których rozwijało się rolnictwo krajów UE-15. Zachodzące dużo wcześniej i na dużo większą skalę procesy koncentracji ziemi wspierane przez instrumenty WPR doprowadziły do ukształtowania relatywnie korzystniejszej struktury agrarnej. W Polsce natomiast brak było działań zachęcających do zwiększania zasobów ziemi w gospodarstwach rolnych aż do przełomu lat 90-tych. Podobna sytuacja miała miejsce w rolnictwie słoweńskim¹², które obok polskiego wyróżniało się na tle pozostałych państw z Europy Środkowej i Wschodniej pod względem dominacji sektora prywatnego we władaniu użytkami rolnymi. Inna sytuacja miała miejsce w państwach takich jak Czechy, Estonia, Łotwa, Litwa, Słowacja czy Węgry. Mimo przynależności do tego samego bloku państw o gospodarce centralnie planowanej, przed rozpoczęciem transformacji ziemia rolnicza w tych krajach podzielona była głównie pomiędzy spółdzielnie i gospodarstwa państwowe (**Sarris i in.** 2000, **Swinnen** 2001, **Lerman i in.** 2002, **Majerova i in.** 2009). W wyniku zachodzących w okresie przemian ustrojowych procesów dekollektywizacji i prywatyzacji w sektorze rolnym badanych państw doszło do wykształcenia nowych struktur własnościowych gospodarstw. W rolnictwie czeskim i słowackim formy gospodarstw wielkoobszarowych w pewnym stopniu zostały zachowane, a nastąpiła jedynie zmiana użytkowników bądź właścicieli gospodarstw. Stąd produkcja rolna w Czechach i na Słowacji nadal zdominowana jest przez organizacje wielkiej

⁹Wprawdzie średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego na Węgrzech jest mniejsza niż w Polsce, jednak spośród 4686,3 tys. ha UR, 74,2% UR znajduje się w użytkowaniu gospodarstw rolnych, o powierzchni wynoszącej co najmniej 50 ha UR, tym samym problemy agrarne w rolnictwie węgierskim są nieporównywalnie mniejsze niż w rolnictwie polskim, w którym niewiele powyżej 29% UR znajduje się w tej grupie obszarowej gospodarstw rolnych.

¹⁰W badaniach porównawczych pominięto rolnictwo Malty i Cypru, uznając charakter i rolę rolnictwa w tych krajach jako znacząco odbiegającą od pozostałych państw UE.

¹¹ Ponadto jak podkreśla **Ziętara** (2001): *powierzchnia gospodarstwa rolnego, oprócz intensywności gospodarowania, jest podstawowym czynnikiem wewnętrznym określającym poziom uzyskiwanego dochodu.*

¹² W Polsce i Socjalistycznej Federacyjnej Republice Jugosławii w skład której wchodziła Republika Słowenii w odróżnieniu od pozostałych europejskich państw o gospodarce centralnie planowanej nie przeprowadzono powszechnej kolektywizacji rolnictwa.

skali – spółdzielnie produkcyjne, różne rodzaje spółek, jak również wielkoobszarowe gospodarstwa indywidualne. W krajach nadbałtyckich z kolei, a zwłaszcza na Łotwie oraz Litwie w wyniku procesów prywatyzacji znacznie wzrósł udział gospodarstw rodzinnych w użytkowaniu ziemi rolnej – obecnie we władaniu tych gospodarstw, podobnie jak w Polsce i Słowenii, znajduje się około 90% użytków rolnych ogółem. W zdecydowanej większości są to jednak niewielkie jednostki gospodarcze produkujące na niewielką skalę, co wiąże się z relatywnie słabszymi możliwościami konkurencyjnymi (**Baer-Nawrocka** 2006). Mniejsza ilość zasobów ziemi, niejako automatycznie limituje skalę produkcji roślinnej, a ta z kolei limituje wielkość produkcji zwierzęcej. W konsekwencji obydwie elementy ograniczają również możliwe do uzyskania efekty ekonomiczne.

1.1.2. Nakłady pracy

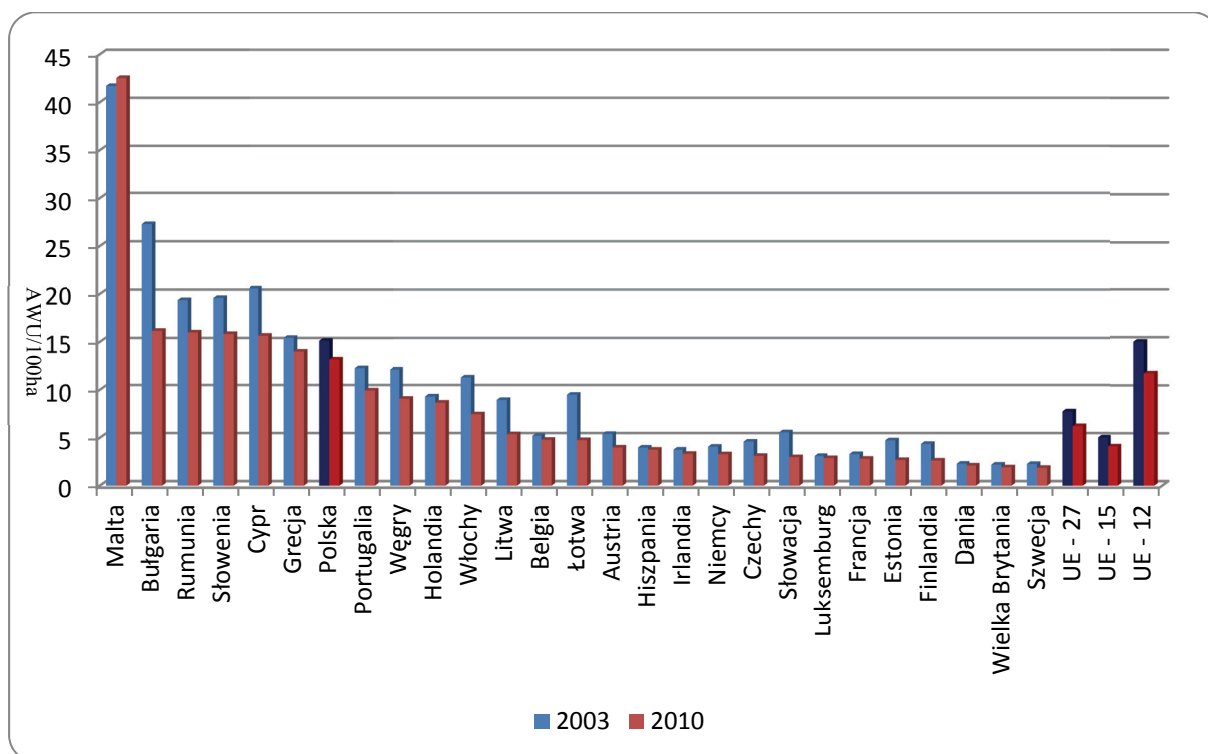
W analizowanym okresie we wszystkich państwach Wspólnoty nakłady pracy w gospodarstwach rolnych uległy zmniejszeniu. W ujęciu względnym największy ubytek nakładów pracy nastąpił w rolnictwie słowackim gdzie nakłady pracy w 2010 roku stanowiły nieco ponad 47% nakładów z 2003 rokiem (tab. 8-10). Z kolei w ujęciu bezwzględym największe zmiany w tym zakresie zaszły w rolnictwie włoskim (522 tys.), rumuńskim (494 tys.), bułgarskim (297 tys.) i polskim (294 tys.). Choć ponoszone nakłady pracy na wytworzenie produkcji rolniczej w Polsce ulegają redukcji wciąż stanowią znaczący odsetek nakładów pracy UE-27. Liczba AWU w rolnictwie polskim wyniosła 1 897,2 tys. AWU co stanowi blisko 18% nakładów pracy w tym sektorze w całej Unii Europejskiej. W grupie analizowanych państw zbliżoną ilość nakładów pracy posiada jedynie rolnictwo rumuńskie – 2 205,3 tys. (20,7% AWU we Wspólnocie).

Różnice w rozmieszczeniu nakładów pracy w gospodarstwach w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych ściśle wiążą się z odmiennymi strukturami rolnictwa w analizowanych krajach (**Baer-Nawrocka** 2008). W rolnictwie polskim 40% nakładów pracy ponoszone jest w gospodarstwach niewielkich obszarowo (do 5 ha), podczas gdy w gospodarstwach największych (powyżej 50 ha) zgromadzone jest jedynie 5% ogółu AWU. Podobne relacje, pomijając Cypr, występują jedynie w rolnictwie słoweńskim. Spośród wszystkich krajów Wspólnoty najwyższy odsetek nakładów pracy w gospodarstwach do 5 ha (w granicach 80%) dotyczy Bułgarii i Rumunii. Z kolei największa koncentracja AWU w gospodarstwach największych ma miejsce w rolnictwie czeskim i słowackim. Kierunek zmian w strukturze AWU w gospodarstwach według grup obszarowych użytków rolnych w analizowanych latach był zbieżny z kierunkiem zmian w strukturze obszarowej gospodarstw.

Największy wzrost liczby AWU w rolnictwie polskim odnotowano w gospodarstwach powyżej 50 ha UR, natomiast ubytek w gospodarstwach 0-20 ha UR.

Istotną miarą określającą nakłady siły roboczej w rolnictwie jest liczba AWU w przeliczeniu na 100 ha UR (**Poczta 2003, Frenkel 2007**). Średni poziom nakładów pracy na jednostkę powierzchni (100 ha UR) w grupie nowych krajów członkowskich w 2010 roku wynosił niemal 12 osób, co blisko 3-krotnie przewyższało średnią wielkość dla UE-15 (tab. 11, rys. 4). Wynika to, pomijając Malte i Cypr, z wysokich wartości AWU na 100 ha UR w rolnictwie bułgarskim (16,2), rumuńskim (16,0), słoweńskim (15,9) oraz polskim (13,1). We wszystkich krajach istnieje odwrotna zależność między powierzchnią gospodarstwa i wielkością nakładów pracy na jednostkę powierzchni – liczba pełnozatrudnionych na 100 ha UR zmniejsza się w sukcesywnie wraz ze wzrostem powierzchni gospodarstwa. Największe różnice między liczbą pełnozatrudnionych na 100 ha UR w gospodarstwach najmniejszych i największych można zaobserwować w przypadku rolnictwa duńskiego, szwedzkiego, fińskiego, holenderskiego, niemieckiego i brytyjskiego. W krajach tych na 100 ha UR w gospodarstwach najmniejszych przypada od 170 w Wielkiej Brytanii do ponad 700 AWU w Danii, podczas gdy w gospodarstwach największych 1,5-2,6 AWU na 100 ha UR. Wysokie nakłady pracy na jednostkę powierzchni w gospodarstwach najmniejszych związane są z pracochłonnymi kierunkami produkcji zaliczanymi często do działów specjalnych produkcji rolniczej. Podobnie można wnioskować w odniesieniu do rolnictwa czeskiego. W rolnictwie polskim w gospodarstwach 0-2 ha na jednostkę powierzchni przypadało blisko 60 AWU, do 5 ha UR blisko 32 AWU, podczas gdy w gospodarstwach powyżej 50 ha UR – około 2 AWU. W odróżnieniu od sytuacji w wymienionych wcześniej państwach UE-15 różnice te w znacznie mniejszym stopniu wynikają z większej intensywności wykorzystania ziemi w gospodarstwach najmniejszych. Główną ich przyczyną jest natomiast niepełne wykorzystanie zasobów pracy w tych gospodarstwach. Skutkuje to relatywnie niską wydajnością zasobów pracy w rolnictwie polskim.

Rys. 4. Liczba AWU na 100 ha UR w krajach UE-27 w 2003 i 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 11.

Tabela 8. Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																			
	Ogółem		0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	tys.. AWU																			
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	175,4	114,3	0,3	0,4	9,4	6,2	24,0	12,2	28,9	16,7	46,4	27,7	26,9	17,7	22,2	18,2	12,0	11,0	5,4	4,2
Belgia*	72,5	65,6	1,5	1,1	8,1	6,6	7,1	6,2	7,4	6,5	11,2	9,8	9,8	8,2	13,1	11,8	10,8	11,5	3,6	4,0
Bułgaria*	791,6	494,5	13,9	13,9	621,0	336,0	62,8	52,4	17,5	18,0	9,0	12,7	3,6	5,8	4,7	5,7	5,0	7,0	54,1	43,1
Cypr	32,2	18,6	1,0	0,8	13,8	7,1	7,2	4,0	4,2	2,3	3,0	1,8	1,0	0,8	0,9	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5
Czechy	166,4	108,0	8,6	4,6	12,3	2,1	8,1	1,8	5,7	4,8	6,3	5,2	3,5	3,1	3,8	3,8	5,7	5,7	112,5	76,9
Dania*	60,7	55,9	0,9	1,3	2,4	1,6	1,6	1,7	4,2	4,5	5,0	5,0	4,4	3,6	7,1	5,2	14,3	9,7	20,8	23,3
Estonia	37,5	25,1	1,6	1,1	3,6	1,4	5,6	2,5	4,6	2,8	4,2	2,6	2,1	1,3	2,1	1,3	1,9	1,4	11,8	10,7
Finlandia	97,5	59,7	1,0	0,5	4,1	2,5	3,7	2,1	6,5	3,4	16,6	7,3	16,7	7,8	24,2	12,7	19,2	15,5	5,6	7,9
Francja	913,8	779,7	11,9	16,3	50,6	48,6	56,3	52,2	61,2	52,1	88,9	70,5	72,3	52,3	133,2	92,5	228,0	176,4	211,5	218,9
Grecja*	614,3	568,7	8,4	9,0	153,2	148,4	187,7	163,3	125,8	116,1	77,9	70,6	26,5	26,7	20,5	20,6	10,5	11,2	3,9	2,9
Hiszpania	997,8	889,0	28,1	25,7	154,9	139,6	166,9	138,4	133,4	110,9	139,6	113,9	70,5	63,3	76,3	71,5	81,5	85,0	146,6	140,8
Holandia	186,3	161,7	3,5	5,2	29,7	17,8	29,6	23,0	22,2	21,1	25,4	22,4	19,3	15,5	28,5	24,3	21,4	23,4	6,9	9,1
Irlandia	161,1	165,4	0,1	0,3	1,7	1,5	5,6	4,7	16,6	12,4	32,8	33,6	28,1	29,1	37,4	41,7	29,4	33,0	9,4	9,1
Litwa	222,1	146,8	1,5	3,1	15,8	12,4	80,1	40,5	47,8	25,7	31,5	19,7	10,0	7,6	7,8	7,5	6,7	7,9	21,0	22,4
Luksemburg*	4,0	3,8	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2	0,1	0,4	0,3	1,4	1,3	0,8	1,0
Łotwa	140,9	85,2	1,1	0,7	15,7	4,3	30,0	12,0	34,1	18,9	28,1	18,5	9,0	7,3	7,1	6,1	4,9	4,9	10,9	12,5
Malta	4,5	4,9	0,2	0,2	2,8	3,3	1,1	0,9	0,4	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	688,8	545,5	4,6	5,6	41,2	23,4	55,0	18,4	63,1	41,5	102,4	72,3	66,3	45,4	98,6	77,7	117,8	106,8	139,7	154,5
Polska**	2 190,9	1 897,2	9,9	11,9	412,3	260,7	527,7	486,1	562,5	472,5	447,5	378,5	121,8	118,6	63,6	74,7	25,3	37,1	20,2	57,2
Portugalia	455,2	363,4	4,0	3,3	173,9	149,1	122,9	85,1	55,5	41,4	37,0	29,4	14,5	11,7	12,6	11,6	11,1	10,9	23,8	21,0
Rumunia*	2 699,5	2 205,3	48,4	22,8	1 343,6	996,9	845,0	725,2	246,4	285,5	53,0	82,5	11,0	14,9	10,5	12,6	11,9	11,8	129,8	53,1
Słowacja	118,6	56,1	3,6	1,6	36,3	5,4	7,4	4,5	1,9	2,3	1,4	1,7	0,7	0,7	1,1	1,0	1,3	1,5	65,0	37,5
Słowenia	95,4	76,7	0,4	0,2	11,9	11,5	28,3	21,3	29,0	20,8	17,7	13,4	4,0	4,0	1,6	2,3	0,6	1,1	1,9	2,1
Szwecja	70,7	56,9	0,6	1,0	2,3	0,8	2,5	2,6	5,4	6,0	8,8	6,8	6,4	4,3	10,1	6,3	16,3	10,5	18,4	18,6
Węgry	525,8	423,5	32,0	28,2	270,0	208,1	53,3	36,3	33,8	25,8	24,5	23,6	10,2	11,0	11,6	11,7	10,3	12,9	80,1	65,9
Wielka Brytania*	352,2	306,2	17,4	9,7	22,9	11,3	22,8	13,3	21,6	22,0	28,7	26,3	22,5	20,5	37,6	33,9	64,6	58,7	114,2	110,6
Włochy	1 476,0	953,8	2,8	5,1	452,7	237,9	318,1	189,0	222,8	148,9	178,6	131,5	86,9	64,3	82,1	67,0	69,7	60,1	62,4	50,1
UE - 27	13 351	10 631	207	174	3 866	2 644	2 661	2 100	1 763	1 483	1 426	1 188	648	546	718	622	782	717	1 281	1 158
UE - 15	6 326	5 089	85	84	1 107	795	1 004	712	775	604	799	627	471	371	604	495	708	625	773	776
UE - 12	7 025	5 542	122	89	2 759	1 849	1 657	1 387	988	880	626	560	177	175	115	127	74	92	508	382

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 9. Struktura nakładów pracy w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,2	0,4	5,3	5,4	13,7	10,7	16,5	14,6	26,4	24,3	15,3	15,5	12,6	15,9	6,9	9,6	3,1	3,6
Belgia*	2,0	1,7	11,1	10,0	9,8	9,4	10,3	9,9	15,5	14,9	13,5	12,5	18,0	17,9	14,9	17,5	4,9	6,2
Bułgaria*	1,7	2,8	78,6	68,0	7,9	10,6	2,2	3,6	1,1	2,6	0,5	1,2	0,6	1,1	0,6	1,4	6,8	8,7
Cypr	3,0	4,4	43,0	38,4	22,2	21,4	12,9	12,6	9,3	9,8	3,0	4,1	2,7	3,4	2,1	3,2	1,8	2,7
Czechy	5,2	4,3	7,4	1,9	4,8	1,7	3,4	4,4	3,8	4,8	2,1	2,8	2,3	3,6	3,4	5,3	67,6	71,2
Dania*	1,4	2,3	3,9	2,9	2,7	3,0	6,9	8,0	8,2	8,9	7,3	6,4	11,7	9,3	23,6	17,4	34,3	41,8
Estonia	4,3	4,5	9,5	5,5	14,9	10,0	12,3	11,0	11,3	10,5	5,5	5,2	5,5	5,1	5,1	5,6	31,6	42,6
Finlandia	1,0	0,9	4,2	4,2	3,8	3,5	6,6	5,7	17,0	12,2	17,1	13,1	24,9	21,2	19,6	25,9	5,8	13,3
Francja	1,3	2,1	5,5	6,2	6,2	6,7	6,7	6,7	9,7	9,0	7,9	6,7	14,6	11,9	24,9	22,6	23,2	28,1
Grecja*	1,4	1,6	24,9	26,1	30,6	28,7	20,5	20,4	12,7	12,4	4,3	4,7	3,3	3,6	1,7	2,0	0,6	0,5
Hiszpania	2,8	2,9	15,5	15,7	16,7	15,6	13,4	12,5	14,0	12,8	7,1	7,1	7,6	8,0	8,2	9,6	14,7	15,8
Holandia	1,9	3,2	15,9	11,0	15,9	14,2	11,9	13,1	13,6	13,8	10,3	9,6	15,3	15,0	11,5	14,5	3,7	5,6
Irlandia	0,1	0,2	1,1	0,9	3,5	2,9	10,3	7,5	20,4	20,3	17,5	17,6	23,0	25,1	18,3	20,0	5,8	5,5
Litwa	0,7	2,1	7,1	8,5	36,0	27,5	21,5	17,5	14,2	13,4	4,5	5,2	3,5	5,1	3,0	5,4	9,5	15,3
Luksemburg*	0,3	0,3	5,3	4,8	8,6	5,6	9,8	9,6	4,8	6,4	4,0	3,5	10,6	9,1	35,6	33,5	21,0	27,2
Łotwa	0,8	0,8	11,1	5,1	21,3	14,1	24,2	22,3	20,0	21,7	6,4	8,5	5,0	7,1	3,5	5,7	7,7	14,7
Malta	3,8	4,7	62,0	68,8	24,2	18,5	8,7	6,2	1,3	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,7	1,0	6,0	4,3	8,0	3,4	9,2	7,6	14,8	13,3	9,6	8,3	14,3	14,2	17,1	19,6	20,3	28,3
Polska**	0,5	0,6	18,8	13,7	24,1	25,6	25,6	24,9	20,4	20,0	5,6	6,3	2,9	3,9	1,2	2,0	0,9	3,0
Portugalia	0,9	0,9	38,2	41,0	27,0	23,4	12,2	11,4	8,1	8,1	3,2	3,2	2,8	3,2	2,4	3,0	5,2	5,8
Rumunia*	1,8	1,0	49,8	45,3	31,3	32,9	9,1	12,9	2,0	3,7	0,4	0,7	0,4	0,6	0,4	0,5	4,8	2,4
Słowacja	3,0	2,9	30,6	9,6	6,3	8,1	1,6	4,0	1,2	3,0	0,6	1,3	0,9	1,7	1,1	2,7	54,7	66,7
Słowenia	0,5	0,3	12,4	15,0	29,7	27,7	30,3	27,2	18,6	17,5	4,2	5,2	1,7	3,0	0,6	1,4	2,0	2,7
Szwecja	0,8	1,7	3,3	1,5	3,5	4,5	7,6	10,5	12,5	12,0	9,0	7,6	14,2	11,0	23,0	18,5	26,1	32,7
Węgry	6,1	6,7	51,4	49,0	10,1	8,6	6,4	6,1	4,7	5,6	1,9	2,6	2,2	2,8	2,0	3,0	15,2	15,6
Wielka Brytania*	4,9	3,2	6,5	3,7	6,5	4,3	6,1	7,2	8,1	8,6	6,4	6,7	10,7	11,1	18,3	19,2	32,5	36,0
Włochy	0,2	0,5	30,6	25,0	21,6	19,8	15,1	15,6	12,1	13,8	5,9	6,7	5,6	7,0	4,7	6,3	4,2	5,3
UE - 27	1,6	1,6	29,0	24,9	19,7	19,7	13,2	14,0	10,7	11,2	4,9	5,1	5,4	5,9	5,9	6,7	9,6	10,9
UE - 15	1,3	1,7	17,7	15,6	15,9	14,0	12,2	11,9	12,6	12,3	7,4	7,3	9,5	9,7	11,2	12,3	12,2	15,2
UE - 12	1,7	1,6	39,3	33,3	23,6	25,0	14,1	15,9	8,9	10,1	2,5	3,2	1,6	2,3	1,1	1,7	7,2	6,9

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 10. Zmiana nakładów pracy w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																			
	ogółem		0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100	tys. AWU	2003=100
Austria	-61	65,1	0	129,0	-3	65,8	-12	50,9	-12	57,6	-19	59,8	-9	65,9	-4	82,0	-1	91,5	-1	77,8
Belgia*	-7	90,5	0	76,9	-1	81,5	-1	87,3	-1	87,3	-1	87,0	-2	83,9	-1	90,1	1	106,3	0	113,5
Bułgaria*	-297	62,5	0	100,6	-285	54,1	-10	83,4	0	102,6	4	141,5	2	159,4	1	120,4	2	139,8	-11	79,6
Cypr	-14	57,7	0	82,7	-7	51,7	-3	55,6	-2	56,3	-1	60,5	0	78,6	0	74,4	0	87,0	0	87,7
Czechy	-58	64,9	-4	53,8	-10	16,9	-6	22,9	-1	83,2	-1	82,2	0	87,2	0	101,9	0	101,4	-36	68,3
Dania*	-5	92,0	0	150,6	-1	68,2	0	103,7	0	106,9	0	100,0	-1	81,0	-2	72,9	-5	67,9	2	111,9
Estonia	-12	67,0	-1	68,7	-2	38,6	-3	44,8	-2	59,6	-2	62,2	-1	63,1	-1	62,6	-1	73,1	-1	90,7
Finlandia	-38	61,2	0	52,9	-2	62,1	-2	56,1	-3	52,6	-9	43,9	-9	46,8	-11	52,6	-4	80,6	2	140,9
Francja	-134	85,3	4	136,2	-2	95,9	-4	92,7	-9	85,2	-18	79,4	-20	72,3	-41	69,4	-52	77,4	7	103,5
Grecja*	-46	92,6	1	107,5	-5	96,9	-24	87,0	-10	92,3	-7	90,6	0	101,0	0	100,4	1	106,5	-1	75,3
Hiszpania	-109	89,1	-2	91,5	-15	90,1	-29	82,9	-23	83,1	-26	81,6	-7	89,8	-5	93,8	3	104,2	-6	96,0
Holandia	-25	86,8	2	150,0	-12	60,0	-7	77,7	-1	95,2	-3	88,2	-4	80,6	-4	85,0	2	109,4	2	132,6
Irlandia	4	102,6	0	288,9	0	86,0	-1	84,0	-4	74,5	1	102,4	1	103,4	4	111,6	4	112,2	0	97,3
Litwa	-75	66,1	2	213,8	-3	78,6	-40	50,5	-22	53,8	-12	62,5	-2	76,4	0	95,4	1	118,8	1	106,6
Luksemburg*	0	94,7	0	100,0	0	85,7	0	61,8	0	92,3	0	126,3	0	81,3	0	81,0	0	88,1	0	122,9
Łotwa	-56	60,4	0	60,4	-11	27,7	-18	39,9	-15	55,5	-10	65,8	-2	80,9	-1	85,5	0	99,4	2	115,3
Malta	0	108,2	0	135,3	1	119,8	0	79,8	0	76,9	0	150,0	0	0	0	0	0	0	0	0
Niemcy	-143	79,2	1	121,2	-18	56,7	-37	33,4	-22	65,7	-30	70,6	-21	68,5	-21	78,8	-11	90,7	15	110,6
Polska**	-294	86,6	2	119,9	-152	63,2	-42	92,1	-90	84,0	-69	84,6	-3	97,4	11	117,5	12	146,6	37	282,6
Portugalia	-92	79,8	-1	82,5	-25	85,7	-38	69,2	-14	74,6	-8	79,6	-3	80,9	-1	91,6	0	97,9	-3	88,5
Rumunia*	-494	81,7	-26	47,1	-347	74,2	-120	85,8	39	115,9	30	155,7	4	135,5	2	119,9	0	99,2	-77	40,9
Słowacja	-63	47,3	-2	45,1	-31	14,8	-3	61,1	0	121,6	0	118,9	0	104,3	0	92,5	0	112,7	-28	57,6
Słowenia	-19	80,4	0	54,5	0	96,7	-7	75,1	-8	72,0	-4	75,7	0	100,5	1	143,8	1	191,1	0	106,2
Szwecja	-14	80,5	0	178,2	-1	35,8	0	103,6	1	111,0	-2	77,3	-2	68,0	-4	62,3	-6	64,7	0	100,8
Węgry	-102	80,5	-4	88,0	-62	77,1	-17	68,1	-8	76,5	-1	96,3	1	108,0	0	100,8	3	125,0	-14	82,2
Wielka Brytania*	-46	86,9	-8	55,7	-12	49,1	-9	58,3	0	102,0	-2	91,6	-2	91,2	-4	90,3	-6	90,9	-4	96,9
Włochy	-522	64,6	2	183,4	-215	52,5	-129	59,4	-74	66,8	-47	73,6	-23	73,9	-15	81,6	-10	86,3	-12	80,4
UE - 27	-2 720	79,6	-33	83,8	-1 222	68,4	-561	78,9	-279	84,2	-238	83,3	-102	84,2	-96	86,6	-66	91,6	-123	90,4
UE - 15	-1 237	80,4	-1	99,4	-312	71,8	-292	70,9	-171	77,9	-172	78,5	-101	78,6	-109	82,0	-83	88,3	3	100,4
UE - 12	-1 484	78,9	-33	73,0	-910	67,0	-269	83,7	-108	89,1	-66	89,5	-2	99,0	13	111,0	18	123,8	-126	75,1

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 11. Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych na 100 ha UR według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	5,4	4,0	41,6	34,5	20,2	12,4	12,1	8,6	8,0	5,9	5,7	4,2	4,0	3,1	2,5	1,9	0,7	0,8
Belgia*	5,2	4,8	128,1	134,4	30,9	33,2	14,2	14,9	8,7	8,7	5,9	5,9	3,9	3,9	2,5	2,5	1,5	1,4
Bułgaria*	27,3	16,2	203,0	183,1	51,6	45,4	27,2	27,0	17,0	17,4	12,1	12,7	10,6	9,2	6,0	5,0	2,5	1,8
Cypr	20,6	15,7	71,7	41,8	31,8	22,9	21,2	16,8	14,2	13,0	8,5	8,7	6,1	5,8	3,8	4,1	2,0	2,5
Czechy	4,6	3,1	156,1	368,7	34,8	46,1	17,1	16,2	10,6	9,3	7,2	6,1	5,3	4,3	3,9	3,4	3,5	2,5
Dania*	2,3	2,1	679,2	717,1	55,6	60,8	7,2	7,1	3,9	4,1	3,2	3,0	2,5	2,4	2,1	1,9	1,5	1,4
Estonia	4,7	2,7	51,4	85,3	15,6	17,7	9,2	9,4	5,7	5,4	4,5	3,6	3,7	2,9	2,7	1,9	2,6	1,6
Finlandia	4,3	2,6	449,6	309,1	18,7	12,6	8,9	5,7	6,4	3,7	5,2	3,3	4,2	2,7	2,8	2,1	1,8	1,4
Francja	3,3	2,8	75,7	103,8	22,9	25,5	15,0	15,7	9,6	9,8	6,4	6,4	4,5	4,2	2,7	2,5	1,6	1,3
Grecja*	15,5	14,0	47,2	43,5	26,1	22,7	16,7	15,0	10,7	9,4	6,9	6,3	4,8	4,4	3,2	2,9	1,3	1,5
Hiszpania	4,0	3,7	49,5	55,6	19,1	18,8	11,3	11,1	7,6	7,3	4,8	4,9	3,7	3,4	2,4	2,3	1,0	1,1
Holandia	9,3	8,6	286,6	270,6	70,1	61,9	25,5	28,5	12,9	14,3	7,8	8,3	5,2	5,3	3,8	3,8	2,2	2,6
Irlandia	3,7	3,3	93,8	68,7	22,1	17,7	11,0	10,4	6,8	6,7	4,8	4,8	3,4	3,5	2,4	2,4	1,3	0,8
Litwa	8,9	5,4	33,2	33,3	19,0	15,2	12,0	9,3	8,1	6,6	5,5	4,7	4,1	3,3	3,2	2,4	3,2	2,0
Luksemburg*	3,1	2,9	100,0	135,7	45,9	33,9	24,7	23,5	6,6	8,9	4,5	4,2	3,5	3,3	2,5	2,5	1,7	1,7
Łotwa	9,5	4,7	63,7	53,2	27,1	19,0	16,4	11,7	10,2	7,6	6,7	5,3	5,1	4,0	3,2	2,6	2,5	1,5
Malta	41,7	42,5	53,7	59,6	32,1	26,4	27,3	19,5	15,4	19,6
Niemcy	4,1	3,3	185,0	203,4	24,4	46,2	14,4	12,1	8,9	7,6	6,6	5,9	4,7	4,4	3,1	2,9	1,7	1,7
Polska**	15,2	13,1	58,7	57,4	33,2	31,8	21,2	19,8	13,2	12,6	8,4	8,2	5,7	5,6	3,3	3,2	0,7	1,8
Portugalia	12,2	9,9	102,6	96,8	40,1	35,5	20,6	18,0	12,1	11,2	8,1	7,6	5,8	5,7	3,9	3,6	1,2	1,0
Rumunia*	19,4	16,0	68,5	56,4	29,1	24,0	17,1	14,2	11,3	8,9	8,4	6,5	7,0	5,0	4,7	3,6	2,0	1,0
Słowacja	5,5	3,0	137,6	75,1	32,7	23,7	18,3	12,4	10,1	7,4	7,0	4,2	5,7	3,7	3,5	2,7	3,3	2,2
Słowenia	19,6	15,9	59,3	53,4	31,1	25,8	19,9	17,0	13,6	11,9	10,2	8,3	7,7	6,4	5,8	4,2	6,5	6,2
Szwecja	2,3	1,9	735,9	532,4	12,5	8,8	7,2	5,3	4,5	3,4	3,2	2,5	2,7	2,0	2,0	1,6	1,3	1,2
Węgry	12,1	9,0	143,2	171,3	26,3	25,5	14,4	14,0	8,1	8,8	5,6	5,8	4,5	4,1	2,8	2,9	3,1	2,2
Wielka Brytania*	2,2	1,9	137,7	167,3	21,0	24,5	11,1	10,5	6,7	6,0	4,9	4,2	3,6	3,2	2,5	2,4	1,0	1,0
Włochy	11,3	7,4	50,5	33,4	23,9	16,9	15,6	11,5	10,4	7,9	7,4	5,7	5,6	4,3	3,9	3,0	1,9	1,5
UE - 27	7,7	6,2	75,1	64,1	27,7	24,4	16,5	14,6	10,0	9,0	6,4	5,8	4,5	4,0	2,8	2,6	1,6	1,4
UE - 15	5,0	4,1	60,5	52,7	24,7	21,3	14,3	12,5	8,8	7,7	5,9	5,3	4,3	3,8	2,8	2,5	1,3	1,3
UE - 12	15,0	11,7	83,4	71,0	29,8	26,3	18,8	16,6	12,1	11,1	7,8	7,4	5,5	5,1	3,5	3,2	2,4	1,8

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

1.1.3. Wyposażenie techniczne¹³

Wyposażenie gospodarstw w ciągniki rolnicze i kombajny zbożowe jest jednym z mierników oceny wykorzystania kapitału w rolnictwie. Łącznie kraje Wspólnoty dysponują 8,4 mln ciągników rolniczych, z czego większość skupiona jest w krajach UE-15 (6,2 mln) (aneks – tab. 1). Spośród wszystkich państw członkowskich największą liczbą ciągników dysponuje rolnictwo polskie i włoskie – 1,4 mln szt. W dalszej kolejności pod tym względem znajduje się rolnictwo francuskie, niemieckie i hiszpańskie. W ocenie wyposażenia gospodarstw w kapitał należy jednak brać pod uwagę jego jakość, a ta ze względu na wysoki stopień zużycia maszyn i niską wydajność technologiczną, w szczególności w niewielkich obszarowo gospodarstwach, stawia rolnictwo polskie na znacznie gorszej pozycji w stosunku do wysoko rozwiniętych krajów UE-15. Jest to tym bardziej istotne, że w gospodarstwach małoobszarowych (do 10 ha UR) znajduje się w rolnictwie polskim ponad połowa ogólnej liczby ciągników (tab. 12). Podobny odsetek występuje tylko w rolnictwie bułgarskim, rumuńskim i słoweńskim. Rozmieszczenie ciągników w gospodarstwach według grup obszarowych użytków rolnych jest zatem ściśle skorelowane ze strukturą gospodarstw w poszczególnych krajach. Średnio w krajach UE-15 w gospodarstwach do 10 ha UR znajduje się blisko 34,1% ogólnej liczby ciągników, podczas gdy w przedziale 40-50% ogółu ciągników użytkują gospodarstwa powyżej 50 ha UR. Spośród nowych państw członkowskich jedynie w rolnictwie czeskim i słowackim mają miejsce podobne relacje.

Dysproporcje pomiędzy większością nowych i starych krajów członkowskich uwidaczniają się również w odniesieniu do wskaźnika liczby ciągników przypadających na 100 gospodarstw i jednostkę powierzchni (100 ha UR) (tab. 13 i 14). Średnio na 100 gospodarstw w krajach UE-12 przypada 26,3 sztuk, podczas gdy w UE-15 jest to 106,8 sztuk. Skrajnie niski wskaźnik odnotowuje się w Rumunii i Bułgarii – odpowiednio 4,3 i 10 ciągników na 100 gospodarstw. W rolnictwie polskim około 40 na 100 gospodarstw nie posiada ciągników rolniczych, przy czym dotyczy to w głównej mierze gospodarstw małoobszarowych. Z kolei w gospodarstwach wielkoobszarowych średnio 1 gospodarstwo dysponuje pięcioma ciągnikami i wskaźnik ten przewyższa średnią dla UE-15. Zjawisko polaryzacji gospodarstw rolnych Polsce widoczne jest zatem również w zakresie wyposażenia technicznego – z jednej strony funkcjonuje wąska grupa relatywnie wysoko efektywnych gospodarstw, wykorzystujących maszyny o dużej mocy i wydajności, z drugiej strony

¹³ Najbardziej aktualne dane w zasobach Eurostatu dotyczące wyposażenia technicznego gospodarstw według grup obszarowych dla wszystkich państw dostępne są dla 2005 roku.

natomiast duża grupa gospodarstw małych i średniej wielkości, w których w podstawowym wyposażeniu używany jest mało wydajny sprzęt rolniczy¹⁴. Podobnie sytuacja kształtuje się w pozostałych państwach o niekorzystnej strukturze agrarnej takich jak Słowacja, Bułgaria czy Rumunia. Na każde 100 ha UR w rolnictwie polskim przypada 9,5 ciągnika, podczas gdy średnio w UE-27 jest to 4,9 ciągnika. Analizując ten wskaźnik w gospodarstwach w poszczególnych grupach obszarowych użytków rolnych w ujęciu UE-15 i UE-12 można wnioskować, o większych dysproporcjach w tym zakresie w grupach najmniejszych. Wynika to głównie ze skrajnie wysokiej liczby ciągników rolniczych na 100 ha UR w krajach skandynawskich. Analogiczne wnioski można wysunąć w odniesieniu do wyposażenia gospodarstw w tych krajach w kombajny zbożowe. Obok struktury agrarnej zarówno na liczbę kombajnów jak i ciągników znaczący wpływ ma bowiem również długość okresu wegetacji, a ten względnie najkrótszy jest właśnie w krajach skandynawskich.

Na podstawie przedstawionych statystyk, wyposażenie w sprzęt rolniczy polskich gospodarstw rolnych można uznać za dobre pod względem ilości. Jednakże biorąc pod uwagę stopień zużycia oraz wydajność technologiczną maszyn ocena ta wypada dużo słabiej. Proces odnawiania parku maszynowego w podmiotach działających w rolnictwie i usługach produkcyjnych wsparty jest obecnie przez środki dostępne w ramach instrumentów WPR. Ze względu na pożądaną redukcję dystansu pomiędzy nowymi i starymi krajami członkowskimi UE w zakresie technicznego uzbrojenia pracy i ziemi, rola działań współfinansujących inwestycje modernizacyjne jest zatem niezwykle ważna.

¹⁴Jak wykazał PSR 2010 największe zmiany (w porównaniu do wyników PSR 2002) liczby ciągników w rolnictwie polskim wystąpiły w grupie gospodarstw dużych, powyżej 50 ha UR. Liczba gospodarstw posiadających ciągniki w tej grupie wzrosła o około 38% a liczba ciągników o ok.28%.

Tabela 12. Udział ciągników i kombajnów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w 2005 roku

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny
Austria	0,2	0,1	5,1	0,3	13,9	2,0	16,6	5,4	26,7	16,2	15,3	19,2	13,6	29,7	6,8	22,4	1,8	4,7
Belgia	0,3	0,5	4,7	1,7	6,4	2,6	9,2	4,0	15,7	8,8	14,3	9,3	21,9	20,3	20,9	34,0	6,6	18,8
Bułgaria	0,5	0,1	26,2	4,8	16,2	2,9	9,5	4,9	6,9	5,7	3,0	3,7	3,2	6,1	4,3	8,0	30,2	63,8
Cypr	0,2	0,0	31,2	2,5	23,5	7,5	16,9	12,5	13,4	10,0	4,7	15,0	4,5	10,0	3,5	25,0	2,1	17,5
Czechy	1,0	0,3	8,4	1,7	7,1	4,4	6,3	5,5	7,7	9,4	4,8	7,1	5,9	9,7	7,1	10,9	51,7	51,0
Dania	0,3	0,1	0,5	0,1	0,9	0,2	10,8	6,7	16,2	14,1	11,2	12,1	15,2	16,7	22,1	23,7	22,8	26,3
Estonia	0,2	0,0	7,0	1,2	13,7	5,5	14,6	9,5	15,6	15,3	8,0	9,5	7,9	12,9	7,2	12,9	25,8	33,2
Finlandia	0,2	0,2	0,9	0,2	3,4	1,3	7,9	4,8	18,4	16,4	17,7	18,8	24,2	26,8	20,7	24,1	6,6	7,4
Francja	0,2	0,0	3,3	0,1	5,0	1,0	5,5	1,7	8,4	2,3	7,2	3,3	14,4	8,7	28,0	29,8	28,0	53,1
Grecja	0,1	0,0	15,8	4,0	28,6	9,1	25,6	11,9	17,3	20,3	6,2	16,7	4,3	21,3	1,6	10,9	0,5	5,8
Hiszpania	0,7	0,1	10,2	1,7	15,8	10,0	16,0	6,8	16,5	6,6	9,0	6,0	9,4	13,0	9,9	18,3	12,5	37,5
Holandia	0,5	0,5	4,2	4,1	7,2	5,0	10,0	6,3	15,3	9,3	13,6	8,8	24,0	19,2	19,6	30,8	5,6	16,0
Irlandia	0,0	0,2	0,5	0,0	2,6	0,4	8,5	1,3	18,9	5,5	16,7	7,7	25,7	20,9	21,8	41,6	5,3	22,4
Litwa	0,1	0,0	2,1	0,7	14,7	6,6	24,5	13,6	23,9	21,5	9,4	11,8	9,1	13,8	5,7	12,7	10,5	19,3
Luksemburg	0,0	0,0	3,5	0,0	5,7	1,9	6,3	1,9	5,7	5,6	4,3	5,6	12,2	14,8	38,5	40,7	23,8	29,5
Łotwa	0,2	0,0	6,1	1,6	9,8	1,6	17,6	6,3	22,6	14,1	11,1	11,4	10,2	16,9	8,7	18,6	13,7	29,5
Malta	1,2	.	41,1	.	36,3	.	13,1	.	8,3	.	0,0	.	0,0	.	0,0	.	0,0	.
Niemcy	0,1	0,0	2,8	0,4	8,8	2,8	10,8	6,7	17,9	14,3	10,7	10,9	16,1	16,9	18,5	23,9	14,3	24,1
Polska	0,1	0,0	11,7	4,2	20,8	13,1	24,6	23,3	23,3	31,8	8,7	13,3	5,6	8,4	2,6	3,5	2,6	2,4
Portugalia	0,3	0,0	25,6	13,4	25,8	6,7	16,0	6,1	12,1	10,9	4,7	5,3	4,3	8,4	4,0	12,3	7,2	36,9
Rumunia	0,5	0,2	14,8	11,9	26,9	18,0	23,2	17,9	11,4	14,0	3,0	4,1	2,5	4,2	2,8	5,5	14,9	24,2
Słowacja	0,7	0,2	31,7	4,5	8,1	4,2	4,0	4,5	3,3	5,7	1,8	3,7	2,2	5,0	3,1	5,5	45,1	66,7
Słowenia	0,0	0,0	12,9	3,7	30,3	12,6	30,6	32,9	18,4	31,9	4,3	9,3	2,1	5,9	0,7	2,6	0,7	1,1
Szwecja	0,3	0,1	0,3	0,2	7,6	2,6	12,2	5,9	17,7	16,2	10,8	11,7	14,4	17,6	19,5	24,6	17,2	21,1
Węgry	1,5	0,2	20,5	8,9	12,8	4,6	12,0	5,8	11,9	9,0	6,2	6,4	6,5	8,8	7,4	13,3	21,2	43,0
Wielka Brytania	4,1	1,3	3,6	1,3	5,4	1,4	6,0	1,6	8,9	3,5	8,8	4,0	12,3	10,2	20,7	24,7	30,2	52,0
Włochy	0,0	0,0	16,7	3,9	22,8	11,6	19,0	13,0	17,4	17,7	7,2	11,1	7,2	15,3	5,7	14,5	4,0	12,9
UE - 27	0,4	0,1	9,2	2,4	14,6	6,3	15,3	10,2	16,6	15,7	8,8	9,9	10,7	13,0	12,1	17,5	12,3	24,9
UE - 15	0,5	0,2	8,0	1,0	12,8	3,3	12,8	5,4	15,4	10,8	9,3	9,4	12,5	15,7	15,2	24,2	13,5	30,0
UE - 12	0,3	0,1	12,4	4,9	19,7	11,1	22,3	18,2	19,9	23,8	7,6	10,6	5,5	8,6	3,4	6,4	8,9	16,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 13. Liczba ciągników i kombajnów przypadających na 100 gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w 2005 roku

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	Ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny
	szt.																	
Austria	187,9	7,1	88,8	0,2	122,5	0,7	165,3	2,0	221,7	5,0	259,9	12,3	283,3	23,3	277,9	34,4	189,0	18,9
Belgia	180,8	8,3	65,6	1,1	94,0	1,8	125,2	2,5	173,2	4,5	211,1	6,3	247,6	10,5	284,9	21,3	333,5	43,4
Bułgaria	10,0	1,4	3,0	0,1	20,8	0,5	47,3	3,5	75,8	9,0	98,1	17,8	124,1	34,6	149,0	39,7	412,0	124,9
Cypr	28,2	0,9	12,7	0,0	36,5	0,4	68,5	1,6	114,2	2,7	137,2	14,0	158,3	11,1	176,0	40,0	245,5	63,6
Czechy	211,4	28,2	51,6	1,4	86,7	7,1	115,7	13,6	152,9	24,9	195,8	38,5	228,1	50,4	285,6	59,1	1 058,7	139,0
Dania	221,2	40,9	94,6	3,6	126,6	6,3	131,2	15,1	173,0	27,8	205,2	40,8	237,2	48,1	277,3	54,9	344,2	73,2
Estonia	105,3	15,1	42,6	1,0	52,1	3,0	76,3	7,2	103,9	14,6	140,6	24,2	176,9	41,5	221,1	56,8	570,5	105,3
Finlandia	246,5	47,4	94,2	2,9	133,5	9,7	156,6	18,4	200,5	34,4	255,6	52,4	294,2	62,7	339,6	75,9	427,0	92,9
Francja	207,9	12,8	52,0	0,1	87,0	1,1	123,1	2,4	169,1	2,9	207,6	5,9	244,0	9,1	289,3	19,0	375,8	44,0
Grecja	31,0	0,4	10,0	0,0	32,9	0,1	60,3	0,4	84,0	1,3	96,1	3,3	94,5	6,0	74,1	6,5	81,8	12,8
Hiszpania	65,8	2,3	24,1	0,1	41,8	0,9	67,9	1,0	91,4	1,3	109,9	2,6	121,6	5,9	138,6	9,0	174,5	18,6
Holandia	180,0	5,5	57,7	1,7	89,6	1,9	123,3	2,4	170,0	3,2	215,1	4,3	254,7	6,2	318,9	15,4	450,3	39,7
Irlandia	132,3	3,5	47,1	0,0	61,7	0,3	80,3	0,3	110,1	0,9	130,4	1,6	156,8	3,4	195,0	9,9	231,6	26,1
Litwa	48,0	6,9	9,6	0,5	17,2	1,1	45,4	3,6	80,1	10,3	127,2	22,8	184,3	40,4	202,0	64,4	514,2	136,4
Luksemburg	278,3	22,1	92,3	0,0	156,0	4,0	204,8	4,8	205,3	15,8	223,1	23,1	286,2	27,6	349,3	29,3	447,2	44,4
Łotwa	41,2	5,2	11,1	0,4	16,6	0,4	30,6	1,4	53,5	4,2	89,8	11,6	127,3	26,8	182,9	49,2	380,0	103,2
Malta	15,4	0,0	7,1	0,0	62,9	0,0	110,0	0,0	466,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	225,5	19,8	95,3	1,1	125,9	3,6	167,8	9,1	216,5	15,2	253,7	22,6	274,4	25,4	298,9	34,0	414,2	61,3
Polska	57,1	4,9	13,6	0,4	54,9	3,0	93,4	7,6	137,5	16,0	194,8	25,6	232,7	30,1	273,9	31,5	514,9	40,9
Portugalia	54,7	1,1	28,8	0,3	54,2	0,3	76,1	0,6	100,1	1,8	114,8	2,7	133,1	5,3	151,8	9,4	225,0	23,4
Rumunia	4,3	0,6	1,0	0,1	4,7	0,5	14,3	1,6	30,9	5,5	52,6	10,5	73,6	18,4	102,4	29,4	298,3	70,5
Słowacja	54,6	6,1	21,3	0,3	52,2	3,0	75,0	9,4	100,0	19,2	123,1	28,8	133,9	33,9	177,8	34,9	826,3	135,4
Słowenia	134,5	3,5	74,6	0,6	113,0	1,2	160,0	4,5	215,9	9,8	263,7	14,6	308,3	22,2	333,3	33,3	760,0	30,0
Szwecja	212,8	36,8	120,0	11,1	121,1	7,2	144,9	12,1	190,6	30,3	209,5	39,4	246,3	51,9	285,3	62,4	346,8	73,7
Węgry	19,2	1,9	4,9	0,2	28,4	1,0	52,8	2,5	79,8	5,9	104,0	10,6	129,1	17,0	167,6	29,2	449,2	88,4
Wielka Brytania	170,5	12,9	43,3	1,2	67,6	1,3	90,1	1,9	122,7	3,7	188,6	6,6	192,0	12,1	245,3	22,3	332,0	43,0
Włochy	79,9	1,8	27,0	0,1	75,4	0,9	127,0	1,9	183,1	4,2	223,6	7,8	265,1	12,6	307,5	17,4	425,7	30,8
UE - 27	59,0	4,0	11,0	0,2	39,9	1,2	80,8	3,7	134,7	8,6	180,5	13,7	214,3	17,7	254,2	24,7	351,2	47,8
UE - 15	106,8	6,1	26,3	0,2	64,1	1,0	104,5	2,5	151,9	6,1	187,4	10,9	218,4	15,6	258,3	23,4	326,6	41,4
UE - 12	26,3	2,5	5,4	0,2	23,7	1,3	59,2	4,7	108,4	12,5	160,1	21,8	191,3	29,3	212,1	38,1	515,4	91,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 14. Liczba ciągników na 100 ha UR i kombajnów na 100 ha uprawy zbóż w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w 2005 roku

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny
szt.																		
Austria	9,8	1,5	75,2	2,7	37,3	1,5	22,6	1,7	15,4	1,5	10,7	1,9	7,4	1,7	4,1	1,4	0,7	0,6
Belgia	6,6	1,3	69,7	16,7	28,3	3,3	17,3	1,7	11,9	1,3	8,5	1,2	6,4	1,3	4,2	1,4	2,3	1,0
Bulgaria	1,9	0,5	5,8	0,4	7,2	0,4	7,4	1,0	6,0	1,3	4,3	1,4	3,3	1,6	2,2	0,9	0,8	0,4
Cypr	8,3	0,8	18,3	0,9	11,7	0,8	9,8	0,9	8,3	0,6	5,6	1,6	4,2	0,7	2,6	1,1	1,3	0,6
Czechy	2,4	0,7	70,4	9,4	28,5	8,3	16,7	6,0	11,0	4,7	8,1	3,9	5,9	3,0	4,1	1,9	1,4	0,4
Dania	4,2	1,4	206,8		33,3	5,9	18,1	4,7	11,9	3,3	8,4	2,8	6,1	2,2	3,9	1,5	1,9	0,7
Estonia	3,5	1,5	32,3	8,6	16,2	9,7	10,7	7,4	7,5	5,6	5,8	4,5	4,6	3,7	3,2	2,5	1,4	0,6
Finlandia	7,7	2,8	192,2	111,1	35,0	8,4	20,8	6,2	13,5	4,9	10,3	4,2	7,6	3,2	5,0	2,0	3,0	1,1
Francja	4,2	0,8	57,3	0,9	26,5	2,5	17,2	1,9	11,8	1,0	8,4	1,0	6,2	0,9	4,0	0,9	2,3	0,7
Grecja	6,4	0,3	11,6	0,3	10,5	0,2	8,8	0,2	6,2	0,2	4,0	0,3	2,5	0,4	1,1	0,4	0,4	0,5
Hiszpania	2,8	0,3	22,8	2,1	13,1	3,1	9,6	1,0	6,5	0,4	4,5	0,3	3,2	0,5	2,0	0,3	0,6	0,2
Holandia	7,4	2,0	63,8	125,0	26,4	10,1	17,1	2,9	11,7	1,8	8,7	1,8	6,5	2,1	4,8	2,0	2,8	1,4
Irlandia	4,2	1,7	43,1	50,0	17,0	3,8	10,5	2,4	7,3	2,7	5,3	2,3	4,0	2,4	2,9	1,9	1,5	1,0
Litwa	4,4	1,7	7,3	2,1	5,4	1,8	6,5	2,1	5,9	2,8	5,3	3,1	4,9	2,9	3,0	2,1	1,6	0,8
Luksemburg	5,3	1,9	114,3	0,0	46,4	16,7	28,3	6,7	14,4	3,8	8,9	3,4	7,1	2,8	4,7	1,8	3,0	1,4
Łotwa	3,1	1,5	13,2	6,4	4,9	1,3	4,3	2,0	3,9	2,6	3,7	2,9	3,3	3,1	2,7	2,3	1,3	0,8
Malta	16,4	.	12,7	.	20,9	.	16,9	.	35,9	.	0,0	.	0,0	.	0,0	.	0,0	.
Niemcy	5,1	1,1	114,3	43,3	37,4	5,5	23,1	4,2	14,5	2,9	10,2	2,6	7,0	1,8	4,3	1,3	1,5	0,5
Polska	9,5	1,4	19,2	1,5	16,9	1,8	13,1	1,9	10,0	2,0	8,1	1,9	6,2	1,4	4,1	0,8	1,4	0,2
Portugalia	4,8	0,9	29,5	1,8	17,4	0,7	11,0	1,0	7,3	1,6	4,8	1,1	3,5	1,3	2,2	1,3	0,6	0,7
Rumunia	1,3	0,4	1,4	0,3	1,5	0,3	2,2	0,5	2,4	1,1	2,2	1,3	1,9	1,4	1,5	1,1	0,5	0,4
Słowacja	1,9	0,5	42,6	1,9	17,8	2,0	11,1	2,4	7,3	2,4	5,2	2,1	3,5	1,7	2,5	1,0	0,9	0,4
Słowenia	21,4	2,8	64,5	2,0	33,8	1,8	22,7	3,8	16,1	4,6	11,1	3,4	8,4	2,9	5,1	2,3	2,3	0,2
Szwecja	5,0	2,7	286,8	350,0	34,4	29,8	19,9	16,6	13,3	11,5	8,5	6,7	6,3	4,9	4,0	2,8	1,8	1,0
Węgry	3,0	0,5	15,1	1,3	9,3	0,6	7,7	0,6	5,8	0,7	4,4	0,8	3,5	0,8	2,4	0,7	1,0	0,4
Wielka Brytania	2,7	1,1	102,7	190,9	20,4	12,8	12,5	5,6	8,5	3,9	7,6	3,2	4,9	2,6	3,4	1,8	1,2	0,7
Włochy	10,8	0,8	30,9	1,0	24,0	1,0	18,5	0,8	13,2	0,8	9,2	0,9	7,0	0,9	4,5	0,8	1,7	0,5
UE - 27	4,9	1,0	15,7	0,8	12,6	1,0	11,6	1,5	9,6	1,8	7,4	1,7	5,6	1,5	3,6	1,1	1,3	0,5
UE - 15	4,9	1,0	29,9	1,8	20,1	1,6	14,9	1,5	10,7	1,6	7,7	1,6	5,6	1,4	3,7	1,1	1,4	0,6
UE - 12	4,7	1,0	8,3	0,7	7,5	0,9	8,5	1,4	8,0	1,9	6,7	1,9	5,1	1,6	3,1	1,1	1,0	0,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

1.1.4. Pogłowie zwierząt

W 2010 roku pogłowie zwierząt gospodarskich (wyrażonych w LSU¹⁵) w UE-27 wynosiło 135,3 mln i w porównaniu z 2003 rokiem zmniejszyło się o 5,7 mln LSU (aneks – tab. 2). Wzrost pogłowia w analizowanym okresie miał miejsce jedynie w takich krajach jak Austria, Dania, Hiszpania, Holandia, Luksemburg i Łotwa. Blisko 17% udział w pogłowie zwierząt ogółem we Wspólnocie stanowi pogłowie we Francji. W dalszej kolejności pod tym względem znajduje się rolnictwo niemieckie 13,1%, hiszpańskie 11% i brytyjskie 10,3%. Pogłowie zwierząt w rolnictwie polskim wynoszące 10,4 mln LSU, stanowi obecnie niespełna 8% pogłowia zwierząt we Wspólnocie i od 2002 roku uległo zmniejszeniu o 794,5 tys. LSU. Rozpatrując zmiany w poszczególnych grupach obszarowych gospodarstw można stwierdzić, że następuje powolny proces koncentracji pogłowia zwierząt w gospodarstwach największych (tab. 15 i 16). Znaczący ubytek widoczny jest w grupach obszarowych 2-20 ha przy jednoczesnym wzroście pogłowia w grupach powyżej 50 ha UR. Nieznaczny wzrost odnotowano również w gospodarstwach nieposiadających UR, co wiąże się ze zwiększeniem intensywności produkcji zwierzęcej w ramach działów specjalnych produkcji rolnej. Mimo pozytywnych zmian, nadal rozmieszczenie zwierząt w gospodarstwach według grup obszarowych użytków rolnych w Polsce istotnie odbiega od analogicznego w krajach gdzie produkcja zwierzęca w strukturze produkcji rolniczej odgrywa zbliżoną rolę. Znacznie większy odsetek pogłowia, zarówno w gospodarstwach nie użytkujących gruntów rolnych, a w szczególności w gospodarstwach powyżej 50 ha UR cechuje rolnictwo Niemiec, Francji, Danii, Wielkiej Brytanii jak również Czech i Słowacji.

Obsada zwierząt gospodarskich kształtuje się w krajach UE-27 na poziomie średnio 78,8 LSU na 100 ha UR i osiąga wyższą wartość w krajach UE-15 (tab. 17, rys. 5). Najwyższy poziom miernika występuje, pomijając Maltę i Cypr, w Holandii (358,5), Belgii (275,6) oraz Danii (172,1). Rolnictwo w tych krajach, obok rolnictwa Szwecji, Niemiec i Wielkiej Brytanii, odnotowuje szczególnie wysoką intensywność produkcji zwierzęcej w gospodarstwach 0-2 ha UR, często kilkunastokrotnie a nawet kilkasetkrotnie przewyższającą średnią obsadę zwierząt w tych krajach. Tak wysoka obsada charakterystyczna jest dla gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą bez wykorzystania ziemi z własnego gospodarstwa na cele paszowe.

¹⁵ Z ang. *Livestock Unit* – sztuki przeliczeniowe duże (SD).

Tabela 15. Struktura pogłowia zwierząt ogółem (wyrażonego w LSU) w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,9	1,7	0,9	0,5	3,9	3,1	9,9	7,9	27,0	22,2	22,5	21,0	22,6	27,4	10,3	13,4	2,0	2,8
Belgia*	5,0	5,6	4,6	4,4	4,6	4,3	6,6	5,4	14,7	12,7	15,0	13,8	23,3	22,0	19,9	23,2	6,3	8,6
Bułgaria*	12,7	17,3	63,6	42,8	9,8	13,6	3,2	4,7	2,2	4,1	0,6	1,8	1,1	1,8	0,9	2,5	5,9	11,4
Cypr	31,0	32,1	19,3	19,5	7,8	9,9	9,2	6,6	11,2	7,0	4,8	5,6	5,5	5,9	6,8	8,1	4,4	5,3
Czechy	15,7	19,1	2,8	0,7	2,7	0,7	1,1	1,2	1,7	1,5	1,2	1,2	1,4	1,9	3,3	3,8	70,1	69,9
Dania*	4,2	7,1	0,1	0,3	0,5	0,4	1,2	1,4	2,3	1,9	2,9	1,9	8,1	4,4	26,8	16,9	53,9	65,7
Estonia	17,5	23,0	1,4	0,3	3,0	0,8	3,5	1,6	4,3	2,1	3,2	1,8	3,9	2,8	5,4	7,8	57,8	59,8
Finlandia	2,3	3,3	0,0	0,0	1,7	2,0	1,8	2,0	8,3	4,0	13,9	7,4	28,1	18,5	32,1	35,2	11,8	27,6
Francja	4,1	6,8	1,2	0,8	1,9	1,5	1,8	1,6	3,7	2,8	5,3	3,5	15,1	10,6	35,5	31,1	31,4	41,3
Grecja*	9,2	11,2	15,6	15,9	19,5	16,6	17,2	15,8	15,2	15,0	6,6	7,9	7,5	8,0	6,0	6,9	3,2	2,7
Hiszpania	19,2	24,0	6,5	5,8	6,9	5,4	7,9	6,7	12,4	10,1	7,8	7,4	9,4	9,3	9,2	11,2	20,7	20,1
Holandia	4,8	8,9	9,4	7,9	9,3	8,4	9,7	9,4	14,5	12,7	12,2	10,2	20,8	18,8	15,2	18,1	4,1	5,6
Irlandia	0,1	0,3	0,3	2,4	1,2	1,0	3,8	2,4	11,6	8,8	13,4	11,6	26,4	26,0	31,0	34,2	12,2	13,3
Litwa	5,6	12,6	3,2	1,9	23,0	10,0	18,0	10,1	14,1	10,7	5,6	6,4	5,0	8,7	5,0	10,7	20,5	28,9
Luksemburg*	0,0	0,2	0,2	0,0	0,5	0,5	0,6	0,4	1,3	1,4	2,2	1,5	8,6	6,6	49,8	42,0	36,8	47,4
Łotwa	5,3	6,2	3,5	0,9	10,7	3,7	14,7	8,3	16,6	12,2	8,0	7,2	11,0	15,1	9,3	10,8	20,9	35,6
Malta	28,6	36,0	43,4	37,7	16,4	12,2	7,6	7,0	4,0	7,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	5,2	5,7	0,3	0,2	1,2	0,5	2,2	1,7	7,1	5,4	7,5	5,4	17,9	14,5	30,6	31,2	28,0	35,4
Polska**	3,7	4,2	5,6	2,8	10,3	7,3	17,8	14,4	27,0	25,1	12,0	13,3	8,5	11,5	4,3	7,9	10,8	13,5
Portugalia	14,3	14,2	10,8	10,1	12,9	9,0	10,7	7,7	11,3	11,7	5,1	5,4	4,6	6,2	6,7	7,3	23,6	28,4
Rumunia*	6,1	4,7	43,0	31,7	30,3	30,0	10,9	15,6	3,8	6,5	1,0	1,7	0,9	1,6	0,7	2,1	3,3	6,1
Słowacja	13,8	13,5	6,2	1,9	1,7	4,2	0,7	1,8	0,6	2,6	0,5	1,6	1,4	0,9	0,7	2,3	74,4	71,2
Słowenia	7,6	2,8	3,3	3,4	14,7	12,1	26,9	22,6	28,9	26,8	8,9	12,1	4,4	8,7	1,7	5,3	3,6	6,2
Szwecja	4,3	7,3	0,2	0,3	0,6	0,7	1,6	2,5	4,5	4,3	5,1	3,9	11,5	8,5	28,6	21,0	43,6	51,5
Węgry	20,9	23,6	18,1	15,0	5,7	4,7	4,8	4,4	4,4	5,0	3,1	2,6	3,3	3,1	4,0	4,8	35,7	36,8
Wielka Brytania*	5,1	6,1	2,1	2,5	2,3	2,3	2,5	3,0	4,2	4,6	4,2	4,2	9,7	9,0	22,3	20,7	47,6	47,6
Włochy	3,3	6,2	6,4	3,7	7,5	6,6	11,3	9,1	15,0	13,6	11,4	10,6	13,7	14,0	15,0	16,6	16,4	19,6
UE - 27	6,7	8,7	6,5	4,8	6,2	5,1	6,4	5,8	9,8	8,8	7,5	6,8	12,7	11,7	19,4	19,6	24,8	28,7
UE - 15	6,3	8,6	3,3	3,0	4,0	3,4	5,0	4,4	8,8	7,6	8,0	6,7	14,8	12,9	23,6	22,8	26,2	30,6
UE - 12	8,3	9,0	19,2	13,0	14,5	12,4	12,0	11,6	13,7	14,2	5,9	7,1	4,6	6,6	3,1	5,6	18,7	20,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 16. Zmiana pogłowia zwierząt ogółem (wyrażonego w LSU) w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																			
	Ogółem		0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100	tys. LSU	2003=100
Austria	9,0	100,4	21,8	1,7	-9,3	58,8	-20,1	79,3	-49,2	80,2	-118,7	82,5	-36,0	93,6	121,7	121,4	78,7	130,6	20,0	140,3
Belgia*	-168,5	95,7	14,9	5,6	-16,0	91,3	-20,1	89,1	-54,4	79,1	-101,8	82,5	-68,7	88,4	-89,8	90,2	93,1	111,8	74,1	129,5
Bułgaria*	-382,2	76,5	9,0	17,3	-501,4	51,6	9,5	105,9	5,8	110,9	15,2	142,7	12,6	225,1	5,2	129,9	16,0	208,9	46,0	147,8
Cypr	-56,0	78,2	-14,9	32,2	-10,6	78,7	-0,2	99,2	-10,3	56,2	-14,8	48,7	-1,0	91,9	-2,4	83,3	-1,2	93,4	-0,8	92,7
Czechy	-558,1	75,5	-29,4	19,0	-51,9	19,9	-48,5	20,7	-3,4	86,4	-12,9	67,2	-7,1	73,7	-0,7	97,8	-9,6	87,3	-394,5	75,3
Dania*	41,0	100,9	134,5	7,1	8,0	264,5	-5,8	76,2	11,5	121,4	-19,9	81,3	-41,5	68,2	-167,8	54,6	-440,0	63,8	562,0	123,0
Estonia	-20,0	93,9	13,5	23,0	-3,9	16,6	-7,2	26,1	-6,3	43,9	-7,6	46,2	-5,1	51,4	-4,1	67,6	6,2	134,8	-5,5	97,1
Finlandia	-62,3	94,7	10,0	3,3	0,0	103,6	2,5	112,6	0,2	100,8	-52,5	46,4	-80,6	50,8	-126,3	62,2	14,9	103,9	169,7	221,9
Francja	-642,0	97,2	581,5	6,8	-84,7	69,1	-101,6	76,8	-62,0	85,4	-229,8	73,2	-440,2	64,4	-1 121,1	68,1	-1 233,1	85,1	2 048,9	128,0
Grecja*	-2,1	99,9	54,0	11,2	6,7	101,6	-77,4	84,9	-38,2	91,6	-6,8	98,3	35,3	120,4	14,9	107,6	22,6	114,3	-13,3	84,3
Hiszpania	656,3	104,6	846,9	24,0	-60,0	93,5	-173,5	82,3	-123,0	89,0	-256,5	85,4	-10,8	99,0	42,3	103,2	350,3	126,7	40,7	101,4
Holandia	557,3	109,1	299,3	8,9	-45,8	92,1	-8,2	98,6	35,6	105,9	-44,6	95,0	-69,2	90,8	-9,7	99,2	278,8	129,7	121,1	147,8
Irlandia	-537,7	91,5	11,1	0,3	122,8	865,2	-20,8	73,0	-106,6	56,1	-223,6	69,5	-177,9	79,0	-166,4	90,0	19,5	101,0	4,2	100,5
Litwa	-274,3	76,6	47,1	12,6	-20,2	46,4	-180,2	33,3	-120,9	42,9	-69,8	58,0	-8,2	87,5	19,6	133,2	37,3	163,1	21,0	108,8
Luksemburg*	1,4	100,9	0,3	0,2	-0,2	11,5	0,0	95,2	-0,3	68,4	0,3	112,7	-1,1	69,6	-3,1	77,8	-10,8	86,2	17,4	129,8
Łotwa	14,9	103,2	5,3	6,2	-11,5	27,9	-31,7	35,4	-28,2	58,3	-18,3	76,1	-2,5	93,1	21,4	142,4	8,3	119,4	72,0	174,6
Malta	-7,3	85,1	1,2	35,8	-5,2	75,0	-2,8	64,5	-0,8	79,2	1,1	155,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	-881,1	95,3	37,1	5,7	-26,4	53,6	-129,3	41,7	-108,0	74,1	-366,3	72,5	-445,8	68,1	-749,0	77,5	-167,8	97,1	1 074,3	120,6
Polska**	-794,5	92,9	27,4	4,2	-338,0	46,2	-400,2	65,3	-494,6	75,2	-404,5	86,6	46,2	103,5	242,0	125,4	340,0	170,5	187,2	115,6
Portugalia	-148,7	93,7	-23,6	14,2	-31,7	87,5	-105,2	65,5	-83,3	67,1	-6,9	97,4	-2,0	98,3	27,6	125,3	2,7	101,7	73,7	113,3
Rumunia*	-1 207,2	83,3	-159,9	4,7	-1 202,3	61,5	-386,1	82,4	151,6	119,2	117,3	142,4	32,3	146,5	31,0	148,1	78,1	255,8	130,8	154,4
Słowacja	-285,8	70,0	-41,3	13,5	-46,0	21,7	11,3	167,6	5,6	183,1	11,3	289,9	5,9	214,5	-7,3	46,2	8,9	232,2	-234,3	67,0
Słowenia	-67,3	88,5	-30,1	2,8	-1,8	90,7	-23,7	72,5	-40,7	74,2	-29,8	82,3	10,8	120,7	19,1	173,5	18,0	285,7	11,0	152,5
Szwecja	-86,1	95,3	49,9	7,3	1,4	140,2	2,0	118,5	13,8	146,7	-7,5	90,9	-24,8	73,3	-62,4	70,5	-156,8	70,1	98,2	112,2
Węgry	-185,7	93,0	26,5	23,6	-111,7	76,9	-36,0	76,4	-16,8	86,8	5,8	104,9	-16,3	80,2	-11,7	86,6	13,6	112,7	-39,1	95,9
Wielka Brytania*	-570,3	96,1	100,2	6,1	41,5	113,7	-11,7	96,5	50,8	114,1	33,7	105,6	-19,6	96,8	-151,8	89,2	-339,1	89,5	-274,3	96,0
Włochy	-90,7	99,1	288,6	6,2	-274,2	57,2	-91,4	87,8	-222,6	80,3	-161,1	89,3	-96,4	91,6	25,1	101,8	152,3	110,2	289,1	117,6
UE - 27	-5 747,9	95,9	2 281,0	8,7	-2 672,4	71,0	-1 856,1	78,7	-1 294,7	85,7	-1 968,9	85,8	-1 411,7	86,7	-2 103,6	88,3	-819,2	97,0	4 099,4	111,8
UE - 15	-1 924,5	98,3	2 426,4	8,6	-368,0	90,0	-760,4	83,2	-735,6	86,9	-1 562,0	84,2	-1 479,1	83,4	-2 415,8	85,5	-1 334,7	95,0	4 305,6	114,6
UE - 12	-3 823,4	86,7	-145,5	9,0	-2 304,4	58,4	-1 095,7	73,8	-559,1	83,9	-406,8	89,7	67,4	103,9	312,2	123,5	515,5	158,3	-206,3	96,1

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 17. Obsada zwierząt ogółem (wyrażonego w LSU) w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

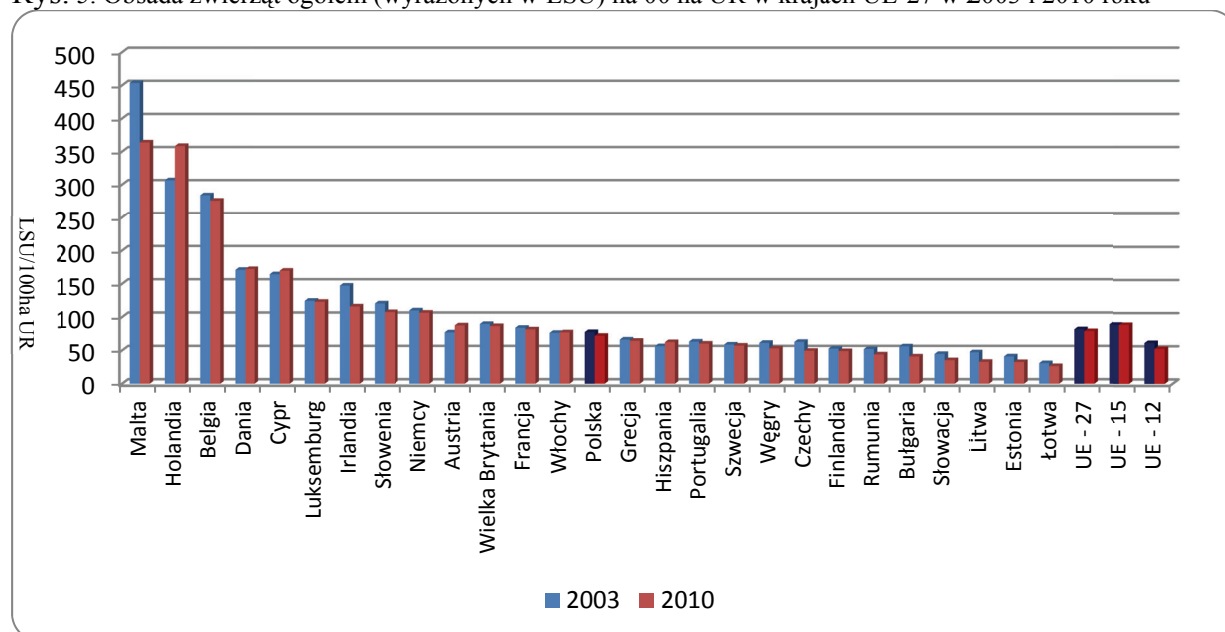
Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	Ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	LSU/100 ha UR																	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	77,0	87,5	188,9	296,3	81,4	77,7	103,8	102,7	116,4	118,7	119,7	126,2	101,9	119,3	53,7	59,1	6,3	13,2
Belgia*	283,7	275,6	5 100,8	6 603,1	803,1	881,4	497,5	473,5	450,0	430,4	358,5	375,7	277,0	278,1	178,9	188,7	102,4	111,8
Bułgaria*	56,1	40,8	396,8	391,8	131,6	147,0	82,3	88,1	67,6	69,6	33,7	49,7	39,6	37,1	17,6	21,9	4,4	6,0
Cypr	164,2	169,6	627,1	546,3	88,8	114,1	120,1	95,5	135,7	100,1	105,9	127,0	99,9	107,5	97,4	112,1	39,7	53,5
Czechy	62,8	49,4	3 148,6	18 681,3	264,5	317,8	73,8	72,6	66,1	47,5	55,7	40,2	46,5	36,4	52,8	39,0	49,3	39,0
Dania*	170,8	172,1	40 435,4	82 078,0	834,1	669,8	93,3	103,2	82,9	71,2	94,3	74,8	132,7	92,6	179,2	152,3	178,2	184,8
Estonia	41,0	32,6	612,4	2 442,5	27,0	17,9	22,3	16,9	19,0	13,3	23,2	15,1	22,5	19,0	24,6	31,2	41,8	26,6
Finlandia	52,7	48,9	2 462,8	3 817,2	99,3	134,2	30,0	36,7	37,6	23,0	50,9	34,6	58,3	44,5	55,7	52,8	44,0	54,8
Francja	83,9	81,5	1 496,8	2 775,5	178,1	163,8	103,6	108,7	93,1	87,6	109,8	97,2	117,6	109,4	98,0	99,8	54,0	57,0
Grecja*	66,2	64,4	190,0	196,7	71,2	60,7	60,3	53,8	54,8	52,1	45,4	48,9	46,2	45,3	47,9	46,9	29,3	36,8
Hiszpania	56,3	62,4	983,0	1 487,5	111,9	109,4	94,5	100,1	95,6	96,0	75,0	84,6	65,3	65,4	38,4	45,1	21,0	22,8
Holandia	306,6	358,5	7 559,8	13 263,5	1 358,6	1 522,1	687,5	857,0	454,0	541,5	303,8	365,2	232,6	275,5	164,7	200,0	82,7	109,1
Irlandia	147,2	115,9	1 225,0	6 248,8	302,9	211,3	160,4	114,0	151,9	101,8	144,0	109,8	152,8	126,2	158,0	142,4	107,9	67,4
Litwa	47,1	32,8	199,7	280,6	63,9	33,8	53,1	32,8	42,6	32,5	36,7	36,0	31,2	34,5	28,8	29,4	36,5	22,8
Luksemburg*	124,4	122,9	118,2	207,1	112,2	127,4	62,0	43,8	71,7	85,6	100,6	78,9	114,5	103,1	136,6	132,0	117,5	124,2
Łotwa	30,9	26,4	152,2	361,2	44,2	27,6	32,6	24,4	27,7	23,9	27,4	24,9	36,0	47,7	28,1	27,3	21,8	20,0
Malta	453,6	363,8	628,8	510,7	231,2	154,1	255,2	187,7	487,2	643,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	110,0	106,5	4 166,9	7 318,1	98,4	232,5	95,2	89,9	116,1	101,8	140,4	123,9	158,5	146,5	148,4	152,9	63,8	68,5
Polska**	77,4	71,8	144,1	153,0	72,7	49,4	75,0	62,7	88,9	86,6	92,2	95,6	85,7	89,7	63,7	71,8	43,7	44,5
Portugalia	63,2	60,1	341,0	340,4	99,3	83,1	93,9	73,6	86,7	98,7	67,5	76,5	50,5	67,4	56,0	53,1	27,7	29,6
Rumunia*	52,0	43,9	175,4	121,7	75,5	59,9	54,7	46,6	58,7	42,6	52,8	44,2	43,1	38,0	19,9	39,1	3,7	7,2
Słowacja	44,6	35,3	657,7	1 110,8	73,5	146,2	66,6	67,9	42,1	75,7	50,9	62,5	72,8	23,5	17,6	28,2	35,6	27,5
Słowenia	120,4	107,4	310,1	147,9	94,8	76,0	108,6	95,6	129,5	122,7	132,6	129,5	126,0	125,0	100,5	109,3	70,7	97,2
Szwecja	58,8	57,1	21 094,9	39 297,1	55,2	44,2	39,5	38,4	41,8	36,9	47,3	38,9	55,8	47,5	65,1	57,2	55,3	56,8
Węgry	61,3	53,0	494,5	694,1	75,2	81,7	54,1	60,0	39,1	46,1	45,5	34,6	33,7	26,8	29,4	27,0	36,7	30,1
Wielka Brytania*	89,7	86,5	3 553,6	9 446,3	305,2	590,7	184,7	196,8	141,1	144,7	130,3	119,9	136,0	119,5	126,3	115,2	60,9	58,5
Włochy	76,3	77,1	107,5	135,3	56,1	58,6	79,1	70,0	88,3	81,1	96,9	92,7	93,3	89,4	84,6	82,7	49,3	57,2
UE - 27	81,6	78,8	345,0	416,5	90,5	79,5	85,0	76,7	97,2	90,1	104,4	98,8	111,3	103,0	98,8	96,7	44,1	46,8
UE - 15	89,1	88,8	547,2	768,8	111,2	112,5	103,7	100,6	109,3	102,8	112,6	106,9	118,3	110,4	103,4	102,5	50,8	54,5
UE - 12	61,5	52,7	229,7	200,8	75,4	58,5	65,9	54,8	76,1	69,7	75,6	74,9	64,2	65,4	42,2	48,0	25,6	24,3

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Duże rozbieżności w tym zakresie, choć przy znacznie mniejszych poziomach analizowanego wskaźnika, widoczne są również w krajach takich jak Łotwa, Litwa, Estonia, Czechy oraz Słowacja. Państwa te wyróżniają się najniższą obsadą zwierząt we Wspólnocie. W rolnictwie polskim średnia obsada zwierząt wynosi 74,8 LSU na 100 ha UR i w analizowanym okresie uległa nieznacznemu obniżeniu. Zwiększenie intensywności produkcji zwierzęcej przejawiającej się wzrostem pogłównia zwierząt na jednostkę powierzchni odnotowano natomiast w grupie gospodarstw nie posiadających użytków rolnych oraz w gospodarstwach największych.

Rys. 5. Obsada zwierząt ogółem (wyrażonych w LSU) na 100 ha UR w krajach UE-27 w 2003 i 2010 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 17.

1.1.5. Produktywność pracy i ziemi¹⁶

Poziom wydajności pracy jest ściśle determinowany, oprócz wielkości produkcji, liczbą pracujących¹⁷. Ta z kolei negatywnie wpływa na wydajność pracy w rolnictwie polskim bowiem w 2010 roku na 1 AWU przypada blisko 3-krotnie niższa wartość Standardowej Produkcji (SO) aniżeli średnio w całej Wspólnocie i ponad 5-krotnie niższa niż w krajach UE-15 (tab. 18 i 19, rys.6). Analiza wydajności pracy w poszczególnych grupach obszarowych wykazała, że w niemal wszystkich krajach, za wyjątkiem Luksemburga, najwyższa produktywność pracy występuje w gospodarstwach nie posiadających użytków rolnych oraz w gospodarstwach największych, powyżej 50 ha UR. Jak już wcześniej zaznaczono, wiąże się to z występowaniem w grupie gospodarstw najmniejszych obszarowo jednostek prowadzących działy specjalne produkcji rolniczej natomiast w przypadku gospodarstw największych – wysokim technicznym uzbrojeniem pracujących. Warto podkreślić, że zarówno w jednej jak i drugiej wspomnianej grupie obszarowej użytków rolnych, wydajność pracy w rolnictwie polskim, choć wysoka w stosunku do średniej dla gospodarstw ogółem w kraju, znacznie odbiega od wydajności w krajach o podobnej strukturze asortymentowej produkcji. Można zauważyć, zarówno w odniesieniu do rolnictwa polskiego jak i rolnictwa większości pozostałych analizowanych państw, że najniższą wydajnością pracy cechują się gospodarstwa w grupach 2-20 ha UR. Biorąc pod uwagę duże znaczenie tych gospodarstw w rolnictwie polskim zasadnym jest stwierdzenie, że pierwotną przyczyną niskiej wydajności pracy w znacznej części jest zła struktura agrarna. Determinuje to niższą konkurencyjność polskich gospodarstw rolnych¹⁸.

Wydajność czynnika ziemi w gospodarstwach w dużym stopniu wynika z intensywności użytkowania tego czynnika produkcji¹⁹. Analizując badany wskaźnik w poszczególnych krajach UE-27 można stwierdzić, że grupa krajów UE-12, podobnie jak w przypadku wydajności pracy ustępuje pod względem produktywności ziemi pozostałym krajom Wspólnoty (tab. 20 i 21). Wydajność ziemi w tych krajach kształtuje się znacznie

¹⁶Eurostat wyniki produkcyjne i ekonomiczne według grup obszarowych określa przy użyciu wielkości standardowych. Przy czym w roku 2003 podstawową kategorią była standardowa nadwyżka bezpośrednia (SGM), a w roku 2010 stosowano już kategorię standardowej produkcji (SO). Zatem wyniki w ujęciu dynamicznym nie są porównywalne.

¹⁷Zagadnienie produktywności czynników produkcji w krajach Europy Środkowej i Wschodniej poruszane było między innymi przez **Trzeciak-Duval** (1999), **Chaplin i in.** (2004), **Gorton i in.** (2004), **Latruffe** (2008).

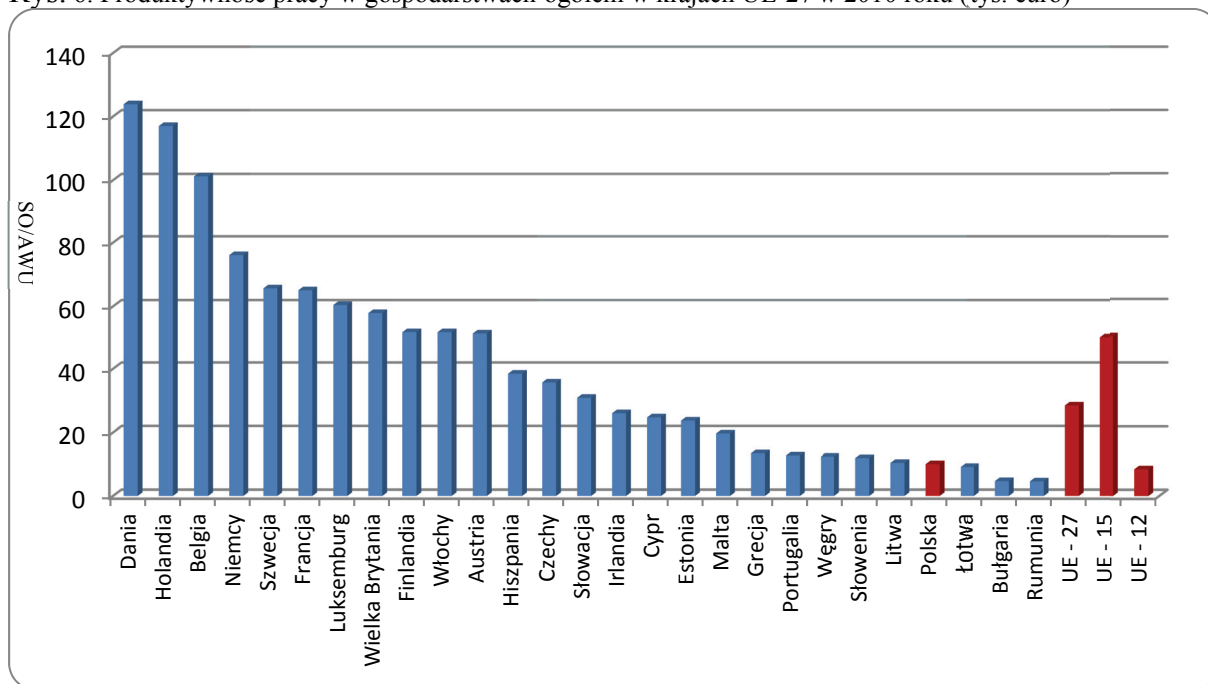
¹⁸*Wydajność pracy jest głównym czynnikiem decydującym o stopniu rozwoju gospodarczego społeczeństwa oraz istotną przyczyną różnic w poziomie zamożności zarówno między grupami zatrudnionych w różnych działach gospodarki jak i społeczeństwami różnych państw* (**Ziętara** 2003).

¹⁹Por. **Czyżewski, Henisz-Matuszczak** 2004.

poniżej średniej unijnej (z wyjątkiem Malty, Cypru i Słowenii). W rolnictwie polskim produktywność ziemi w 2010 roku wyniosła 1 314,2 euro co stanowiło odpowiednik niespełna 75% średniego poziomu produktywności ziemi we Wspólnocie. Ponadto warto podkreślić, iż w rolnictwie krajów położonych w szerokości geograficznej zbliżonej do Polski i o podobnych znaczeniach poszczególnych kierunków produkcji rolniczej (Francja, Niemcy) wydajność ziemi jest zdecydowanie wyższa. Najwyższym analizowanym wskaźnikiem charakteryzuje się rolnictwo holenderskie gdzie na 1 ha UR przypada ponad 10,1 tys. euro produkcji rolniczej. Przewyższa to średnią produktywność ziemi w rolnictwie unijnym blisko sześciokrotnie. Skrajnie niska wydajność występuje natomiast w krajach nadbałtyckich, Rumunii i Bułgarii. Można zasadnie przypuszczać, że nie jest to wybór strategii gospodarowania, a skutek braku kapitału i wiedzy.

W odniesieniu do produktywności ziemi w poszczególnych grupach obszarowych gospodarstw uwidacznia się prawidłowość, iż w gospodarstwach wyposażonych w duże zasoby ziemi istnieje możliwość relatywnie mniej intensywnego jej użytkowania stąd produktywność w grupach obszarowych powyżej 100 ha UR w analizowanych państwach jest z reguły niższa od średniej produktywności gospodarstw ogółem w danym kraju. Optymalizowane jest to najczęściej wyższą wydajnością pracy, której uzyskanie umożliwia między innymi prowadzenie pracooszczędnych kierunków produkcji przy jednoczesnym wysokim wyposażeniu technicznym zasobów pracy. Z kolei gospodarstwa z ograniczonymi zasobami ziemi dążą do osiągnięcia możliwie najwyższej jej produktywności, co znajduje wyraz w znacznie wyższych niż przeciętnie w kraju wskaźnikach wydajności ziemi w grupie gospodarstw najmniejszych do 2 ha UR. W warunkach wystarczającej ilości dyspozycyjnego kapitału prowadzone mogą być kierunki produkcji związane z minimalnym poziomem zaangażowania ziemi.

Rys. 6. Produktywność pracy w gospodarstwach ogółem w krajach UE-27 w 2010 roku (tys. euro)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 18

Tabela 19. Produktywność pracy w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych																	
	0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	produktywność pracy w gospodarstwach ogółem = 100																	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	261	314	52	52	34	44	58	60	90	81	127	114	166	150	202	164	143	156
Belgia*	80	181	56	62	62	71	62	68	79	84	98	99	122	110	148	126	211	174
Bułgaria*	348	295	48	39	92	82	146	114	245	151	331	185	340	211	439	269	538	463
Cypr	142	270	49	52	78	70	113	92	159	121	198	163	247	194	280	259	513	306
Czechy	128	195	32	34	45	39	39	27	50	36	59	44	80	61	127	80	116	112
Dania*	135	187	69	73	65	58	31	28	42	30	56	42	76	55	108	99	144	148
Estonia	149	216	36	17	39	14	46	21	61	33	77	45	94	68	131	124	176	162
Finlandia	79	182	96	112	53	81	48	62	60	54	83	69	106	87	143	122	193	163
Francja	105	208	39	40	55	55	69	72	73	73	79	76	88	87	108	106	153	138
Grecja*	110	149	59	66	81	82	106	103	139	131	177	160	200	177	210	203	290	301
Hiszpania	213	398	43	43	54	52	70	67	89	86	112	108	128	123	148	132	182	151
Holandia	89	131	77	83	85	92	72	87	77	82	96	90	123	105	153	124	197	152
Irlandia	16	514	114	406	59	36	33	25	45	33	66	53	109	95	170	178	278	307
Litwa	311	278	51	27	56	35	69	51	89	67	124	101	169	151	236	198	299	266
Luksemburg*	0	42	30	22	43	42	72	48	62	59	49	61	69	69	118	112	156	155
Łotwa	333	541	51	17	52	22	56	32	72	45	108	67	183	162	247	166	361	328
Malta	253	339	74	59	120	143	150	202	151	272	0	0	0	0	0	0	0	0
Niemcy	251	299	60	53	37	59	39	39	51	48	69	62	97	86	138	127	180	145
Polska**	179	456	37	34	43	39	72	64	127	108	201	173	278	244	399	388	1 457	563
Portugalia	356	717	35	27	62	48	112	91	172	165	206	207	246	246	288	296	362	418
Rumunia*	184	186	62	58	80	85	109	116	180	160	260	232	320	287	348	388	486	722
Słowacja	100	214	16	20	28	47	51	41	88	81	132	88	151	143	196	165	154	114
Słowenia	603	461	58	40	57	49	83	78	137	139	206	226	276	291	359	373	341	292
Szwecja	171	179	22	164	18	28	19	23	29	34	47	50	71	69	115	108	198	170
Węgry	95	182	28	24	65	55	98	79	147	104	204	135	228	162	329	220	295	297
Wielka Brytania*	68	154	48	89	39	68	39	49	42	51	49	54	64	65	99	94	176	145
Włochy	184	482	39	32	67	57	94	80	123	107	162	19	192	166	238	214	302	312
UE - 27	141	281	25	25	41	39	61	58	97	90	152	108	213	183	293	248	293	268
UE - 15	155	274	34	34	46	49	60	63	78	78	102	75	130	119	171	152	230	190
UE - 12	171	300	40	33	57	49	87	73	151	122	230	189	292	256	364	349	385	443

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 21. Produktywność ziemi w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Grupy obszarowe użytków rolnych															
	0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
produktywność ziemi w gospodarstwach ogółem = 100																
Austria	387,5	423,2	128,0	135,8	129,7	129,8	133,6	120,5	134,5	121,3	122,3	118,4	94,1	80,0	18,2	31,0
Belgia*	1 169,1	1 483,3	370,2	492,7	169,5	212,1	131,6	154,0	110,9	121,2	92,1	91,3	69,8	64,8	59,1	50,7
Bułgaria*	348,2	420,6	173,9	228,7	145,9	189,1	152,7	161,3	147,4	144,4	132,4	120,2	97,0	83,1	48,7	52,2
Cypr	160,7	124,6	120,6	101,5	115,9	98,3	109,4	100,2	81,7	90,2	73,0	72,0	52,3	68,0	49,5	49,3
Czechy	642,4	1 237,9	345,5	574,3	146,6	139,3	116,1	108,5	92,9	86,6	92,7	85,3	109,4	87,9	87,7	90,0
Dania*	15 019,9	13 913,9	1 584,3	1 683,1	99,4	94,3	71,6	57,8	77,7	59,8	84,3	61,9	100,3	89,9	95,8	101,2
Estonia	270,8	305,1	128,5	95,4	89,6	75,4	73,4	66,5	74,2	61,3	72,8	73,3	74,7	85,6	98,1	94,8
Finlandia	7 917,1	10 978,9	227,1	389,7	98,2	135,2	88,9	76,7	99,6	86,2	102,8	91,2	92,7	96,6	78,8	87,7
Francja	731,6	1 097,8	382,5	500,9	315,1	403,1	213,4	254,6	154,7	173,3	118,8	131,3	88,4	94,5	72,6	65,5
Grecja*	170,2	193,7	137,0	134,3	114,1	111,2	95,6	88,1	79,6	72,0	62,3	55,9	43,2	42,2	25,1	32,4
Hiszpania	456,4	538,5	258,6	263,4	199,9	199,8	170,2	167,8	135,5	141,9	121,2	112,2	89,1	81,5	48,1	43,4
Holandia	2 121,4	2 020,2	638,2	656,2	196,5	288,4	107,2	135,1	80,7	86,2	69,3	64,3	62,1	55,5	47,4	46,6
Irlandia	2 702,7	7 152,7	348,9	194,3	97,9	78,4	82,0	66,6	83,8	76,9	99,3	100,5	107,9	128,0	97,4	73,6
Litwa	172,4	132,9	118,4	100,5	92,6	88,4	80,3	83,4	77,4	89,6	78,4	92,4	85,7	89,1	107,9	97,7
Luksemburg*	935,2	975,1	633,8	500,4	573,6	394,2	132,7	183,0	71,8	88,4	78,1	78,7	94,9	96,0	83,9	90,2
Łotwa	320,5	161,8	149,1	89,0	97,6	79,4	78,0	71,8	76,7	75,3	97,9	137,3	83,7	90,5	93,9	102,6
Malta	89,8	76,8	92,0	88,7	98,3	92,7	55,8	124,9	0,0	60,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	2 468,2	2 644,0	224,3	842,1	136,9	143,8	112,5	111,3	113,8	112,7	111,8	116,1	103,8	114,9	75,7	74,4
Polska**	141,4	140,6	93,9	95,4	100,4	95,9	110,7	103,9	111,2	107,8	104,7	104,0	87,8	95,8	70,5	78,5
Portugalia	285,6	257,2	202,3	171,0	189,3	165,7	169,6	187,0	136,7	157,8	117,5	141,3	92,7	106,9	35,3	41,9
Rumunia*	212,4	201,1	119,7	127,4	96,4	102,2	104,8	89,1	112,4	93,9	115,8	89,5	85,1	87,2	49,7	46,2
Słowacja	350,8	393,8	167,6	377,2	166,7	171,1	159,5	203,2	166,2	123,7	155,4	177,9	123,8	151,6	90,3	83,4
Słowenia	170,4	133,3	90,9	78,9	84,6	83,6	95,0	103,6	106,7	117,8	109,0	116,4	106,4	99,0	113,3	114,6
Szwecja	5 752,6	21 546,3	99,6	133,0	59,1	65,4	57,8	62,5	67,1	66,2	83,1	74,2	102,8	95,2	110,8	106,9
Węgry	291,7	397,4	140,4	156,0	116,4	122,9	99,0	101,0	95,5	86,0	84,0	74,1	77,3	70,4	75,4	71,3
Wielka Brytania*	1 730,8	4 210,8	377,0	869,2	198,0	268,9	128,0	157,5	108,2	118,3	106,7	110,6	114,5	115,8	81,3	74,2
Włochy	172,9	142,3	142,7	130,7	130,2	123,2	114,3	114,2	105,8	14,6	95,6	96,5	83,3	86,8	50,3	62,5
UE - 27	230,8	242,7	146,1	152,5	129,8	136,2	125,4	130,8	125,0	102,3	122,8	119,3	107,0	104,3	61,6	60,3
UE - 15	383,6	399,6	228,0	253,8	172,3	190,0	137,4	147,6	120,9	97,9	111,6	111,7	94,0	94,5	61,2	58,1
UE - 12	213,0	188,9	113,1	109,6	108,5	103,7	121,5	115,0	119,7	119,6	107,5	110,9	85,9	94,0	62,3	68,2

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.2. Czynniki produkcji i ich produktywność w gospodarstwach według form własności

1.2.1. Liczba gospodarstw i powierzchnia użytków rolnych

Formy i uwarunkowania prawne gospodarstw rolnych, obok wyposażenia w czynniki produkcji (w tym kierowanie gospodarstwem), stanowią istotne a zarazem specyficzne warunki działalności tych jednostek produkcyjnych. Gospodarstwa rodzinne, a za takie uznać można gospodarstwa indywidualne, funkcjonują bowiem przede wszystkim w oparciu o rodzinną siłę roboczą a właściciel ma prawo wolnego rozporządzania swoim majątkiem. W gospodarstwach osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej (w skrócie osoby prawne) dużą rolę odgrywa natomiast umiejętność zarządzania zasobami ludzkimi, którymi są przede wszystkim pracownicy najemni.

Jak już wcześniej wykazano, przebiegające w odmiennej formie i stopniu nasilenia procesy koncentracji doprowadziły do wykształcenia różnych struktur produkcyjnych w krajach Unii Europejskiej. Tyczy się to również relacji pomiędzy formami własności gospodarstw (**Poczta 2010**). Zróżnicowanie widoczne jest zwłaszcza pomiędzy grupą nowych i starych krajów członkowskich, co w dużym stopniu determinuje specyfikę wytwarzania w sektorze rolnym tych państw. W 2010 roku spośród ponad 12 394 tys. gospodarstw w rolnictwie Unii Europejskiej 97,2% (12 045,6 tys.) stanowiły gospodarstwa indywidualne (tab. 22). Największa liczba gospodarstw osób prawnych występowała w rolnictwie francuskim²⁰ (ponad 150 tys.) i stanowiły one niemal 30% wszystkich gospodarstw w tym kraju oraz 43% wszystkich gospodarstw osób prawnych w całym rolnictwie unijnym. Znaczący odsetek gospodarstw osób prawnych w przypadku krajów UE-15 występował również w rolnictwie belgijskim, niemieckim, holenderskim, fińskim, szwedzkim, brytyjskim, hiszpańskim i austriackim. Wśród nowych krajów członkowskich kilkuprocentowy udział gospodarstw osób prawnych w ogólnej liczbie gospodarstw odnotowano w rolnictwie czeskim, estońskim i słowackim. W niemal wszystkich krajach Wspólnoty, za wyjątkiem, Bułgarii, Holandii, Malty i Rumunii, liczba tych gospodarstw wzrosła w porównaniu z 2003 rokiem. W rolnictwie polskim również odnotowano nieznaczny wzrost gospodarstw osób prawnych (100 gospodarstw od 2002 r.). Procesy te jednak nie zmieniają faktu, że w ostatnich latach ma miejsce dominacja ilościowa rolnictwa indywidualnego.

²⁰ Wśród gospodarstw osób prawnych we Francji dominują tzw. gospodarstwa grupowe, znane jako GAEC (*Groupement Agricole d'Exploitation en Commun*).

Zasadniczej zmianie ulega jednak obraz wzajemnych proporcji między rolnictwem indywidualnym a rolnictwem osób prawnych jeśli przedmiotem analizy są zasoby użytków rolnych wykorzystywane przez gospodarstwa rolne z obu tych grup (tab. 23). Niemal 30% użytków rolnych we Wspólnocie jest bowiem zagospodarowywane przez gospodarstwa osób prawnych. Przy czym w kilku państwach, głównie w krajach UE-12, odsetek ten jest daleko wyższy – w szczególności zaś na Słowacji oraz w Czechach gdzie przekracza 70%. Spośród krajów UE-15 pod tym względem wyróżnia się rolnictwo francuskie, w którym niemal 60% UR pozostaje w użytkowaniu gospodarstw osób prawnych. W tej grupie krajów znaczący udział gospodarstwa osób prawnych w wykorzystywaniu ziemi rolniczej mają także w Niemczech (33,6%), Portugalii (32,2%) i Hiszpanii (30,1%) oraz w Szwecji (20,6%), Austrii (14,4%) i Wielkiej Brytanii (13,7%). We wszystkich pozostałych krajach członkowskich udział rolnictwa osób prawnych w zagospodarowaniu ziemi rolniczej nie przekracza 15%, a często wynosi mniej niż 10%. Znaczenie gospodarstw osób prawnych w wykorzystywaniu ziemi rolniczej w rolnictwie polskim, mimo wzrostu liczby tych gospodarstw w porównywanych latach zmniejszył się na rzecz użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych. W 2002 roku gospodarstwa osób prawnych w Polsce użytkowały 1 664,9 tys. ha podczas gdy w 2010 roku 1 547,4 tys. ha UR.

Przeciętna powierzchnia gospodarstw osób prawnych w UE-27 w 2010 roku wyniosła 146,3 ha UR i pod tym względem są one blisko 15-krotnie większe od gospodarstw indywidualnych (10 ha UR) (tab. 24). W badanym okresie relacje te uległy zmianie na korzyść gospodarstw indywidualnych bowiem w 2003 roku powierzchnia gospodarstw osób prawnych stanowiła blisko 19-krotność. W rolnictwie polskim średnia powierzchnia gospodarstwa należącego do osoby prawnej wyniosła w 2010 roku 372,9 ha UR i była większa od odpowiedniej dla gospodarstwa indywidualnego ponad 43 razy – w 2002 roku było to blisko 70 razy. Spośród pozostałych nowych państw członkowskich dużą przeciętną powierzchnią użytków rolnych, od kilkudziesięciu do ponad sto razy większą niż gospodarstw indywidualnych, charakteryzują się gospodarstwa osób prawnych w Czechach, na Słowacji, w Bułgarii, Estonii i na Węgrzech. W państwach tych ukształtowały się charakterystyczne relacje form prawnych gospodarstw, w których to rolnictwo rodzinne charakteryzuje się stosunkowo niewielkim znaczeniem.

Tabela 22. Gospodarstwa rolne według form własności i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Liczba (tys.)				Udział (gospodarstwa ogółem = 100)				Zmiana			
	gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100
Austria	169,3	141,5	4,4	8,7	97,5	94,2	2,5	5,8	-27,9	83,5	4,3	196,4
Belgia*	51,6	44,2	3,4	3,8	93,9	92,1	6,1	7,9	-7,4	85,8	0,4	112,8
Bułgaria*	661,7	489,8	3,8	3,4	99,4	99,3	0,6	0,7	-172,0	74,0	-0,5	87,7
Cypr	44,8	38,4	0,5	0,5	99,0	98,8	1,0	1,2	-6,4	85,8	0,0	104,4
Czechy	43,0	19,8	2,8	3,1	93,9	86,5	6,1	13,5	-23,2	46,0	0,3	110,4
Dania*	47,9	43,7	0,7	1,0	98,6	97,9	1,4	2,1	-4,3	91,1	0,3	139,7
Estonia	36,1	17,9	0,8	1,7	97,9	91,2	2,1	8,8	-18,2	49,6	1,0	221,8
Finlandia	69,3	57,6	5,7	6,3	92,5	90,2	7,5	9,8	-11,7	83,1	0,6	110,8
Francja	481,0	365,5	133,1	150,6	78,3	70,8	21,7	29,2	-115,5	76,0	17,6	113,2
Grecja*	823,9	859,5	0,6	0,6	99,9	99,9	0,1	0,1	35,6	104,3	0,1	116,4
Hiszpania	1 089,6	929,7	51,2	60,1	95,5	93,9	4,5	6,1	-159,9	85,3	8,9	117,5
Holandia	80,2	68,1	5,4	4,2	93,7	94,2	6,3	5,8	-12,0	85,0	-1,2	78,1
Irlandia	135,5	139,6	0,2	0,3	99,9	99,8	0,1	0,2	4,1	103,0	0,2	194,1
Litwa	271,5	199,2	0,7	0,7	99,8	99,7	0,2	0,3	-72,2	73,4	0,0	100,0
Luksemburg*	2,4	2,3	0,0	0,0	98,8	98,3	1,2	1,7	-0,2	93,4	0,0	133,3
Łotwa	125,3	81,8	1,3	1,6	99,0	98,1	1,0	1,9	-43,5	65,3	0,3	126,6
Malta	10,6	12,3	0,4	0,2	96,8	98,0	3,2	1,9	1,6	115,4	-0,1	68,6
Niemcy	388,7	273,0	23,7	26,1	94,3	91,3	5,7	8,7	-115,6	70,3	2,4	110,1
Polska**	2 168,2	1 502,5	4,0	4,2	99,8	99,7	0,2	0,3	-665,7	69,3	0,1	102,7
Portugalia	352,8	297,4	6,5	7,9	98,2	97,4	1,8	2,6	-55,4	84,3	1,4	121,6
Rumunia*	4 462,2	3 913,7	22,7	17,7	99,5	99,5	0,5	0,5	-548,6	87,7	-5,0	78,1
Słowacja	70,1	22,2	1,7	2,3	97,7	90,7	2,3	9,3	-47,9	31,7	0,6	137,3
Słowenia	77,0	74,4	0,1	0,2	99,9	99,7	0,1	0,3	-2,6	96,6	0,1	200,0
Szwecja	63,0	65,9	4,9	5,2	92,7	92,6	7,3	7,4	2,9	104,6	0,3	106,3
Węgry	765,7	567,6	7,7	9,2	99,0	98,4	1,0	1,6	-198,0	74,1	1,5	119,1
Wielka Brytania*	270,5	214,5	10,1	12,2	96,4	94,6	3,6	5,4	-56,1	79,3	2,1	120,6
Włochy	1 950,3	1 603,7	13,5	17,2	99,3	98,9	0,7	1,1	-346,6	82,2	3,7	127,0
UE - 27	14 712,0	12 045,6	309,5	348,8	97,9	97,2	2,1	2,8	-2 666,3	81,9	39,4	112,7
UE - 15	5 975,8	5 106,1	263,1	304,2	95,8	94,4	4,2	5,6	-869,8	85,4	41,0	115,6
UE - 12	8 736,1	6 939,6	46,3	44,7	99,5	99,4	0,5	0,6	-1 796,6	79,4	-1,6	96,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 23. Użytki rolne w gospodarstwach rolnych według form własności i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Powierzchnia (1000 ha)				Udział (UR w gospodarstwach ogółem = 100)				Zmiana			
	gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	Tys. ha	2003=100	Tys. ha	2003=100
Austria	2 700,6	2 463,8	556,6	414,4	82,9	85,6	17,1	14,4	-236,9	91,2	-142,2	74,5
Belgia*	1 284,9	1 243,5	109,5	130,9	92,1	90,5	7,9	9,5	-41,4	96,8	21,4	119,5
Bułgaria*	1 228,6	1 444,4	1 675,8	1 606,3	42,3	47,3	57,7	52,7	215,8	117,6	-69,5	95,9
Cypr	145,3	105,4	11,0	13,1	92,9	89,0	7,1	11,0	-40,0	72,5	2,0	118,2
Czechy	1 032,6	1 013,3	2 598,9	2 470,2	28,4	29,1	71,6	70,9	-19,3	98,1	-128,7	95,0
Dania*	2 587,8	2 539,6	70,4	123,0	97,4	95,4	2,6	4,6	-48,3	98,1	52,7	174,8
Estonia	466,9	450,4	328,7	490,6	58,7	47,9	41,3	52,1	-16,5	96,5	161,8	149,2
Finlandia	2 088,9	2 016,2	202,0	274,8	93,1	88,0	9,0	12,0	-72,7	96,5	72,8	136,0
Francja	14 908,5	11 766,6	12 886,8	16 070,7	53,6	42,3	46,4	57,7	-3 141,9	78,9	3 183,9	124,7
Grecja*	3 950,9	4 062,9	16,9	13,3	99,6	99,7	0,4	0,3	112,1	102,8	-3,6	78,7
Hiszpania	17 443,5	16 608,5	7 731,7	7 144,2	69,3	69,9	30,7	30,1	-835,0	95,2	-587,6	92,4
Holandia	1 837,8	1 769,9	169,5	102,5	91,6	94,5	8,4	5,5	-67,9	96,3	-67,0	60,5
Irlandia	4 281,8	4 550,7	16,4	440,7	99,6	91,2	0,4	8,8	268,9	106,3	424,3	2 690,5
Litwa	2 186,5	2 373,2	304,5	369,4	87,8	86,5	12,2	13,5	186,7	108,5	65,0	121,3
Luksemburg*	127,7	130,2	0,4	0,6	99,7	99,5	0,3	0,5	2,5	102,0	0,2	145,5
Łotwa	1 321,1	1 578,9	168,2	217,4	88,7	87,9	11,3	12,1	257,8	119,5	49,2	129,2
Malta	9,9	10,8	0,9	0,7	92,1	94,1	8,0	5,7	0,8	108,5	-0,2	75,6
Niemcy	11 700,1	11 084,7	5 281,7	5 619,3	68,9	66,4	31,1	33,6	-615,4	94,7	337,7	106,4
Polska**	12 761,4	12 899,9	1 664,9	1 547,4	88,5	89,3	11,5	10,7	138,5	101,1	-117,5	92,9
Portugalia	2 873,9	2 486,9	851,3	1 181,2	77,1	67,8	22,9	32,2	-387,0	86,5	329,9	138,8
Rumunia*	7 708,8	8 966,3	6 222,0	4 786,7	55,3	65,2	44,7	34,8	1 257,6	116,3	-1 435,2	76,9
Słowacja	314,4	366,4	1 823,1	1 529,1	14,7	19,3	85,3	80,7	52,0	116,5	-294,0	83,9
Słowenia	459,6	456,1	26,9	26,6	94,5	94,5	5,5	5,5	-3,5	99,2	-0,3	98,9
Szwecja	2 547,9	2 434,9	575,7	631,5	81,5	79,4	18,4	20,6	-113,0	95,6	55,8	109,7
Węgry	2 188,9	2 420,4	2 163,5	2 266,0	50,3	51,6	49,7	48,4	231,5	110,6	102,5	104,7
Wielka Brytania*	14 257,2	13 848,9	2 194,7	2 194,2	88,5	86,3	13,6	13,7	-408,3	97,1	-0,5	100,0
Włochy	11 580,9	11 496,5	1 535,0	1 359,6	88,3	89,4	11,7	10,6	-84,4	99,3	-175,4	88,6
UE - 27	123 996,4	120 589,0	49 186,9	51 024,2	71,8	70,3	28,5	29,7	-3 407,3	2 702,3	1 837,3	5 482,3
UE - 15	94 172,3	88 503,7	32 198,5	35 700,8	74,8	71,3	25,6	28,7	-5 668,6	1 437,4	3 502,3	4 240,4
UE - 12	29 824,1	32 085,3	16 988,4	15 323,4	63,7	67,7	36,3	32,3	2 261,2	1 264,9	-1 665,0	1 241,8

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 24. Zmiana średniej powierzchni gospodarstw indywidualnych i osób prawnych w krajach UE w latach 2003-2010

Państwo członkowskie	Gospodarstwa indywidualne				Gospodarstwa osób prawnych			
	2003	2010	zmiana		2003	2010	zmiana	
			ha	2003=100			ha	2003=100
Austria	15,9	17,4	1,5	109,2	125,9	47,7	-78,2	37,9
Belgia*	24,9	28,1	3,2	112,9	32,6	34,5	1,9	106,0
Bulgaria*	1,9	2,9	1,1	158,8	438,7	479,5	40,8	109,3
Cypr	3,2	2,7	-0,5	84,5	24,5	27,8	3,2	113,2
Czechy	24,0	51,2	27,2	213,2	931,5	802,0	-129,5	86,1
Dania*	54,0	58,2	4,2	107,7	103,5	129,5	26,0	125,2
Estonia	12,9	25,2	12,2	194,5	421,4	283,6	-137,9	67,3
Finlandia	30,1	35,0	4,9	116,1	35,8	43,9	8,1	122,8
Francja	31,0	32,2	1,2	103,9	96,9	106,7	9,8	110,2
Grecja*	4,8	4,7	-0,1	98,6	30,7	20,8	-9,9	67,6
Hiszpania	16,0	17,9	1,9	111,6	151,1	118,9	-32,2	78,7
Holandia	22,9	26,0	3,0	113,3	31,7	24,5	-7,2	77,4
Irlandia	31,6	32,6	1,0	103,2	96,4	1335,5	1239,1	1386,0
Litwa	8,1	11,9	3,9	147,9	468,4	568,3	99,9	121,3
Luksemburg*	52,8	57,6	4,9	109,2	14,7	16,0	1,3	109,1
Łotwa	10,5	19,3	8,8	183,1	131,4	134,2	2,8	102,1
Malta	0,9	0,9	-0,1	94,0	2,5	2,7	0,3	110,2
Niemcy	30,1	40,6	10,5	134,9	223,2	215,6	-7,6	96,6
Polska**	5,9	8,6	2,7	145,9	412,1	372,9	-39,2	90,5
Portugalia	8,1	8,4	0,2	102,7	131,2	149,7	18,5	114,1
Rumunia*	1,7	2,3	0,6	132,6	274,5	270,4	-4,0	98,5
Słowacja	4,5	16,5	12,0	368,0	1098,2	670,6	-427,6	61,1
Słowenia	6,0	6,1	0,2	102,7	244,5	120,9	-123,6	49,4
Szwecja	40,5	37,0	-3,5	91,4	116,8	120,5	3,7	103,2
Węgry	2,9	4,3	1,4	149,2	280,6	246,8	-33,8	88,0
Wielka Brytania*	52,7	64,6	11,9	122,5	217,3	180,1	-37,2	82,9
Włochy	5,9	7,2	1,2	120,7	113,4	79,1	-34,3	69,8
UE - 27	8,4	10,0	1,6	118,8	158,9	146,3	-12,7	92,0
UE - 15	15,8	17,3	1,6	110,0	122,4	117,4	-5,0	95,9
UE - 12	3,4	4,6	1,2	135,4	366,8	343,0	-23,8	93,5

* W kolumnach 2010 i 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. ** W kolumnach 2003 i 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.2.2. Nakłady pracy

W roku 2010 w Polsce udział rolnictwa indywidualnego w absorpcji nakładów pracy wyniósł 97,8% i w porównaniu do 2002 roku uległ niewielkiemu zmniejszeniu (o niespełna 1 p.p.) (tab. 25). Sytuacja, w której dominująca część nakładów pracy ponoszona jest w gospodarstwach indywidualnych z racji ich przewagi w strukturze własnościowej, charakterystyczna jest dla większości państw zarówno UE-15 jak i UE-12. Podstawę funkcjonowania rolnictwa indywidualnego stanowią rodzinne zasoby pracy. Pod tym względem różnią się wskazane wcześniej kraje, w których znaczenie osób prawnych w użytkowaniu ziemi rolniczej jest relatywnie większe. W państwach tych w gospodarstwach osób prawnych ponoszone było od 71,8% w Czechach do 54% we Francji nakładów pracy ogółem.

Wielokrotnie większy obszar gospodarstw osób prawnych powoduje, że zatrudnienie w przeliczeniu na jedno przeciętne gospodarstwo jest wyraźnie większe w przypadku gospodarstw osób prawnych (tab. 26). Średnio w tych gospodarstwach w rolnictwie UE-27 ponoszone nakłady pracy wynoszą 3,88 AWU/gospodarstwo, natomiast w gospodarstwach indywidualnych 0,77 AWU/gospodarstwo, czyli są ponad 5 razy mniejsze. Większe dysproporcje występują w rolnictwie polskim i w analizowanym okresie, uległy pogłębieniu ze względu na szybszy przyrost nakładów pracy aniżeli liczby gospodarstw. W grupie krajów UE-15, za wyjątkiem rolnictwa holenderskiego, niemieckiego, duńskiego czy portugalskiego, w odniesieniu do większości państw, można powiedzieć, że w ujęciu przeciętnym występuje względna równowaga pomiędzy nakładami pracy w obu formach własności.

Tabela 25. Nakłady pracy w gospodarstwach rolnych według form własności i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Nakłady pracy (tys. AWU)				Udział (AWU w gospodarstwach ogółem = 100)				Zmiana			
	gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	AWU	2003=100	AWU	2003=100
Austria	169,6	105,6	5,8	8,7	96,7	92,4	3,3	7,6	-64,0	62,2	2,9	149,5
Belgia*	63,7	56,3	8,7	9,3	88,0	85,8	12,0	14,2	-7,4	88,3	0,6	106,5
Bułgaria*	732,9	449,2	58,6	45,2	92,6	90,9	7,4	9,1	-283,7	61,3	-13,4	77,1
Cypr	30,2	16,3	2,0	2,3	93,9	87,5	6,1	12,5	-14,0	53,8	0,4	117,7
Czechy	48,9	30,5	117,5	77,5	29,4	28,2	70,6	71,8	-18,4	62,3	-40,0	66,0
Dania*	57,8	51,4	3,0	4,5	95,1	92,0	4,9	8,0	-6,3	89,0	1,5	150,3
Estonia	25,3	14,4	12,3	10,7	67,4	57,3	32,6	42,7	-10,9	57,0	-1,5	87,5
Finlandia	85,6	50,2	11,9	9,5	87,8	84,0	12,2	16,0	-35,5	58,6	-2,4	79,9
Francja	504,5	356,3	409,3	423,4	55,2	45,7	44,8	54,3	-148,2	70,6	14,1	103,4
Grecja*	611,8	566,2	2,4	2,5	99,6	99,6	0,4	0,4	-45,6	92,5	0,1	102,5
Hiszpania	802,4	686,3	195,4	202,6	80,4	77,2	19,6	22,8	-116,1	85,5	7,3	103,7
Holandia	154,1	126,8	32,1	34,9	82,8	78,4	17,2	21,6	-27,3	82,3	2,7	108,5
Irlandia	160,6	164,3	0,5	1,1	99,7	99,4	0,3	0,6	3,7	102,3	0,6	214,0
Litwa	201,2	129,5	20,9	17,4	90,6	88,2	9,4	11,8	-71,8	64,3	-3,6	83,0
Luksemburg*	3,8	3,6	0,1	0,2	97,0	95,5	3,0	4,5	-0,3	93,2	0,1	141,7
Łotwa	130,9	78,4	10,0	6,7	92,9	92,1	7,1	7,9	-52,4	59,9	-3,3	66,9
Malta	3,9	4,4	0,6	0,4	87,6	91,2	12,4	8,6	0,5	112,7	-0,1	75,0
Niemcy	554,5	408,7	134,3	136,8	80,5	74,9	19,5	25,1	-145,7	73,7	2,5	101,9
Polska**	2 163,2	1 855,9	27,7	41,3	98,7	97,8	1,3	2,2	-307,3	85,8	13,6	149,2
Portugalia	425,9	327,9	29,3	35,5	93,6	90,2	6,4	9,8	-98,0	77,0	6,3	121,3
Rumunia*	2 540,8	2 139,3	158,8	66,0	94,1	97,0	5,9	3,0	-401,4	84,2	-92,8	41,6
Słowacja	51,3	17,5	67,4	38,7	43,2	31,1	56,8	68,9	-33,8	34,0	-28,7	57,4
Słowenia	92,0	73,5	3,4	3,2	96,5	95,9	3,5	4,1	-18,5	79,9	-0,2	94,1
Szwecja	58,2	45,3	12,5	11,6	82,4	79,7	17,6	20,3	-12,9	77,8	-0,9	92,9
Węgry	431,1	345,8	94,7	77,7	82,0	81,7	18,0	18,3	-85,3	80,2	-17,0	82,1
Wielka Brytania*	323,0	265,4	29,2	40,8	91,7	86,7	8,3	13,3	-57,6	82,2	11,5	139,5
Włochy	1 429,5	909,3	46,5	44,5	96,8	95,3	3,2	4,7	-520,2	63,6	-2,0	95,7
UE - 27	11 856,7	9 278,3	1 494,9	1 352,9	88,8	87,3	11,2	12,7	-2 578,4	2 034,5	-142,0	2 808,6
UE - 15	5 405,0	4 123,6	921,1	965,8	85,4	81,0	14,6	19,0	-1 281,4	1 199,0	44,7	1 811,3
UE - 12	6 451,7	5 154,7	573,7	387,0	91,8	93,0	8,2	7,0	-1 297,0	835,5	-186,7	997,3

* W kolumnach 2010 i 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 26. Liczba AWU na 1 gospodarstwo rolne w krajach UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa indywidualne				Gospodarstwa osób prawnych			
	2003	2010	zmiana		2003	2010	zmiana	
			AWU	2003=100			AWU	2003=100
Austria	1,0	0,7	-0,3	74,5	1,3	1,0	-0,3	76,1
Belgia*	1,2	1,3	0,0	103,0	2,6	2,5	-0,1	94,4
Bułgaria*	1,1	0,9	-0,2	82,8	15,3	13,5	-1,9	87,9
Cypr	0,7	0,4	-0,3	62,7	4,4	5,0	0,6	112,7
Czechy	1,1	1,5	0,4	135,4	42,1	25,2	-16,9	59,8
Dania*	1,2	1,2	0,0	97,7	4,4	4,7	0,3	107,6
Estonia	0,7	0,8	0,1	114,9	15,7	6,2	-9,5	39,5
Finlandia	1,2	0,9	-0,4	70,5	2,1	1,5	-0,6	72,2
Francja	1,0	1,0	-0,1	92,9	3,1	2,8	-0,3	91,4
Grecja*	0,7	0,7	-0,1	88,7	4,4	3,9	-0,5	88,1
Hiszpania	0,7	0,7	0,0	100,2	3,8	3,4	-0,4	88,3
Holandia	1,9	1,9	-0,1	96,8	6,0	8,3	2,3	138,9
Irlandia	1,2	1,2	0,0	99,3	2,9	3,2	0,3	110,2
Litwa	0,7	0,6	-0,1	87,7	32,2	26,7	-5,5	83,0
Luksemburg*	1,6	1,6	0,0	99,8	4,0	4,3	0,3	106,3
Łotwa	1,0	1,0	-0,1	91,8	7,8	4,1	-3,7	52,8
Malta	0,4	0,4	0,0	97,6	1,6	1,8	0,2	109,4
Niemcy	1,4	1,5	0,1	104,9	5,7	5,3	-0,4	92,5
Polska**	1,0	1,2	0,2	123,8	6,9	10,0	3,1	145,2
Portugalia	1,2	1,1	-0,1	91,3	4,5	4,5	0,0	99,8
Rumunia*	0,6	0,5	0,0	96,0	7,0	3,7	-3,3	53,2
Słowacja	0,7	0,8	0,1	107,5	40,6	17,0	-23,6	41,8
Słowenia	1,2	1,0	-0,2	82,7	30,7	14,5	-16,3	47,0
Szwecja	0,9	0,7	-0,2	74,4	2,5	2,2	-0,3	87,4
Węgry	0,6	0,6	0,0	108,2	12,3	8,5	-3,8	68,9
Wielka Brytania*	1,2	1,2	0,0	103,7	2,9	3,3	0,5	115,7
Włochy	0,7	0,6	-0,2	77,4	3,4	2,6	-0,8	75,4
UE - 27	0,8	0,8	0,0	95,6	4,8	3,9	-1,0	80,3
UE - 15	0,9	0,8	-0,1	89,3	3,5	3,2	-0,3	90,7
UE - 12	0,7	0,7	0,0	100,6	12,4	8,7	-3,7	69,9

* W kolumnach 2010 i 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. ** W kolumnach 2003 i 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.2.3. Produktywność pracy i ziemi

Jak wykazała przeprowadzona analiza produktywności pracy (mierzona wartością Standardowej Produkcji na 1 AWU) na poziomie całej UE przewaga gospodarstw osób prawnych jest ponad dwukrotna – na 1AWU w gospodarstwach osób prawnych przypada 52 909,4 euro, a w gospodarstwach indywidualnych 23 143,4 euro (tab. 27) Przewaga ta szczególnie widoczna jest w Rumunii, Bułgarii, Grecji oraz w Polsce. Wskazuje to na nadmiar zatrudnionych w rolnictwie indywidualnym i konieczność przemian strukturalnych w tych krajach. W rolnictwie polskim na 1 AWU w rolnictwie indywidualnym przypada 9226,9 euro co jest wartością poniżej wydajności pracy ogółem w sektorze rolnym, podczas gdy w gospodarstwach osób prawnych wydajność pracy przewyższa tę średnią 4,5-krotnie.

Odwrotne relacje, choć przy znacznie mniejszych różnicach, zauważyć można w odniesieniu do produktywności ziemi (tab. 28). Gospodarstwa indywidualne w Polsce w badanym okresie osiągały nieco wyższą produktywność ziemi niż gospodarstwa osób prawnych. Generalnie można stwierdzić, że na poziomie całej Wspólnoty między badanymi formami własności nie występują tak znaczące różnice jak ma to miejsce w wydajności pracy. Niewielka przewaga sektora gospodarstw rodzinnych w tym zakresie oznacza, że między badanymi formami w skali europejskiej wyrównany jest poziom produktywności czynnika ziemi. Takie relacje występują również w rolnictwie polskim. Większe dysproporcje mają natomiast miejsce w przekroju poszczególnych państw. Wyraźnie niższą produktywnością ziemi w sektorze osób prawnych, wyróżnia się rolnictwo bułgarskie i rumuńskie. Z kolei najwyższą produktywnością ziemi odznaczają się gospodarstwa osób prawnych w Holandii.

Tabela 27. Produktywność pracy w gospodarstwach rolnych według form własności i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Produktywność [Euro]				Produktywność w gospodarstwach ogółem = 100				Relacja wydajności pracy w gospodarstwach osób prawnych do gospodarstw indywidualnych (gospodarstwa indywidualne = 100)	
	gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		2003	2010
	2003 [SGM/ AWU]	2010 [SO/ AWU]	2003 [SGM/ AWU]	2010 [SO/ AWU]	2003	2010	2003	2010		
Austria	13 967,0	51 779,1	9 328,2	21 419,6	101,1	100,6	67,5	41,6	66,8	41,4
Belgia*	44 488,6	98 952,3	44 375,7	114 767,3	100,0	97,8	99,8	113,4	99,7	116,0
Bułgaria*	952,5	3 219,4	6 445,2	24 118,6	70,1	68,8	474,1	515,3	676,7	749,2
Cypr	8 374,9	18 729,5	21 393,9	66 244,0	91,3	75,9	233,2	268,4	255,5	353,7
Czechy	7 060,1	27 234,7	9 549,8	38 993,3	80,1	76,3	108,3	109,3	135,3	143,2
Dania*	61 582,0	124 148,5	53 128,4	120 283,5	100,7	100,2	86,9	97,1	86,3	96,9
Estonia	2 588,8	13 946,2	5 653,9	36 731,2	72,1	58,9	157,5	155,2	218,4	263,4
Finlandia	17 371,2	49 470,8	18 520,1	31 558,6	101,9	95,4	108,7	60,9	106,6	63,8
Francja	27 136,7	50 670,9	37 697,3	56 450,9	85,2	77,9	118,3	86,8	138,9	111,4
Grecja*	8 385,5	10 922,3	19 565,6	56 893,6	99,5	80,9	232,1	421,5	233,3	520,9
Hiszpania	15 442,3	31 443,7	24 954,8	62 142,9	89,2	81,8	144,2	161,7	161,6	197,6
Holandia	44 793,4	118 724,5	39 482,9	111 074,5	102,1	101,4	90,0	94,9	88,1	93,6
Irlandia	17 099,2	25 388,5	63 120,0	118 118,6	99,2	97,7	366,1	454,5	369,1	465,2
Litwa	1 773,9	9 020,7	3 826,5	20 593,3	90,2	86,7	194,5	198,0	215,7	228,3
Luksemburg*	26 898,4	62 347,5	11 333,3	20 197,5	101,8	103,2	42,9	33,4	42,1	32,4
Łotwa	1 642,7	7 543,0	4 582,8	846,0	88,7	82,6	247,5	9,3	279,0	11,2
Malta	17 060,9	18 087,2	24 160,7	20 209,3	95,1	91,9	134,6	102,6	141,6	111,7
Niemcy	27 305,1	70 342,1	43 906,5	38 920,6	89,4	92,5	143,8	51,2	160,8	55,3
Polska**	3 171,3	9 226,9	23 481,6	45 078,5	92,5	92,2	685,0	450,4	740,4	488,6
Portugalia	4 383,1	9 436,9	15 640,2	43 490,8	85,8	73,9	306,2	340,6	356,8	460,9
Rumunia*	1 477,9	3 447,5	8 555,0	46 158,2	78,0	75,1	451,7	1 005,9	578,9	1338,9
Słowacja	1 916,1	19 382,4	6 193,5	36 036,0	44,1	62,8	142,5	116,8	323,2	185,9
Słowenia	3 432,1	11 168,0	11 627,2	29 144,3	92,2	93,7	312,3	244,6	338,8	261,0
Szwecja	26 427,2	58 610,0	36 511,6	93 327,4	96,5	89,2	133,4	142,1	138,2	159,2
Węgry	2 210,9	7 615,2	8 493,5	33 571,9	66,2	61,5	254,2	271,3	384,2	440,9
Wielka Brytania*	29 322,8	64 745,5	62 888,1	58 080,0	95,2	111,9	204,1	100,3	214,5	89,7
Włochy	12 789,1	49 444,5	25 192,2	101 134,5	97,0	95,3	191,1	195,0	197,0	204,5
UE - 27	9 403,5	23 143,4	24 962,6	52 909,4	84,7	81,4	224,8	186,1	265,5	228,6
UE - 15	18 040,8	44 091,9	35 060,4	59 582,3	88,3	87,8	171,6	118,6	194,3	135,1
UE - 12	2 167,4	6 385,1	8 750,2	36 257,9	80,1	75,9	323,5	431,1	403,7	567,9

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 28. Produktywność ziemi w gospodarstwach rolnych według form własności i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Produktywność [Euro]				Produktywność w gospodarstwach ogółem = 100				Relacja wielkości wydajności ziemi w gospodarstwach osób prawnych do gospodarstw indywidualnych	
	gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		gospodarstwa indywidualne		gospodarstwa osób prawnych		2003	2010
	2003 [SGM/ ha UR]	2010 [SO/ ha UR]	2003 [SGM/ ha UR]	2010 [SO/ ha UR]	2003	2010	2003	2010		
Austria	877,2	2 218,9	97,5	449,7	117,9	108,6	13,1	22,0	0,1	0,2
Belgia*	2 206,7	4 480,1	3 536,6	8 152,0	95,5	92,8	153,0	168,8	1,6	1,8
Bułgaria*	568,2	1 001,3	225,5	678,8	153,4	132,0	60,9	89,5	0,4	0,7
Cypr	1 741,4	2 890,8	3 837,0	11 827,5	92,2	74,6	203,1	305,2	2,2	4,1
Czechy	334,4	818,9	431,7	1 223,5	82,8	74,1	106,8	110,6	1,3	1,5
Dania*	1 374,3	2 513,2	2 235,1	4 351,0	98,4	96,7	160,0	167,5	1,6	1,7
Estonia	140,1	445,9	210,7	802,7	82,8	70,6	124,5	127,0	1,5	1,8
Finlandia	712,0	1 230,8	1 092,8	1 094,4	96,2	91,0	147,6	80,9	1,5	0,9
Francja	918,3	1 534,2	1 197,4	1 487,4	87,6	84,2	114,3	81,6	1,3	1,0
Grecja*	1 298,5	1 522,1	2 826,5	10 702,3	99,5	80,8	216,6	568,3	2,2	7,0
Hiszpania	710,3	1 299,4	630,6	1 762,6	103,6	90,3	91,9	122,5	0,9	1,4
Holandia	3 757,0	8 508,5	7 482,8	37 776,4	92,3	84,2	183,8	373,6	2,0	4,4
Irlandia	641,4	916,6	1 926,7	286,8	99,2	106,5	298,1	33,3	3,0	0,3
Litwa	163,2	492,1	262,9	967,8	93,1	88,4	149,9	173,9	1,6	2,0
Luksemburg*	808,7	1 713,8	3 090,9	5 365,0	99,0	99,0	378,5	309,8	3,8	3,1
Łotwa	162,7	374,7	272,9	26,1	92,9	86,6	155,8	6,0	1,7	0,1
Malta	6 762,6	7 449,6	15 732,6	13 058,3	90,4	89,0	210,2	155,9	2,3	1,8
Niemcy	1 293,9	2 593,6	1 116,7	947,6	104,5	104,4	90,1	38,1	0,9	0,4
Polska**	537,6	1 327,5	390,7	1 203,7	103,3	101,0	75,0	91,6	0,7	0,9
Portugalia	649,5	1 244,1	538,1	1 308,5	104,1	98,4	86,2	103,5	0,8	1,1
Rumunia*	487,1	822,6	218,3	636,1	132,7	111,8	59,5	86,5	0,4	0,8
Słowacja	312,3	923,0	228,9	910,9	129,5	101,1	94,9	99,7	0,7	1,0
Słowenia	687,0	1 799,1	1 461,5	3 485,5	94,1	95,1	200,3	184,2	2,1	1,9
Szwecja	603,8	1 090,2	789,7	1 708,5	97,6	89,5	127,6	140,3	1,3	1,6
Węgry	435,5	1 088,1	371,6	1 150,7	107,9	97,3	92,0	102,9	0,9	1,1
Wielka Brytania*	664,3	1 241,0	837,3	1 078,9	98,6	112,3	124,3	97,7	1,3	0,9
Włochy	1 578,6	3 910,7	763,3	3 310,2	106,4	101,7	51,5	86,0	0,5	0,8
UE - 27	899,2	1 780,7	758,6	1 402,8	104,8	101,1	88,4	79,7	0,8	0,8
UE - 15	1 035,5	2 054,3	1 003,0	1 611,9	100,9	99,8	97,8	78,3	1,0	0,8
UE - 12	468,9	1 025,8	295,5	915,8	115,5	104,3	72,8	93,1	0,6	0,9

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

1.3. Skala produkcji zwierzęcej i roślinnej (koncentracja i specjalizacja)

1.3.1. Skala chowu wybranych zwierząt gospodarskich

1.3.1.1. Bydło

Zarówno w roku 2003 jak i 2010 daje się zauważyć znaczne rozbieżności w strukturze gospodarstw o różnej skali chowu bydła pomiędzy krajami UE-15 i UE-12 (tab. 29 oraz aneks – tab. 5). W starych państwach członkowskich gospodarstw utrzymujących 1-2 szt. bydła w 2010 było niecałe 7%, podczas gdy w krajach nowoprzyjętych – ponad połowę. Podobne proporcje występowały także w przypadku odsetka gospodarstw posiadających 3-9 sztuk. Inaczej natomiast kształtowała się sytuacja w odniesieniu do podmiotów posiadających duże stada (szczególnie powyżej 100 sztuk), których relatywnie znacznie więcej było w krajach UE-15, zarówno w roku 2003 jak i 2010. Polska na tym tle także charakteryzowała się relatywnie dużą liczbą gospodarstw posiadających niewielkie stada, gdzie również przeważały podmioty utrzymujące od 1 do 9 sztuk bydła.

W badanym okresie nie zostały wyrównane dysproporcje pomiędzy starymi i nowymi państwami członkowskimi w zakresie omawianej struktury gospodarstw, niemniej jednak w obu grupach zauważalne są tendencje koncentracyjne. W latach 2003-2010 w każdym z państw członkowskich nastąpił spadek liczby gospodarstw utrzymujących bydło, co jest szczególnie widoczne w przypadku podmiotów posiadających małe stada (tab. 30). Związane to może być z koniecznością spełnienia szeregu norm środowiskowych, zdrowotnych, sanitarnych oraz związanych z dobrostanem zwierząt, które zawarte są w zbiorze zasad *cross compliance* i wdrażane są sukcesywnie w wyniku działania reformy WPR podjętej w Luksemburgu w 2003 roku. Ich spełnianie wiąże się z koniecznością podjęcia określonych działań dostosowawczych, które nie mają ekonomicznego uzasadnienia w przypadku niewielkiej skali chowu, stąd też rolnicy w poszczególnych krajach decydowali się w wielu przypadkach bądź na likwidację tego kierunku produkcji, bądź też na jego rozwój. W krajach UE-12 daje się bowiem zauważyć przyrost liczby gospodarstw utrzymujących co najmniej 20 sztuk bydła, co ostatecznie skutkuje wzrostem wartości wskaźnika koncentracji (tab. 41). W państwach UE-15 tendencja ta zauważalna jest dopiero w grupie gospodarstw posiadających powyżej 100 sztuk. Kierunek zmian w Polsce w przypadku liczby podmiotów utrzymujących bydło jest ogólnie zbieżny z tym, jaki obserwować można w przypadku ogółu nowych państw członkowskich. W latach 2003-2010 o niemal połowę zmalała liczba podmiotów, w tym przede wszystkim posiadających 1-9 sztuk. Znaczny wzrost (dwu lub trzykrotny) zauważalny jest natomiast w przypadku gospodarstw utrzymujących 30 i więcej

sztuk bydła. Pomimo tego jednak udział tego typu pomiotów nadal jest znacznie niższy niż w przypadku większości starych państw członkowskich.

Struktura gospodarstw utrzymujących określoną liczbę sztuk bydła determinuje w znacznym stopniu procentowe udziały pogłowia znajdującego się w poszczególnych grupach wydzielonych według wielkości stada (tab. 31 oraz aneks–tab. 6.). Dlatego też także w tym przypadku widoczne są dla obu analizowanych lat znaczne różnice pomiędzy krajami UE-12 i UE-15. W przypadku starych państw członkowskich zdecydowana większość bydła (w 2010 roku niemal 86%) utrzymywana jest w gospodarstwach posiadających od 50 do ponad 100 szt., podczas gdy w nowych krajach jest to tylko niecałe 40%, a ponad 30% znajduje się w podmiotach utrzymujących od 1 do 9 sztuk. Polska, podobnie jak inne nowoprzyjęte państwa, charakteryzuje się także znaczną dekoncentracją produkcji bydła. Wprawdzie w 2010 roku największy odsetek stanowiły stada o wielkości 30-49 szt. oraz 10-19 szt., który jednocześnie był wyższy niż w przypadku UE-12, to jednak, mniejszy był udział pogłowia w grupie powyżej 100 sztuk.

Pomimo zmniejszenia liczby gospodarstw utrzymujących bydło (o 30% w UE-27), w latach 2003-2010 liczba sztuk bydła w państwach członkowskich zmalała jedynie o niecałe 3%, przy podobnych tendencjach w nowych i starych państwach członkowskich (tab. 32, rys. 7), co samo w sobie wskazuje na zachodzące procesy koncentracyjne. Wspomniane przyczyny, związane z koniecznością spełnienia norm, przyczyniły się do redukcji podmiotów o niewielkiej skali chowu, a także w konsekwencji do zmniejszenia liczebności utrzymywanych przez nie stad. W przypadku UE-12 tendencje wzrostowe w stosunku do roku 2003 widoczne są już w grupach skali chowu począwszy od 20 do 29 szt., podczas gdy w UE-15 tylko w grupie największej – powyżej 100 sztuk. Wspomniany proces koncentracji widoczny jest także w przypadku zmian średniej wielkości stada bydła, która wzrosła w niemal każdym państwie (poza Irlandią, gdzie pozostała na niemal niezmiennym, aczkolwiek wysokim poziomie). Większa skala przemian zaszła przy tym w krajach nowoprzyjętych, jednak pomimo tego nadal widoczne są znaczne dysproporcje w stosunku do krajów UE-15. Polska należy do tych stosunkowo nielicznych krajów, gdzie od 2002 roku nieznacznie, ale jednak wzrosło pogłowie bydła. Podobnie jednak jak w innych państwach, znaczący spadek nastąpił w gospodarstwach posiadających niewielką liczbę sztuk. Znaczne przyrosty widoczne są natomiast w grupach, począwszy od 10-19 szt. (w grupie 50-99 szt. przyrost ten był aż ponad 3,5-krotny). Tendencje koncentracyjne przyczyniły się do tego, że w Polsce średnia wielkość stada wzrosła z 5,9 sztuk w 2002 roku do 11,2 sztuk w 2010, co jest

w obu przypadkach wielkością większą od średniej dla nowych państw, lecz znacznie mniejszą niż w krajach UE-15.

Tabela 29. Struktura gospodarstw rolnych z chowem bydła według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala chowu bydła w sztukach													
	1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	4,7	2,6	25,0	20,6	25,5	24,6	16,7	17,7	17,9	19,5	9,0	12,6	1,2	2,4
Belgia*	3,2	2,6	10,4	9,4	10,4	9,9	8,1	7,0	12,3	11,8	25,9	25,2	29,7	34,1
Bułgaria*	68,8	68,4	27,6	24,5	2,3	3,7	0,6	1,2	0,4	1,1	0,2	0,8	0,1	0,3
Cypr	6,5	7,7	6,5	11,5	6,5	7,7	0,0	0,0	3,2	0,0	6,5	7,7	70,8	65,4
Czechy	33,4	7,3	28,0	26,5	11,0	17,2	5,3	9,1	5,4	9,7	4,7	10,1	12,2	20,1
Dania*	2,5	2,9	11,7	13,3	15,5	15,9	10,5	10,8	11,9	12,0	14,6	12,9	33,3	32,2
Estonia	46,0	30,5	36,8	29,5	7,2	11,4	3,1	6,5	2,6	6,5	1,7	6,7	2,6	8,9
Finlandia	1,6	1,4	6,7	5,0	16,1	10,9	20,5	15,3	29,1	26,4	20,5	26,7	5,5	14,3
Francja	4,1	3,0	11,9	9,7	9,2	8,3	6,9	6,1	12,4	10,3	28,1	23,8	27,4	38,8
Grecja*	18,2	16,9	28,2	25,8	16,9	16,0	8,6	8,8	9,3	9,8	11,3	13,6	7,5	9,1
Hiszpania	14,7	11,0	23,8	19,8	16,6	15,2	11,1	10,4	12,5	13,7	12,3	16,2	9,0	13,7
Holandia	2,2	2,0	8,4	9,2	9,3	8,3	6,6	5,5	10,3	8,8	27,0	20,6	36,2	45,6
Irlandia	1,2	2,3	9,6	13,3	13,3	16,0	12,4	12,3	22,0	17,3	23,7	20,8	17,8	18,0
Litwa	54,2	55,3	39,2	30,5	5,1	7,4	0,8	2,5	0,4	2,0	0,2	1,4	0,1	0,9
Luksemburg*	1,2	1,4	4,3	3,4	4,3	4,8	4,9	4,8	8,0	8,2	25,3	21,8	52,0	55,6
Łotwa	49,3	42,9	41,4	37,3	5,4	9,3	1,8	3,6	1,1	3,0	0,6	2,3	0,4	1,6
Malta	20,6	13,8	23,5	27,6	8,8	10,3	5,9	6,9	5,9	6,9	14,7	13,8	20,6	20,7
Niemcy	3,1	1,7	13,2	8,9	14,0	13,7	10,2	10,2	16,0	15,4	23,0	23,2	20,5	26,9
Polska**	48,4	34,8	36,1	35,4	10,2	14,2	3,2	6,6	1,6	5,7	0,4	2,7	0,1	0,6
Portugalia	39,4	31,5	34,5	31,0	9,8	11,3	4,3	5,5	4,7	6,5	4,2	7,3	3,1	6,9
Rumunia*	80,2	71,8	19,0	26,0	0,6	1,5	0,1	0,3	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1
Słowacja	81,9	61,1	10,7	21,2	1,3	3,9	0,5	1,6	0,5	1,5	0,6	1,9	4,5	8,8
Słowenia	21,7	17,0	45,6	43,2	19,6	21,5	6,8	8,4	4,5	6,2	1,5	3,0	0,3	0,7
Szwecja	3,4	3,9	12,7	13,6	16,3	15,4	11,6	10,8	16,3	14,1	22,7	19,8	17,0	22,4
Węgry	39,5	29,4	42,4	38,5	9,5	13,6	2,7	5,3	2,1	4,5	1,3	3,7	2,5	5,0
Wielka Brytania*	3,3	4,1	10,7	9,4	11,3	11,0	8,8	8,6	13,0	12,3	20,6	19,2	32,3	35,4
Włochy	13,2	16,7	27,4	25,0	18,4	16,1	9,2	9,3	10,9	10,6	10,6	10,8	10,3	11,5
UE - 27	47,2	40,2	24,5	24,2	7,6	8,7	4,0	5,0	4,8	6,0	6,1	7,3	5,8	8,6
UE - 15	8,2	6,9	17,3	15,0	14,0	13,6	9,7	9,5	13,8	13,1	18,9	18,6	18,1	23,3
UE - 12	64,8	58,4	27,8	29,3	4,7	6,1	1,4	2,5	0,8	2,1	0,3	1,1	0,2	0,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 30. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z chowem bydła według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu bydła w sztukach													
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100
Austria	-15,5	82,3	-2,2	45,8	-7,1	67,7	-4,6	79,6	-1,9	87,2	-1,7	89,3	1,2	115,0	0,7	170,3
Belgia*	-5,2	84,7	-0,3	68,9	-0,8	77,3	-0,7	80,3	-0,7	72,8	-0,8	81,2	-1,5	82,5	-0,3	97,1
Bułgaria*	-80,0	62,5	-55,5	62,2	-26,2	55,5	0,1	101,4	0,3	123,8	0,5	158,1	0,6	231,8	0,2	158,6
Cypr	0,0	87,5	0,0	100,0	0,0	150,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	-0,1	77,3
Czechy	-7,8	56,5	-5,2	12,4	-2,4	53,1	-0,2	88,3	0,0	97,9	0,0	102,1	0,2	121,4	-0,1	93,5
Dania*	-3,7	80,8	0,0	91,8	-0,2	91,6	-0,5	82,7	-0,3	83,3	-0,4	82,1	-0,8	71,4	-1,4	78,3
Estonia	-9,9	31,8	-5,3	21,1	-4,0	25,6	-0,5	50,5	-0,2	66,7	-0,1	78,9	0,1	124,0	0,0	107,9
Finlandia	-8,7	64,2	-0,2	55,0	-0,9	47,9	-2,2	43,5	-2,6	47,8	-3,0	58,3	-0,8	83,6	0,9	167,7
Francja	-58,6	77,3	-4,6	56,7	-11,4	63,0	-7,1	70,0	-5,5	68,7	-11,4	64,2	-25,0	65,5	6,4	109,1
Grecja*	-3,0	87,8	-0,8	81,8	-1,4	80,3	-0,7	82,7	-0,2	90,5	-0,2	92,5	0,2	106,2	0,1	105,4
Hiszpania	-39,0	74,2	-9,9	55,5	-13,8	61,6	-8,0	68,0	-5,1	69,6	-3,5	81,3	-0,5	97,3	1,8	113,0
Holandia	-6,4	83,8	-0,2	77,6	-0,3	92,1	-0,9	74,9	-0,8	69,2	-1,2	71,6	-3,8	63,9	0,8	105,6
Irlandia	-5,0	95,7	1,2	182,7	3,6	131,9	2,4	115,5	-0,8	94,6	-6,3	75,2	-4,4	84,1	-0,6	97,0
Litwa	-117,0	44,3	-62,2	45,3	-54,1	34,4	-3,8	64,6	0,5	129,2	0,9	204,4	1,0	380,0	0,6	307,4
Luksemburg*	-0,1	91,4	0,0	100,0	0,0	71,4	0,0	100,0	0,0	87,5	0,0	92,3	-0,1	78,0	0,0	97,6
Łotwa	-31,9	52,4	-18,1	45,4	-14,6	47,2	-0,3	90,6	0,0	103,3	0,4	149,3	0,4	218,9	0,3	228,0
Malta	-0,1	82,9	0,0	57,1	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	80,0	0,0	85,7
Niemcy	-51,7	73,7	-3,7	39,7	-13,1	49,7	-7,6	72,5	-5,3	73,5	-9,2	70,9	-11,7	74,2	-1,2	97,0
Polska**	-421,1	55,0	-273,6	39,5	-155,0	54,0	-22,6	76,3	4,4	114,9	14,2	192,4	9,9	348,9	1,8	228,7
Portugalia	-34,7	59,0	-17,6	47,2	-13,8	52,9	-2,6	68,2	-0,9	75,4	-0,7	81,8	0,1	103,4	0,8	130,8
Rumunia*	-292,4	78,5	-324,2	70,3	19,9	107,7	8,1	201,4	2,0	228,5	0,9	203,3	0,7	226,9	0,2	150,0
Słowacja	-10,1	48,1	-10,2	35,9	-0,1	95,7	0,1	138,5	0,1	150,0	0,0	140,0	0,1	163,6	-0,1	93,2
Słowenia	-10,6	77,3	-4,0	60,5	-5,7	73,2	-1,4	84,7	-0,1	95,6	0,1	105,7	0,4	154,9	0,1	216,7
Szwecja	-6,3	77,4	-0,1	89,5	-0,6	82,3	-1,2	73,3	-0,9	72,0	-1,5	67,0	-2,1	67,2	0,1	101,7
Węgry	-13,1	59,3	-7,2	43,9	-6,3	53,9	-0,5	85,0	0,2	117,2	0,2	129,9	0,3	169,0	0,2	120,0
W. Brytania*	-16,7	85,0	0,2	105,4	-3,0	75,0	-2,2	82,8	-1,7	83,0	-2,8	80,7	-4,7	79,5	-2,6	92,8
Włochy	-22,0	85,1	1,5	107,6	-9,1	77,6	-6,9	74,8	-2,0	85,6	-2,7	83,4	-2,2	86,3	-0,7	95,3
UE - 27	-1 270,4	70,0	-802,0	59,8	-320,3	69,2	-63,8	80,2	-21,5	87,3	-28,1	86,3	-42,6	83,5	7,8	103,2
UE - 15	-276,5	79,1	-36,7	66,3	-71,7	68,6	-42,8	76,9	-28,7	77,6	-45,3	75,2	-56,1	77,6	4,8	102,0
UE - 12	-994,0	65,9	-765,3	59,5	-248,5	69,4	-21,1	84,8	7,2	117,5	17,2	174,8	13,5	268,0	3,1	142,6

* W kolumnie 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. **W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

99 Tabela 31. Udział pogłowia bydła w gospodarstwach rolnych z chowem bydła według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala chowu bydła w sztukach													
	1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,3	0,2	6,4	4,4	15,5	12,5	17,3	15,2	28,9	26,3	24,9	29,7	6,7	11,7
Belgia*	0,1	0,0	0,7	0,6	1,8	1,5	2,4	1,8	5,8	5,0	22,9	19,9	66,3	71,2
Bułgaria*	32,2	22,6	36,1	23,8	9,2	10,9	4,4	6,3	5,0	9,1	4,2	11,4	8,9	15,9
Cypr	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,6	0,0	0,0	0,6	0,0	2,6	3,2	96,2	95,8
Czechy	0,6	0,1	1,7	1,1	1,8	1,8	1,5	1,7	2,4	2,8	3,8	5,2	88,2	87,3
Dania*	0,0	0,1	0,8	0,8	2,5	2,2	2,9	2,6	5,1	4,6	11,9	9,2	76,8	80,5
Estonia	3,6	0,9	9,0	2,8	5,2	3,0	4,0	3,0	5,1	4,7	6,3	8,8	66,8	76,8
Finlandia	0,1	0,0	1,0	0,5	5,8	2,8	12,2	6,4	27,1	17,3	33,7	31,1	20,1	41,9
Francja	0,1	0,1	0,9	0,6	1,7	1,2	2,2	1,5	6,4	4,1	27,0	18,0	61,7	74,5
Grecja*	1,0	0,8	5,0	4,0	7,7	6,2	6,8	6,2	11,6	11,0	26,3	28,7	41,6	43,1
Hiszpania	0,6	0,3	3,3	2,1	5,9	4,1	6,7	4,8	12,1	10,1	21,7	21,7	49,7	56,9
Holandia	0,0	0,0	0,5	0,4	1,4	1,0	1,7	1,1	4,2	2,8	21,1	12,7	71,1	82,0
Irlandia	0,0	0,1	1,0	1,3	3,1	3,8	5,1	5,0	14,0	11,2	27,7	24,7	49,1	53,9
Litwa	18,5	9,5	42,3	18,3	15,4	12,5	4,7	7,4	3,7	9,4	2,6	12,3	12,8	30,6
Luksemburg*	0,0	0,0	0,2	0,2	0,5	0,5	1,0	1,0	2,7	2,5	16,5	12,5	79,1	83,3
Łotwa	13,3	5,7	33,1	15,9	12,6	11,2	7,6	7,6	7,0	10,1	6,5	14,1	19,9	35,4
Malta	0,6	0,4	2,5	2,5	2,6	2,5	2,2	3,1	4,1	5,7	21,9	18,2	66,1	67,6
Niemcy	0,1	0,0	1,1	0,6	2,9	2,3	3,6	2,9	9,0	7,0	23,5	19,1	59,8	68,1
Polska**	11,6	4,5	29,9	16,1	23,0	17,4	12,6	14,2	10,0	19,3	4,5	15,6	8,4	12,9
Portugalia	3,6	1,6	9,9	5,4	8,0	5,4	6,3	4,6	10,9	8,7	17,6	17,9	43,7	56,4
Rumunia*	54,4	37,5	34,4	41,4	3,5	7,5	1,3	3,1	1,2	2,5	1,2	2,8	4,0	5,2
Słowacja	3,5	1,7	1,5	1,9	0,6	1,0	0,4	0,8	0,6	1,1	1,4	2,7	92,0	90,8
Słowenia	3,4	2,1	23,9	18,0	26,0	22,4	15,7	15,2	16,2	17,7	9,5	15,5	5,3	9,1
Szwecja	0,1	0,1	1,3	1,1	4,0	3,0	4,9	3,7	11,0	7,7	28,0	19,7	50,7	64,7
Węgry	2,8	1,2	9,4	5,3	5,7	4,9	2,9	3,4	3,6	4,7	4,0	6,8	71,6	73,7
Wielka Brytania*	0,1	0,1	0,7	0,5	1,7	1,4	2,3	1,9	5,4	4,4	15,7	12,7	74,1	79,0
Włochy	0,5	0,5	3,5	2,8	5,9	4,7	5,2	4,7	9,7	8,5	17,3	15,7	57,9	63,1
UE - 27	3,1	1,9	5,3	3,9	4,8	4,0	4,4	4,0	8,6	7,6	19,9	17,2	53,9	61,4
UE - 15	0,2	0,1	1,6	1,2	3,3	2,6	4,0	3,2	9,0	7,0	22,8	18,4	59,1	67,5
UE - 12	19,4	11,4	26,0	18,9	13,1	11,7	6,9	8,5	6,0	11,2	3,7	10,5	24,9	27,8

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

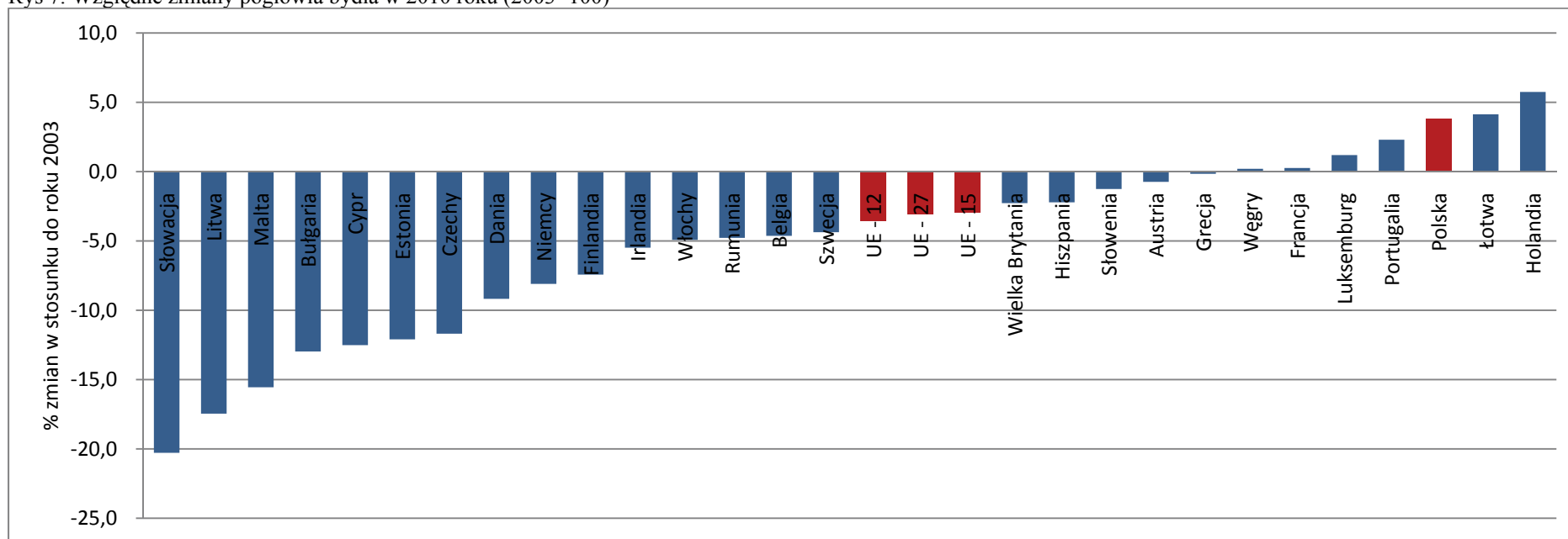
Tabela 32. Zmiana wielkości stada bydła w gospodarstwach rolnych z chowem bydła według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu bydła w sztukach														Średnia wielkość stada bydła [szt.]			
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100		2003	2010	zmiana	
	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100			szt.	2003=100
Austria	-15,1	99,3	-3,8	46,2	-40,3	68,9	-63,2	80,0	-44,4	87,4	-57,0	90,3	92,9	118,3	100,7	174,2	23,3	28,1	4,8	120,6
Belgia*	-128,7	95,4	-0,6	69,3	-4,4	78,0	-10,3	79,4	-17,6	73,2	-30,0	81,5	-108,0	83,0	42,1	102,3	82,7	93,1	10,4	112,6
Bułgaria*	-89,7	87,0	-88,7	60,4	-106,1	57,5	2,4	103,8	7,6	125,1	20,6	160,2	40,0	239,0	34,4	156,2	3,2	4,5	1,3	139,3
Cypr	-7,6	87,5	0,0	100,0	0,1	141,7	0,1	136,4	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,1	106,3	-7,7	86,8	190,8	190,8	-0,0	100,0
Czechy	-175,9	88,3	-7,7	13,3	-9,9	60,4	-3,2	88,2	-0,4	98,3	2,1	105,8	12,2	121,3	-168,9	87,3	84,3	131,8	47,5	156,4
Dania*	-158,2	90,8	-0,0	94,0	-0,6	95,4	-8,0	81,3	-8,6	82,6	-15,4	82,4	-61,6	70,1	-64,0	95,2	89,2	100,3	11,1	112,5
Estonia	-33,2	87,9	-7,7	21,8	-17,9	27,6	-7,2	50,1	-3,7	66,4	-2,7	80,9	4,1	123,8	1,9	101,0	18,8	52,2	33,3	276,8
Finlandia	-74,3	92,6	-0,3	57,1	-5,6	45,1	-33,0	43,6	-63,4	48,2	-111,5	58,9	-48,5	85,6	188,0	193,6	41,1	59,2	18,1	144,1
Francja	51,8	100,3	-7,4	57,0	-60,1	64,6	-99,8	70,1	-135,0	68,7	-443,9	64,5	-1 734,5	67,0	2 532,5	121,1	75,3	97,7	22,4	129,7
Grecja*	-1,1	99,8	-1,5	79,6	-7,6	79,5	-11,3	80,1	-4,9	90,3	-5,1	94,0	17,2	108,9	11,9	103,9	29,9	34,0	4,1	113,7
Hiszpania	-132,4	97,8	-15,2	55,0	-74,1	62,3	-112,3	67,9	-120,3	69,9	-133,9	81,5	-27,8	97,9	351,1	111,8	39,6	52,2	12,6	131,8
Holandia	216,0	105,7	-0,3	80,0	-1,7	91,1	-13,4	74,0	-19,8	68,6	-46,2	71,0	-287,7	63,7	585,2	121,9	95,9	121,1	25,2	126,2
Irlandia	-383,1	94,5	1,9	174,7	19,1	127,7	36,9	117,1	-27,0	92,5	-236,3	75,8	-308,0	84,1	130,3	103,8	60,3	59,5	-0,8	98,7
Litwa	-156,3	82,5	-95,5	42,5	-243,4	35,7	-45,0	67,3	12,8	130,7	36,0	208,2	67,2	385,9	111,7	197,2	4,3	7,9	3,7	186,3
Luksemburg*	2,3	101,2	-0,0	75,0	-0,1	75,0	-0,0	96,1	-0,1	94,8	-0,4	92,7	-7,3	76,8	10,2	106,8	117,1	129,7	12,6	110,8
Łotwa	15,7	104,1	-27,6	45,1	-63,7	49,3	-3,4	93,0	1,5	105,3	13,4	150,4	31,0	226,1	64,5	185,6	5,7	11,2	5,6	198,8
Malta	-2,9	84,4	-0,0	63,6	-0,1	85,1	-0,1	81,3	0,1	122,5	0,1	116,9	-1,2	70,3	-1,7	86,1	53,1	54,1	1,0	101,9
Niemcy	-1 104,2	91,9	-6,4	38,4	-74,5	51,8	-106,5	72,6	-130,4	73,3	-358,3	70,9	-801,2	75,0	373,1	104,6	69,4	86,5	17,1	124,7
Polska**	209,3	103,8	-384,0	40,4	-725,3	56,1	-274,2	78,5	121,2	117,4	551,5	199,5	648,1	361,6	272,1	158,4	5,9	11,2	5,3	188,8
Portugalia	32,1	102,3	-26,7	46,9	-61,3	55,9	-34,8	69,0	-21,3	75,7	-27,7	81,9	9,0	103,7	194,8	132,0	16,5	28,6	12,1	173,3
Rumunia*	-137,2	95,2	-535,6	65,7	143,1	114,5	104,3	202,7	47,9	229,8	34,3	201,1	41,9	221,2	27,0	123,7	2,1	2,6	0,4	121,3
Słowacja	-118,3	79,7	-12,3	39,4	0,1	100,6	1,5	146,4	1,3	154,7	1,5	142,2	4,6	155,8	-114,9	78,6	30,1	49,9	19,8	165,9
Słowenia	-6,0	98,7	-6,2	61,6	-30,0	73,8	-18,4	85,2	-2,9	96,1	6,0	107,8	27,8	161,0	17,7	169,8	10,2	13,1	2,8	127,8
Szwecja	-70,2	95,6	-0,1	91,2	-4,1	80,9	-17,6	72,7	-21,7	72,4	-58,8	66,7	-147,2	67,3	179,3	122,0	57,6	71,2	13,6	123,6
Węgry	1,4	100,2	-11,1	43,7	-28,5	56,9	-5,5	86,3	3,6	117,5	7,8	130,9	20,1	171,5	14,9	103,0	21,9	37,0	15,1	169,0
W. Brytania*	-238,9	97,7	-0,2	96,7	-16,9	75,4	-32,4	81,9	-40,4	83,0	-109,7	80,5	-338,6	79,4	299,2	103,8	94,4	108,5	14,1	115,0
Włochy	-308,1	95,1	1,1	103,5	-52,8	76,2	-92,8	75,1	-45,4	85,9	-103,1	83,1	-149,0	86,2	133,9	103,7	42,3	47,3	4,9	111,7
UE - 27	-2 812,8	96,9	-1 235,9	57,3	-1 466,9	70,1	-847,0	80,9	-511,3	87,4	-1 066,7	86,5	-3 004,4	83,6	5 319,1	110,7	21,7	30,0	8,3	138,4
UE - 15	-2 312,1	97,0	-59,5	65,4	-385,2	69,7	-598,4	76,9	-700,3	77,5	-1 736,9	75,3	-3 900,1	78,1	5 068,3	111,0	59,0	72,3	13,4	122,7
UE - 12	-500,7	96,4	-1 176,3	56,8	-1 081,8	70,2	-248,6	86,4	189,0	119,6	670,3	179,8	895,7	271,9	250,8	107,2	4,8	7,0	2,2	146,3

* W kolumnie 2010 i 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

89 Rys 7. Względne zmiany pogłowia bydła w 2010 roku (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 32.

1.3.1.2. Krowy mleczne

Podobnie jak w przypadku bydła ogółem, także w odniesieniu do stada krów mlecznych widoczne są znaczne różnice w poziomie koncentracji produkcji pomiędzy krajami UE-12 i UE-15 (Alboiu 2012). W tym pierwszym przypadku, zarówno w roku 2003 jak i 2010 zdecydowana większość gospodarstw (ponad 80%) utrzymywała od 1 do 2 sztuk (tab. 33 oraz aneks – tab. 7). W starych państwach członkowskich odsetki podmiotów należących do poszczególnych grup wyróżnionych pod względem wielkości stada są bardziej wyrównane (niższy niż w UE-12 współczynnik koncentracji – tab. 41), a w 2010 relatywnie najwięcej z nich posiadało od 30 do 49 oraz od 50 do 99 krów. W Polsce także przeważają gospodarstwa posiadające niewielkie stada krów, jednak poziom koncentracji jest nieco wyższy w porównaniu z ogółem krajów UE-12. Mniejszy jest bowiem odsetek grupy skali chowu 1-2 szt., większy natomiast pozostałych, z tym jednak, że odsetek podmiotów utrzymujących bardziej liczne stada krów także jest stosunkowo niewielki.

Wspomniana konieczność spełnienia norm w zakresie ochrony środowiska, higieny produkcji, wymogów sanitarnych czy dobrostanu zwierząt jest szczególnie znacząca w przypadku produkcji mleka, gdzie ważną rolę pełni zapewnienie odpowiedniej jakości szybko psującego się surowca. Poza tym na rynku mleczarskim podmioty skupujące, dążąc do minimalizacji kosztów transakcyjnych preferują współpracę z gospodarstwami utrzymującymi dużą liczbę krów i oferującymi większą ilość mleka. Dlatego też w latach 2003-2010 nastąpił znaczący spadek liczby gospodarstw utrzymujących krowy mleczne, co widoczne jest w niemal każdym kraju członkowskim (tab. 34). Wyjątek stanowi Luksemburg, gdzie liczba ta uległa nieznacznemu wzrostowi oraz Wielka Brytania, gdzie pozostała na niemal niezmiennym poziomie. Największa redukcja wystąpiła w przypadku podmiotów utrzymujących 1-2 oraz 3-9 szt., co dotyczy zarówno krajów UE-15 jak i UE-12. W grupach o skali chowu od 10 do 100 szt. tendencje w nowych i starych krajach członkowskich miały inny kierunek, bowiem w tym pierwszym przypadku następował wzrost odsetka gospodarstw, a w drugim spadek. Pomimo tego jednak, kraje UE-15 w 2010 nadal charakteryzowały się znacznie większym udziałem podmiotów mających większe stada²¹. W Polsce, podobnie jak w większości innych państw nastąpił znaczny (prawie o połowę) spadek liczby gospodarstw mleczarskich, dokonany głównie poprzez redukcję w najliczniejszych grupach skali chowu od 1 do 2 szt. oraz od 3 do 9 szt. W pozostałych przypadkach nastąpił wzrost liczby gospodarstw,

²¹ Por. Seremak-Bulge, Mańko 2008, Baer-Nawrocka, Kiryluk-Dryjska 2010.

co jest ogólnie zgodne z tendencją koncentracyjną, charakterystyczną dla krajów UE-15, z tym tylko, że w Polsce zauważalny jest on także w grupie gospodarstw o skali chowu 100 szt., podczas gdy dla ogółu nowych krajów członkowskich następuje niewielki spadek. Dysproporcje struktury podmiotów według wielkości stada, jakie występują między krajami UE-15 i UE-12, przekładają się na zróżnicowanie w zakresie udziału pogłowia (tab. 35, aneks – tab. 8). W pierwszym przypadku, najwięcej krów znajduje się w stadach dużych – 50-100 szt. (łącznie w 2010 roku niemal 68%), podczas gdy w nowych” krajach przeważają stada małe, od 1 do 19 szt., gdzie w 2010 roku znajdowało się łącznie niemal 60% krów. Polska, podobnie jak ogół nowych państw charakteryzuje się znacznym odsetkiem pogłowia w niewielkich stadach, chociaż w stosunku do UE-12 daje się zauważyć nieco inne tendencje. Mniejszy jest bowiem odsetek w grupie o skali chowu 1-2 szt. oraz powyżej 100 szt., wyższy natomiast w grupach o skali chowu 3-9 szt. oraz 10-19 szt. Ostatecznie, współczynnik koncentracji w Polsce oraz UE-12 jest na podobnym poziomie zarówno w roku 2003 jak i 2010 (tab. 41).

Tabela 33. Struktura gospodarstw rolnych z chowem krów mlecznych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala chowu krów mlecznych w sztukach													
	1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	22,8	21,0	40,8	33,0	27,7	29,4	6,4	10,4	2,0	5,0	0,3	1,1	0,0	0,1
Belgia*	3,3	4,1	7,4	7,4	15,5	11,3	19,8	17,2	30,9	30,4	21,4	26,4	1,7	3,2
Bułgaria*	87,1	81,6	11,1	13,8	1,1	2,5	0,3	0,9	0,2	0,7	0,1	0,4	0,1	0,1
Cypr	0,0	0,0	3,8	5,3	0,0	0,0	3,8	0,0	7,7	5,3	42,3	47,4	42,4	42,0
Czechy	53,2	23,5	14,9	13,9	8,2	11,9	2,7	6,5	2,8	5,5	4,1	8,7	14,1	30,0
Dania*	2,3	2,6	4,2	3,9	4,8	4,5	5,7	5,8	17,9	11,9	37,3	24,9	28,0	46,4
Estonia	74,8	59,6	15,7	18,1	4,1	6,5	1,5	3,4	1,1	3,7	0,8	2,8	2,0	5,9
Finlandia	4,2	4,9	18,8	11,2	44,7	33,9	21,6	24,3	9,0	16,9	1,6	7,8	0,1	1,0
Francja	3,7	5,4	4,3	4,8	11,7	6,5	20,2	11,7	39,3	33,6	19,6	34,0	1,2	4,0
Grecja*	25,8	25,6	34,5	28,6	17,5	15,8	6,9	9,2	7,4	9,4	6,4	8,5	1,5	2,9
Hiszpania	23,7	17,1	19,5	15,0	19,5	17,8	14,3	15,1	13,2	17,8	7,4	12,1	2,4	5,1
Holandia	2,5	1,5	2,7	1,7	4,6	3,1	8,0	5,6	23,5	16,5	48,7	50,1	10,0	21,5
Irlandia	2,6		4,8		12,4		15,8		33,7		26,9		3,8	
Litwa	78,0	72,5	20,4	20,5	1,1	3,8	0,2	1,3	0,1	1,0	0,1	0,6	0,1	0,3
Luksemburg*	0,0	9,1	1,9	7,3	5,8	7,3	21,2	15,5	50,9	37,2	19,2	21,8	1,0	1,8
Łotwa	77,9	69,2	18,7	20,7	2,2	5,4	0,5	1,8	0,3	1,3	0,2	1,0	0,2	0,6
Malta	11,8	7,1	11,8	7,1	5,9	7,1	11,8	14,3	23,5	21,4	29,3	28,7	5,9	14,3
Niemcy	3,6	2,8	13,6	10,1	22,3	18,4	19,7	17,5	21,3	21,4	15,7	22,1	3,8	7,7
Polska**	67,7	60,0	25,8	22,2	5,1	10,8	0,9	4,1	0,3	2,1	0,1	0,6	0,1	0,2
Portugalia	42,5	25,2	24,8	16,7	12,7	15,6	7,8	12,2	6,9	15,2	4,3	11,5	1,0	3,6
Rumunia*	95,6	92,9	4,2	6,5	0,2	0,4	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	91,0	80,6	3,2	8,7	0,4	1,1	0,1	0,5	0,3	0,6	0,9	1,1	4,1	7,4
Słowenia	27,6	31,4	47,0	33,9	18,5	21,5	4,6	7,5	1,7	4,1	0,5	1,5	0,1	0,1
Szwecja	0,1	0,0	4,5	2,7	17,1	10,5	21,5	14,9	31,6	27,8	20,1	28,8	5,1	15,3
Węgry	59,2	46,8	31,1	35,0	4,5	7,8	1,3	3,0	0,9	2,4	0,8	1,4	2,2	3,6
Wielka Brytania*	6,4	20,4	5,1	11,9	4,9	5,2	6,3	3,4	16,8	8,6	32,3	22,6	28,2	27,9
Włochy	14,1	17,8	30,7	24,5	18,0	16,4	9,5	9,5	11,3	11,4	10,5	11,2	5,9	9,2
UE - 27	69,6	67,4	14,5	12,5	5,1	5,9	3,0	3,5	3,9	4,4	3,0	4,5	0,9	1,8
UE - 15	10,8	10,2	16,6	13,3	17,7	15,0	14,5	12,4	20,5	19,4	15,5	21,4	4,4	8,3
UE - 12	82,9	81,6	14,1	12,3	2,2	3,6	0,4	1,3	0,2	0,7	0,1	0,3	0,1	0,2

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 34. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z chowem krów mlecznych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu krów mlecznych w sztukach													
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100
Austria	-17,4	73,3	-4,8	67,5	-10,7	59,5	-4,0	77,9	0,8	117,9	1,1	182,4	0,3	236,4	0,0	300,0
Belgia*	-3,3	80,4	-0,0	98,2	-0,3	79,7	-1,1	58,8	-1,0	69,6	-1,0	79,8	-0,0	98,9	0,1	144,8
Bułgaria*	-74,2	62,0	-71,6	57,9	-5,0	77,0	1,0	144,8	0,6	207,4	0,6	280,6	0,2	226,3	0,1	160,0
Cypr	-0,1	80,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	-0,0	0,0	-0,0	50,0	-0,0	81,8	-0,0	72,7
Czechy	-5,4	36,7	-3,8	16,3	-0,8	34,1	-0,3	53,6	-0,0	87,0	-0,1	70,8	-0,1	77,1	-0,3	78,2
Dania*	-2,6	67,7	-0,0	77,8	-0,1	63,6	-0,1	63,2	-0,1	68,9	-0,8	45,1	-1,6	45,3	0,3	112,6
Estonia	-8,9	28,4	-7,2	22,7	-1,3	32,8	-0,3	45,1	-0,1	66,7	-0,0	92,9	0,0	100,0	-0,0	84,0
Finlandia	-7,5	61,4	-0,2	72,0	-2,3	36,7	-4,6	46,5	-1,3	69,0	0,3	115,4	0,6	290,6	0,1	600,0
Francja	-31,3	72,5	0,3	106,0	-1,0	79,8	-7,9	40,7	-13,4	41,9	-17,0	62,1	5,7	125,4	2,0	245,2
Grecja*	-3,5	69,4	-0,9	68,8	-1,7	57,5	-0,8	62,9	-0,1	92,5	-0,1	88,2	-0,1	91,9	0,1	135,3
Hiszpania	-21,6	57,7	-7,0	41,8	-5,5	44,4	-4,7	52,9	-2,9	60,7	-1,5	77,7	-0,2	94,2	0,3	121,0
Holandia	-5,2	79,2	-0,3	46,8	-0,3	50,7	-0,5	53,9	-0,9	54,7	-2,6	55,7	-2,3	81,5	1,8	169,7
Irlandia	-9,6	65,7	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,4	60,6	-2,1	51,9	-4,5	52,0	-0,5	93,4	1,0	192,6
Litwa	-108,4	44,0	-89,2	40,9	-22,1	44,1	1,0	145,2	0,8	339,4	0,6	405,0	0,4	427,3	0,1	171,4
Luksemburg*	0,1	104,8	0,1	0,0	0,1	400,0	0,0	133,3	-0,1	77,3	-0,1	77,4	0,0	120,0	0,0	200,0
Łotwa	-33,6	47,2	-28,8	41,9	-5,7	52,2	0,3	118,2	0,2	160,6	0,2	235,3	0,2	241,7	0,1	180,0
Malta	-0,0	82,4	-0,0	50,0	-0,0	50,0	0,0	100,0	0,0	100,0	-0,0	75,0	-0,0	80,0	0,0	200,0
Niemcy	-32,1	73,7	-1,9	56,3	-7,4	55,0	-10,6	60,9	-8,2	65,7	-6,7	74,2	0,6	103,4	2,2	147,9
Polska**	-448,0	48,7	-337,5	43,1	-130,4	42,1	1,6	103,6	9,7	226,2	6,7	393,0	1,8	373,4	0,2	125,0
Portugalia	-16,6	38,6	-8,9	22,9	-5,0	25,9	-1,8	47,4	-0,8	60,4	-0,3	84,6	0,0	102,6	0,1	146,2
Rumunia*	-192,5	84,0	-211,6	81,6	16,1	132,0	1,8	184,4	0,6	233,3	0,3	224,0	0,2	260,0	0,1	135,7
Słowacja	-7,9	44,3	-7,9	39,3	0,1	119,6	0,0	116,7	0,0	150,0	0,0	100,0	-0,1	53,8	-0,1	81,0
Słowenia	-6,2	63,7	-1,3	72,5	-4,4	46,0	-0,8	73,9	0,0	103,8	0,2	155,2	0,1	200,0	0,0	100,0
Szwecja	-4,1	57,8	-0,0	0,0	-0,3	34,1	-1,1	35,5	-1,3	40,2	-1,5	51,0	-0,3	83,1	0,4	172,0
Węgry	-10,6	51,7	-7,7	40,8	-2,9	58,2	-0,1	90,8	0,1	121,4	0,1	142,1	-0,0	94,1	-0,1	83,7
Wielka Brytania*	-0,7	97,6	3,8	311,7	1,8	228,7	0,1	104,3	-0,8	52,8	-2,4	49,8	-2,9	67,9	-0,3	96,7
Włochy	-15,4	77,2	-0,3	97,3	-8,0	61,6	-3,6	70,4	-1,4	77,5	-1,7	77,8	-1,2	82,6	0,8	121,0
UE - 27	-1 066,5	66,7	-787,6	64,6	-198,4	57,4	-37,9	76,8	-21,8	77,5	-30,4	75,7	0,8	100,8	8,8	129,3
UE - 15	-170,7	71,3	-21,1	67,3	-42,1	57,3	-42,1	60,1	-33,7	61,0	-38,9	67,9	-1,9	98,0	8,9	133,8
UE - 12	-895,8	65,6	-766,5	64,5	-156,3	57,4	4,2	107,2	11,9	209,2	8,5	304,3	2,7	220,9	-0,1	98,1

* W kolumnie 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 uwzględniono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Rezygnacja z produkcji mleka przez znaczną część podmiotów utrzymujących niewielką liczbę krów, przy jednoczesnym wzroście udziału gospodarstw posiadających duże stada, stanowią widoczne oznaki koncentracji produkcji mleczarskiej, dokonanej na skutek działania zarówno mechanizmów rynkowych (potrzeba redukcji kosztów transakcyjnych podmiotów skupujących) oraz „ubocznego” wpływu czynników politycznych (konieczność spełnienia norm unijnych). Nadmienić jednak trzeba, że tendencje do zmniejszania liczby podmiotów utrzymujących niewielką liczbę zwierząt zachodzą już od wielu lat (**Dzun, Józwiak 2008**). Ostatecznie jednak zachodzące przemiany przyczyniły się do spadku liczby utrzymywanych krów o około 10% w skali całej Unii Europejskiej (tab. 36, rys. 8). Jedyne wyjątek stanowi Holandia, gdzie na przestrzeni lat 2003-2010 nastąpił nieznaczny wzrost. Największa skala redukcji wystąpiła w grupach gospodarstw o skali chowu 1-9 szt., zarówno w krajach UE-15, jak i UE-12. W przypadku stad liczących 10-49 szt., w starych państwach członkowskich także nastąpiło zmniejszenie liczby krów, podczas, gdy w krajach nowoprzyjętych zanotowano dość znaczne wzrosty – w grupie skali chowu 20-29 szt. ponad dwukrotny, a 30-49 szt. ponad trzykrotny. Odmienne tendencje wystąpiły też w stadach powyżej 100 szt., gdzie w państwach UE-15 zanotowano przyrost liczby krów, podczas gdy w UE-12 ich niewielki spadek. Obserwowane tendencje koncentracyjne przyczyniły się do tego, że niemal w każdym z krajów członkowskich, w latach 2003-2010 zwiększyła się średnia wielkość stada. Wyjątek stanowi jedynie Cypr, Luksemburg oraz Wielka Brytania. W Polsce, podobnie jak w innych krajach UE, liczba krów znajdujących się w stadach małych (w grupach skali chowu 1-2 i 3-9 szt.) uległa zmniejszeniu, przy jednoczesnym wzroście w stadach większych. Przyczyniło się to do zwiększenia średniej wielkości pogłowia przypadającego na gospodarstwo, które w 2010 roku było ponad 1,5 razy większe niż dla ogółu krajów UE-12, jednakże wciąż znacznie mniejsze niż w przypadku państw starej Unii Europejskiej. Ze względu na to, że w Polsce przeważały stada małe, ich redukcja przyczyniła się do tego, że w latach 2002-2010 zmalała o ponad 12% liczba utrzymywanych krów, co jest jednak zgodne z ogólnoeuropejskimi trendami obserwowanymi na przełomie badanych lat.

Tabela 35. Udział pogłowia krów mlecznych w gospodarstwach rolnych z chowem krów mlecznych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala chowu krów mlecznych w sztukach													
	1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	3,5	2,5	26,4	17,1	42,4	36,0	17,0	21,7	8,2	16,1	2,3	5,9	0,2	0,7
Belgia*	0,1	0,2	1,2	1,0	6,4	4,3	13,7	10,6	33,5	30,0	39,0	43,8	6,1	10,1
Bułgaria*	56,1	34,9	23,4	20,7	6,9	11,0	3,2	7,3	2,9	9,1	3,4	8,1	4,1	8,9
Cypr	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,6	0,0	2,2	2,6	30,8	32,8	66,3	64,5
Czechy	1,2	0,3	1,3	0,6	2,0	1,3	1,1	1,2	2,0	1,8	5,4	5,2	87,0	89,6
Dania*	0,0	0,0	0,3	0,2	0,9	0,6	1,9	1,4	9,4	4,7	36,0	17,9	51,5	75,2
Estonia	9,5	2,8	7,7	3,3	5,7	3,4	3,6	2,9	4,4	5,0	5,7	7,2	63,4	75,4
Finlandia	0,3	0,3	7,4	3,1	37,2	20,4	29,7	23,8	18,9	26,1	5,7	20,6	0,8	5,7
Francja	0,1	0,2	0,7	0,6	4,9	2,2	14,0	6,5	41,6	29,5	34,7	50,0	4,0	11,0
Grecja*	2,7	2,0	12,2	7,7	15,0	10,7	10,5	10,7	17,7	18,0	27,4	28,6	14,5	22,3
Hiszpania	1,4	0,7	5,2	2,8	12,9	8,2	15,9	11,7	22,7	21,4	22,6	25,8	19,3	29,4
Holandia	0,1	0,0	0,3	0,1	1,2	0,6	3,4	1,8	15,9	8,9	56,8	48,6	22,3	40,0
Irlandia	0,1	0,0	0,7	0,0	4,3	2,9	9,3	5,3	31,6	18,2	41,6	45,4	12,4	28,2
Litwa	44,5	22,0	36,1	22,9	6,2	12,1	1,7	7,5	1,6	8,5	1,6	8,8	8,3	18,2
Luksemburg*	0,0	0,3	0,2	1,0	2,2	2,9	13,3	10,6	48,9	39,5	31,5	38,1	3,9	7,6
Łotwa	36,4	16,1	27,8	17,7	9,8	13,1	4,3	7,6	3,4	9,1	4,5	11,9	13,8	24,5
Malta	0,4	0,3	1,3	0,9	1,6	2,4	7,2	6,8	21,9	16,9	44,8	38,4	22,8	34,3
Niemcy	0,2	0,1	2,4	1,4	8,9	5,8	13,2	9,2	22,5	17,8	28,8	32,4	24,0	33,3
Polska**	27,5	13,1	36,7	18,9	20,0	25,2	6,1	16,4	2,8	13,0	1,5	6,1	5,4	7,3
Portugalia	4,7	1,3	9,7	3,3	14,2	8,3	14,9	10,9	20,8	21,4	22,0	28,3	13,7	26,5
Rumunia*	83,3	73,5	11,4	16,5	1,7	3,3	0,6	1,6	0,6	1,3	0,6	1,6	1,8	2,2
Słowacja	6,8	4,0	0,9	1,5	0,4	0,6	0,2	0,4	0,7	0,9	4,6	3,4	86,4	89,2
Słowenia	5,3	4,3	32,9	19,5	32,6	29,7	14,0	18,0	8,1	15,4	3,8	9,4	3,3	3,7
Szwecja	0,0	0,0	0,8	0,3	6,2	2,5	12,7	5,9	29,0	17,4	32,1	31,9	19,2	42,0
Węgry	6,2	3,0	10,2	7,7	4,3	4,7	2,2	3,2	2,4	4,0	4,0	4,4	70,7	73,0
Wielka Brytania*	0,1	0,4	0,3	0,8	0,9	1,0	2,0	1,2	8,6	4,8	30,0	23,5	58,1	68,3
Włochy	0,8	0,7	6,1	3,8	8,7	6,3	8,0	6,3	15,2	12,0	25,1	21,4	36,1	49,5
UE - 27	10,6	7,6	8,4	5,4	8,6	7,3	9,0	7,6	18,2	15,3	24,0	27,2	21,2	29,6
UE - 15	0,5	0,3	2,9	1,8	7,8	5,1	10,8	7,1	23,8	17,8	31,7	34,6	22,5	33,3
UE - 12	39,8	29,0	24,0	16,2	11,0	14,1	3,7	9,0	2,2	7,8	2,2	5,4	17,1	18,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

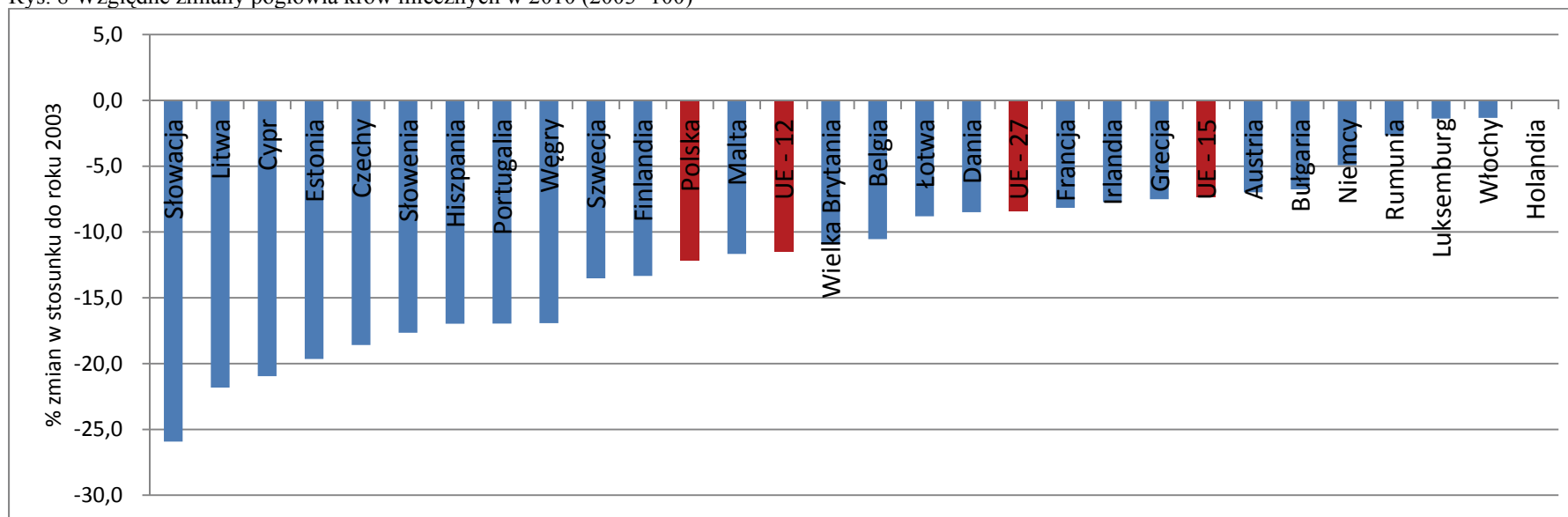
Tabela 36. Zmiana wielkości stada krów mlecznych w gospodarstwach rolnych z chowem krów mlecznych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu krów mlecznych w sztukach														Średnia wielkość stada krów mlecznych [szt.]			
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		Powyżej 100		2003	2010	zmiana	
	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100	tys. szt.	2003=100			szt.	2003=100
Austria	-40,6	93,0	-6,9	65,9	-60,6	60,4	-52,5	78,7	18,8	119,1	39,4	182,8	18,6	237,9	2,7	319,4	8,9	11,3	2,4	126,9
Belgia*	-61,7	89,5	-0,0	97,6	-1,9	74,1	-15,4	59,1	-23,7	70,1	-38,9	80,2	0,9	100,4	17,3	148,2	35,3	39,3	4,0	111,3
Bułgaria*	-25,4	93,2	-88,0	58,2	-15,5	82,4	12,3	147,3	13,6	213,6	20,8	288,3	15,4	220,4	15,9	203,0	1,9	2,9	1,0	150,5
Cypr	-5,4	79,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	-0,2	0,0	-0,1	89,7	-1,3	83,7	-4,0	76,5	103,8	102,6	-1,2	98,8
Czechy	-87,0	81,4	-4,6	18,0	-4,0	36,3	-4,2	55,2	-0,6	88,2	-2,5	72,5	-5,6	78,0	-65,5	83,9	55,4	122,9	67,5	221,9
Dania*	-50,6	91,5	-0,0	91,7	-0,6	66,7	-2,1	61,4	-3,8	66,8	-30,8	45,2	-116,9	45,5	103,7	133,8	75,0	101,4	26,4	135,2
Estonia	-23,5	80,4	-8,7	23,4	-6,1	34,0	-3,5	48,9	-1,5	64,3	-0,4	92,0	0,2	102,5	-3,5	95,4	9,7	27,3	17,7	283,1
Finlandia	-44,5	86,7	-0,3	70,9	-16,0	35,7	-65,3	47,5	-29,8	70,0	12,2	119,3	40,5	313,7	14,1	656,1	17,2	24,3	7,1	141,2
Francja	-330,9	91,8	0,1	101,2	-8,5	71,7	-118,6	40,5	-326,6	42,4	-585,0	65,2	457,9	132,6	249,8	255,5	35,6	45,0	9,5	126,7
Grecja*	-12,8	92,5	-1,5	67,0	-8,5	58,8	-8,7	65,8	-0,9	94,8	-1,8	94,0	-1,7	96,4	10,4	142,3	14,7	19,6	4,9	133,2
Hiszpania	-186,1	83,0	-9,1	41,8	-31,4	44,5	-67,0	52,7	-67,7	61,1	-53,9	78,4	-13,9	94,4	56,9	127,0	21,5	30,9	9,4	143,8
Holandia	0,9	100,1	-0,4	49,4	-1,9	49,3	-8,1	53,6	-22,7	54,4	-103,7	56,0	-123,9	85,3	261,6	179,2	59,1	74,6	15,5	126,3
Irlandia	-89,6	92,3	-1,0	0,0	-8,0	0,0	-19,5	61,2	-50,8	52,8	-171,9	53,1	4,0	100,8	157,7	209,2	41,3	58,0	16,7	140,4
Litwa	-98,4	78,2	-123,2	38,6	-81,5	49,8	15,0	154,0	18,7	341,0	22,5	407,4	23,7	425,6	26,4	170,1	2,3	4,1	1,8	177,8
Luksemburg*	-0,6	98,6	0,1	0,0	0,3	444,4	0,3	134,1	-1,2	78,6	-4,1	79,6	2,5	119,2	1,5	193,0	39,0	36,7	-2,3	94,1
Łotwa	-16,1	91,2	-39,7	40,2	-21,3	58,1	3,9	121,6	5,0	163,7	8,8	241,7	11,6	242,1	15,7	162,0	2,9	5,5	2,7	193,2
Malta	-0,9	88,3	-0,0	66,7	-0,0	60,0	0,0	133,3	-0,1	83,6	-0,5	68,3	-0,8	75,4	0,6	132,8	44,9	48,1	3,3	107,3
Niemcy	-216,0	95,1	-3,2	52,7	-46,8	55,1	-150,5	61,6	-197,3	66,0	-246,2	75,0	88,0	107,0	340,0	132,3	36,0	46,4	10,4	129,0
Polska**	-345,8	87,9	-455,7	41,9	-571,3	45,3	60,7	110,6	235,7	234,8	245,3	407,6	109,9	355,7	29,8	119,5	3,3	5,9	2,6	180,3
Portugalia	-56,9	83,0	-12,1	23,0	-23,1	28,8	-24,4	48,7	-19,4	61,0	-10,4	85,2	4,9	106,6	27,7	160,1	12,4	26,6	14,2	215,0
Rumunia*	-43,0	97,4	-192,4	85,8	76,4	141,2	24,9	189,4	14,5	239,0	11,6	228,2	15,8	255,5	6,4	122,0	1,4	1,6	0,2	115,9
Słowacja	-54,0	74,1	-8,1	43,3	0,4	118,2	0,1	107,6	0,1	126,0	-0,1	95,4	-4,5	53,9	-41,9	76,7	14,6	24,5	9,8	167,3
Słowenia	-23,1	82,3	-2,3	67,0	-22,2	48,6	-10,6	75,1	1,1	105,9	6,1	157,5	5,2	204,8	-0,4	91,7	7,6	9,9	2,2	129,3
Szwecja	-54,4	86,5	-0,0	0,0	-2,1	34,1	-16,2	35,0	-30,6	40,3	-56,4	51,7	-18,3	85,9	69,1	189,4	41,4	61,9	20,5	149,6
Węgry	-49,9	83,1	-10,9	40,5	-11,4	62,3	-1,0	92,0	1,2	118,6	2,8	140,4	-0,9	92,1	-29,7	85,7	13,4	21,6	8,1	160,7
Wielka Brytania*	-239,2	89,1	4,7	286,5	9,0	217,4	0,1	100,7	-20,6	52,9	-94,3	50,0	-200,0	69,6	61,9	104,9	77,7	71,0	-6,7	91,3
Włochy	-24,6	98,7	-0,4	96,9	-44,7	60,6	-45,1	72,1	-32,8	77,9	-60,6	78,4	-73,6	84,2	232,7	134,7	27,5	35,2	7,6	127,8
UE - 27	-2 180,2	91,6	-963,9	65,2	-901,4	58,8	-495,4	77,9	-521,6	77,6	-1 092,2	77,0	237,7	103,8	1 556,5	128,4	8,1	11,2	3,0	137,4
UE - 15	-1 407,7	92,7	-30,2	66,3	-244,8	56,9	-592,9	60,3	-809,0	61,2	-1 406,5	69,4	68,9	101,1	1 606,8	137,1	32,4	42,2	9,8	130,1
UE - 12	-772,5	88,5	-933,7	65,1	-656,6	59,5	97,6	113,1	287,4	215,6	314,3	310,6	168,8	211,5	-50,3	95,6	2,6	3,5	0,9	134,9

* W kolumnie 2010 i 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. **W kolumnie 2003=100 uwzględniono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Rys. 8 Względne zmiany pogłowia krów mlecznych w 2010 (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 36.

1.3.1.3. Trzoda chlewna

Chów trzody chlewnej w Europie oraz rynek wieprzowiny należy do najmniej regulowanych przy pomocy mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej. Brak jest dopłat bezpośrednich, a instrumenty interwencji rynkowej stosowane są sporadycznie. Poza tym, technologiczna specyfika tego kierunku produkcji (głównie duża plenność macior i relatywnie krótki okres tuczu) sprzyjają znacznym wahaniom w poziomie produkcji, co z kolei przekłada się na fluktuacje w zakresie cen. W odróżnieniu od bydła, żywionego w znacznej mierze paszami objętościowymi, paszę dla świń stanowi zboże, dla którego istnieje alternatywne wykorzystanie w postaci sprzedaży na rynku. Dlatego też chów trzody jest w mniejszym stopniu uzależniony od warunków naturalnych poszczególnych gospodarstw. Wszystkie wymienione czynniki sprzyjają też produkcji trzody zarówno na skalę dużą – wielkotowarową, jak i na niewielką, często o charakterze głównie lub wyłącznie samozaopatrzeniowym.

Dlatego też, zarówno w krajach UE-15, jak i UE-12 przeważają liczebnie gospodarstwa utrzymujące relatywnie niewielkie stada (tab. 37 oraz aneks – tab. 9), z tym tylko, że w krajach nowych są to głównie podmioty posiadające 1 lub 2 sztuki (w 2010 roku było ich niemal 70%). Wiązać to należy z większą rolą samozaopatrzenia w krajach, gdzie rolnictwo stojąc na niższym poziomie rozwoju, charakteryzuje się jednocześnie niższą towarowością. Jednakże trzeba zauważyć, że także w państwach UE-15 w roku 2003 gospodarstwa utrzymujące 1-2 szt. stanowiły ponad 50% wszystkich z chowem trzody chlewnej. Największe dysproporcje występują jednak w przypadku podmiotów utrzymujących większą liczbę trzody (100 i więcej szt.), gdzie w każdej z grup skali chowu w przypadku starych krajów występuje od kilku do ponad 10% gospodarstw, podczas gdy w UE-12 ich udział jest znikomy. Polska posiada nieco lepszą strukturę gospodarstw utrzymujących trzodę (jeśli uzna się, że z ekonomicznego punktu widzenia poprawniejsze jest prowadzenie produkcji na większą skalę) w stosunku do ogółu państw UE-12, jednakże dalece odbiegającą od tej, jaka występuje w UE-15. Najwięcej bowiem podmiotów posiadało od 9 do 49 sztuk (w 2010 było to łącznie około 63%). Relatywnie dużo (na poziomie zbliżonym do krajów „piętnastki”) jest też gospodarstw utrzymujących od 100 do 199 sztuk. W pozostałych grupach skali chowu odsetek gospodarstw w Polsce (tak jak i innych krajów UE-12) jest niewielki, a największe dysproporcje w stosunku do UE-15 występują w przypadku podmiotów posiadających powyżej 1000 świń.

Tabela 37. Struktura gospodarstw rolnych z chowem trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala chowu trzody chlewnej w sztukach															
	0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		powyżej 1000	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	51,7	50,8	22,9	17,6	10,5	8,8	4,5	3,7	4,8	4,8	4,0	6,5	1,5	7,0	0,1	0,8
Belgia	16,1	3,0	8,1	3,6	5,4	5,0	3,8	3,3	7,3	7,6	13,3	13,1	32,3	29,2	13,7	35,2
Bułgaria	91,1	89,1	7,5	8,3	1,2	2,3	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cypr	47,8	47,7	30,0	31,7	7,8	12,7	1,1	0,0	1,1	0,0	1,1	0,0	2,2	0,0	8,9	7,9
Czechy	62,8	28,7	17,3	19,3	8,5	24,1	2,5	6,3	2,1	4,8	2,1	4,0	2,4	4,3	2,3	8,5
Dania	3,7	1,4	4,1	2,4	12,7	7,1	6,3	4,3	8,6	6,2	14,0	7,3	28,0	17,9	22,6	53,4
Estonia	75,4	51,4	18,1	32,1	4,3	9,6	0,5	1,3	0,3	0,6	0,4	0,6	0,5	0,6	0,5	3,8
Finlandia	8,3	1,9	7,2	1,4	20,4	3,3	13,8	4,8	17,7	14,4	17,4	25,4	12,2	32,1	3,0	16,7
Francja	50,8	27,1	17,4	14,4	4,9	8,1	1,4	2,8	2,6	4,2	7,9	8,3	11,1	15,3	3,9	19,8
Grecja	77,3	57,5	13,8	20,7	6,7	15,5	0,9	2,7	0,4	1,4	0,3	1,0	0,3	0,6	0,3	0,6
Hiszpania	62,3	39,0	24,0	24,5	3,1	8,7	1,4	3,4	1,4	3,3	1,7	3,5	3,1	6,7	3,0	10,9
Holandia	7,6	2,6	4,9	1,7	10,1	1,7	6,3	2,7	12,0	6,4	19,1	13,7	25,5	23,5	14,5	47,7
Irlandia	24,5	31,4	25,4	23,1	7,9	14,9	2,6	2,5	1,8	1,7	4,4	2,5	12,3	4,1	21,1	19,8
Litwa	67,2	54,3	30,2	42,0	2,4	3,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Luksemburg	45,5	10,5	18,2	10,5	9,1	15,8	0,0	5,3	4,5	10,5	9,1	10,5	9,1	21,1	4,5	15,8
Łotwa	70,8	60,8	24,3	30,5	4,2	7,0	0,4	0,8	0,2	0,4	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,2
Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	13,3	7,1	20,0	7,1	13,3	21,4	26,7	21,4	20,0	28,7	6,7	14,3
Niemcy	21,8	11,6	21,3	14,3	21,3	15,7	7,6	7,9	7,3	8,6	7,3	9,9	10,0	17,4	3,4	14,6
Polska**	42,6	21,9	29,0	25,8	23,5	37,9	3,2	8,0	1,2	3,9	0,4	1,6	0,1	0,7	0,0	0,2
Portugalia	83,8	72,9	12,9	19,1	1,8	5,5	0,4	0,6	0,4	0,5	0,3	0,4	0,2	0,4	0,2	0,6
Rumunia	86,9	81,5	12,1	17,1	1,0	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	80,8	56,1	14,4	34,3	3,0	6,1	0,4	0,8	0,3	0,6	0,3	0,5	0,4	0,7	0,4	0,9
Słowenia	37,1	40,3	53,4	44,6	7,9	11,7	0,7	1,5	0,5	1,1	0,3	0,6	0,1	0,2	0,0	0,0
Szwecja	22,1	7,1	8,4	8,2	17,9	11,7	8,4	6,5	9,0	6,5	9,8	9,4	15,2	20,6	9,2	30,0
Węgry	66,3	55,7	27,3	34,6	5,9	8,6	0,3	0,5	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2
Wielka Brytania	40,4	19,6	14,8	24,5	12,9	20,9	4,4	5,8	4,3	3,9	5,4	4,5	8,9	7,9	8,9	12,9
Włochy	71,5	26,0	20,4	32,6	4,1	22,6	0,6	3,9	0,6	2,3	0,6	1,9	0,9	3,1	1,3	7,6
UE - 27	73,5	65,8	17,6	20,1	5,8	8,2	0,9	1,6	0,6	1,1	0,5	0,8	0,7	1,1	0,4	1,3
UE - 15	57,0	37,1	18,7	19,0	7,5	11,3	2,6	3,8	2,9	4,1	3,6	5,2	5,0	8,8	2,7	10,7
UE - 12	76,2	69,5	17,4	20,2	5,5	7,8	0,6	1,3	0,2	0,7	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,1

*dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Podobnie jak w przypadku innych kierunków produkcji zwierzęcej, liczba gospodarstw utrzymujących trzodę zmalała pomiędzy rokiem 2003 i 2010 (tab. 38). Jedynie w Irlandii nastąpił 35% wzrost. Zarówno w krajach UE-15 jak i UE-12 z chowu zrezygnowało ponad połowę podmiotów, które utrzymywały trzodę w 2003 roku. Największy ubytek zanotowany został w gospodarstwach utrzymujących niewielkie stada, do 49 szt., gdzie poziom spadku jest podobny w starych i nowych krajach członkowskich. W grupach od 50 do 999 sztuk, w krajach UE-12 następuje dość znaczący wzrost liczby gospodarstw, podczas gdy w UE-15 spadek. W niemal każdym kraju unijnym przybyło natomiast podmiotów utrzymujących powyżej 1000 sztuk świń. Wyjątek stanowią jedynie Słowacja i Węgry. Warto nadmienić, że stało się to pomimo tego, że zgodnie z „duchem” współczesnej Wspólnej Polityki Rolnej oraz zgodnie z wieloma wdrażanymi przez nią mechanizmami (np. programy rolnośrodowiskowe), na terenie Wspólnoty promowane są działania zmierzające do ekstensyfikacji produkcji, czy ogólnie, większego uwzględniania zagadnień środowiskowych. Chów trzody chlewnej na wielką skalę (często w fermach przemysłowych nieposiadających ziemi) należy do tych kierunków produkcji rolniczej, która jest najmniej przyjazna środowisku i najmniej jest zbieżna z założeniami WPR, realizowanymi od czasów reformy Mac Sharry’ego. Jednak znaczący przyrost podmiotów prowadzących tego typu chów dokonał się ze względów ekonomicznych. Produkcja trzody chlewnej, podobnie jak produkcja drobiarska, oparta na pełnoporcjowe pasze z zakupu generuje bowiem mniejsze koszty jednostkowe, niż chów w tradycyjnym gospodarstwie, gdzie baza paszowa zabezpieczana jest przez własną produkcję polową.

Pomimo znacznego udziału gospodarstw utrzymujących niewielkie stada, to ze względu na małą skalę produkcji trzody, tylko niewielka jej część pochodzi z tego typu podmiotów (tab. 39). Dotyczy to zwłaszcza krajów starej Unii Europejskiej, gdzie w grupach skali chowu od 0-2 szt. do 50-99 szt., udział pogłowia nie przekraczał w 2010 r. w żadnym z nich jednego procenta, a niemal 77% pogłowia zgromadzone było w stadach powyżej 1000 sztuk. W krajach UE-12 także zauważalna jest znaczna koncentracja pogłowia, z tym tylko, że w największej grupie znajduje się tylko nieco ponad 40% zwierząt, a udziały w grupach od 0-199 szt. są znacznie wyższe niż w przypadku UE-15. W Polsce większość trzody utrzymywana jest w gospodarstwach posiadających relatywnie małą liczbę zwierząt (łącznie w grupach skali chowu od 10 do 199 szt. niemal połowa krajowego pogłowia świń). W przypadku ferm posiadających powyżej 1000 sztuk, omawiany udział w 2010 r. wyniósł 25,3%, co jest wartością znacznie niższą zarówno w stosunku do UE-15 jak i UE-12.

W latach 2003-2010 wielkość pogłowia trzody chlewnej w Unii Europejskiej zmniejszyła się o nieco ponad 5%, na co znaczący wpływ miał spadek liczby zwierząt w krajach UE-12 (tab. 40, rys. 9 oraz aneks – tab. 10). W odniesieniu do Polski **Michna** (2011) wyraża pogląd, iż kryzys trzodowy ma charakter strukturalny, którego przyczyny tkwią w niewłaściwych relacjach pomiędzy producentami trzody a przemysłem rolno-spożywczym.

W starych państwach unijnych nastąpił natomiast wzrost o 3%. Stan taki wiązać należy z opisaną większą konkurencyjnością podmiotów produkujących na wielką skalę. Umocniły one swoją pozycję, gdyż w krajach UE-15 w latach 2003-2010 liczba utrzymywanych w nich zwierząt wzrosła niemal dwukrotnie, podczas gdy w pozostałych grupach nastąpił spadek, lub niemal zanik produkcji (w grupie skali chowu do 2 szt. w 2010 pozostało niecałe 3% liczby zwierząt z roku 2003, a w grupie skali chowu 3-9 szt. niecałe 8%). Opisana tendencja koncentracyjna ma charakter ogólnoeuropejski (zarówno w starych jak i nowych krajach członkowskich nastąpił wzrost wskaźnika koncentracji – tab. 41), gdyż także w nowych państwach członkowskich nastąpił spadek pogłowia w małych stadach, jednakże w krajach tych mniej było ferm wielkoprodukcyjnych, stąd też rezygnacja z produkcji przez dominujące tam gospodarstwa utrzymujące trzodę w sposób tradycyjny przełożyła się ostatecznie na spadek pogłowia. Z punktu widzenia mikroekonomicznego, mali producenci trzody w całej Unii Europejskiej przegrali konkurencję z wielkimi fermami, natomiast w ujęciu sektorowym (mezoekonomicznym) można zauważyć, że na rynku trzody nowe kraje członkowskie uległy presji ze strony starych państw unijnych. Tendencje koncentracyjne przyczyniły się także do tego, że wszędzie, poza Irlandią nastąpił wzrost średniej wielkości stada, które na przełomie lat 2003-2010 w krajach UE-12 wzrosło o ponad 24%, a w UE-15 ponad dwukrotnie, co spowodowało wzrost dysproporcji, gdyż w 2003 średnie pogłowia w gospodarstwach prowadzących chów trzody chlewnej w starych krajach UE było 20-krotnie większe niż w nowych, a w 2010 już 32-krotnie. Opisane zjawiska zaszły także w Polsce – nastąpił znaczny spadek pogłowia w gospodarstwach utrzymujących najmniejsze stada, natomiast wzrost liczby zwierząt zauważalny jest w grupach skali chowu od 100 do ponad 1000 szt., przy czym największy poziom wzrostu miał miejsce w grupie największej, co podobnie jak w każdym innym przypadku należy wiązać z ekonomią skali. Z tej samej przyczyny średnia wielkość stada wzrosła o ponad 60%.

Tabela 38. Zmiana liczby gospodarstw z chowem trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu trzody chlewnej w sztukach															
			0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		powyżej 1000	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-23,2	61,9	-12,5	60,5	-7,3	47,7	-3,1	52,0	-1,3	51,8	-1,1	62,9	0,0	101,7	1,7	293,3	0,3	775,0
Belgia	-1,7	80,8	-1,2	15,1	-0,5	35,7	-0,1	74,5	-0,1	69,7	-0,1	84,1	-0,2	80,0	-0,7	73,5	1,3	207,6
Bułgaria	-125,0	55,2	-116,9	53,9	-8,2	60,9	0,3	107,8	-0,1	75,7	0,0	93,3	0,0	83,3	0,0	140,0	0,0	116,7
Cypr	-0,3	70,0	-0,1	69,8	-0,1	74,1	0,0	114,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	62,5
Czechy	-13,9	22,4	-10,1	10,2	-2,3	25,0	-0,6	63,2	-0,2	55,6	-0,2	50,0	-0,2	43,2	-0,3	40,5	-0,1	82,9
Dania	-3,9	64,9	-0,3	24,4	-0,3	37,0	-0,9	36,2	-0,4	44,3	-0,5	47,4	-1,0	34,2	-1,8	41,5	1,3	153,2
Estonia	-6,1	20,2	-5,0	13,9	-0,9	36,0	-0,2	45,5	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0	33,3	0,0	25,0	0,0	150,0
Finlandia	-1,5	57,5	-0,3	13,3	-0,2	11,5	-0,7	9,5	-0,4	20,0	-0,3	46,9	-0,1	84,1	0,2	152,3	0,2	318,2
Francja	-28,6	46,1	-20,3	24,6	-5,7	38,3	-0,6	75,9	-0,1	93,2	-0,3	75,2	-2,2	48,2	-2,1	63,6	2,8	232,1
Grecja	-8,9	79,0	-13,5	58,6	1,1	118,7	2,3	183,0	0,6	252,8	0,3	266,7	0,2	228,6	0,1	175,0	0,1	190,9
Hiszpania	-61,0	53,4	-54,3	33,4	-14,3	54,5	2,0	149,4	0,6	133,5	0,4	122,5	0,2	109,9	0,7	117,8	3,6	191,2
Holandia	-3,7	65,6	-0,6	22,2	-0,4	23,1	-1,0	11,1	-0,5	28,4	-0,8	34,9	-1,1	46,8	-1,1	60,0	1,8	216,8
Irlandia	0,1	106,1	0,1	135,7	0,0	96,6	0,1	200,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	60,0	-0,1	35,7	0,0	100,0
Litwa	-106,5	37,1	-79,5	30,0	-24,7	51,6	-1,9	52,6	-0,2	34,8	-0,1	44,4	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0	100,0
Luksemburg	0,0	81,8	-0,1	20,0	0,0	50,0	0,0	150,0	0,0	0,0	0,0	200,0	0,0	100,0	0,0	200,0	0,0	300,0
Łotwa	-29,3	38,3	-22,5	32,9	-6,0	48,1	-0,7	64,0	0,0	83,3	0,0	77,8	0,0	60,0	0,0	100,0	0,0	200,0
Malta	0,0	86,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	33,3	0,0	150,0	0,0	75,0	0,0	133,3	0,0	200,0
Niemcy	-42,1	58,8	-15,2	31,5	-13,2	39,3	-12,3	43,6	-3,1	60,7	-2,3	68,9	-1,5	80,1	0,2	102,2	5,3	251,0
Polska**	-372,1	51,1	-238,6	26,3	-120,2	45,5	-31,7	82,2	6,3	125,6	6,2	167,2	3,4	221,6	1,8	277,7	0,6	269,4
Portugalia	-58,3	46,2	-54,3	40,2	-4,4	68,6	0,9	145,8	-0,1	67,4	-0,1	71,1	-0,1	61,8	-0,1	74,1	0,0	114,8
Rumunia	-951,7	64,1	-919,9	60,0	-28,8	91,0	-2,2	91,5	-0,5	53,4	-0,2	44,1	-0,1	41,7	0,0	66,7	0,0	116,7
Słowacja	-36,3	22,9	-32,0	15,9	-3,1	54,7	-0,8	46,5	-0,1	47,4	-0,1	37,5	-0,1	31,3	-0,1	40,0	-0,1	50,0
Słowenia	-13,0	67,0	-4,1	72,4	-9,3	56,0	0,0	99,4	0,1	137,9	0,1	157,9	0,1	150,0	0,0	300,0	0,0	100,0
Szwecja	-2,0	46,2	-0,7	14,8	-0,2	45,2	-0,5	30,3	-0,2	35,5	-0,2	33,3	-0,2	44,4	-0,2	62,5	0,2	150,0
Węgry	-251,7	42,1	-185,9	35,5	-55,4	53,3	-9,8	61,6	-0,4	68,2	-0,1	70,8	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	93,5
Wielka Brytania	-0,9	91,9	-2,4	44,3	0,8	152,2	0,7	149,3	0,1	120,8	-0,1	83,0	-0,1	76,3	-0,2	81,4	0,3	133,0
Włochy	-98,2	21,1	-82,2	7,6	-16,8	33,8	0,8	115,7	0,3	146,4	-0,2	78,9	-0,3	63,3	-0,3	72,7	0,4	126,6
UE - 27	-2 239,6	56,3	-1 872,3	50,3	-320,3	64,4	-59,9	79,8	0,4	100,8	0,2	100,6	-3,4	87,7	-2,2	93,8	18,1	190,2
UE - 15	-333,8	50,3	-257,9	32,7	-61,3	51,2	-12,3	75,7	-4,5	74,1	-5,4	72,2	-6,4	73,1	-3,6	89,1	17,7	195,6
UE - 12	-1 905,8	57,2	-1 614,5	52,3	-259,0	66,6	-47,6	80,6	4,9	117,0	5,6	150,1	3,0	175,4	1,4	168,9	0,5	128,6

* dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt. **W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

82 Tabela 39. Udział pogłowia trzody chlewnej w gospodarstwach z chowem trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala chowu trzody chlewnej w sztukach															
	0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		powyżej 1000	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	2,9	0,9	3,3	0,9	9,6	2,4	11,9	3,1	21,4	8,2	30,1	22,0	18,4	48,8	2,4	13,7
Belgia	3,6	0,0	2,4	0,0	1,4	0,1	1,1	0,3	2,5	1,3	7,8	4,3	41,9	22,5	39,3	71,5
Bułgaria	39,1	20,5	9,1	6,5	7,7	7,7	4,2	2,2	2,5	2,1	2,0	1,5	3,7	5,5	31,7	54,0
Cypr	0,4	0,1	0,5	0,3	0,5	0,5	0,2	0,0	0,6	0,0	0,8	0,0	6,5	2,5	90,5	96,6
Czechy	1,0	0,1	1,3	0,2	1,8	1,1	1,6	0,9	2,9	1,4	5,3	2,5	14,8	5,9	71,3	87,9
Dania	0,2	0,0	0,7	0,0	1,3	0,1	1,0	0,2	2,1	0,5	6,3	1,1	28,6	6,4	59,8	91,7
Estonia	4,0	0,3	2,2	0,6	2,7	0,7	1,6	0,3	1,3	0,4	5,0	0,9	14,7	1,5	68,5	95,3
Finlandia	3,3	0,0	3,6	0,0	10,2	0,1	8,2	0,6	13,6	3,3	20,1	11,4	26,8	30,7	14,2	53,9
Francja	2,9	0,1	1,7	0,1	1,3	0,3	0,6	0,3	2,0	1,1	12,8	4,2	39,3	17,1	39,4	76,8
Grecja	16,2	2,6	7,5	2,8	10,8	9,3	4,0	5,4	4,7	5,7	6,2	7,8	11,7	11,3	38,9	55,1
Hiszpania	12,7	0,2	5,7	0,3	3,9	0,6	2,3	0,7	2,9	1,3	4,5	2,8	16,4	12,4	51,6	81,7
Holandia	6,1	0,0	4,2	0,0	9,7	0,0	4,1	0,1	4,5	0,6	9,0	2,3	24,6	8,8	37,8	88,2
Irlandia	0,0	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,1	0,4	0,1	1,6	0,5	8,9	2,4	88,4	96,6
Litwa	21,8	6,8	22,3	12,7	7,6	3,8	1,8	0,6	2,1	0,6	1,5	0,6	4,3	1,5	38,6	73,4
Luksemburg	18,8	0,0	6,5	0,1	2,7	0,8	0,0	0,9	5,2	4,2	10,5	9,0	18,5	26,3	37,8	58,7
Łotwa	16,1	4,8	14,9	6,2	12,7	6,4	4,5	2,7	4,7	2,5	4,7	2,1	4,7	3,8	37,7	71,5
Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	1,7	0,4	5,8	1,0	8,3	6,3	22,4	12,0	31,9	33,6	29,9	46,7
Niemcy	7,4	0,0	3,3	0,2	6,7	0,8	4,2	1,2	6,8	2,7	11,9	6,3	31,1	25,2	28,6	63,6
Polska**	10,2	0,9	12,2	3,6	32,8	21,0	14,1	13,9	10,0	13,4	6,1	11,1	4,9	10,8	9,7	25,3
Portugalia	11,8	2,7	5,2	2,1	6,1	2,6	3,1	1,0	4,2	2,0	7,7	3,0	14,0	6,9	47,9	79,7
Rumunia	55,4	40,2	21,2	24,5	7,1	7,7	1,2	0,8	0,7	0,4	0,6	0,3	0,7	0,5	13,1	25,6
Słowacja	5,6	1,5	2,6	2,5	2,6	2,1	1,3	1,1	2,3	1,3	5,2	2,0	15,0	8,8	65,4	80,7
Słowenia	8,8	4,8	21,5	13,9	17,1	15,8	5,7	7,3	5,8	11,2	5,1	10,8	2,4	9,6	33,6	26,6
Szwecja	4,1	0,0	2,6	0,0	3,6	0,3	3,4	0,5	6,2	1,0	10,7	3,0	28,9	15,2	40,5	80,0
Węgry	11,7	5,1	13,9	8,6	11,6	8,4	2,4	1,9	1,9	1,4	1,4	1,5	3,1	3,3	54,0	69,8
Wielka Brytania	2,8	0,1	0,9	0,3	3,8	1,0	1,9	0,9	2,8	1,2	6,0	2,9	19,9	11,9	61,9	81,7
Włochy	3,7	0,1	3,0	0,5	2,9	1,3	0,7	0,7	2,1	0,9	4,4	1,5	12,1	5,6	71,1	89,4
UE - 27	9,5	1,8	5,7	1,7	8,1	3,2	3,9	2,1	4,6	2,8	7,8	4,6	20,8	14,1	39,6	69,7
UE - 15	6,0	0,2	3,2	0,2	4,5	0,7	2,7	0,7	4,3	1,6	9,1	4,1	26,2	15,7	44,0	76,8
UE - 12	19,7	8,5	13,0	7,7	18,8	14,1	7,5	8,0	5,6	7,7	4,0	6,5	5,1	7,2	26,3	40,3

*dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

W produkcji trzody chlewnej daje się zauważyć swoisty paradoks związany z założeniami Wspólnej Polityki Rolnej. W odniesieniu do bydła oraz trzody zaznaczono, że przyczyną spadku liczby gospodarstw utrzymujących niewielkie stada oraz odsetka pogłównia z nich pochodzącego, mógł być brak ekonomicznego uzasadnienia spełniania kosztownych norm, przy niewielkiej skali wytwarzania. Podobne uzasadnienie mogłoby mieć miejsce w odniesieniu do redukcji podmiotów utrzymujących niewielką liczbę trzody, jednak w tym przypadku skala zjawiska jest znacznie większa, a poza tym powiązana z dynamicznym wzrostem znaczenia wielkotowarowych ferm, co widoczne jest szczególnie w krajach UE-15. W tym ostatnim przypadku stwierdzono, że główna przyczyna ma charakter ekonomiczny i związana jest z większą konkurencyjnością tego typu podmiotów. Tak więc, przemiany idące w kierunku przemysłowego tuczu wywołane zostały *de facto* przez synergiczne oddziaływanie czynników ekonomicznych i politycznych, jednak częściowo wbrew intencjom przyświecającym Wspólnej Polityce Rolnej, zakładającej potrzebę zmian idących w odwrotnym kierunku.

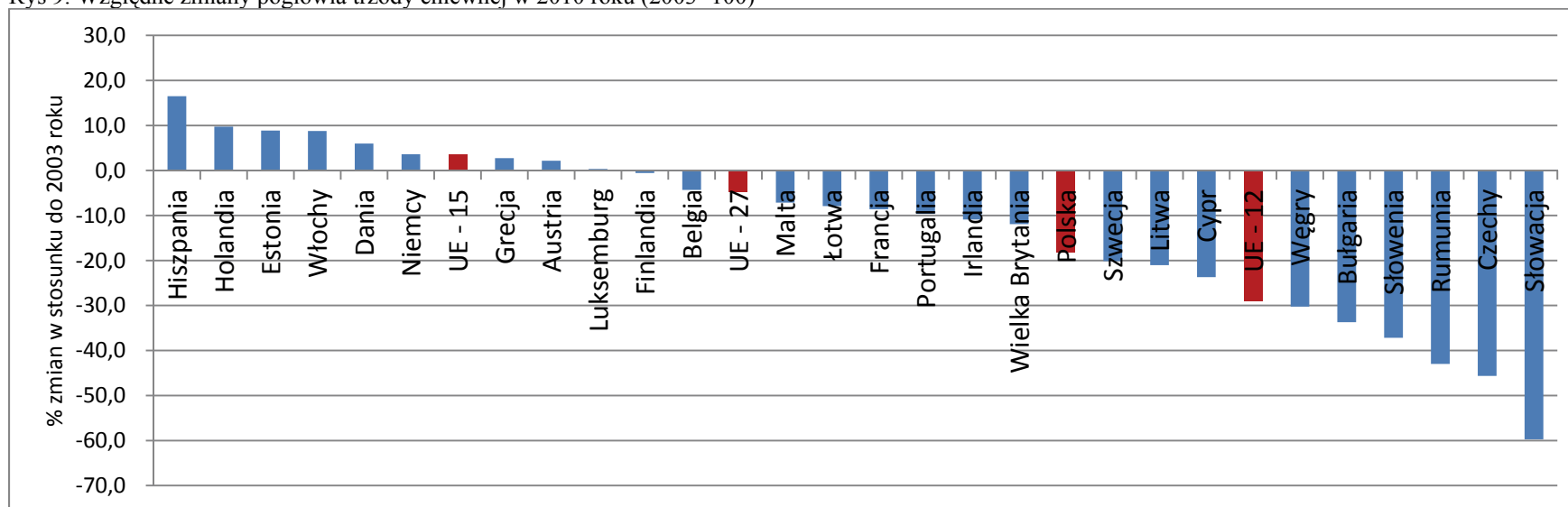
Tabela 40. Zmiana wielkości stada trzody chlewnej w gospodarstwach z chowem trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu trzody chlewnej w sztukach																Średnia wielkość stada trzody [szt.]			
			0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		powyżej 1000		2003	2010	zmiana	
	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100	tys. szt.	2003 =100			szt.	2003 =100
Austria	68,4	102,2	-61,6	33,3	-76,2	27,6	-228,3	25,2	-277,9	26,8	-413,8	39,1	-244,9	74,4	1 002,4	271,9	368,7	588,4	52,1	86,0	33,9	165,0
Belgia	-283,0	95,7	-232,8	0,1	-155,2	0,7	-79,5	10,3	-54,0	23,7	-87,5	47,3	-241,5	52,7	-1 335,2	51,3	1 902,6	174,0	755,9	894,9	139,0	118,4
Bułgaria	-431,2	66,3	-327,2	34,6	-61,9	46,9	-32,9	66,4	-35,8	33,9	-14,8	54,7	-13,5	48,0	-0,0	100,0	54,9	113,6	4,6	5,5	0,9	120,1
Cypr	-102,7	76,3	-1,5		-1,0	46,9	-0,5	76,3	-1,0	0,0	-2,8	0,0	-3,4	0,0	-19,9	29,6	-65,9	83,2	481,2	524,4	43,3	109,0
Czechy	-1 601,3	54,4	-32,4	5,3	-41,7	8,2	-42,2	34,1	-40,9	29,3	-75,5	26,1	-139,8	25,2	-408,3	21,5	-820,6	67,2	196,6	477,0	280,4	242,6
Dania	774,5	106,0	-28,3	0,6	-91,2	0,9	-149,2	7,9	-104,9	17,1	-209,6	23,3	-668,6	18,6	-2 833,3	23,6	4 859,5	162,8	1 165,5	1 903,4	737,9	163,3
Estonia	31,6	108,9	-12,8	9,5	-5,6	27,8	-6,7	29,9	-4,6	19,9	-3,1	30,8	-14,5	19,5	-46,4	11,3	125,4	151,2	46,6	250,6	204,1	538,0
Finlandia	-7,9	99,4	-44,7	0,1	-49,5	0,2	-137,7	1,4	-104,2	7,1	-142,3	23,8	-121,1	56,2	48,8	113,2	542,6	378,7	379,8	657,2	277,4	173,0
Francja	-1 315,3	91,4	-434,0	2,3	-242,1	6,3	-148,1	22,7	-43,8	52,3	-152,6	49,7	-1 367,1	29,8	-3 604,7	39,8	4 677,0	177,8	287,5	569,4	281,9	198,1
Grecja	29,5	102,7	-146,2	16,4	-50,8	37,7	-13,0	88,8	16,5	138,1	12,4	124,2	19,6	129,2	-1,6	98,7	192,6	145,7	25,7	33,4	7,7	130,0
Hiszpania	3 501,4	116,5	-2 654,1	1,6	-1 129,7	6,0	-678,1	17,4	-316,8	34,5	-293,2	52,3	-257,2	72,8	-400,3	88,5	9 230,8	184,2	162,2	354,2	192,0	218,3
Holandia	1 085,9	109,7	-679,8	0,0	-471,9	0,1	-1 078,9	0,3	-441,4	3,1	-433,6	13,7	-725,6	27,7	-1 668,0	39,2	6 584,9	255,8	1 041,9	1 743,2	701,3	167,3
Irlandia	-185,2	89,1	0,1	116,7	-2,0	39,9	-0,0	99,7	-2,3	47,5	-4,2	32,9	-19,8	25,9	-114,9	24,3	-42,2	97,2	1 492,6	1 253,1	-239,4	84,0
Litwa	-229,1	79,0	-179,0	24,6	-133,7	45,0	-50,4	39,2	-14,4	26,0	-18,1	21,3	-11,5	31,4	-33,5	27,8	211,6	150,3	6,4	13,7	7,3	213,1
Luksemburg	0,3	100,3	-15,6	0,1	-5,3	1,5	-1,6	29,3	0,7	0,0	-0,8	81,5	-1,2	86,2	6,5	142,5	17,4	155,5	377,2	462,6	85,4	122,6
Łotwa	-33,0	92,1	-48,7	27,3	-38,2	38,3	-28,5	46,2	-8,4	55,7	-10,2	48,3	-11,5	41,2	-4,9	74,5	117,4	174,9	8,8	21,1	12,3	240,3
Malta	-5,4	92,9	0,0		0,0		-1,0	21,9	-3,7	16,4	-1,9	70,4	-8,6	49,6	-0,5	97,9	10,2	145,0	506,7	543,0	36,3	107,2
Niemcy	962,4	103,6	-1 952,1	0,6	-834,6	4,8	-1 542,4	13,0	-775,6	30,3	-1 070,9	40,7	-1 439,2	54,5	-1 356,8	83,7	9 934,0	230,6	260,5	458,8	198,3	176,1
Polska **	-3 384,7	81,8	-1 772,1	7,0	-1 729,7	23,9	-2 869,0	52,9	-515,1	80,5	170,7	109,1	555,6	149,2	738,3	181,1	2 036,6	212,3	24,5	39,2	14,7	160,2
Portugalia	-204,3	90,3	-199,2	20,6	-70,1	36,6	-79,1	38,8	-45,7	30,4	-51,8	42,3	-105,8	35,3	-166,1	44,1	513,5	150,8	19,5	38,2	18,7	195,4
Rumunia	-3 550,9	57,0	-2 690,7	41,3	-597,6	65,9	-218,2	62,6	-64,5	35,9	-41,3	30,8	-33,5	26,4	-31,3	41,9	126,1	111,7	3,1	2,8	-0,3	89,0
Słowacja	-872,0	40,3	-73,3	11,0	-23,7	38,5	-25,0	33,5	-12,5	34,3	-26,4	22,7	-63,3	15,8	-166,5	23,8	-481,3	49,6	31,0	54,6	23,6	176,0
Słowenia	-225,9	62,8	-35,4	34,1	-77,5	40,7	-43,8	57,9	-6,7	80,6	7,2	120,3	10,2	132,7	21,8	248,2	-101,7	50,0	15,4	14,4	-0,9	93,8
Szwecja	-383,3	79,9	-76,9	0,3	-48,3	1,5	-62,9	7,1	-56,3	11,8	-102,3	13,5	-158,4	22,1	-318,9	42,0	440,7	157,0	517,2	894,0	376,9	172,9
Węgry	-1 390,4	69,8	-375,6	30,3	-364,0	43,1	-261,9	50,8	-51,2	54,1	-41,3	51,7	-14,8	76,8	-37,8	73,6	-243,7	90,2	10,6	17,5	6,9	165,7
Wielka Brytania	-602,1	88,1	-137,3	2,3	-31,2	28,4	-144,4	23,9	-54,6	43,0	-88,1	38,6	-173,1	42,7	-474,4	52,8	501,1	116,0	464,1	444,8	-19,4	95,8
Włochy	751,2	108,8	-307,1	3,5	-218,9	16,2	-132,1	47,2	8,4	114,1	-103,4	43,6	-241,5	36,4	-519,1	50,1	2 264,8	137,2	69,0	356,2	287,2	516,5
UE - 27	-7 602,4	95,2	-12 518,2	17,5	-6 551,4	27,8	-8 055,3	38,0	-3 010,5	51,7	-3 198,9	56,8	-5 493,9	55,8	-11 724,6	64,7	42 957,0	168,2	31,1	52,6	21,5	169,1
UE - 15	4 192,3	103,5	-6 969,6	2,7	-3 476,8	7,7	-4 475,3	15,9	-2 251,8	28,9	-3 141,5	38,8	-5 745,2	46,7	-11 735,6	62,3	41 988,0	180,2	176,8	363,8	187,0	205,7
UE - 12	-11 794,7	71,0	-5 548,6	30,8	-3 074,5	42,1	-3 580,0	53,3	-758,7	75,2	-57,5	97,5	251,3	115,4	10,9	100,5	969,0	109,1	9,1	11,4	2,2	124,2

* dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt. **W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Rys 9. Względne zmiany pogłowia trzody chlewnej w 2010 roku (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 40.

Tabela 41. Wskaźnik koncentracji Lorenza* liczby gospodarstw względem wielkości stada w gospodarstwach z chowem bydła, krów mlecznych i trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2007

Wyszczególnienie	Bydło		Krowy mleczne		Trzoda chlewna	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,44	0,44	0,42	0,46	0,81	0,83
Belgia	0,46	0,44	0,34	0,35	0,44	0,43
Bułgaria	0,44	0,59	0,33	0,53	0,56	0,76
Cypr	0,26	0,32	0,28	0,25	1,00	1,00
Czechy	0,83	0,72	0,81	0,64	0,93	0,88
Dania	0,50	0,54	0,32	0,33	0,50	0,40
Estonia	0,83	0,81	0,82	0,85	0,93	0,95
Finlandia	0,38	0,43	0,31	0,37	0,37	0,50
Francja	0,45	0,42	0,29	0,31	0,78	0,70
Grecja	0,64	0,63	0,61	0,63	0,76	0,90
Hiszpania	0,65	0,62	0,58	0,56	0,74	0,85
Holandia	0,42	0,40	0,28	0,27	0,25	0,43
Irlandia	0,46	0,51	0,33	1,00	0,74	0,79
Litwa	0,49	0,71	0,37	0,62	0,63	0,84
Luksemburg	0,30	0,30	0,22	0,35	0,52	0,62
Łotwa	0,58	0,72	0,48	0,68	0,73	0,89
Malta	0,62	0,62	0,45	0,39	0,47	0,49
Niemcy	0,52	0,50	0,48	0,48	0,60	0,69
Polska	0,56	0,63	0,48	0,62	0,61	0,75
Portugalia	0,75	0,75	0,66	0,61	0,84	0,95
Rumunia	0,28	0,39	0,12	0,20	0,34	0,47
Słowacja	0,91	0,87	0,88	0,87	0,92	0,95
Słowenia	0,51	0,54	0,47	0,54	0,68	0,78
Szwecja	0,50	0,54	0,36	0,40	0,57	0,58
Węgry	0,84	0,83	0,83	0,84	0,78	0,87
Wielka Brytania	0,49	0,49	0,40	0,53	0,76	0,81
Włochy	0,68	0,69	0,62	0,65	0,92	0,90
UE - 27	0,78	0,77	0,75	0,77	0,84	0,94
UE - 15	0,57	0,56	0,51	0,52	0,80	0,83
UE - 12	0,61	0,70	0,48	0,60	0,70	0,83

*Patrz uwagi pod tabelą 7.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych www.europa.eu/eurostat.

1.3.2. Skala produkcji głównych upraw polowych

1.3.2.1. Zboża

W warunkach klimatu umiarkowanego zboża stanowią podstawową uprawę, mając zastosowanie zarówno w bezpośrednim wyżywieniu człowieka, jako roślina alimentacyjna, jak również stanowiąc ważny komponent paszowy w wyżywieniu wielu gatunków zwierząt (w tym głównie trzody i drobiu).

Zarówno w roku 2003, jak i 2010 daje się zauważyć duże dysproporcje pomiędzy nowymi i starymi krajami UE w zakresie udziału gospodarstw grupowanych według powierzchni uprawy zbóż w ogólnej liczbie gospodarstw posiadających zboża (tab. 42 oraz aneks – tab. 11). W państwach UE-12 przeważają podmioty uprawiające zboża na plantacjach małych – do 1 ha, stanowiąc 45% ogółu gospodarstw prowadzących tą uprawę w roku 2010. Zjawisko to ma poważne reperkusje ekonomiczno-organizacyjne, gdyż znaczny odsetek gospodarstw uprawiających zboża na niewielkim areale (uwzględniając przy tym ich ważną rolę w produkcji i zazwyczaj duży udział w strukturze zasiewów) stanowią barierę dla mechanizacji, co należy także rozpatrywać w kontekście możliwości absorpcji środków unijnych, przeznaczonych na modernizację gospodarstw rolnych. W krajach „piętnastki” udział podmiotów należących do poszczególnych grup jest bardziej równomierny, stąd też w przypadku gospodarstw uprawiających zboża na powierzchni od 5 ha do ponad 80 ha różnice w stosunku do ogółu nowych krajów członkowskich są dość znaczące. Widoczne jest to szczególnie w grupach skali uprawy zbóż począwszy od 20-30 ha, gdzie udziały w krajach UE-12 stanowią ułamek procenta. W Polsce także przeważają gospodarstwa uprawiające zboża na stosunkowo małym areale, aczkolwiek w stosunku do pozostałych nowych krajów unijnych daje się zauważyć nieco korzystniejszą strukturę, w 2010 roku niższy był bowiem udział podmiotów z grup skali upraw do 2 ha, wyższy natomiast w pozostałych – o większej powierzchni uprawy. Dość znaczne dysproporcje w tym zakresie widoczne są w grupach 5-10 ha oraz 10-20 ha powierzchni uprawy zbóż.

W latach 2003–2010 we wszystkich krajach członkowskich nastąpił spadek liczby gospodarstw uprawiających zboża, a skala tego zjawiska jest podobna w UE-12 i UE-15 (tab. 43). Relatywnie najwięcej ubyło podmiotów uprawiających zboża na niewielkich powierzchniach (do 1 ha). W nowych państwach niewielki przyrost gospodarstw nastąpił w kolejnych grupach skali upraw, począwszy od 20 do 30 ha, podczas gdy w krajach UE-15, tylko w grupie powyżej 80 ha. Znaczne zmiany w zakresie struktury gospodarstw uprawiających zboża zaszły także w Polsce. Ich liczba zmniejszyła się o niemal 30%, głównie

ze względu na to, że zdecydowanie, na poziomie znacznie wyższym niż średnia unijna, ubyło podmiotów uprawiających zboża na powierzchni do 1 ha. W pozostałych grupach tendencje podobne są do tych, jakie zaszły w krajach UE-12. Zjawiska te wskazują na zachodzący proces koncentracji produkcji, który należy wiązać bardziej z oddziaływaniem czynników ekonomiczno-marketingowych niż z presją regulacji politycznych. Wymagania odbiorców, zainteresowanych dostawą dużych – wyrównanych partii produktów kazały pewnym podmiotom bądź to zwiększać skalę wytwarzania, bądź też rezygnować z produkcji. Trzeba jednak zauważyć, że poziom koncentracji był generalnie niewielki (zarówno w całej Unii Europejskiej, jak i w UE-12 oraz UE-15 wskaźnik koncentracji nie uległ zmianie w latach 2003-2010 – tab. 62). Wiązać się to może tak z dużym znaczeniem tego typu upraw, jak też z istnieniem alternatywy wykorzystania – na cele paszowe lub na sprzedaż, co szczególnie gospodarstwa posiadające zwierzęta w znacznej mierze uniezależnia od marketingowej presji odbiorców.

Pomimo relatywnie dużego odsetka gospodarstw uprawiających zboża na niewielkich powierzchniach, zarówno w krajach UE-12 jak i UE-15 w roku 2010 około 40% ogólnej powierzchni znajduje się w podmiotach posiadających powyżej 80 ha zbóż (tab. 44). Niezależnie od tego, pewne dysproporcje pomiędzy nowymi i starymi krajami występują w pozostałych grupach. W państwach „piętnastki” znacznie wyższy, w porównaniu z „dwunastką”, jest udział powierzchni wśród gospodarstw uprawiających zboża na powierzchni od 30-80 ha. W grupach skali upraw do 1 ha, 1-2 ha, 2-5 ha oraz 5-10 ha większy jest natomiast odsetek powierzchni uprawy w nowych państwach członkowskich. Oznacza to, mniejsze wprawdzie niż w przypadku innych kierunków produkcji, lecz jednak dysproporcje w koncentracji uprawy zbóż. Polska na tym tle charakteryzuje się relatywnie, głównie w stosunku do UE-12, dużym odsetkiem powierzchni w grupach o średniej powierzchni uprawy. W roku 2010 mniejszy był bowiem odsetek w gospodarstwach o skali upraw do 1 ha oraz od 1 do 2 ha, lecz także znacznie mniejszy w grupie skali upraw powyżej 80 ha. Największy udział powierzchni uprawy zanotowany został natomiast w grupach skali upraw od 2 do 20 ha, w których znalazła się ponad połowa zbóż uprawianych w Polsce w roku 2010.

Tabela 42. Struktura gospodarstw rolnych z uprawą zbóż według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy zbóż w ha															
	do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-80 ha		80 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	13,9	11,0	15,3	12,9	24,5	23,3	18,2	17,8	15,1	15,9	6,6	8,4	6,0	9,8	0,4	0,9
Belgia*	6,1	4,5	9,9	8,7	23,9	22,2	23,1	22,5	22,1	22,7	7,5	9,3	6,7	9,1	0,7	1,0
Bułgaria*	80,0	68,9	10,9	14,3	5,5	9,0	1,4	2,4	0,6	1,8	0,2	0,6	0,4	1,1	1,0	1,9
Cypr	19,1	26,1	16,9	18,5	28,4	24,0	16,1	14,2	9,7	7,7	3,4	3,2	4,3	4,2	2,1	2,1
Czechy	25,4	3,9	12,8	4,5	15,5	12,8	10,5	15,8	10,6	17,0	4,8	8,9	8,8	15,5	11,6	21,6
Dania*	0,2	0,6	1,0	1,6	6,7	7,7	17,7	15,9	25,2	21,8	13,7	13,7	24,6	24,3	10,9	14,4
Estonia	22,6	12,2	17,8	11,0	21,5	18,2	15,4	14,7	9,5	12,0	3,8	5,9	5,2	12,2	4,2	13,8
Finlandia	1,5	1,8	3,1	2,7	13,9	12,3	20,3	18,8	26,4	25,9	14,7	14,6	18,0	20,6	2,1	3,3
Francja	3,3	3,2	5,8	4,9	14,5	11,9	16,9	14,1	20,2	17,7	10,5	11,0	21,2	25,7	7,6	11,5
Grecja*	22,2	20,9	20,6	20,9	30,4	31,8	15,9	15,8	7,4	7,3	2,0	1,9	1,4	1,3	0,1	0,1
Hiszpania	16,6	13,0	9,6	9,8	16,2	17,1	14,4	14,8	14,8	15,4	8,4	8,6	13,9	15,0	6,1	6,3
Holandia	3,1	3,2	8,3	6,4	25,4	21,3	25,9	23,8	24,8	23,5	6,4	10,0	5,5	10,6	0,6	1,2
Irlandia	1,7	1,0	4,0	3,3	19,8	16,5	22,7	21,1	27,0	23,7	8,3	11,5	12,3	17,7	4,2	5,2
Litwa	42,6	36,0	25,8	21,3	19,2	20,6	6,4	8,5	3,1	5,4	1,0	2,3	1,3	3,8	0,6	2,1
Luksemburg*	1,2	1,3	3,0	2,0	9,1	8,7	19,5	18,0	36,6	36,0	17,1	18,0	12,2	14,7	1,2	1,3
Łotwa	32,3	21,2	22,5	19,0	24,0	24,9	9,3	13,0	5,3	8,3	2,0	3,1	2,9	5,5	1,7	5,0
Malta
Niemcy	4,1	2,3	7,0	4,0	18,3	13,4	20,1	19,5	21,8	22,7	9,8	11,7	14,2	19,1	4,7	7,3
Polska**	31,5	16,4	17,7	20,2	25,0	30,5	16,1	19,9	6,9	8,9	1,4	2,0	1,0	1,6	0,4	0,5
Portugalia	65,0	65,8	18,0	17,2	9,8	9,6	3,1	2,9	1,5	1,6	0,7	0,8	1,2	1,4	0,7	0,7
Rumunia*	57,2	56,4	23,9	24,6	16,0	15,9	2,1	2,3	0,4	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Słowacja	64,7	21,1	14,0	24,2	9,4	22,3	2,8	9,5	2,2	6,0	1,0	2,7	2,0	5,3	3,9	8,9
Słowenia	50,3	52,1	24,4	20,5	18,0	17,2	5,2	6,4	1,6	2,6	0,3	0,7	0,1	0,4	0,1	0,1
Szwecja	2,7	3,6	5,8	6,2	15,5	14,7	17,5	15,5	20,9	18,8	11,9	10,8	18,7	20,1	7,0	10,3
Węgry	54,3	53,4	14,6	12,0	15,0	14,0	7,2	7,7	4,3	5,5	1,4	2,1	2,0	3,2	1,2	2,1
Wielka Brytania*	0,7	0,7	2,0	1,7	9,2	8,8	13,1	12,7	18,6	17,9	11,1	11,8	26,6	27,5	18,7	18,9
Włochy	24,4	19,0	21,1	19,6	26,3	27,2	13,5	15,5	8,4	10,1	2,7	3,6	2,9	4,0	0,7	1,0
UE - 27	40,1	36,0	18,5	19,3	18,8	19,7	9,4	9,8	6,1	6,4	2,3	2,7	3,4	4,2	1,4	1,9
UE - 15	17,5	14,9	13,4	12,3	20,3	19,8	15,2	15,2	13,8	14,0	6,3	7,0	9,9	12,0	3,6	4,8
UE - 12	49,6	45,1	20,6	22,1	18,2	19,6	6,9	7,6	2,8	3,3	0,7	0,8	0,7	0,9	0,5	0,6

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 43. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z uprawą zbóż według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy zbóż w ha															
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-80 ha		80 ha i więcej	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-18,7	78,1	-4,5	62,0	-4,4	66,0	-5,4	74,1	-3,7	76,4	-2,3	82,5	-0,0	99,5	1,4	126,8	0,3	167,6
Belgia*	-2,2	91,9	-0,5	67,3	-0,5	80,7	-1,0	85,3	-0,6	90,5	-0,4	94,0	0,3	113,2	0,4	124,2	0,1	130,0
Bułgaria*	-161,0	52,8	-148,6	45,5	-11,4	69,3	-2,4	87,1	-0,4	92,6	1,0	144,7	0,2	129,6	0,4	125,7	0,1	102,1
Cypr	-3,8	49,9	-0,5	68,3	-0,6	54,7	-1,3	41,7	-0,7	44,3	-0,5	39,2	-0,1	46,2	-0,2	48,5	-0,1	50,0
Czechy	-11,4	53,0	-5,7	8,1	-2,5	18,7	-2,1	43,8	-0,5	79,7	-0,4	84,9	-0,0	98,3	-0,1	93,9	-0,0	98,6
Dania*	-7,2	82,6	0,1	200,0	0,1	131,7	-0,1	95,3	-1,9	74,5	-3,0	71,5	-1,0	82,7	-1,9	81,5	0,4	108,6
Estonia	-8,4	40,6	-2,5	21,9	-1,9	25,1	-2,0	34,2	-1,3	38,5	-0,7	51,5	-0,2	63,0	-0,0	95,9	0,2	130,0
Finlandia	-15,4	74,3	-0,1	93,2	-0,6	66,3	-2,8	65,8	-3,8	69,0	-4,4	72,2	-2,3	74,2	-1,7	84,8	0,2	119,5
Francja	-58,5	82,4	-2,2	79,7	-5,8	69,9	-15,4	67,9	-17,5	68,7	-18,3	72,5	-4,8	86,1	-0,4	99,4	6,1	124,0
Grecja*	-4,5	98,3	-4,5	92,3	-0,2	99,6	2,3	102,9	-0,9	97,8	-0,6	96,7	-0,1	97,5	-0,3	92,0	-0,1	71,4
Hiszpania	-51,1	84,6	-18,7	66,0	-4,2	86,6	-5,7	89,3	-6,4	86,7	-5,9	87,9	-3,6	87,0	-4,2	91,0	-2,3	88,4
Holandia	-5,1	74,5	-0,2	76,2	-0,7	57,5	-1,9	62,4	-1,7	67,9	-1,5	70,5	0,2	117,2	0,5	144,5	0,1	150,0
Irlandia	-3,4	76,9	-0,1	44,0	-0,2	62,7	-1,1	64,2	-1,0	71,7	-1,3	67,7	0,1	107,4	0,2	110,4	-0,0	95,2
Litwa	-89,5	54,4	-45,1	46,1	-28,0	44,8	-15,6	58,5	-3,4	72,7	-0,3	94,9	0,4	119,9	1,6	161,8	1,0	177,0
Luksemburg*	-0,1	91,5	0,0	100,0	-0,0	60,0	-0,0	86,7	-0,1	84,4	-0,1	90,0	-0,0	96,4	0,0	110,0	0,0	100,0
Łotwa	-24,7	52,5	-11,0	34,6	-6,5	44,3	-5,7	54,6	-1,3	73,4	-0,5	82,5	-0,2	81,9	0,0	100,7	0,5	158,1
Malta
Niemcy	-71,0	73,2	-6,6	40,1	-10,8	41,6	-22,3	53,8	-15,3	71,2	-14,0	75,8	-3,3	87,1	-0,4	99,0	1,9	115,0
Polska**	-474,1	71,6	-328,7	37,4	-53,5	81,8	-55,5	86,8	-31,5	88,3	-8,7	92,4	0,6	102,5	2,6	116,0	0,6	109,4
Portugalia	-43,3	71,5	-27,2	72,4	-8,6	68,5	-4,6	69,5	-1,6	65,8	-0,6	75,5	-0,2	82,4	-0,3	83,1	-0,3	71,4
Rumunia*	-215,4	92,5	-143,6	91,3	-32,0	95,4	-37,2	92,0	-0,4	99,4	-0,0	99,7	-0,3	90,7	-0,6	85,7	-1,4	77,1
Słowacja	-19,6	43,7	-19,3	14,2	-1,2	75,6	0,1	103,4	0,5	146,5	0,1	116,7	0,1	117,1	0,1	115,7	0,0	100,0
Słowenia	-11,0	76,8	-4,9	79,5	-4,1	64,5	-2,3	73,1	-0,1	95,5	0,2	128,4	0,1	156,3	0,1	228,6	0,0	100,0
Szwecja	-13,4	68,6	-0,1	91,3	-0,7	72,8	-2,3	65,1	-2,9	61,0	-3,5	60,9	-1,9	62,4	-2,1	74,1	0,0	101,7
Węgry	-83,4	74,0	-47,3	72,8	-18,4	60,8	-14,8	69,2	-4,7	79,4	-0,8	94,0	0,5	111,4	1,1	116,7	1,0	125,6
Wielka Brytania*	-4,3	93,0	0,0	105,0	-0,3	79,3	-0,6	89,5	-0,8	89,9	-1,2	89,7	-0,1	98,8	-0,6	96,1	-0,8	93,4
Włochy	-206,4	69,6	-74,8	54,7	-51,0	64,5	-50,1	71,9	-18,4	79,9	-9,2	83,7	-1,4	92,6	-1,1	94,3	-0,4	92,8
UE - 27	-1 606,9	79,8	-896,4	71,9	-247,9	83,2	-249,8	83,4	-120,3	83,9	-76,8	84,2	-17,1	90,9	-5,4	98,0	6,9	106,2
UE - 15	-504,5	78,8	-139,3	66,5	-87,9	72,4	-111,1	77,0	-76,5	78,8	-66,2	79,8	-18,2	87,9	-10,4	95,6	5,1	106,0
UE - 12	-1 102,4	80,3	-757,1	72,7	-160,0	86,1	-138,7	86,4	-43,8	88,6	-10,5	93,3	1,1	102,9	4,9	113,5	1,8	106,9

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 44. Udział powierzchni uprawy zbóż w gospodarstwach rolnych z uprawą zbóż według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy zbóż w ha															
	do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-80 ha		80 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,8	0,2	2,3	0,9	8,5	5,5	13,8	12,3	22,9	24,2	16,9	17,0	27,4	30,4	7,4	9,5
Belgia*	0,3	0,5	1,2	1,5	6,9	6,3	14,5	10,4	27,3	18,7	16,0	16,8	26,0	35,3	7,8	10,5
Bułgaria*	5,2	2,2	2,9	1,9	3,3	2,7	1,9	1,7	1,8	2,5	1,2	1,4	4,6	5,5	79,1	82,1
Cypr	1,1	1,6	2,5	3,0	9,4	8,6	11,5	11,4	13,9	12,3	8,7	8,8	21,0	23,0	31,9	31,3
Czechy	0,2	0,0	0,3	0,1	0,8	0,4	1,2	1,0	2,4	2,1	1,9	1,9	7,0	6,6	86,2	87,9
Dania*	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7	0,7	3,6	2,7	10,3	7,5	9,4	7,9	33,3	28,3	42,7	52,8
Estonia	0,6	0,1	1,2	0,3	3,3	1,2	5,7	2,2	7,1	3,5	5,0	3,0	13,8	12,6	63,3	77,1
Finlandia	0,0	0,0	0,2	0,2	2,5	1,9	7,5	6,2	19,3	16,6	18,1	16,0	40,8	42,3	11,6	16,8
Francja	0,1	0,0	0,3	0,2	1,8	1,2	4,5	3,0	10,7	7,6	9,5	8,0	39,0	38,0	34,1	42,0
Grecja*	2,5	2,3	6,2	6,3	20,8	22,0	23,8	23,8	21,7	21,7	10,2	10,2	11,8	11,6	3,0	2,1
Hiszpania	0,3	0,2	0,6	0,6	2,4	2,5	4,7	4,7	9,7	9,7	9,4	9,3	30,8	31,8	42,1	41,2
Holandia	0,2	0,1	1,1	0,7	7,7	5,0	17,0	11,8	31,3	22,9	13,9	16,7	21,9	32,5	6,9	10,3
Irlandia	0,0	0,0	0,3	0,2	3,4	2,4	8,0	6,5	18,7	14,2	9,8	11,8	28,3	34,3	31,5	30,6
Litwa	4,6	1,8	7,5	3,0	12,6	6,4	9,8	6,1	9,6	7,8	5,6	5,6	13,9	18,7	36,4	50,6
Luksemburg*	0,1	0,0	0,2	0,2	1,9	1,6	8,3	7,1	30,2	28,1	23,6	22,4	29,5	34,2	6,2	6,4
Łotwa	1,7	0,5	3,4	1,3	8,5	3,8	7,5	4,5	8,7	5,7	5,9	3,8	16,4	13,1	47,9	67,3
Malta
Niemcy	0,1	0,0	0,4	0,2	2,4	1,4	5,7	4,2	12,0	9,6	9,3	8,4	25,7	26,7	44,4	49,5
Polska**	2,8	1,4	4,9	4,5	16,2	15,5	22,4	21,7	18,5	18,7	6,6	7,4	8,7	11,1	19,9	19,7
Portugalia	8,5	8,3	7,8	7,3	9,4	9,0	6,8	6,1	6,8	6,9	5,2	5,8	18,6	20,8	36,9	35,8
Rumunia*	11,4	13,0	15,5	17,6	21,9	23,9	6,6	7,7	2,5	3,0	1,2	1,2	3,4	3,4	37,5	30,2
Słowacja	1,0	0,2	0,8	0,7	1,3	1,4	0,9	1,4	1,4	1,8	1,1	1,4	4,3	5,7	89,2	87,4
Słowenia	10,6	8,9	16,1	11,1	25,9	20,5	16,6	17,2	10,0	13,7	3,7	6,4	3,1	7,7	14,0	14,5
Szwecja	0,1	0,1	0,3	0,3	1,9	1,5	4,7	3,5	11,3	8,2	10,7	8,1	33,2	29,9	37,8	48,4
Węgry	2,3	1,4	2,6	1,6	6,2	4,3	6,8	5,3	8,2	7,6	4,7	5,1	12,8	14,7	56,4	60,0
Wielka Brytania*	0,0	0,0	0,1	0,0	0,6	0,6	1,9	1,8	5,4	5,1	5,5	5,7	26,7	27,1	59,8	59,7
Włochy	2,1	1,3	4,6	3,5	13,0	11,0	15,1	13,9	18,4	17,9	10,5	11,4	21,0	23,4	15,3	17,6
UE - 27	2,2	1,8	3,3	3,0	7,7	6,9	8,7	7,8	11,3	10,1	7,6	7,3	21,6	22,6	37,6	40,5
UE - 15	0,5	0,4	1,2	0,9	4,1	3,4	6,8	5,7	12,4	10,5	9,8	9,1	29,9	30,6	35,3	39,4
UE - 12	5,1	4,2	7,0	6,6	13,8	12,8	11,8	11,2	9,5	9,4	4,0	4,3	7,6	9,1	41,2	42,4

*W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

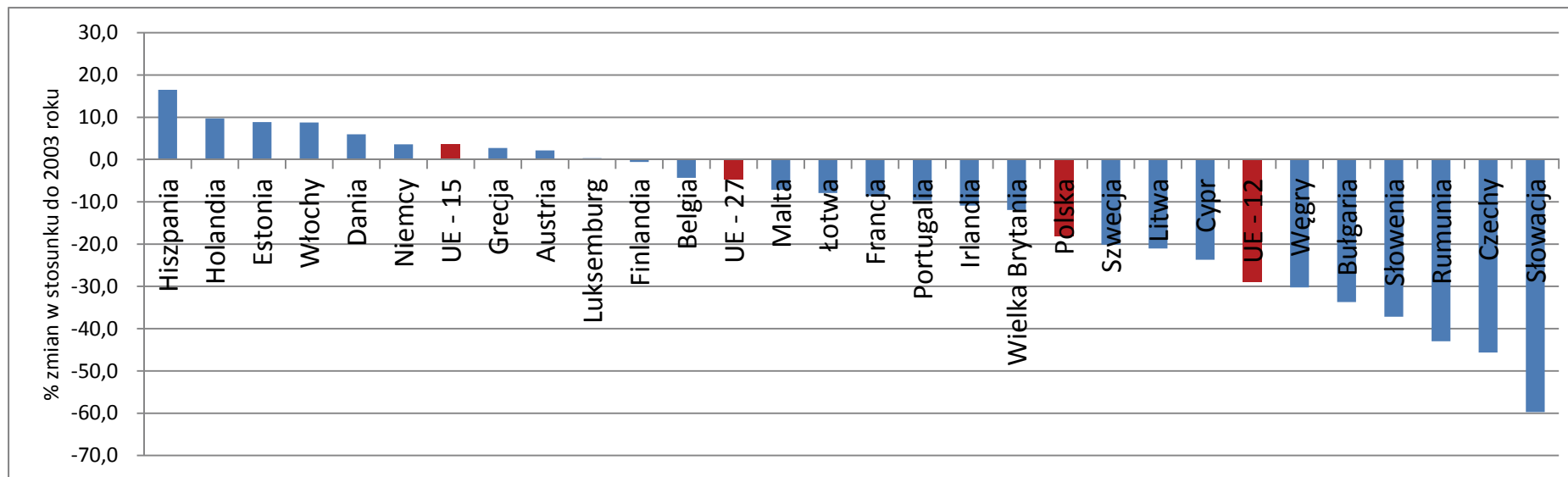
Pomimo dość znacznej zmiany liczby gospodarstw uprawiających zboża, powierzchnia uprawy zmniejszyła się w skali UE w sposób nieznaczny (tab. 45, rys. 10 oraz aneks – tab. 12), co jest generalnie skutkiem procesu, niewielkiej wprowadzie, lecz jednak koncentracji produkcji. Relatywnie najwięcej gruntów pod uprawę zbóż ubyło bowiem w gospodarstwach uprawiających je na niewielkich powierzchniach, co dotyczy zarówno UE-15, jak i UE-12. W grupach obszarowych upraw od 20 do 80 ha pewien przyrost nastąpił w nowych krajach członkowskich, natomiast w państwach „piętnastki” zjawisko to zaszło w grupie największej – powyżej 80 ha. Procesy te przyczyniły się do zwiększenia średniej powierzchni uprawy w większości krajów UE. Wyjątki stanowią w tym zakresie tylko Cypr, Grecja i Rumunia. Cały czas natomiast utrzymują się znaczące różnice pomiędzy nowymi i starymi krajami członkowskimi. W 2010 różnica w wielkości przeciętnej plantacji zbóż była czterokrotna. W Polsce na tle całej UE ubytek całkowitej powierzchni uprawy był większy, wynosząc ponad 8%. Niemal o połowę zmalał areal w grupie obszarowej upraw do 1 ha, a w grupach o skali upraw 20-80 nastąpił wzrost. Dlatego też w latach 2002-2010 średnia powierzchnia uprawy wzrosła o niemal 30%. Pomimo tego jednak, przeciętny areal uprawy zbóż w Polsce jest znacznie mniejszy niż średnio dla krajów UE-15.

Tabela 45. Zmiana powierzchni uprawy zbóż w gospodarstwach rolnych z uprawą zbóż według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy zbóż w ha																Średnia powierzchnia uprawy [ha]				
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-80 ha		80 ha i więcej		2003	2010	zmiana		
	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	ha	2003=100					
Austria	9,7	101,2	3,2	432,0	8,7	328,3	30,2	241,0	39,9	189,1	67,9	180,8	87,3	277,2	207,6	359,4	61,7	357,2	9,5	12,2	2,8	129,6	
Belgia*	21,6	107,0	-6,1	10,1	-15,6	16,6	-50,1	26,7	-70,3	36,6	-104,4	43,3	-80,2	41,2	-120,5	45,4	-28,2	52,7	11,4	13,2	1,9	116,4	
Bułgaria*	90,4	105,6	-46,4	44,9	-14,4	69,4	-6,6	87,6	-1,6	94,8	13,6	147,6	5,6	129,7	20,3	127,6	119,9	109,4	4,7	9,4	4,7	200,1	
Cypr	-40,6	45,1	-0,3	61,9	-0,8	54,3	-4,1	41,2	-4,7	44,5	-6,2	39,9	-3,5	45,5	-7,8	49,5	-13,1	44,3	9,7	8,8	-0,9	90,2	
Czechy	-18,3	98,8	-2,4	9,5	-3,4	19,0	-6,3	46,3	-3,6	79,9	-5,0	86,1	-0,3	98,9	-6,9	93,3	9,5	100,8	60,5	112,6	52,2	186,3	
Dania*	-42,1	97,2	0,1	183,3	0,2	128,8	-0,5	94,7	-13,4	74,8	-44,2	71,0	-24,9	82,1	-86,1	82,6	126,8	119,9	36,0	42,4	6,4	117,7	
Estonia	16,9	106,6	-1,1	24,5	-2,3	28,1	-5,3	39,0	-8,6	40,9	-8,7	52,7	-4,5	65,1	-1,4	96,2	48,7	129,8	18,3	48,0	29,7	262,6	
Finlandia	-190,3	84,0	-0,1	82,7	-0,9	66,4	-10,1	65,4	-27,6	69,3	-63,9	72,3	-56,0	74,1	-63,1	87,0	31,4	123,1	19,9	22,5	2,6	113,1	
Francja	315,2	103,5	-1,3	76,9	-7,3	72,3	-48,8	69,0	-122,0	69,6	-249,6	73,7	-114,9	86,5	24,7	100,7	834,4	127,4	26,9	33,8	6,9	125,7	
Grecja*	-36,3	97,0	-2,9	90,2	-1,1	98,6	6,0	102,4	-8,4	97,1	-8,3	96,8	-3,2	97,4	-7,0	95,1	-11,5	68,4	4,6	4,5	-0,1	98,7	
Hiszpania	-818,9	88,5	-6,4	70,0	-5,8	86,7	-14,2	91,6	-42,0	87,5	-76,4	88,9	-86,6	87,1	-183,8	91,6	-403,8	86,5	21,5	22,5	1,0	104,7	
Holandia	-2,4	98,9	-0,1	75,0	-1,0	59,1	-6,2	63,8	-11,9	68,5	-18,8	72,7	5,7	118,5	22,6	146,5	7,4	148,3	11,0	14,6	3,6	132,8	
Irlandia	-28,7	90,5	-0,1	50,0	-0,3	67,5	-3,6	64,8	-6,6	72,9	-17,7	68,7	2,6	108,9	8,4	109,8	-11,6	87,9	20,5	24,1	3,6	117,6	
Litwa	176,7	120,4	-21,6	45,8	-33,7	48,4	-42,0	61,5	-21,0	75,1	-2,1	97,4	10,4	121,4	74,5	162,3	212,3	167,4	4,4	9,7	5,3	221,2	
Luksemburg*	-0,4	98,6	0,0	50,0	0,0	71,4	-0,1	81,8	-0,4	84,1	-0,7	91,8	-0,4	94,0	1,2	114,2	0,0	101,7	17,6	19,0	1,4	107,8	
Łotwa	121,4	128,4	-4,6	38,3	-7,5	48,0	-15,2	58,0	-7,7	76,1	-6,2	83,5	-4,3	83,0	2,1	103,0	164,8	180,6	8,2	20,1	11,9	244,4	
Malta
Niemcy	-243,9	96,4	-3,8	40,8	-15,6	42,1	-72,3	55,7	-110,0	71,6	-193,4	76,5	-80,3	87,4	4,4	100,3	227,2	107,5	25,8	34,0	8,2	131,7	
Polska**	-688,1	91,7	-127,2	45,9	-64,2	84,1	-161,2	88,0	-206,0	88,9	-106,9	93,0	15,6	102,8	125,0	117,3	-163,2	90,1	5,0	6,4	1,4	128,1	
Portugalia	-126,5	72,9	-11,1	72,0	-11,7	67,9	-13,6	69,2	-11,0	65,4	-8,0	74,6	-4,5	81,6	-16,1	81,5	-50,6	70,7	3,1	3,1	0,1	102,0	
Rumunia*	-768,7	87,1	-4,7	99,3	-9,3	99,0	-63,4	95,1	8,9	102,3	4,4	102,9	-4,2	93,9	-29,1	85,7	-671,4	70,0	2,1	1,9	-0,1	94,1	
Słowacja	-61,6	92,0	-6,0	19,2	-1,4	77,2	0,5	105,4	3,2	147,5	2,0	118,9	1,7	120,1	6,4	118,7	-68,0	90,1	22,1	46,6	24,4	210,6	
Słowenia	-4,4	95,6	-2,1	80,2	-5,4	66,2	-6,2	75,8	-0,1	99,2	3,1	131,3	2,3	163,6	4,1	234,9	-0,2	98,8	2,1	2,6	0,5	124,5	
Szwecja	-190,6	83,5	-0,1	87,8	-1,0	73,7	-7,7	65,6	-21,3	61,0	-51,3	60,7	-46,3	62,6	-95,4	75,1	32,4	107,4	27,0	32,8	5,9	121,7	
Węgry	25,1	101,1	-21,1	61,5	-24,9	59,9	-44,6	69,4	-34,2	78,6	-13,2	93,1	11,4	110,4	51,4	117,0	100,2	107,6	7,3	10,0	2,7	136,6	
W. Brytania*	-175,1	94,3	0,0	100,0	-0,4	79,1	-1,6	91,6	-5,9	90,0	-16,4	90,1	-1,7	99,0	-35,0	95,7	-114,1	93,8	50,1	50,8	0,7	101,4	
Włochy	-591,7	85,9	-38,4	55,7	-68,6	64,7	-149,0	72,8	-131,7	79,3	-125,8	83,7	-33,8	92,4	-37,5	95,8	-6,9	98,9	6,2	7,6	1,5	123,4	
UE - 27	-3 251,6	94,5	-304,5	77,0	-287,4	85,5	-695,8	84,8	-818,1	84,2	-1 036,2	84,6	-406,8	91,0	-136,8	98,9	434,1	101,9	7,5	8,8	1,4	118,4	
UE - 15	-2 100,5	94,4	-67,1	66,4	-120,2	72,4	-341,6	77,7	-542,4	78,8	-911,1	80,2	-437,1	88,0	-375,6	96,6	694,7	105,3	15,7	18,8	3,1	119,8	
UE - 12	-1 151,2	94,8	-237,4	78,9	-167,2	89,2	-354,3	88,4	-275,6	89,5	-125,1	94,1	30,2	103,4	238,8	114,2	-260,6	97,2	4,0	4,7	0,7	118,1	

* W kolumnie 2010 i 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. **W kolumnie 2003 i 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 45.

1.3.2.2. Ziemniaki

Ziemniaki ze względu na cenne źródło węglowodanów i energii, jak również ważną rolę w zmianowaniu od momentu sprowadzenia ich do Europy mają duże znaczenie w kształtowaniu diety oraz strukturze europejskiego rolnictwa. Ważną specyfiką tej rośliny jest także to, że może być ona spożywana jako warzywo, lecz jednocześnie może stanowić surowiec dla przetwórstwa. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci zmienia się jednakże przeznaczenie tej uprawy. Przede wszystkim zmniejsza się jej znaczenie jako rośliny pastewnej, rośnie natomiast wykorzystanie na cele przetwórcze (głównie chipsy). Ze względu na swoje właściwości (przede wszystkim łatwość przechowywania oraz możliwość bezpośredniego spożycia) ziemniaki mogą być wykorzystywane na cele samozaopatrzeniowe rodzin rolniczych. Powierzchnia uprawy tej rośliny w skali kraju czy Unii Europejskiej warunkowana jest przede wszystkim popytem (przy uwzględnieniu zmieniających się preferencji żywieniowych społeczeństw), przy relatywnie niewielkim wpływie instrumentów polityki rolnej. W skali gospodarstwa jednak, na możliwy do wykorzystania areal pod uprawę ziemniaków wpływają także ich właściwości biologiczno-rolnicze, które sprawiają, że na danym polu roślina ta nie powinna być uprawiana częściej niż raz na cztery lata.

W strukturze gospodarstw uprawiających ziemniaki przeważają liczebnie podmioty posiadające plantacje niewielkie – do 0,25 ha (tab. 46 oraz aneks–tab. 13). W 2010 roku stanowiły one ponad połowę, zarówno w UE-15 jak i UE-12. Jedyne w Belgii, Danii i Holandii tego typu gospodarstw jest relatywnie niewiele. Najwięcej z kolei, bo ponad 90% najmniejszych plantacji jest w Bułgarii. Stan ten wiązać należy z samozaopatrzeniową rolą ziemniaków. Podmioty uprawiające ziemniaki na większych powierzchniach (z przeznaczeniem głównie towarowym) dominują liczebnie w krajach „piętnastki”, a dysproporcje w stosunku do państw UE-12 widoczne są szczególnie w grupach od 5 ha do powyżej 20 ha, gdzie przeciętny odsetek w nowych krajach członkowskich nie przekracza jednego procenta. W Polsce także większość stanowią gospodarstwa uprawiające ziemniaki na niewielkich powierzchniach, jednakże odsetek grupy o najmniejszej powierzchni upraw (do 0,25 ha) jest niższy niż średnia dla UE-15 i UE-12. Relatywnie więcej jest natomiast podmiotów z grup od 0,25 ha do 2 ha.

Liczba gospodarstw uprawiających ziemniaki zmalała we wszystkich krajach Unii Europejskiej z wyjątkiem Grecji, gdzie wzrosła o około 10% (tab. 47). Skala zmian dla gospodarstw ogółem jest przy tym podobna dla UE-15 i UE-12. W 2010 roku pozostało nieco ponad 60% tych podmiotów, które zajmowały się uprawą ziemniaków w 2003 roku.

Tabela 46. Struktura gospodarstw rolnych z uprawą ziemiaków według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy ziemiaków w ha															
	do 0,25 ha		0,25-0,5 ha		0,5-1 ha		1-1,9 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	74,6	71,1	7,3	6,4	3,1	3,5	3,6	3,3	6,3	7,3	3,5	5,3	1,4	2,5	0,2	0,6
Belgia*	13,6	10,6	6,0	4,8	8,6	6,4	13,3	11,4	27,7	29,3	18,6	21,5	9,2	11,5	3,0	4,5
Bułgaria*	95,2	91,0	3,1	5,2	1,2	2,2	0,4	1,0	0,1	0,4	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Cypr	42,6	36,9	10,6	11,6	11,9	11,1	12,2	12,6	14,9	15,7	5,6	7,6	1,9	3,0	0,3	1,5
Czechy	47,7	23,5	18,7	17,3	15,4	21,0	8,3	14,7	5,2	11,0	1,9	4,9	1,0	2,7	1,9	4,9
Dania*	7,1	7,0	8,6	10,3	9,7	10,7	9,0	7,9	12,3	12,1	15,7	10,3	16,0	15,4	21,6	26,3
Estonia	44,0	48,0	26,7	30,8	19,2	12,6	7,2	3,8	2,0	2,8	0,5	0,9	0,2	0,5	0,2	0,6
Finlandia	82,4	80,6	5,1	4,0	1,6	1,8	1,2	1,5	2,7	2,9	2,7	2,8	2,7	3,4	1,6	3,0
Francja	36,9	24,7	13,8	11,3	11,4	15,0	6,5	14,5	7,1	8,3	8,4	8,7	8,8	9,3	7,1	8,2
Grecja*	76,5	77,1	6,2	6,5	5,6	5,2	5,8	4,9	4,2	4,3	1,2	1,5	0,4	0,4	0,1	0,1
Hiszpania	76,5	68,2	9,4	10,6	5,5	8,1	3,6	4,6	3,0	4,3	1,3	2,3	0,5	1,3	0,2	0,6
Holandia	3,9	2,2	1,9	1,7	2,9	2,4	5,1	4,1	19,4	17,2	24,1	23,0	23,2	22,9	19,5	26,5
Irlandia	53,4	21,0	12,0	8,3	7,6	8,9	7,3	9,6	7,1	15,9	4,6	15,3	4,6	10,8	3,4	10,2
Litwa	49,7	72,4	35,3	20,5	12,3	5,5	2,2	1,1	0,4	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Luksemburg*	52,6	49,9	15,8	15,6	7,9	6,3	5,3	6,3	10,5	6,3	7,9	9,4	0,0	3,1	0,0	3,1
Łotwa	39,9	33,1	29,9	31,5	22,2	25,1	6,1	7,3	1,4	2,0	0,3	0,5	0,1	0,3	0,1	0,2
Malta	78,8	59,2	8,3	21,5	7,8	12,0	3,5	5,2	1,6	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	52,1	45,7	11,4	10,4	7,1	7,2	5,6	6,0	7,6	8,3	5,7	7,1	5,5	6,9	5,0	8,4
Polska**	38,5	47,0	24,6	28,1	22,4	15,1	10,9	5,9	3,2	2,9	0,3	0,7	0,1	0,2	0,0	0,1
Portugalia	69,4	73,4	16,7	15,2	9,6	7,5	3,2	2,6	1,0	0,9	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1
Rumunia*	84,2	74,7	10,2	16,6	4,0	6,2	1,2	1,8	0,3	0,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	71,9	54,2	16,7	20,2	7,2	14,6	2,0	5,1	0,9	3,3	0,4	1,1	0,4	0,6	0,5	0,9
Słowenia	91,0	93,8	6,1	3,7	1,7	1,4	0,7	0,6	0,4	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	39,8	36,5	12,7	9,6	6,4	5,4	5,6	5,1	9,8	10,5	10,6	11,5	9,2	11,8	5,9	9,6
Węgry	89,0	88,2	4,6	4,1	3,0	3,1	2,0	2,4	1,0	1,5	0,2	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1
Wielka Brytania*	11,1	14,2	5,3	5,8	6,3	6,6	8,1	7,4	16,8	12,5	19,3	17,3	18,1	19,6	15,0	16,6
Włochy	62,9	59,6	13,7	11,0	9,3	10,1	7,2	8,1	4,5	6,8	1,5	2,8	0,4	1,2	0,5	0,4
UE - 27	60,4	65,3	17,7	18,1	12,5	8,7	5,7	3,5	2,2	2,1	0,7	1,0	0,5	0,7	0,3	0,6
UE - 15	62,7	57,6	11,2	9,9	7,2	7,5	4,8	5,7	5,1	6,4	3,7	5,0	3,0	4,2	2,3	3,7
UE - 12	60,1	66,6	18,7	19,4	13,4	8,9	5,8	3,2	1,7	1,4	0,2	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 47. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z uprawą ziemniaków według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy ziemniaków w ha															
			do 0,25 ha		0,25-0,5 ha		0,5-1 ha		1-1,9 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20 ha i więcej	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-7,2	70,8	-6,0	67,3	-0,7	62,6	-0,2	80,3	-0,3	64,8	-0,3	81,9	0,1	108,2	0,1	129,4	0,1	183,3
Belgia*	-0,9	92,5	-0,5	71,8	-0,2	74,7	-0,3	69,2	-0,3	79,5	-0,1	97,7	0,2	106,9	0,2	115,7	0,1	136,8
Bułgaria*	-81,0	61,3	-82,4	58,7	0,1	101,5	0,4	114,2	0,6	175,7	0,3	213,6	0,1	300,0	0,0	233,3	0,0	150,0
Cypr	-1,8	52,7	-0,9	45,3	-0,2	57,5	-0,2	48,9	-0,2	54,3	-0,3	55,4	-0,1	71,4	-0,0	85,7	0,0	300,0
Czechy	-12,4	28,4	-7,1	14,0	-2,4	26,3	-1,6	38,9	-0,7	50,3	-0,4	60,0	-0,1	72,7	-0,0	76,5	-0,1	75,0
Dania*	-0,5	80,5	-0,0	78,9	-0,0	95,7	-0,0	88,5	-0,1	70,8	-0,1	78,8	-0,2	52,4	-0,1	76,7	-0,0	96,6
Estonia	-17,0	31,9	-7,2	34,8	-4,2	36,7	-3,8	20,9	-1,5	16,8	-0,3	43,1	-0,1	58,3	-0,0	80,0	0,0	125,0
Finlandia	-9,8	56,6	-8,3	55,4	-0,6	44,3	-0,1	62,2	-0,1	70,4	-0,2	61,7	-0,3	58,1	-0,2	69,4	0,0	108,6
Francja	-4,0	87,7	-5,0	58,8	-1,3	71,7	0,6	115,2	2,1	197,2	0,0	101,7	-0,3	90,9	-0,2	93,1	0,0	100,4
Grecja*	4,1	109,1	3,4	110,0	0,4	114,0	0,0	100,4	-0,2	91,5	0,2	112,3	0,2	135,2	0,0	110,5	0,0	150,0
Hiszpania	-54,8	56,3	-47,6	50,3	-4,4	63,1	-1,2	83,3	-1,3	71,5	-0,8	80,1	-0,0	98,2	0,2	136,9	0,2	168,0
Holandia	-2,6	78,2	-0,3	44,7	-0,1	69,6	-0,1	62,9	-0,2	62,3	-0,7	69,7	-0,7	74,9	-0,6	77,3	0,2	106,5
Irlandia	-2,5	38,3	-1,9	15,1	-0,4	26,5	-0,2	45,2	-0,2	50,0	-0,0	86,2	0,1	126,3	-0,0	89,5	0,0	114,3
Litwa	-131,3	49,8	-35,6	72,6	-65,6	28,9	-25,0	22,1	-4,4	24,4	-0,4	56,1	-0,2	45,5	-0,1	45,5	0,0	120,0
Luksemburg*	-0,1	84,2	-0,0	80,0	-0,0	83,3	-0,0	66,7	0,0	100,0	-0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	-74,2	34,7	-32,3	28,8	-21,5	36,6	-15,4	39,2	-4,1	41,6	-0,8	50,3	-0,1	62,5	-0,1	66,7	-0,0	88,9
Malta	-3,3	37,0	-2,9	27,8	-0,0	95,3	-0,2	57,5	-0,1	55,6	-0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	7,1
Niemcy	-31,6	55,8	-19,0	49,0	-4,0	51,0	-2,2	56,6	-1,6	59,9	-2,1	60,8	-1,3	68,9	-1,1	70,8	-0,2	94,1
Polska**	-892,1	42,6	-287,7	52,0	-195,3	48,8	-247,9	28,7	-130,1	23,2	-31,1	38,1	-0,8	85,4	0,4	132,7	0,4	210,0
Portugalia	-66,0	48,2	-43,4	50,9	-11,9	44,1	-7,6	38,0	-2,5	39,2	-0,7	45,9	-0,0	93,3	0,0	120,0	0,0	166,7
Rumunia*	-39,8	96,4	-136,5	85,4	64,3	156,8	21,9	149,6	6,8	152,6	3,2	184,0	0,5	183,9	0,0	114,8	0,0	108,0
Słowacja	-20,9	27,9	-16,5	21,0	-3,2	33,7	-0,9	57,0	-0,2	71,9	0,0	100,0	-0,0	75,0	-0,1	45,5	-0,1	50,0
Słowenia	-12,4	76,0	-10,2	78,4	-1,7	46,2	-0,3	63,6	-0,1	66,7	-0,1	68,2	-0,0	60,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	-2,5	61,9	-1,1	56,9	-0,5	46,4	-0,2	52,4	-0,2	56,8	-0,2	66,2	-0,2	67,1	-0,1	78,7	0,0	100,0
Węgry	-35,3	64,5	-32,0	63,9	-1,9	57,9	-1,0	66,3	-0,4	78,1	-0,0	95,9	0,0	113,0	0,1	171,4	0,0	116,7
Wielka Brytania*	-1,2	90,7	0,2	115,6	0,0	100,0	-0,0	95,0	-0,2	83,3	-0,7	67,6	-0,5	80,8	-0,0	98,3	0,0	100,0
Włochy	-21,2	57,9	-14,3	55,0	-3,7	46,3	-1,8	62,7	-1,3	64,9	-0,3	88,5	0,1	106,6	0,2	175,0	-0,1	52,0
UE - 27	-1 522,4	62,2	-795,1	67,3	-259,0	63,7	-287,3	43,2	-140,8	38,5	-35,8	59,6	-3,6	87,1	-1,5	92,0	0,6	104,5
UE - 15	-200,9	63,5	-143,7	58,4	-27,3	55,8	-13,3	66,3	-6,3	75,9	-5,9	79,3	-2,9	85,7	-1,7	89,3	0,3	102,1
UE - 12	-1 318,3	62,1	-648,4	68,9	-231,7	64,4	-273,8	41,2	-134,3	33,7	-29,9	50,3	-0,7	90,7	0,3	112,7	0,4	126,1

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Relatywnie największy ubytek zanotowany został w nowych państwach członkowskich w grupach obszarowych upraw od 0,5 do 5 ha gdzie w stosunku do 2003 roku pozostała mniej niż połowa podmiotów. Wzrost liczby gospodarstw zanotowano jedynie w grupach 10-20 ha (tylko UE-12) oraz powyżej 20 ha powierzchni upraw ziemniaków. Zjawiska te wskazują na zachodzące procesy koncentracyjne, widoczne szczególnie w państwach nowej Unii Europejskiej, co może być w między innymi związane ze wzrostem znaczenia ziemniaków przeznaczonych do przetwórstwa (produkcja chipsów oraz skrobi ziemniaczanej), jak też wzmożonego oddziaływania innych koncentratorów, w tym szczególnie sieci handlowych, zainteresowanych otrzymywaniem dużych partii produktów. Wartość współczynnika koncentracji wzrosła zarówno w przypadku całej Unii Europejskiej, jak również UE-12 (tab. 62). Warto w tym kontekście zauważyć, że w krajach UE-12 relatywnie niewielki (w porównaniu ze skalą zmian w grupach od 0,5 do 5 ha) ubytek gospodarstw zanotowany został w grupie do 0,25 ha, co może wskazywać na malejącą, lecz jednak nadal utrzymującą się tendencję do wykorzystywania ziemniaków na cele samozaopatrzeniowe (lub ewentualnie sprzedaż międzysąsiedzka). Znaczne zmiany w zakresie liczby gospodarstw zaszły także w Polsce. W porównaniu do roku 2002, w 2010 pozostało mniej niż połowa podmiotów. Podobnie też jak w innych nowych krajach członkowskich największa skala redukcji wystąpiła w grupach od 0,5 do 5 ha, co również może wskazywać na spadek opłacalności produkcji towarowej na niewielką skalę. Znacznie natomiast wzrósł odsetek gospodarstw uprawiających ziemniaki na powierzchni powyżej 10 ha (w grupie powyżej 20 ha był on ponad dwukrotny). Procesy koncentracji w Polsce zachodzą więc szybciej niż przeciętnie w całej UE i w innych nowych krajach członkowskich (dość znaczny wzrost wskaźnika koncentracji – tab. 62). Pomimo tego, że zarówno w UE-15 jak i UE-12 przeważają licznie gospodarstwa uprawiające ziemniaki na niewielkim areale (do 0,25 ha), to jednak w odniesieniu do struktury powierzchni występują znaczne dysproporcje między krajami starej i nowej Unii Europejskiej. W 2010 roku w UE-15 tylko niecałe 2% ziemi przeznaczonej pod uprawę ziemniaków znajdowało się na plantacjach mniejszych niż 0,25 ha, podczas gdy w państwach UE-12 było to aż 20% (tab. 48). Różnice te wynikają głównie ze względnie dużego odsetka podmiotów posiadających większe (przede wszystkim powyżej 5 ha) uprawy w krajach UE-15 (średnie odsetki w UE-12 są w tych grupach poniżej jednego procenta). Z tej też przyczyny w państwach starej UE, w 2010 roku ponad 86% całkowitej powierzchni uprawy ziemniaków znajdowało się na w grupach powyżej 5 ha, podczas gdy w UE-12 było to tylko 24%. Polska charakteryzuje się strukturą podobną do tej, jaka występuje w nowych

krajach członkowskich, z tym tylko, że znacznie mniejsze znaczenie mają podmioty z grupy do 0,25 ha, a nieco większe z grup o skali upraw ziemniaków 2-5 oraz 5-10 ha.

W latach 2003-2010 nastąpił na terenie UE kilkuprocentowy spadek powierzchni uprawy ziemniaków, przede wszystkim na skutek zmniejszenia areалу w krajach UE-12, gdzie skala zmian wyniosła 37% (tab. 49, rys.11 oraz aneks – tab. 14). Ogólnie należy zauważyć, że w analizowanym czasie nastąpiły znaczne zmiany areалу uprawy w poszczególnych państwach. W wielu krajach (relatywnie najwięcej w Belgii, Danii i Grecji) zanotowano tendencje wzrostowe, podczas gdy w innych (głównie Litwa, Łotwa, Estonia i Polska) nastąpił znaczny – o ponad połowę, spadek powierzchni uprawy ziemniaków. W nowych państwach członkowskich stosunkowo niewiele (w porównaniu z innymi grupami obszarowymi upraw) zmalał areal najmniejszych plantacji, co po raz kolejny wskazuje na wciąż znaczącą rolę samozaopatrzenia w krajach o relatywnie słabszym i bardziej rozdrobnionym rolnictwie. Największe względne zmiany powierzchni wystąpiły w UE-12 w grupach skali uprawy ziemniaków od 0,5 do 5 ha, gdzie w stosunku do 2003 roku ubyła prawie połowa lub też ponad połowa gruntów pod uprawą ziemniaków. Wzrost nastąpił jedynie w grupach o największej skali uprawy, 10 ha i więcej (20 ha i więcej także w krajach UE-15). Zachodzące tendencje koncentracyjne przyczyniły się ostatecznie do wzrostu średniej powierzchni uprawy ziemniaków w niemal każdym kraju członkowskim (jedyne wyjątek stanowi Litwa). Pomimo znacznych zmian, jakie zaszły w nowych krajach członkowskich, nadal istnieje znaczna różnica w przeciętnym areale uprawy w stosunku do UE-15, co z drugiej strony mogło być jedną z przyczyn wzrostu przewagi konkurencyjnej państw UE-15, widocznego chociażby przez znaczne zmniejszenie się areálu w UE-12. W Polsce skala zmian była jedną z większych w Europie, gdyż powierzchnia uprawy zmniejszyła się o ponad połowę. Podobnie jak w innych krajach UE-12, największa redukcja zanotowana została w grupach skali upraw od 0,5 do 5 ha, co także wskazuje na spadek opłacalności uprawy towarowej na niewielką skalę.

Tabela 48. Udział powierzchni uprawy ziemniaków w gospodarstwach rolnych z uprawą ziemniaków według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy ziemniaków w ha															
	do 0,25 ha		0,25-0,5 ha		0,5-1 ha		1-1,9 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	6,7	3,9	2,8	1,7	2,5	1,8	6,1	3,7	24,4	19,0	27,2	29,3	20,8	26,3	9,5	14,3
Belgia*	0,3	0,2	0,4	0,3	1,3	0,8	3,9	2,6	18,9	16,4	27,1	25,1	25,7	26,2	22,4	28,4
Bułgaria*	62,0	44,0	12,3	12,2	8,6	9,1	5,0	8,6	3,5	6,7	2,2	6,7	1,9	4,5	4,5	8,2
Cypr	2,4	1,4	2,5	1,9	5,6	3,8	11,4	8,4	31,8	23,7	26,7	24,9	16,2	18,9	3,4	17,0
Czechy	2,7	0,6	2,9	1,1	4,2	2,4	4,4	3,3	7,1	6,1	6,0	6,2	6,1	7,0	66,6	73,3
Dania*	0,1	0,0	0,2	0,2	0,4	0,4	0,8	0,6	3,0	2,0	8,3	4,0	16,8	11,8	70,4	81,0
Estonia	12,0	8,3	17,2	13,3	21,3	10,0	15,6	6,1	10,7	10,5	6,3	7,4	5,4	10,1	11,5	34,3
Finlandia	5,1	2,9	1,3	0,6	0,9	0,6	1,3	1,0	6,8	4,7	15,7	10,3	29,9	24,4	39,0	55,5
Francja	0,9	0,5	0,9	0,7	1,5	1,7	1,6	3,2	4,7	4,5	12,1	11,1	25,3	23,4	53,0	54,9
Grecja*	14,2	14,0	4,6	4,5	7,4	6,5	15,9	12,6	25,2	25,7	16,7	19,5	12,0	10,9	4,0	6,3
Hiszpania	13,4	7,1	6,2	3,8	6,9	5,5	9,3	6,3	17,9	14,8	17,8	17,8	13,6	18,9	14,9	25,8
Holandia	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,6	0,4	5,0	3,6	13,1	9,9	24,8	19,3	56,2	66,7
Irlandia	1,9	0,3	1,2	0,4	1,3	0,8	2,7	1,7	6,4	6,7	9,6	13,9	17,6	20,0	59,3	56,2
Litwa	22,3	34,3	36,8	26,2	23,0	13,2	8,1	5,5	2,9	4,9	2,4	3,0	1,6	2,2	2,9	10,7
Luksemburg*	4,4	3,2	4,4	1,6	4,4	1,6	6,7	4,8	26,7	12,7	53,4	28,5	0,0	27,0	0,0	20,6
Łotwa	13,9	8,1	21,6	17,0	27,3	24,7	14,7	14,2	7,7	8,5	3,9	5,3	3,6	5,2	7,3	17,0
Malta	29,2	19,1	12,5	22,1	22,4	23,5	19,2	19,1	16,7	16,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	1,4	0,7	0,9	0,5	1,2	0,8	1,9	1,3	6,1	4,2	10,1	8,0	19,3	15,3	59,1	69,2
Polska**	9,8	11,6	15,5	16,4	25,3	16,6	24,4	13,2	16,0	14,6	4,2	8,1	1,7	5,1	3,1	14,4
Portugalia	26,6	25,0	20,0	17,4	21,9	16,3	14,8	11,2	9,5	8,6	2,5	5,3	1,8	4,6	2,9	11,6
Rumunia*	41,6	31,7	19,5	22,9	14,4	16,7	8,3	10,1	5,3	7,6	1,9	2,6	1,9	1,6	7,1	6,8
Słowacja	14,2	5,6	9,4	6,0	7,3	7,9	4,0	5,7	4,7	8,8	4,9	7,3	9,3	7,8	46,2	50,9
Słowenia	56,4	53,3	14,8	11,2	8,3	8,3	6,6	7,6	9,4	10,3	4,5	5,6	0,0	3,7	0,0	0,0
Szwecja	1,1	0,6	0,9	0,5	0,9	0,5	1,6	1,1	7,0	5,2	16,2	12,9	27,3	25,3	45,0	53,9
Węgry	29,3	23,5	7,1	5,1	8,8	7,3	11,3	11,1	13,0	15,5	6,9	9,9	4,2	8,7	19,4	18,9
Wielka Brytania*	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,4	1,0	0,9	4,9	3,4	12,3	10,5	22,2	22,6	58,9	61,9
Włochy	9,0	5,9	6,8	3,9	8,7	6,5	13,8	10,5	18,6	21,1	15,0	19,4	7,1	16,5	21,0	16,2
UE - 27	10,3	9,6	10,0	8,3	12,8	7,6	11,5	6,2	10,5	8,7	8,2	9,3	10,8	12,8	25,9	37,5
UE - 15	3,0	1,8	1,9	1,1	2,3	1,6	3,1	2,5	8,1	6,8	13,1	11,9	20,7	19,5	47,8	54,8
UE - 12	16,8	20,0	17,2	18,0	22,0	15,6	18,9	11,2	12,5	11,1	3,9	5,9	2,1	4,0	6,6	14,2

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

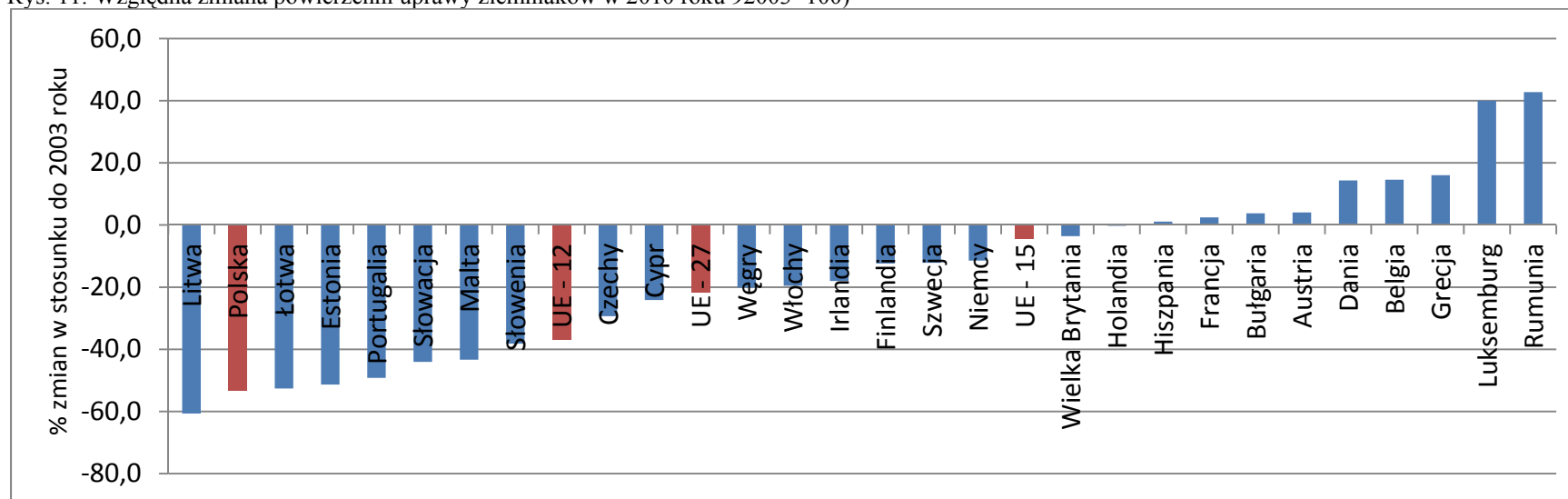
Tabela 49. Zmiana powierzchni uprawy ziemniaków w gospodarstwach rolnych z uprawą ziemniaków według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy ziemniaków w ha														Średnia powierzchnia uprawy [ha]					
			do 0,25 ha		0,25-0,5 ha		0,5-1 ha		1-1,9 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20 ha i więcej		2003	2010	zmiana	
	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	ha	2003=100				
Austria	0,9	104,0	-0,6	61,3	-0,2	64,4	-0,1	77,4	-0,5	61,8	-1,0	81,0	0,7	112,3	1,4	131,1	1,1	156,4	0,9	1,3	0,4	147,0
Belgia*	8,7	114,6	-0,1	72,2	-0,1	76,0	-0,2	68,9	-0,5	80,3	-0,1	99,2	1,1	106,7	2,5	116,4	6,0	144,8	4,7	5,9	1,1	123,9
Bułgaria*	0,6	103,8	-2,8	73,6	0,0	102,4	0,2	110,1	0,7	177,9	0,6	201,7	0,8	333,3	0,5	245,5	0,7	185,9	0,1	0,1	0,1	169,2
Cypr	-1,3	75,9	-0,1	46,2	-0,1	57,1	-0,2	51,6	-0,3	55,6	-0,8	56,6	-0,4	70,7	-0,1	88,8	0,5	373,7	1,5	2,1	0,6	144,1
Czechy	-10,6	70,6	-0,8	16,3	-0,8	26,7	-0,9	40,0	-0,8	52,5	-1,0	61,0	-0,6	72,8	-0,4	80,9	-5,3	77,8	2,1	5,2	3,1	249,1
Dania*	5,2	114,4	0,0	66,7	0,0	87,5	0,0	93,8	-0,1	76,7	-0,2	77,6	-1,3	55,5	-1,2	80,2	8,1	131,7	13,5	19,3	5,7	142,2
Estonia	-6,5	48,6	-1,0	33,8	-1,4	37,5	-2,1	22,8	-1,6	18,9	-0,7	47,8	-0,3	57,0	-0,1	91,2	0,7	144,8	0,5	0,8	0,3	152,7
Finlandia	-3,6	87,6	-0,7	50,0	-0,2	42,1	-0,1	60,0	-0,1	70,3	-0,8	61,0	-1,9	57,2	-2,4	71,6	2,7	124,5	1,3	2,0	0,7	154,8
Francja	3,9	102,4	-0,6	56,7	-0,4	73,6	0,5	121,6	2,7	205,5	0,0	99,9	-1,1	94,1	-2,1	94,7	4,9	105,9	4,8	5,6	0,8	116,8
Grecja*	3,3	116,0	0,4	114,1	0,1	115,1	0,0	101,3	-0,3	92,0	0,9	118,3	1,2	135,8	0,1	104,9	0,7	182,9	0,5	0,5	0,0	106,3
Hiszpania	0,7	101,1	-3,8	53,7	-1,4	61,8	-0,8	80,1	-1,8	69,0	-1,8	83,4	0,1	101,1	3,4	141,0	6,8	174,4	0,5	0,9	0,4	179,6
Holandia	-0,4	99,8	0,0	40,0	0,0	75,0	-0,1	66,7	-0,3	63,6	-2,2	71,9	-5,3	74,7	-8,8	77,6	16,4	118,3	13,3	16,9	3,7	127,6
Irlandia	-2,7	82,0	-0,3	13,8	-0,1	27,8	-0,1	50,0	-0,2	52,5	-0,1	86,3	0,3	118,9	-0,2	93,1	-2,0	77,7	3,6	7,8	4,1	214,1
Litwa	-51,2	39,3	-7,4	60,6	-22,4	28,0	-15,0	22,6	-5,0	26,4	-0,9	65,1	-1,0	50,2	-0,7	52,5	1,1	146,5	0,3	0,3	-0,1	78,9
Luksemburg*	0,2	140,0	0,0	100,0	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0	100,0	0,0	66,7	-0,1	75,0	0,2	-	0,1	-	1,2	2,0	0,8	166,3
Łotwa	-27,3	47,4	-5,2	27,6	-7,1	37,1	-8,1	43,0	-4,2	45,7	-1,9	52,6	-0,7	64,4	-0,6	68,3	0,4	110,0	0,5	0,6	0,2	136,5
Malta	-0,5	56,7	-0,2	37,1	0,0	100,0	-0,1	59,3	-0,1	56,5	-0,1	55,0	0,0	-	-	-	-	0,2	0,4	0,1	153,1	
Niemcy	-32,9	88,5	-2,1	46,6	-1,3	51,9	-1,5	56,8	-2,1	60,4	-6,8	61,6	-8,8	69,9	-16,4	70,4	5,9	103,5	4,0	6,4	2,4	158,6
Polska**	-428,6	46,6	-35,0	55,4	-63,7	49,3	-140,9	30,6	-147,0	25,1	-74,0	42,6	-3,2	90,6	5,5	141,2	29,6	220,4	0,5	0,6	0,0	109,4
Portugalia	-17,2	50,8	-4,9	47,7	-3,9	44,1	-4,8	37,6	-3,2	38,4	-1,8	46,4	0,1	108,0	0,2	128,6	1,1	205,0	0,3	0,3	0,0	105,3
Rumunia*	79,5	142,8	6,8	108,8	24,6	167,9	17,6	165,6	11,2	172,6	10,3	204,5	3,3	195,2	0,7	120,7	5,0	137,8	0,2	0,2	0,1	148,1
Słowacja	-6,9	56,0	-1,7	22,1	-0,9	36,1	-0,5	60,5	-0,1	79,4	0,0	105,5	-0,1	84,2	-0,8	46,9	-2,8	61,5	0,5	1,1	0,5	200,5
Słowenia	-2,5	61,8	-1,6	58,4	-0,5	46,9	-0,2	61,8	-0,1	70,5	-0,2	67,7	-0,1	76,7	0,2	-	0,0	-	0,1	0,1	0,0	81,3
Szwecja	-3,8	87,8	-0,2	50,0	-0,2	46,4	-0,1	51,9	-0,2	56,9	-0,7	65,7	-1,5	70,3	-1,6	81,4	0,7	105,0	4,7	6,7	2,0	141,9
Węgry	-4,2	79,9	-2,2	64,1	-0,6	57,4	-0,6	65,9	-0,5	78,4	-0,1	95,2	0,2	114,6	0,6	167,8	-0,9	77,8	0,2	0,3	0,1	123,9
W. Brytania*	-5,2	96,4	0,0	105,6	0,0	104,3	0,0	100,0	-0,2	84,4	-2,3	67,4	-3,1	82,7	-0,5	98,4	1,0	101,1	11,5	12,2	0,7	106,3
Włochy	-6,6	80,5	-1,5	52,1	-1,2	46,1	-1,2	60,3	-1,8	60,9	-0,5	91,5	0,2	103,7	2,1	185,5	-2,6	62,6	0,7	0,9	0,3	138,8
UE - 27	-509,2	78,2	-65,4	72,8	-81,7	65,1	-159,3	46,6	-156,4	41,9	-86,2	64,7	-21,4	88,8	-18,5	92,7	79,7	113,2	0,6	0,7	0,1	125,6
UE - 15	-49,6	95,5	-14,2	56,7	-8,9	55,9	-8,5	66,0	-8,6	74,9	-17,5	80,2	-19,4	86,4	-23,4	89,6	50,8	109,8	2,0	3,0	1,0	150,3
UE - 12	-459,1	63,0	-51,0	75,4	-72,8	65,9	-150,7	44,8	-147,7	37,1	-68,7	55,9	-2,0	95,8	4,9	118,2	28,9	135,4	0,4	0,4	0,0	101,5

* W kolumnie 2010 i 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Rys. 11. Względna zmiana powierzchni uprawy ziemniaków w 2010 roku (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 49.

1.3.2.3. Buraki cukrowe

W 2006 roku Unia Europejska rozpoczęła realizację reformy rynku cukru. Działania te, podjęte pod naporem Światowej Organizacji Handlu, głównie na wniosek biedniejszych państw produkujących cukier trzcinowy, polegały na stopniowej redukcji produkcji wolumenu produkcji. Miało to swoje przełożenie między innymi na wielkość oraz strukturę produkcji buraków cukrowych. Niezależnie jednak od przeprowadzanej reformy, na jej kształt duży wpływ wywierają poszczególne instrumenty polityki rolnej, w tym szczególnie administracyjne ograniczenia wolumenu produkcji cukru (kwoty cukrowe), co skutkuje między innymi limitowaniem ilości produkowanych buraków, a co za tym idzie także powierzchni przeznaczanej pod tą roślinę. Poza uwarunkowaniami administracyjno-politycznymi, areal uprawy buraków ograniczany jest w pojedynczym gospodarstwie przez ich cechy agrotechniczne, umożliwiające siew na tym samym polu z częstotliwością nie większą niż raz na cztery lata.

W zakresie struktury gospodarstw uprawiających buraki zauważyć można znaczne różnice pomiędzy krajami starej i nowej Unii Europejskiej (tab. 50 oraz aneks – tab. 15). W pierwszym przypadku ponad 30% podmiotów posiadała w 2010 plantacje o powierzchni nieprzekraczającej 1 ha, co należy uznać za strukturę wadliwą, szczególnie w kontekście generowania znacznych kosztów związanych z obsługą małych producentów. Wymienić tu można chociażby koszty związane z transportem, badaniem zawartości cukru, czy obsługą księgową. W krajach UE-15 gospodarstw posiadających mniej niż 1 ha jest tylko kilka procent, natomiast najwięcej z nich uprawia buraki na powierzchni od 2 do 50 ha. Największe przy tym dysproporcje pomiędzy UE-12 i UE-15 występują w grupach od 5 do 50 ha. Struktura producentów buraków w Polsce jest nieco korzystniejsza niż w pozostałych nowych krajach członkowskich, odbiegająca jednak od tej, jaka jest w państwach UE-15. Mniejszy jest bowiem niż w UE-12 odsetek gospodarstw z grupy do 1 ha, lecz najwięcej podmiotów (w 2010 ponad 40%) uprawia buraki, także na relatywnie małej powierzchni, od 2 do 5 ha.

W latach 2003 – 2010 nastąpiła znaczna redukcja gospodarstw uprawiających buraki w poszczególnych krajach UE (tab. 51). Należy przypuszczać, że na stan ten wpłynęły przede wszystkim czynniki polityczne, a szczególnie realizowana od 2006 roku reforma rynku cukru. Zmniejszenie liczebności gospodarstw dotyczyło wszystkich grup obszarowych upraw, zarówno w krajach UE-15, jak i UE-12, aczkolwiek największe ubytki zanotowane zostały w przypadku plantacji mniejszych, szczególnie o skali upraw do 2 ha, co widoczne jest szczególnie w krajach

Tabela 50. Struktura gospodarstw rolnych z uprawą buraków cukrowych według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy buraków cukrowych w ha													
	do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	3,4	1,8	16,5	11,1	49	41,3	25,8	34,3	4,4	9,9	0,8	1,3	0,1	0,3
Belgia*	3,7	3	14,2	13,1	37,8	38,2	26,1	26,8	13,3	14,2	4,5	4,3	0,4	0,4
Bułgaria														
Cypr	0	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Czechy	16,8	5,1	0,9	2,6	4,7	3,8	8,4	7,7	12,1	12,8	18,7	25,6	38,4	42,4
Dania	0,8	0	12,6	0	33	0	23,6	0	17,4	0	10,4	0	2,2	0
Estonia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Finlandia	0	0	0,9	0	11,4	7,6	37,5	28,3	35,4	40,2	13,5	21,7	1,3	2,2
Francja	1	1,1	6,5	3	20,2	15,4	28	25,9	24,3	29,4	16,4	21	3,6	4,2
Grecja	21,1	12,7	36,4	27,8	33,6	39,8	7,2	14,6	1,4	4,3	0,3	0,8	0	0
Hiszpania	8,3	10,7	18,4	11,5	35,3	35,4	21,8	26,8	10,2	11,4	4,6	3,6	1,4	0,6
Holandia	2,4	1,4	11,2	6,8	34,7	32	31,1	35,5	16,5	18,3	3,8	5,5	0,3	0,5
Irlandia	0,5	0	3,8	13,3	34,3	53,3	34	26,7	19,5	6,7	7,4	0	0,5	0
Litwa	15	37,9	23,6	4,4	31,4	14,4	13,3	12,2	7,8	11,1	5,5	11,1	3,4	8,9
Luksemburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łotwa*	49,4	90,1	5,8	3,3	5,8	3,3	7,2	0	10,1	0	10,1	3,3	11,6	0
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Niemcy	4,4	3,1	12,2	10,4	29,9	27,4	24,2	24,9	16,9	19,3	10	11,7	2,4	3,2
Polska**	21,2	21,2	32,9	20,4	36	41,4	7,1	11,3	1,6	3,3	0,7	1,6	0,5	0,8
Portugalia	16,7	33,4	8,3	22,2	20,8	22,2	20,8	0	16,7	0	14,6	22,2	2,1	0
Rumunia	97,2	89,8	1,3	2,6	0,6	2,5	0,3	1,1	0,3	1,3	0,2	1,4	0,1	1,3
Słowacja	29,5	0	1,6	0	4,9	0	4,9	5,9	8,2	5,9	14,8	23,5	36,1	64,7
Słowenia*	27,9		34,8		29,3		5,5		1,5		0,5		0,5	
Szwecja	1,3	1,8	2,6	2,7	22,8	17,2	30,5	27,1	25,3	26,7	14,1	18,7	3,4	5,8
Węgry	33,4	48,3	17,6	7,7	18	9,9	10,2	7,7	8,4	8,8	5,9	9,9	6,5	7,7
Wielka Brytania	1,8	7,1	3,6	2,2	12,1	8,3	21,7	18,7	27	26,7	25	25,9	8,8	11,1
Włochy	6,2	4,9	25	11,3	39,3	39,4	17,3	25,9	8	12,9	3,6	4,8	0,6	0,8
UE - 27	29,6	13,6	16,9	11,9	25,8	30,1	13,8	20,4	8,1	13,6	4,5	8	1,3	2,4
UE - 15	5,2	3,7	15,3	9,3	31,7	28	23,1	26,3	14,8	19,1	8,1	11	1,8	2,6
UE - 12	54,3	31,9	18,5	17,1	19,9	34,1	4,3	9,6	1,4	3,3	0,8	2,2	0,8	1,8

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 51. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z uprawą buraków cukrowych według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy buraków cukrowych w ha													
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-1,4	84,7	-0,2	45,2	-0,7	57,0	-1,3	71,3	0,3	112,7	0,4	192,5	0,0	142,9	0,0	200,0
Belgia*	-1,5	88,9	-0,1	72,5	-0,4	82,2	-0,5	89,9	-0,3	91,2	-0,1	94,6	-0,1	84,1	0,0	100,0
Bułgaria
Cypr
Czechy	-0,3	72,9	-0,1	22,2	0,0	200,0	-0,0	60,0	-0,0	66,7	-0,0	76,9	0,0	100,0	-0,1	80,5
Dania	-3,5	29,5	-0,0	0,0	-0,6	4,8	-1,4	13,4	-0,9	22,9	-0,5	41,4	-0,1	75,0	0,1	181,8
Estonia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	-1,4	40,2	0,0	0,0	-0,0	0,0	-0,2	26,9	-0,6	30,2	-0,4	45,7	-0,1	64,5	-0,0	66,7
Francja	-6,6	78,7	-0,0	90,0	-1,3	36,5	-2,5	60,1	-2,3	72,9	-0,4	94,7	0,1	101,2	-0,1	91,0
Grecja	-10,0	34,7	-2,5	20,9	-4,1	26,5	-3,0	41,2	-0,3	70,6	0,0	104,5	-0,0	80,0	0,0	0,0
Hiszpania	-8,2	48,7	-0,5	63,2	-2,1	30,4	-2,9	48,9	-1,4	60,0	-0,8	54,3	-0,5	37,8	-0,2	21,7
Holandia	-5,8	60,1	-0,2	34,3	-1,0	36,6	-2,3	55,6	-1,4	68,6	-0,8	66,5	-0,1	85,7	0,0	100,0
Irlandia	-3,5	4,1	-0,0	0,0	-0,1	14,3	-1,2	6,4	-1,2	3,3	-0,7	1,4	-0,3	0,0	-0,0	0,0
Litwa	-2,0	30,7	-0,1	77,3	-0,7	5,8	-0,8	14,1	-0,3	28,2	-0,1	43,5	-0,1	62,5	-0,0	80,0
Luksemburg
Łotwa*	-0,4	43,5	-0,1	79,4	-0,0	25,0	-0,0	25,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	14,3	-0,1	0,0
Malta
Niemcy	-12,9	70,5	-1,0	50,3	-2,1	60,0	-4,6	64,6	-2,9	72,4	-1,4	80,4	-0,8	82,8	-0,1	93,4
Polska**	-51,0	49,6	-10,7	50,0	-23,0	30,8	-15,7	57,0	-1,5	78,6	-0,0	99,4	0,1	109,7	-0,1	74,5
Portugalia	-0,4	18,8	-0,1	37,5	-0,0	50,0	-0,1	20,0	-0,1	0,0	-0,1	0,0	-0,1	28,6	-0,0	0,0
Rumunia	-76,0	10,7	-74,5	9,9	-0,9	21,4	-0,3	43,4	-0,2	38,5	-0,1	54,5	-0,0	81,3	0,0	150,0
Słowacja	-0,4	27,9	-0,2	0,0	-0,0	0,0	-0,0	0,0	-0,0	33,3	-0,0	20,0	-0,1	44,4	-0,1	50,0
Słowenia*	-2,0	0,0	-0,6	0,0	-0,7	0,0	-0,6	0,0	-0,1	0,0	-0,0	0,0	-0,0	0,0	-0,0	0,0
Szwecja	-1,6	58,6	-0,0	80,0	-0,0	60,0	-0,5	44,3	-0,6	52,1	-0,4	61,9	-0,1	77,8	0,0	100,0
Węgry	-2,3	28,2	-0,6	40,7	-0,5	12,3	-0,5	15,5	-0,3	21,2	-0,2	29,6	-0,1	47,4	-0,1	33,3
Wielka Brytania	-2,7	65,1	0,2	257,1	-0,2	39,3	-0,5	44,7	-0,7	56,2	-0,8	64,3	-0,6	67,5	-0,1	82,4
Włochy	-26,4	24,1	-1,7	19,1	-7,7	10,9	-10,4	24,2	-3,9	36,0	-1,7	38,7	-0,9	31,7	-0,1	33,3
UE - 27	-220,6	44,6	-93,1	20,6	-46,1	31,5	-49,2	52,1	-18,8	65,8	-8,3	74,4	-3,7	79,3	-1,1	79,6
UE - 15	-87,4	56,6	-6,2	40,5	-20,3	34,2	-31,5	50,4	-16,6	64,2	-8,0	73,0	-3,9	76,3	-0,8	79,7
UE - 12	-134,7	31,6	-86,9	18,7	-25,8	29,2	-17,9	54,3	-2,5	71,0	-0,6	77,5	-0,2	85,0	-0,5	67,5

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

UE-12, gdzie w grupie o najmniejszej skali upraw pozostało tylko 18% spośród tych gospodarstw, które uprawiały buraki na takim areale w 2003 roku. Nieco mniejszy ubytek wystąpił w grupie skali upraw 1-2 ha. Z punktu widzenia korzyści skali, taki kierunek przemian należy uznać jednak za poprawny. Także w Polsce liczba producentów buraków zmalała w stosunku do 2002 roku o ponad połowę. Relatywnie najwięcej, podobnie jak w innych krajach, ubyłoby gospodarstw w grupach obszarowych upraw do 2 ha. W Polsce, inaczej jednak niż w większości państw członkowskich, w grupie skali upraw 10-20 ha liczba gospodarstw pozostała niemal niezmienną, a w grupie obszarowej upraw buraków 20-50 ha uległa nawet wzrostowi.

Pod względem struktury powierzchni uprawy buraków, dysproporcje pomiędzy krajami starej i nowej Unii Europejskiej są mniejsze niż w przypadku innych kierunków produkcji roślinnej i zwierzęcej, a w pewnych aspektach struktura w UE-12 jest nawet korzystniejsza (tab. 52 oraz aneks–tab. 16). Większy jest tam niemal dwukrotnie udział podmiotów posiadających plantacje o powierzchni przekraczającej 50 ha. Ze względu jednak na znaczną liczbę gospodarstw uprawiających buraki na małej powierzchni, w UE-12 większy jest też odsetek powierzchni w grupach do 2 ha. Polska pod tym względem cechuje się dość dużym rozdrobnieniem produkcji, zarówno na tle UE-12 jak i UE-15. Przede wszystkim mniejszy jest odsetek powierzchni w grupie o największej skali upraw – powyżej 50 ha, natomiast dominujący odsetek zgromadzony jest w stosunkowo niewielkich plantacjach, to jest w grupie obszarowej upraw od 2-5 ha (w 2010 roku niemal 30% całej powierzchni pod uprawą buraków).

Przeprowadzana reforma rynku cukru przyczyniła się nie tylko do redukcji podmiotów zajmujących się produkcją buraków cukrowych, lecz także do zmniejszenia powierzchni uprawy (tab. 53, rys. 12). Skala zmian jest jednak mniejsza w przypadku areалу, co wskazuje na to, że zarówno czynniki polityczne, jak i uwarunkowania rynkowe przyczyniły się do większej koncentracji produkcji. Wskazuje na to także skala zmian, która największa jest w grupach najmniejszych, do 2 ha, gdzie do 2010 roku pozostało w skali całej Unii Europejskiej niecałe 25% gruntów (w grupie do 1 ha) i niecałe 34% (w grupie 1-2 ha). Najmniejszy ubytek zanotowany został natomiast w przypadku plantacji największych, powyżej 50 ha. Warto też zauważyć, że kierunek i głębokość przekształceń są podobne w UE-15 oraz UE-12. Na skutek zachodzących procesów w niemal każdym państwie europejskim zwiększyła się średnia powierzchnia uprawy buraków (wyjątki stanowią tylko Hiszpania, Irlandia oraz Portugalia), przy czym w UE-12 nastąpiło podwojenie powierzchni, która jednak nadal jest dwukrotnie mniejsza niż w UE-15. W Polsce skala ubytku

powierzchni uprawy buraków była nieco mniejsza niż w nowych krajach członkowskich, jednakże nieco większa niż w państwach UE-15. Poza tym, jako jeden z nielicznych krajów, Polska zanotowała wzrost areału wśród gospodarstw uprawiających buraki na większych powierzchniach (o skali upraw od 10 do 50 ha).

Tabela 52. Udział powierzchni uprawy buraków cukrowych w gospodarstwach rolnych z uprawą buraków cukrowych według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy buraków cukrowych w ha													
	do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,6	0,2	5,3	2,9	35,9	24,3	38,1	41,2	12,1	22,3	4,9	6,4	3,1	2,7
Belgia*	0,4	0,3	3,2	2,9	18,4	18,5	27,5	27,8	27,3	28,9	19,1	17,9	4,1	3,7
Bułgaria
Cypr
Czechy	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,8	0,8	2,4	2,4	8,1	11,3	88,4	85,3
Dania	0,1	0,0	1,8	0,1	10,5	1,8	16,7	5,2	24,5	13,0	30,3	31,2	16,1	48,7
Estonia
Finlandia	0,0	0,0	0,1	0,0	3,3	1,8	22,3	13,2	38,7	35,2	29,6	39,3	6,0	10,5
Francja	0,0	0,0	0,7	0,3	5,0	3,4	14,8	12,0	25,2	26,3	35,3	39,6	19,0	18,4
Grecja	6,0	2,5	21,2	11,5	42,2	35,9	19,8	28,7	7,6	15,6	3,2	5,8	0,0	0,0
Hiszpania	0,5	0,5	3,8	2,6	16,3	19,0	21,2	29,3	19,4	23,9	20,4	16,2	18,4	8,5
Holandia	0,2	0,1	2,3	1,3	16,4	13,6	31,4	31,4	31,5	30,8	14,8	18,4	3,4	4,4
Irlandia	0,0	0,0	0,6	4,1	14,1	33,8	27,4	40,5	29,8	21,6	23,3	0,0	4,8	0,0
Litwa	1,1	0,4	3,3	0,4	10,4	2,6	10,1	5,0	11,5	8,8	19,4	19,5	44,2	63,3
Luksemburg
Łotwa*	0,5	.	0,3	.	0,9	.	2,4	.	6,2	.	14,6	.	75,1	.
Malta
Niemcy	0,3	0,2	1,7	1,3	9,6	7,7	16,8	14,9	22,8	22,7	28,5	29,1	20,3	24,1
Polska**	2,7	1,6	13,9	7,0	33,1	29,7	14,6	17,6	6,8	10,4	7,0	11,2	21,9	22,5
Portugalia	0,6	1,7	1,1	5,0	6,1	8,3	12,8	0,0	19,7	0,0	41,7	85,0	18,0	0,0
Rumunia	38,9	3,6	4,4	1,1	4,9	2,7	5,1	2,8	9,0	6,1	15,1	15,7	22,6	68,0
Słowacja	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	0,0	0,7	0,4	2,3	1,1	9,2	7,8	87,3	90,7
Słowenia*	7,7	.	18,1	.	33,2	.	14,1	.	6,7	.	4,0	.	16,2	.
Szwecja	0,0	0,0	0,3	0,2	6,0	3,7	16,5	11,6	26,9	22,2	31,2	33,4	19,1	28,9
Węgry	0,9	0,4	1,5	0,6	3,7	1,7	5,2	3,4	8,1	6,5	13,6	18,5	67,0	68,9
Wielka Brytania	0,0	0,1	0,2	0,1	2,0	1,2	7,7	5,8	18,5	16,2	36,6	34,1	35,0	42,5
Włochy	0,7	.	6,2	.	22,5	.	21,4	.	19,2	.	20,0	.	10,0	.
UE - 27	1,2	0,4	3,9	1,9	13,7	10,5	16,5	15,6	19,2	20,6	23,0	26,0	22,5	25,0
UE - 15	0,4	0,2	2,5	1,2	11,6	8,4	18,5	16,6	23,1	23,9	27,1	29,5	16,8	20,2
UE - 12	3,9	1,3	8,7	4,4	20,4	18,6	9,9	11,5	6,4	8,0	9,1	12,1	41,6	44,1

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

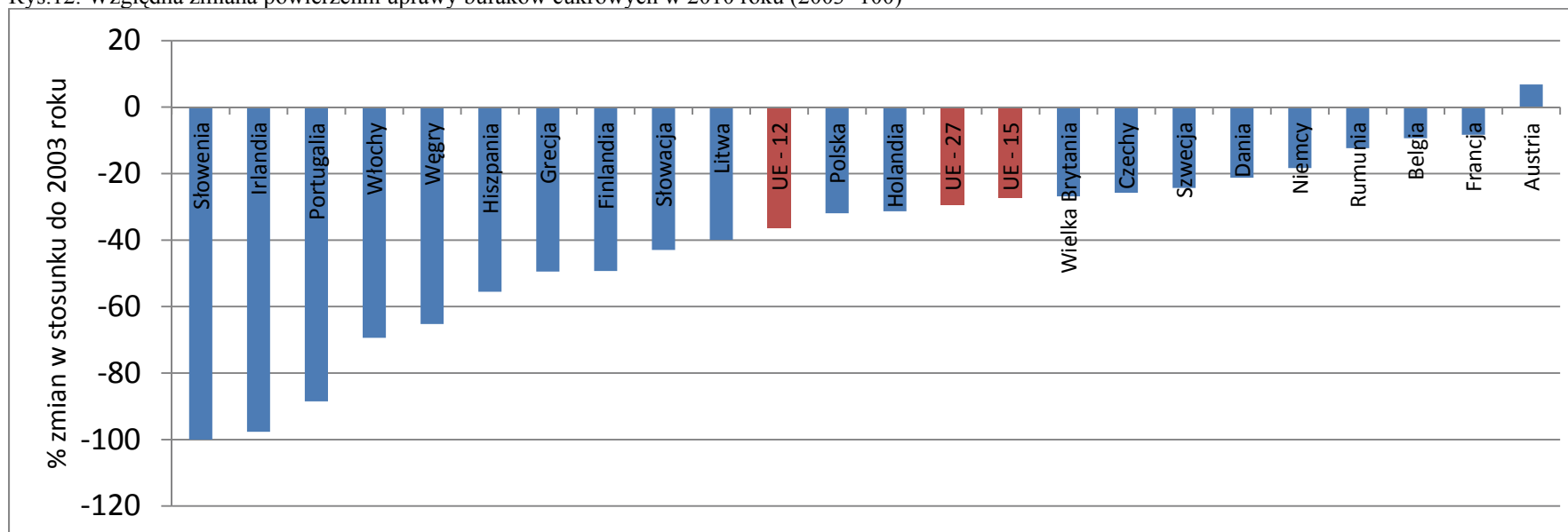
Tabela 53. Zmiana powierzchni uprawy buraków cukrowych w gospodarstwach rolnych z uprawą buraków cukrowych według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy buraków cukrowych w ha														Średnia powierzchnia uprawy [ha]				
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej		2003	2010	zmiana		
	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100			ha	2003 =100	
Austria	2,8	106,8	-0,1	45,8	-1,0	57,1	-4,2	72,2	2,5	115,5	4,9	196,8	0,8	140,0	-0,1	93,1	4,6	5,8	1,2	126,1	
Belgia*	-8,5	90,7	-0,1	71,4	-0,5	82,7	-1,4	91,5	-2,1	91,7	-1,2	95,2	-2,6	85,1	-0,6	83,2	6,6	6,7	0,1	101,9	
Bułgaria
Cypr
Czechy	-19,6	74,2	0,0	25,0	0,0	200,0	0,0	76,9	-0,2	71,7	-0,5	73,5	0,2	103,9	-19,1	71,6	71,0	73,2	2,2	103,1	
Dania	-10,5	78,8	0,0	0,0	-0,9	4,4	-4,5	13,7	-6,2	24,6	-7,0	42,0	-2,9	80,8	11,0	237,5	9,9	.	.	.	
Estonia
Finlandia	-14,2	50,7	0,0	0,0	0,0	-0,7	27,1	-4,5	30,0	-6,0	46,2	-2,8	67,3	-0,2	89,5	12,6	15,9	3,3	126,2		
Francja	-34,8	91,7	-0,1	68,4	-1,8	37,9	-7,9	62,2	-15,9	74,2	-4,5	95,8	4,1	102,8	-8,7	89,0	13,6	15,8	2,2	116,5	
Grecja	-17,5	50,5	-1,7	21,2	-5,4	27,5	-8,5	43,0	-1,9	73,4	0,1	103,7	-0,1	90,4	0,0	.	2,3	3,4	1,1	145,9	
Hiszpania	-60,7	44,5	-0,3	50,0	-2,9	30,2	-8,6	51,7	-9,0	61,5	-9,6	54,8	-14,4	35,3	-15,9	20,5	6,8	6,2	-0,6	91,3	
Holandia	-32,2	68,7	-0,2	33,3	-1,5	38,3	-7,2	57,2	-10,2	68,6	-10,6	67,2	-2,3	85,2	-0,4	89,5	7,0	8,0	1,0	114,3	
Irlandia	-31,1	2,3	0,0	0,0	-0,2	15,8	-4,2	5,6	-8,4	3,4	-9,3	1,7	-7,4	0,0	-1,5	0,0	8,7	4,6	-4,1	52,9	
Litwa	-10,2	60,1	-0,2	21,4	-0,8	7,1	-2,3	15,0	-1,8	29,8	-1,6	45,9	-2,0	60,4	-1,6	86,1	8,7	17,1	8,4	195,6	
Luksemburg
Łotwa*
Malta
Niemcy	-81,7	81,7	-0,6	53,2	-3,1	59,9	-15,0	65,0	-20,7	72,4	-19,0	81,3	-21,2	83,3	-2,1	97,6	10,2	11,9	1,6	115,9	
Polska**	-96,8	68,1	-4,9	40,9	-27,7	34,3	-39,0	61,1	-7,9	82,1	0,8	103,8	1,7	107,9	-19,8	70,0	3,0	4,1	1,1	137,1	
Portugalia	-4,6	11,5	0,0	33,3	0,0	50,0	-0,3	15,6	-0,7	0,0	-1,0	0,0	-1,7	23,5	-0,9	0,0	10,9	8,6	-2,3	78,8	
Rumunia	-3,6	87,7	-10,3	8,1	-1,0	23,0	-0,7	48,2	-0,8	48,0	-1,1	59,6	-0,4	91,3	10,7	263,7	0,3	2,8	2,4	818,7	
Słowacja	-13,5	57,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,2	31,8	-0,5	27,4	-1,5	48,3	-11,2	59,2	51,5	94,2	42,8	183,1	
Słowenia*	-5,2	0,0	-0,4	0,0	-0,9	0,0	-1,7	0,0	-0,7	0,0	-0,4	0,0	-0,2	0,0	-0,8	.	2,6	.	.	.	
Szwecja	-12,2	75,7	0,0	100,0	-0,1	47,1	-1,6	45,9	-3,8	53,6	-5,1	62,5	-3,0	80,9	1,4	114,6	13,1	16,9	3,8	129,2	
Węgry	-29,1	34,8	-0,3	15,8	-0,6	13,4	-1,4	16,4	-1,8	22,6	-2,6	27,8	-3,2	47,4	-19,2	35,7	13,8	17,0	3,2	123,4	
Wielka Brytania	-43,5	73,2	0,1	162,5	-0,2	42,5	-1,8	44,5	-5,5	55,6	-10,8	64,1	-19,0	68,0	-6,2	89,0	20,9	23,4	2,6	112,3	
Włochy	-133,0	30,6	-1,2	12,2	-10,6	11,4	-32,2	24,8	-26,4	35,8	-22,4	39,2	-27,0	29,6	-13,1	31,3	5,5	.	.	.	
UE - 27	-674,2	70,6	-20,4	24,8	-59,1	33,8	-143,5	54,2	-126,4	66,6	-108,2	75,5	-106,7	79,8	-109,8	78,8	5,8	9,1	3,4	158,4	
UE - 15	-481,5	72,7	-4,2	35,0	-28,1	35,2	-98,2	52,2	-112,7	65,4	-101,5	75,1	-99,4	79,3	-37,5	87,3	8,8	11,3	2,5	128,5	
UE - 12	-192,7	63,6	-16,2	21,5	-31,0	32,5	-45,3	58,1	-13,7	73,9	-6,8	79,9	-7,4	84,7	-72,3	67,2	2,7	5,4	2,7	201,5	

* W kolumnie 2010 i 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Rys.12. Względna zmiana powierzchni uprawy buraków cukrowych w 2010 roku (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 53

1.3.2.4. Rzepak

Na możliwości rozwoju uprawy rzepaku wpływają zarówno uwarunkowania ekonomiczno-rynkowe, jak również regulacje polityczne, przede wszystkim dotyczące zagadnień bioenergetyki. W Unii Europejskiej, podobnie jak w innych częściach Świata, gdzie rozwój rolnictwa przyczynił się do zaspokojenia potrzeb żywnościowych, istnieją możliwości wykorzystania użytków rolnych na inne cele – między innymi związane z produkcją energii. Poza tym rzepak, jako roślina intensywna wymaga starannej uprawy, stąd też jest ona charakterystyczna dla wysokorozwiniętego rolnictwa. Poza tym w płodozmianie może pełnić podobną rolę do roślin okopowych, co jest szczególnie ważne w kontekście realizowanej reformy rynku cukru, skutkującej między innymi zredukowaniem powierzchni uprawy buraków cukrowych.

Podobnie jak w innych przypadkach, także w strukturze gospodarstw uprawiających rzepak widoczne są pewne różnice pomiędzy krajami UE-15 i UE-12. W nowych krajach członkowskich większy jest bowiem odsetek gospodarstw posiadających mniejsze plantacje – do 5 ha (tab. 54). Z kolei w przypadku podmiotów posiadających największy areał uprawy, można wskazać na ich podobne znaczenie w krajach starej i nowej Unii Europejskiej. Struktura gospodarstw z uprawą rzepaku w Polsce jest podobna do ogółu państw UE-12, z tym tylko, że zdecydowanie mniejszy jest odsetek podmiotów uprawiających powyżej 50 ha tej uprawy.

Wspomniane uwarunkowania rynkowe oraz decyzje polityczne dotyczące rynku biopaliw sprawiły, że niemal we wszystkich krajach UE wzrosła liczba podmiotów uprawiających rzepak (tab. 55, aneks – tab. 17). W wielu państwach wzrost liczby gospodarstw był wielokrotny. Wyjątek stanowią Austria oraz Niemcy. Szczególnie w tym drugim przypadku zmniejszenie liczby gospodarstw ma duże znaczenie, gdyż w 2003 roku w Niemczech było najwięcej producentów rzepaku (tab. 62). Przede wszystkim z tego powodu skala zmian dokonanych w latach 2003-2010 jest zdecydowanie mniejsza w UE-15, w stosunku do nowych krajów członkowskich, gdzie wzrost był ponad dwukrotny (w UE-15 tylko 2,3%). Zważywszy, że państwach „dwunastki” proces zmniejszenia produkcji buraków cukrowych był głębszy, można mniemać, iż zarówno z punktu widzenia rynkowego, jak i agrotechnicznego (przede wszystkim intensywność uprawy oraz możliwość stosowania obornika), rzepak stanowi swego rodzaju „zamiennik”. Potwierdzeniem tej tezy może być też wzrost liczby podmiotów we wszystkich, nawet najmniejszych grupach obszarowych,

Tabela 54. Struktura gospodarstw rolnych z uprawą rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy rzepaku w ha													
	do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	3,2	2,1	9,9	7,5	41,9	31,3	29,1	31,9	12,4	19,8	3,0	6,5	0,5	0,9
Belgia*	1,7	2,9	5,1	6,5	25,4	26,1	32,2	29,8	20,3	23,2	11,9	10,1	3,4	1,4
Bułgaria	10,0	2,6	0,0	3,1	0,0	4,2	5,0	4,7	0,0	5,2	5,0	9,4	80,0	70,8
Cypr
Czechy	1,3	0,9	1,3	0,9	9,6	6,4	11,2	11,5	14,3	14,9	18,4	20,4	43,9	45,0
Dania	0,3	0,2	1,0	0,7	20,4	10,1	37,3	26,7	28,2	30,9	11,6	24,2	1,2	7,2
Estonia	1,1	2,0	3,4	3,3	5,7	8,7	5,7	10,0	25,3	14,7	28,9	24,0	29,9	37,3
Finlandia	0,5	0,6	0,6	0,6	9,0	5,3	38,2	21,9	38,5	43,0	12,4	25,4	0,8	3,2
Francja	0,6	0,6	1,7	1,3	11,6	8,8	20,0	17,2	27,4	25,1	30,9	35,1	7,8	11,9
Grecja	.	8,2	.	9,8	.	26,2	.	21,3	.	16,4	.	14,8	.	3,3
Hiszpania	5,3	8,9	10,5	4,8	29,8	14,4	17,5	22,6	21,1	22,6	12,3	18,5	3,5	8,2
Holandia	0,0	3,0	7,7	6,1	23,1	30,3	38,4	33,3	23,1	18,2	7,7	9,1	0,0	0,0
Irlandia	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	8,5	25,0	23,4	24,9	34,0	18,8	27,7	6,3	6,4
Litwa	4,2	7,8	3,3	10,0	8,4	15,2	14,0	13,2	24,3	16,4	27,6	19,5	18,2	17,9
Luksemburg
Łotwa	7,0	2,8	5,6	5,1	9,9	11,8	11,3	12,4	18,3	16,3	23,9	20,8	24,0	30,8
Malta
Niemcy	2,6	1,5	8,0	5,4	31,6	24,4	26,0	25,7	16,6	20,5	9,0	13,5	6,2	9,0
Polska**	13,2	6,6	16,3	16,3	38,5	37,0	16,6	20,2	7,4	10,5	4,0	5,7	4,0	3,7
Portugalia
Rumunia	45,8	8,6	8,5	9,4	6,6	15,0	2,8	9,2	2,4	8,5	5,7	12,5	28,2	36,8
Słowacja	2,4	3,1	2,4	5,6	4,7	10,3	4,7	7,2	8,2	8,7	15,3	16,4	62,3	48,7
Słowenia	31,4	19,3	40,6	28,1	22,1	32,3	3,5	12,3	1,2	5,3	0,0	1,8	1,2	0,9
Szwecja	1,1	1,1	1,8	1,3	18,1	9,6	32,1	23,0	29,4	31,4	14,8	25,0	2,7	8,6
Węgry	14,1	6,6	8,5	7,2	11,3	15,6	10,7	15,1	11,9	16,0	14,7	17,6	28,8	21,9
Wielka Brytania	0,3	.	0,3	.	2,9	.	10,7	.	24,8	.	39,2	.	21,8	.
Włochy	17,5	10,6	32,5	15,4	30,0	26,1	7,5	18,9	5,0	14,2	7,5	10,6	0,0	4,2
UE - 27	4,3	3,3	6,8	7,3	23,4	20,7	21,7	19,6	19,3	19,0	16,5	18,6	8,0	11,5
UE - 15	1,6	1,2	4,5	3,2	21,0	15,0	23,9	20,8	22,5	24,1	19,3	24,9	7,2	10,8
UE - 12	13,1	6,5	14,0	13,6	31,5	29,6	14,9	17,4	8,8	11,2	7,0	9,1	10,7	12,6

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 55. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z uprawą rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy rzepaku w ha													
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-0,4	95,7	-0,1	63,0	-0,2	72,6	-1,0	71,5	0,1	104,9	0,6	152,4	0,3	212,0	0,0	175,0
Belgia*	0,8	237,9	0,0	400,0	0,1	300,0	0,2	240,0	0,2	215,8	0,2	266,7	0,1	200,0	0,0	100,0
Bułgaria	1,7	877,3	0,0	250,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	900,0	0,1	0,0	0,2	1 800,0	1,2	843,8
Cypr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	0,5	113,5	-0,0	80,0	-0,0	80,0	-0,1	75,7	0,1	116,3	0,1	118,2	0,2	125,4	0,3	116,0
Dania	-1,1	88,7	-0,0	66,7	-0,0	66,7	-1,1	44,2	-1,3	63,7	-0,1	97,0	0,9	185,2	0,5	545,5
Estonia	0,6	171,3	0,0	300,0	0,0	166,7	0,1	260,0	0,1	300,0	0,0	100,0	0,1	144,0	0,3	215,4
Finlandia	3,4	154,3	0,0	200,0	0,0	150,0	-0,1	91,1	-0,3	88,2	1,7	171,8	1,7	315,6	0,3	620,0
Francja	7,2	110,9	0,0	100,0	-0,2	84,7	-1,2	84,5	-0,6	95,2	0,3	101,8	5,3	126,0	3,6	170,0
Grecja	0,6	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Hiszpania	0,9	256,1	0,1	433,3	0,0	116,7	0,0	123,5	0,2	330,0	0,2	275,0	0,2	385,7	0,1	600,0
Holandia	0,2	253,8	0,0	0,0	0,0	200,0	0,1	333,3	0,1	220,0	0,0	200,0	0,0	300,0	0,0	0,0
Irlandia	0,3	293,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	0,1	275,0	0,1	400,0	0,1	433,3	0,0	300,0
Litwa	4,9	328,0	0,5	611,1	0,6	1 000,0	0,9	594,4	0,6	310,0	0,6	221,2	0,8	230,5	0,9	323,1
Luksemburg																
Łotwa	1,1	250,7	0,0	100,0	0,1	225,0	0,1	300,0	0,1	275,0	0,2	223,1	0,2	217,6	0,4	323,5
Malta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	-11,8	84,3	-1,0	47,7	-2,6	56,4	-8,3	65,2	-3,2	83,5	0,5	104,0	1,8	126,6	1,0	121,5
Polska**	41,5	196,5	-0,1	97,7	6,8	196,2	14,7	189,3	9,9	238,9	5,7	277,4	3,1	279,7	1,4	182,7
Portugalia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rumunia	8,4	500,0	-0,1	93,8	0,8	550,0	1,4	1 128,6	0,9	1 616,7	0,9	1 800,0	1,2	1 100,0	3,3	646,7
Słowacja	1,1	228,2	0,0	300,0	0,1	550,0	0,2	500,0	0,1	350,0	0,1	242,9	0,2	246,2	0,4	179,2
Słowenia	0,3	132,6	-0,1	81,5	-0,0	91,4	0,2	194,7	0,1	466,7	0,1	600,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Szwecja	1,1	123,9	0,0	120,0	-0,0	87,5	-0,3	65,9	-0,2	89,0	0,4	132,3	0,7	209,0	0,4	400,0
Węgry	7,0	495,5	0,3	232,0	0,5	426,7	1,2	690,0	1,1	700,0	1,2	671,4	1,3	596,2	1,4	380,4
Wielka Brytania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Włochy	3,2	923,1	0,3	542,9	0,4	430,8	0,8	783,3	0,7	2 266,7	0,5	2 550,0	0,4	1 266,7	0,2	0,0
UE - 27	71,4	129,4	0,1	100,5	6,4	139,3	8,2	114,5	8,7	116,5	12,8	127,3	18,6	146,6	16,6	185,3
UE - 15	4,2	102,3	-0,6	80,0	-2,4	71,3	-10,6	73,0	-4,5	89,8	3,9	109,4	11,4	131,6	7,1	152,5
UE - 12	67,1	219,1	0,6	108,5	8,9	212,0	18,8	206,0	13,2	258,5	8,9	278,8	7,2	282,3	9,6	258,2

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

obserwowany w krajach UE-12, przy czym w stosunku do 2003 roku, gospodarstw uprawiających rzepak na powierzchni większej niż jeden hektar przybyło w każdym przypadku ponad dwukrotnie. W UE-15 tendencje wzrostowe zauważalne są jedynie w grupach powyżej 10 ha, a skala zmian jest znacznie mniejsza niż w nowych krajach członkowskich. W Polsce, w badanym okresie liczba producentów rzepaku niemal się podwoiła, przy czym wzrost zanotowany został we wszystkich grupach, poza najmniejszą – do 1 ha.

W Unii Europejskiej rzepak produkowany jest w większości na relatywnie dużych plantacjach (aneks – tab. 18, tab. 56), co w pewien sposób wynika z jego agrotechniki, gdzie potrzeba intensywnej ochrony i nawożenia, a także zbiór maszynowy wymusza duże techniczne uzbrojenie pracy, co z kolei skłania do obsiewania większych arealów. W krajach UE-15 w 2010 roku niemal połowa powierzchni uprawy rzepaku zlokalizowana była w grupie powyżej 50 ha, a w przypadku nowych państw członkowskich było to niemal 75%. Jest to więc jeden z nielicznych przypadków, gdzie korzystniejszą strukturę posiadają państwa UE-12, i co równie interesujące, dotyczy to uprawy, która w znacznej mierze (głównie w zakresie jej funkcji w produkcji biopaliw) zyskuje na znaczeniu w europejskim rolnictwie. Stan ten może być spowodowany z jednej strony poszukiwaniem przez rolników z nowych krajów członkowskich alternatywnych rozwiązań w warunkach pogarszającej się pozycji konkurencyjnej na innych rynkach (np. produkcja mleka, trzody chlewnej, buraków cukrowych), ale również ogólnie większą innowacyjnością podmiotów, które stosunkowo niedawno znalazły się w nowych uwarunkowaniach ekonomicznych i politycznych. Tak znaczący udział dużych plantacji w strukturze w krajach UE-12 wskazuje ponadto, że działania dostosowawcze podejmowane są przede wszystkim przez podmioty większe, w sposób szczególny zainteresowane wzmocnieniem swoich możliwości konkurencyjnych na ogólnoeuropejskim rynku. Polska, szczególnie na tle ogółu krajów „dwunastki” posiada nieco mniej korzystną strukturę. Wprawdzie także niewielkie znaczenie mają plantacje małe – do 1 ha, to jednak udział podmiotów uprawiających rzepak na areale przekraczającym 50 ha jest znacznie mniejszy niż w przypadku ogółu UE-12. Prawie cała powierzchnia uprawy znajduje się w grupach pośrednich, od 2 do 49,9 ha (niemal 50%) oraz w grupie największej (ponad 48%).

Tabela 56. Udział powierzchni uprawy rzepaku w gospodarstwach rolnych z uprawą rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Skala uprawy rzepaku w ha													
	do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,4	0,2	2,9	1,7	25,6	14,9	31,4	27,4	21,6	29,0	9,5	17,5	8,6	9,3
Belgia *	0,2	0,2	0,9	1,2	11,4	11,0	26,8	23,6	25,3	30,4	22,3	25,1	13,1	8,5
Bułgaria	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,2	0,0	0,4	1,9	1,6	97,6	97,7
Cypr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,3	1,1	0,9	2,7	2,3	7,2	6,6	88,5	89,9
Dania	0,0	0,0	0,1	0,1	6,5	1,9	23,2	9,8	34,0	21,9	28,6	36,7	7,6	29,6
Estonia	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,8	1,1	6,5	3,2	16,1	11,7	76,2	83,5
Finlandia	0,0	0,0	0,1	0,1	2,9	1,2	23,9	10,3	42,1	35,9	27,0	40,9	4,0	11,6
Francja	0,0	0,0	0,2	0,1	2,5	1,6	8,4	6,0	20,2	15,9	44,5	43,9	24,2	32,5
Grecja	.	0,6	.	1,9	.	8,3	.	12,7	.	15,8	.	33,3	.	27,4
Hiszpania	0,3	0,2	1,0	0,6	12,3	3,9	9,5	13,1	32,1	23,1	25,5	30,8	19,3	28,3
Holandia	0,0	0,4	1,1	1,2	9,5	14,7	33,7	29,1	34,7	29,5	21,1	25,1	0,0	0,0
Irlandia	0,0	0,0	0,0	0,0	5,8	1,6	10,5	9,7	21,8	25,3	37,4	38,4	24,5	25,0
Litwa	0,0	0,1	0,1	0,4	0,8	1,3	3,2	2,6	10,2	6,3	24,8	16,6	60,9	72,7
Luksemburg
Łotwa	0,1	0,0	0,2	0,1	0,8	0,6	2,0	1,4	6,3	3,7	18,8	10,4	71,8	83,8
Malta
Niemcy	0,1	0,0	0,7	0,4	6,3	3,6	10,7	7,9	13,2	12,3	15,5	17,4	53,5	58,4
Polska **	0,3	0,4	2,1	2,1	11,0	10,3	10,2	12,0	9,1	12,3	11,3	14,8	56,0	48,1
Portugalia
Rumunia	0,4	0,1	0,2	0,2	0,4	0,6	0,4	0,9	0,5	1,6	3,4	4,9	94,7	91,7
Słowacja	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,5	0,6	1,4	1,3	5,4	5,1	92,3	92,5
Słowenia	6,0	2,1	16,5	7,5	16,5	17,5	7,1	13,6	4,1	12,1	0,0	7,7	49,8	39,5
Szwecja	0,1	0,0	0,2	0,1	5,1	1,8	18,1	8,8	31,3	22,4	31,3	35,3	13,9	31,6
Węgry	0,1	0,1	0,3	0,3	1,0	1,7	2,0	3,3	3,8	6,0	9,5	13,0	83,3	75,6
Wielka Brytania	0,0	.	0,0	.	0,3	.	2,3	.	10,3	.	34,7	.	52,4	.
Włochy	3,5	0,9	10,6	3,0	20,6	10,6	14,2	15,4	11,3	19,6	39,8	26,2	0,0	24,3
UE - 27	0,1	0,1	0,5	0,5	4,4	2,9	8,6	5,9	14,3	11,0	24,8	22,1	47,3	57,5
UE - 15	0,1	0,0	0,4	0,2	4,2	2,4	9,7	6,8	17,0	14,7	29,5	30,9	39,1	45,0
UE - 12	0,2	0,2	1,0	0,8	5,1	3,7	5,1	4,7	6,0	5,8	10,5	10,1	72,1	74,7

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Wspomniane uwarunkowania, sprzyjające uprawie rzepaku przyczyniły się ostatecznie do znacznego wzrostu powierzchni uprawy we wszystkich państwach UE, przy czym w wielu przypadkach przyrost był kilku lub nawet kilkunastokrotny (tab. 57, rys.13). Szczególnie dynamiczne zmiany zaszły w państwach UE-12, gdzie areał wzrósł niemal trzykrotnie, a w każdej z grup obszarowych obserwowany był przyrost co najmniej dwukrotny (w grupie powyżej 50 ha powierzchnia wzrosła ponad trzy razy). W krajach UE-15 skala zmian była znacznie mniejsza (przyrost tylko o nieco ponad 30%), a tendencje wzrostowe zauważalne były tylko w większych grupach obszarowych – powyżej 10 ha. W każdym natomiast europejskim państwie wzrosła średnia powierzchnia uprawy (poza Belgią, gdzie pozostała na niemal tym samym poziomie), i co równie symptomatyczne, przeciętny areał uprawy w 2010 roku był większy w państwach UE-12 niż w UE-15. Znaczące zmiany zaszły też w Polsce, jednakże na tle ogółu nowych państw członkowskich, skala przemian była nieco mniejsza. Przede wszystkim mniejszy był ogólny wzrost powierzchni (podwojenie areálu w Polsce do niemal potrojenia w UE-12). Zwiększenie areálu nastąpiło w każdej z grup obszarowych, jednakże inaczej niż pozostałych nowych państwach członkowskich, najmniejsza skala zmian zaszła w grupie największej (jedyna, gdzie przyrost był mniej niż dwukrotny). Dlatego też wzrost średniej powierzchni uprawy w Polsce był relatywnie mniejszy niż w większości pozostałych krajów, a sam przeciętny areał uprawy w 2010 roku był na poziomie około połowy tej, jaką uzyskał ogół państw UE oraz nowych krajów członkowskich.

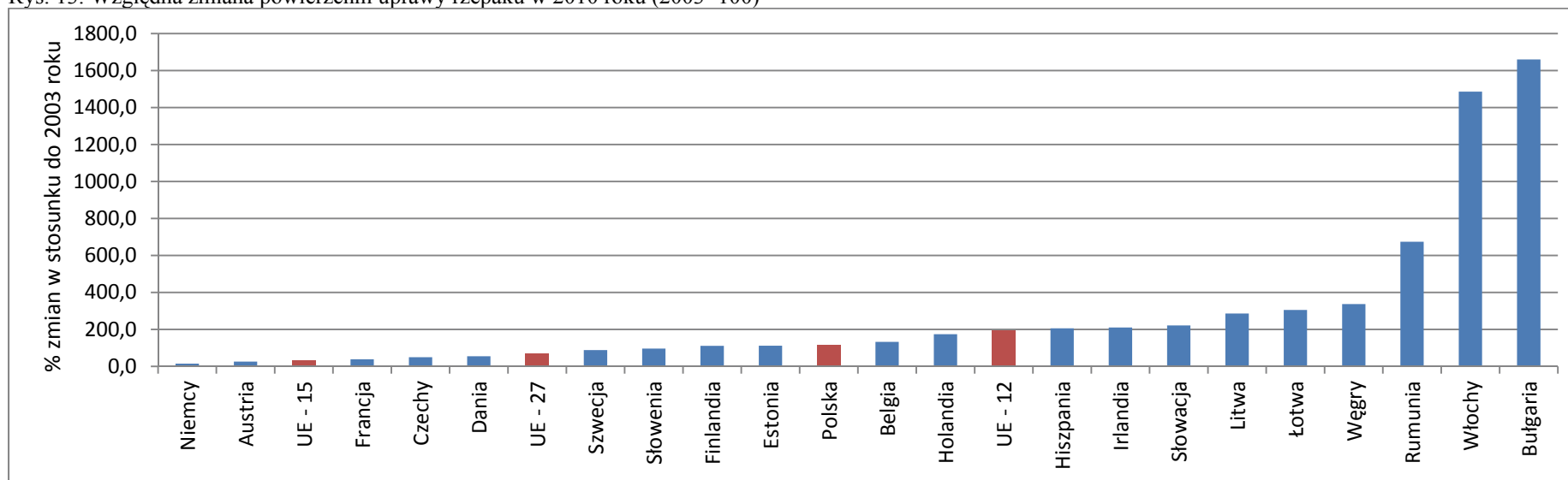
Tabela 57. Zmiana powierzchni uprawy rzepaku w gospodarstwach rolnych z uprawą rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy rzepaku w ha														Średnia powierzchnia uprawy [ha]				
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej		2003	2010	zmiana		
	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	ha	2003 =100					
Austria	11,0	125,7	-0,1	55,6	-0,3	73,6	-2,9	73,2	1,3	109,8	6,4	168,6	5,3	230,6	1,4	136,6	5,1	6,7	1,6	131,3	
Belgia*	6,2	232,6	0,0	200,0	0,1	325,0	0,7	224,5	1,3	204,8	2,1	278,8	1,7	262,5	0,3	150,8	8,0	7,9	-0,2	97,8	
Bułgaria	210,5	1760,2	0,0	200,0	0,1		0,2		0,4	920,0	0,9		3,2	1445,8	205,8	1775,5	57,6	115,6	58,0	200,6	
Cypr
Czechy	122,2	149,8	0,0	200,0	0,0	85,7	-0,3	78,8	0,6	122,9	1,7	124,8	6,6	137,1	113,6	152,4	63,8	84,1	20,4	132,0	
Dania	58,5	155,0	0,0	50,0	0,0	69,2	-3,8	45,4	-8,5	65,6	-0,1	99,8	30,0	198,7	40,9	605,7	11,4	19,9	8,5	174,7	
Estonia	51,9	211,9	0,0	100,0	0,0	120,0	0,3	307,1	0,8	314,3	0,1	104,6	4,1	154,6	46,6	232,0	53,3	65,9	12,6	123,7	
Finlandia	83,1	210,8	0,0	200,0	0,0	166,7	-0,2	88,8	-1,7	90,5	25,4	180,2	44,4	318,8	15,3	612,8	12,1	16,6	4,4	136,6	
Francja	404,1	138,1	0,0	92,6	-0,2	86,0	-3,4	87,1	-1,2	98,6	18,3	108,5	170,2	136,0	220,5		16,1	20,1	4,0	124,5	
Grecja	4,8		0,0		0,1		0,4		0,6		0,8		1,6		1,3			7,9	7,9		
Hiszpania	11,9	305,7	0,0	150,0	0,0	166,7	0,0	95,8	1,8	418,2	2,2	220,0	4,0	368,7	3,9		10,1	12,1	2,0	119,4	
Holandia	1,7	274,0	0,0		0,0	300,0	0,3	411,1	0,4	228,1	0,4	224,2	0,4	315,0			7,4	8,0	0,6	107,9	
Irlandia	5,4	310,5					0,0	86,7	0,5	285,2	1,5	358,9	2,1	318,8	1,4	315,9	16,1	17,0	0,9	105,7	
Litwa	190,1	385,5	0,3	1000,0	0,9	1088,9	2,8	607,1	4,6	318,5	9,3	237,0	26,0	257,7	146,2	461,0	31,1	36,6	5,4	117,5	
Luksemburg
Łotwa	84,7	404,9	0,0	150,0	0,1	260,0	0,5	309,1	1,0	283,6	2,4	236,2	6,5	223,9	74,3	471,8	39,1	63,2	24,1	161,5	
Malta
Niemcy	189,3	114,9	-0,7	45,7	-3,9	57,3	-26,5	66,6	-21,4	84,3	11,0	106,6	56,3	128,5	174,4		16,9	23,1	6,2	136,3	
Polska**	506,5	215,4	2,1	256,3	10,2	210,4	49,2	202,0	68,7	253,1	76,9	293,3	90,5	282,1	208,9	185,0	10,2	11,2	1,0	109,6	
Portugalia
Rumunia	516,0	774,2	0,1	130,3	0,9	622,2	3,4	1165,6	5,0	1813,8	8,9	2444,7	26,6	1136,2			36,3	56,2	19,9	154,8	
Słowacja	115,9	321,1	0,0	300,0	0,1	500,0	0,5	428,6	0,7	391,7	1,4	284,2	5,7	302,1	107,5	322,0	61,7	86,8	25,1	140,7	
Słowenia	2,6	196,3	-0,1	68,8	0,0	90,9	0,5	211,4	0,5	378,9	0,5	581,8	0,4		0,8		3,1	4,6	1,5	148,1	
Szwecja	51,6	188,1	0,0	100,0	0,0	91,7	-1,0	66,9	-0,9	91,6	6,3	134,4	20,5	211,1	26,8	429,2	13,0	19,7	6,7	151,8	
Węgry	187,0	436,7	0,2	383,3	0,6	450,0	3,5	705,3	6,9	734,9	12,5	688,7	26,3	597,3	137,0	396,4	31,2	27,5	-3,7	88,1	
W. Brytania
Włochy	24,4	1586,0	0,2	480,0	0,6	513,3	2,5	955,2	3,8	2005,0	4,9	3181,3	6,3	1217,9	6,3	0,0	4,2	7,2	3,0	171,8	
UE - 27	2949,3	170,4	2,1	154,0	9,3	140,6	26,2	114,3	61,6	117,1	184,3	130,8	538,1	151,8	2127,8	207,5	17,3	22,7	5,5	131,7	
UE - 15	961,9	130,4	-0,6	71,1	-3,6	71,9	-34,3	74,0	-27,6	91,0	69,7	113,0	342,2	136,7	616,2	149,7	17,0	21,7	4,7	127,5	
UE - 12	1987,4	293,9	2,7	233,2	12,9	224,9	60,6	216,9	89,2	269,9	114,7	286,6	195,9	282,3	1511,6	304,5	18,2	24,4	6,2	134,2	

* W kolumnie 2010 i 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. **W kolumnie 2003 i 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Rys. 13. Względna zmiana powierzchni uprawy rzepaku w 2010 roku (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 57.

1.3.2.5. Warzywa

Warzywa stanowią ważny, lecz nie podstawowy element diety, stąd też z punktu widzenia rynkowego nie stanowią upraw o podstawowym znaczeniu dla rozwoju rolnictwa. Ich znaczenie wzrasta jednak szczególnie w społecznościach o wysokich dochodach, gdzie po zapewnieniu podstawowych potrzeb żywnościowych, coraz większą rolę odgrywają cechy jakościowe pożywienia, które mogą zostać poprawione między innymi poprzez spożywanie warzyw. Z punktu widzenia organizacji produkcji, pomimo wzrostu poziomu mechanizacji, warzywa nadal są uprawami relatywnie pracochłonnymi, przez co w sposób szczególnie predystynowane są dla gospodarstw mniejszych, mniej zasobnych w kapitał (dotyczy to przede wszystkim produkcji polowej, gdyż produkcja pod osłonami jest wysoce kapitałochłonna), lecz dysponujących odpowiednimi zasobami pracy. Należy przy tym zaznaczyć, że przemiany w zakresie uprawy warzyw dokonują się w krajach UE głównie pod wpływem czynników ekonomiczno-rynkowych, gdyż ten kierunek produkcji zalicza się do jednego z najslabiej objętych regulacjami WPR.

Ze względu na swoją specyfikę większość producentów z terenu Unii Europejskiej uprawia je na relatywnie niewielkich powierzchniach (tab. 58, aneks – tab. 19), co widoczne jest przede wszystkim w krajach UE-12, gdzie w 2010 roku ponad 40% gospodarstw uprawiało warzywa na powierzchni nieprzekraczającej 0,1 ha, a niemal trzy czwarte producentów posiadało plantacje mniejsze niż jeden hektar. W krajach „piętnastki” natomiast, większy jest udział podmiotów posiadających większe powierzchniowo uprawy, z których jednak zdecydowana większość nie przekracza 5 ha. Występujące różnice pomiędzy nowymi i starymi państwami członkowskimi tłumaczyć można zróżnicowaniem w zakresie relacji między czynnikiem praca (większe znaczenie w UE-12) i kapitał (większe zasoby w UE-15), na co dodatkowo wskazuje większy odsetek w krajach UE-15 gospodarstw uprawiających warzywa bez posiadania użytków rolnych, a więc pod osłonami. Polska w porównaniu do pozostałych nowych krajów członkowskich posiada stosunkowo dobrą strukturę gospodarstw warzywnych. Przede wszystkim w 2010 roku, relatywnie niewielki był odsetek podmiotów posiadających mniej niż 0,1 ha upraw warzyw. Poza tym ponad 27% polskich producentów znajdowało się w grupach skali upraw warzyw powyżej 1 ha, podczas gdy w krajach UE-12 było to nieco ponad 10%.

Tabela 58. Struktura gospodarstw rolnych z uprawą warzyw według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Skala uprawy warzyw w ha																		
	0 ha		do 0,1 ha		0,1-0,2 ha		0,2-0,3 ha		0,3-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5 ha i więcej		
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	
Austria	8,4	9,1	20,2	20,0	11,1	8,1	5,7	4,8	6,2	6,2	9,6	8,3	9,4	9,1	13,1	14,2	16,3	20,2	
Belgia*	12,8	13,6	2,9	3,0	3,7	3,3	2,8	2,8	4,2	3,5	6,9	6,0	11,2	9,9	22,8	22,8	32,7	35,1	
Bułgaria*	1,7	4,6	71,0	58,3	14,6	17,6	4,1	5,8	3,5	4,8	2,9	3,8	1,3	3,0	0,6	1,6	0,3	0,5	
Cypr	4,8	5,0	33,9	33,5	15,2	16,8	8,7	8,8	8,1	8,5	10,6	10,3	8,3	7,5	7,5	6,3	2,9	3,3	
Czechy	13,3	0,0	32,0	7,5	10,7	4,3	5,3	6,5	5,7	9,7	7,3	14,0	7,7	15,1	8,0	18,3	10,0	24,6	
Dania*	7,2	6,9	0,0	0,7	3,3	4,8	5,3	6,2	8,6	9,0	11,8	12,4	13,8	14,5	14,5	15,2	35,5	30,3	
Estonia	4,8	2,7	18,6	28,2	23,8	22,5	15,5	11,1	8,5	14,1	12,7	9,9	9,0	6,1	5,1	3,1	2,0	2,3	
Finlandia	13,8	15,1	18,3	18,9	8,8	8,0	5,9	4,9	6,7	6,1	12,2	10,2	10,7	10,0	12,9	12,9	10,7	13,9	
Francja	4,9	6,4	3,8	4,7	4,6	6,8	4,9	6,7	7,7	8,2	14,3	13,5	13,7	13,2	15,5	14,8	30,6	25,7	
Grecja*	9,2	11,6	5,0	6,8	14,8	16,2	13,2	10,6	12,7	9,9	15,2	14,4	14,7	15,2	12,0	11,4	3,2	3,9	
Hiszpania	13,2	16,5	28,0	41,3	14,3	8,1	9,1	6,4	6,6	4,1	9,9	5,9	7,3	5,2	5,8	5,6	5,8	6,9	
Holandia	18,7	16,1	0,9	0,8	1,3	1,0	1,5	1,1	2,2	1,8	4,1	3,0	7,2	5,4	21,8	19,8	42,3	51,0	
Irlandia	0,0	9,8	16,2	8,5	8,5	8,5	6,8	7,3	11,1	8,5	12,8	7,3	12,0	9,8	17,1	11,0	15,5	29,3	
Litwa	0,1	1,3	79,4	76,4	14,0	18,8	3,2	1,7	1,9	0,9	0,8	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	
Luksemburg
Łotwa	0,2	1,3	0,0	16,9	81,2	31,9	9,7	13,0	4,1	14,4	2,4	10,0	1,3	6,0	0,7	4,0	0,4	2,5	
Malta	0,9	2,5	19,9	5,0	25,8	10,1	13,1	18,1	16,0	24,4	13,0	20,6	7,4	12,6	3,7	5,9	0,2	0,8	
Niemcy	3,2	3,1	15,7	16,0	7,7	6,7	5,0	4,1	6,1	5,4	11,8	10,4	11,8	11,1	14,5	14,9	24,2	28,3	
Polska**	1,9	4,7	54,4	15,4	19,3	16,2	7,2	10,0	5,4	11,6	5,3	14,6	3,6	12,7	2,2	10,2	0,7	4,6	
Portugalia	2,9	4,7	25,3	22,8	19,4	17,8	11,7	11,8	11,0	10,3	13,0	12,4	7,1	8,3	6,3	6,0	3,3	5,9	
Rumunia*	2,0	2,0	63,9	39,2	18,2	23,1	6,6	10,4	3,6	9,1	3,5	8,3	1,6	4,7	0,4	2,5	0,2	0,7	
Słowacja	7,8	8,6	49,7	17,2	15,5	12,6	5,4	6,0	4,4	6,0	3,9	10,6	3,7	8,6	3,4	13,2	6,2	17,2	
Słowenia	69,0	7,8	10,2	24,0	3,2	12,4	1,9	7,0	2,9	9,3	6,1	14,7	3,2	12,4	2,4	8,5	1,1	3,9	
Szwecja	21,5	9,3	2,8	4,4	6,6	10,5	8,3	6,5	7,7	4,8	8,0	8,1	7,2	7,3	9,1	10,1	28,8	39,0	
Węgry	16,6	19,6	18,3	20,8	12,9	16,2	7,6	7,4	7,7	6,4	11,4	8,1	10,7	8,6	8,8	7,7	6,0	5,2	
Wielka Brytania*	13,8	13,0	1,3	5,8	7,0	5,1	6,3	3,0	5,2	4,2	7,4	9,0	7,3	8,7	12,4	12,6	39,3	38,6	
Włochy	6,3	11,2	9,0	7,1	20,3	10,7	11,4	9,5	15,1	11,9	13,1	14,5	10,5	12,6	8,8	11,9	5,5	10,6	
UE - 27	3,8	6,0	48,4	33,9	18,5	17,1	7,1	8,3	5,7	7,9	5,9	8,8	4,3	7,0	3,4	5,9	2,9	5,1	
UE - 15	8,9	11,7	15,3	17,5	14,9	10,2	9,6	7,9	10,2	8,0	11,9	11,0	9,9	10,3	9,4	10,6	9,9	12,8	
UE - 12	2,1	3,3	59,3	41,5	19,7	20,4	6,3	8,5	4,2	7,9	4,0	7,8	2,4	5,4	1,4	3,7	0,6	1,5	

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

W latach 2003 – 2010 liczba gospodarstw uprawiających warzywa zmalała w niemal każdym kraju UE (tab. 59), z tym tylko, że skala zmian była większa w państwach UE-12, gdzie pozostało mniej niż połowa podmiotów (na Łotwie tylko nieco ponad 10%). Największe ubytki zanotowane zostały przy tym w grupach najmniejszych, do 0,1 ha oraz 0,1-0,2 ha, przede wszystkim w nowych krajach członkowskich, gdzie jednocześnie, w grupach od 1 do 5 ha zostały zanotowane jedyne przyrosty liczby gospodarstw. Oznacza to, że w nowych uwarunkowaniach rynkowych, w nowoprzyjętych krajach zachodzą procesy koncentracji. W państwach UE-15 skala zmian jest zdecydowanie mniejsza, gdyż jedynie w grupach obszarowych upraw od 0,1 do 0,5 ha nastąpił znaczny spadek liczby podmiotów. Relatywnie niewielkie przemiany zaszły też w liczebności gospodarstw produkujących warzywa bez wykorzystania użytków rolnych (uprawy pod osłonami), co należy wiązać z tym, że w warunkach znacznego zaangażowania kapitału wyższe koszty wejścia na rynek i wyjścia z niego nie sprzyjają wysokiej dynamice. Znaczne zmiany liczby podmiotów zaszły też w Polsce, gdzie w stosunku do 2002 roku pozostało niecałe 20%. Szczególnie duży ubytek zanotowany został w grupach o najmniejszej skali upraw, na co wpływ mógł mieć spadek opłacalności produkcji na samozaopatrzenie. Poza tym także w Polsce można zaobserwować proces koncentracji, gdyż jedynie w grupie skali upraw powyżej 5 ha nastąpił wzrost liczby podmiotów. Pomimo znacznego zróżnicowania gospodarstw produkujących warzywa, większość powierzchni uprawy skoncentrowana jest w podmiotach posiadających plantacje powyżej 5 ha (tab. 60). Dotyczy to przede wszystkim państw UE-15, gdzie ponad 75% areалу zajmowane jest przez gospodarstwa o największej skali upraw. W nowych krajach członkowskich struktura powierzchniowa jest bardziej rozdrobniona, gdyż relatywnie duży jest odsetek gruntów w grupach obszarowych upraw od 0,5 do 5 ha (w 2010 roku ponad 40%). Pod tym względem sytuacja w Polsce zbliżona jest do średniej dla ogółu krajów UE-12, z tym tylko, że nieco mniejszy jest odsetek w grupach o skali upraw do 1 ha, większy natomiast w grupach obszarowych od 2 do ponad 5 ha.

Tabela 59. Zmiana liczby gospodarstw rolnych z uprawą warzyw według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy warzyw w ha																	
			0 ha		do 0,1 ha		0,1-0,2 ha		0,2-0,3 ha		0,3-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5 ha i więcej	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-0,3	92,1	0,0	100,0	-0,1	89,2	-0,2	66,7	-0,1	78,3	-0,0	92,0	-0,1	79,5	-0,0	89,5	0,0	100,0	0,1	113,6
Belgia*	-1,5	83,1	-0,1	87,7	-0,0	84,6	-0,1	72,7	-0,0	84,0	-0,1	70,3	-0,2	72,1	-0,3	73,0	-0,4	82,8	-0,3	89,3
Bułgaria*	-100,7	46,4	0,8	123,5	-82,8	38,1	-12,1	56,0	-2,7	65,3	-2,4	63,7	-2,1	61,3	0,2	109,7	0,4	133,0	-0,0	97,9
Cypr	-1,2	76,2	-0,1	80,0	-0,4	75,1	-0,1	84,8	-0,1	77,8	-0,1	81,0	-0,1	74,5	-0,1	69,8	-0,1	64,1	-0,0	86,7
Czechy	-2,1	30,6	-0,4	0,0	-0,9	7,3	-0,3	12,5	-0,1	37,5	-0,1	52,9	-0,1	59,1	-0,1	60,9	-0,1	70,8	-0,1	76,7
Dania*	-0,1	94,1	-0,0	90,9	0,0		0,0	140,0	0,0	112,5	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0	-0,1	81,5
Estonia	-0,9	74,0	-0,1	41,2	0,1	112,1	-0,3	69,4	-0,3	52,7	0,1	123,3	-0,2	57,8	-0,2	50,0	-0,1	44,4	-0,0	85,7
Finlandia	-2,4	63,4	-0,3	69,7	-0,4	65,3	-0,2	57,9	-0,2	52,6	-0,2	58,1	-0,4	53,2	-0,3	59,4	-0,3	63,9	-0,1	82,6
Francja	-5,3	88,0	0,3	115,6	0,2	110,8	0,6	130,1	0,4	119,2	-0,2	93,6	-1,1	83,0	-0,9	85,3	-1,1	83,9	-3,6	73,7
Grecja*	-5,1	91,8	0,9	116,0	0,8	125,2	0,1	100,9	-2,2	73,3	-2,3	71,5	-1,2	87,2	-0,4	95,3	-1,0	86,7	0,2	109,9
Hiszpania	-62,6	62,8	-4,8	78,7	-3,7	92,3	-15,5	35,5	-8,5	44,5	-6,8	39,2	-10,5	37,2	-6,8	44,9	-3,8	61,3	-2,5	74,7
Holandia	-2,7	75,3	-0,7	64,6	-0,0	70,0	-0,1	57,1	-0,1	52,9	-0,1	62,5	-0,2	55,6	-0,3	57,0	-0,8	68,0	-0,5	90,4
Irlandia	-0,3	70,9	0,1		-0,1	36,8	-0,0	70,0	-0,0	75,0	-0,1	53,8	-0,1	40,0	-0,1	57,1	-0,1	45,0	0,1	133,3
Litwa	-118,5	50,6	1,4	894,1	-97,8	48,7	-10,8	67,8	-5,7	26,9	-3,4	24,5	-1,4	31,3	-0,4	38,9	-0,3	37,2	-0,1	50,0
Luksemburg																				
Łotwa	-52,6	10,2	-0,0	80,0	1,0		-45,7	4,0	-4,9	13,7	-1,6	35,7	-0,8	43,5	-0,4	46,8	-0,2	58,5	-0,1	68,2
Malta	-2,2	51,9	0,0	150,0	-0,8	13,2	-0,9	20,3	-0,2	71,7	-0,2	79,5	-0,1	83,1	-0,0	88,2	-0,0	82,4	0,0	200,0
Niemcy	-3,9	78,6	-0,1	77,6	-0,6	80,4	-0,5	68,1	-0,3	64,1	-0,4	68,8	-0,7	69,5	-0,6	74,0	-0,5	80,8	-0,4	91,9
Polska**	-567,6	19,8	-7,1	48,2	-363,4	5,6	-113,9	16,7	-37,2	27,3	-21,9	42,6	-16,8	54,9	-7,4	70,7	-1,5	90,7	1,5	131,1
Portugalia	-17,0	59,6	-0,0	97,5	-5,0	53,5	-3,7	54,7	-2,0	60,3	-2,1	55,5	-2,4	56,8	-0,9	69,7	-1,1	57,0	0,1	108,8
Rumunia*	-35,9	92,3	-0,8	91,1	-128,4	56,7	14,3	116,9	14,3	146,8	22,4	232,9	19,0	215,6	12,5	265,6	9,0	553,0	1,9	300,0
Słowacja	-4,4	25,5	-0,3	28,3	-2,7	8,8	-0,7	20,7	-0,2	28,1	-0,2	34,6	-0,1	69,6	-0,1	59,1	0,0	100,0	-0,1	70,3
Słowenia	-2,5	33,9	-2,5	3,8	-0,1	79,5	0,0	133,3	0,0	128,6	0,0	109,1	-0,0	82,6	0,0	133,3	0,0	122,2	0,0	125,0
Szwecja	-1,1	68,6	-0,6	29,5	0,0	110,0	0,0	108,3	-0,1	53,3	-0,2	42,9	-0,1	69,0	-0,1	69,2	-0,1	75,8	-0,1	93,3
Węgry	-3,4	90,3	0,4	106,8	0,2	102,6	0,6	112,9	-0,3	87,4	-0,7	74,6	-1,4	64,5	-1,0	72,5	-0,6	79,7	-0,5	78,7
W. Brytania*	-1,3	87,3	-0,2	82,4	0,4	384,6	-0,3	63,8	-0,4	41,9	-0,2	70,6	0,0	105,5	0,0	104,2	-0,1	88,5	-0,6	85,6
Włochy	-62,5	64,1	1,7	115,1	-7,8	50,4	-23,5	33,8	-9,2	53,7	-12,9	50,5	-6,7	70,8	-4,3	76,8	-2,1	86,4	2,3	123,5
UE - 27	-1 058,3	53,5	-12,7	85,3	-692,4	37,3	-213,1	49,5	-60,0	62,8	-33,3	74,4	-27,5	79,7	-11,9	87,8	-4,9	93,7	-2,7	95,9
UE - 15	-166,2	70,1	-3,9	92,2	-16,4	80,6	-43,2	47,9	-22,6	57,8	-25,4	55,2	-23,4	64,8	-14,8	73,1	-11,3	78,5	-5,3	90,4
UE - 12	-892,1	48,2	-8,8	75,9	-676,0	33,7	-169,8	49,9	-37,4	65,3	-7,9	89,2	-4,1	94,0	3,0	107,0	6,5	127,0	2,6	126,7

* W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 60. Udział powierzchni uprawy warzyw w gospodarstwach rolnych z uprawą warzyw według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Skala uprawy warzyw w ha																		
	0 ha		do 0,1 ha		0,1-0,2 ha		0,2-0,3 ha		0,3-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5 ha i więcej		
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	
Austria	1,0	1,7	0,2	0,2	0,5	0,4	0,4	0,4	0,7	0,7	2,2	1,7	4,2	3,6	13,3	13,0	77,5	78,3	
Belgia*	2,2	2,4	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	1,1	0,9	3,3	2,7	15,5	13,9	77,2	79,5	
Bułgaria*	1,6	3,1	18,1	8,4	10,4	7,4	5,6	4,7	7,8	6,5	11,4	9,0	9,9	13,8	9,9	17,0	25,3	30,1	
Cypr	2,2	3,5	1,4	1,5	2,2	2,3	2,4	2,3	3,6	3,8	8,2	8,3	13,0	12,1	25,6	20,1	41,4	46,1	
Czechy	2,0	0,0	0,3	0,0	0,4	0,0	0,4	0,1	0,5	0,3	1,3	0,9	2,7	2,0	6,2	5,4	86,2	91,3	
Dania*	1,0	0,9	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,5	1,0	1,0	2,6	2,4	6,0	5,9	88,7	89,0	
Estonia	1,5	1,0	0,8	1,5	3,4	3,4	4,6	3,0	4,2	6,4	10,3	7,9	15,3	10,8	18,0	11,8	41,9	54,2	
Finlandia	1,7	1,8	0,4	0,3	0,6	0,4	0,7	0,4	1,3	0,8	4,1	2,4	7,4	4,8	20,2	13,9	63,6	75,2	
Francja	1,2	1,7	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,5	0,6	1,7	1,8	3,3	3,5	8,6	9,2	84,4	82,6	
Grecja*	3,8	5,1	0,2	0,3	1,7	1,8	2,9	2,3	4,7	3,6	9,9	9,1	18,6	18,6	33,6	30,2	24,6	29,0	
Hiszpania	12,9	15,1	1,1	1,1	1,1	0,5	1,3	0,7	1,5	0,7	3,9	1,8	5,9	3,2	10,8	7,9	61,5	69,0	
Holandia	4,9	5,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,4	0,3	1,5	0,9	10,4	7,2	82,6	85,8	
Irlandia	0,0	0,2	0,2	0,0	0,4	0,2	0,4	0,2	1,2	0,6	2,7	1,0	4,3	2,3	14,2	5,5	76,6	90,0	
Litwa	0,4	0,9	34,3	32,3	20,0	27,5	8,4	4,6	7,7	3,8	5,9	4,0	4,4	3,6	5,8	4,6	13,1	18,8	
Luksemburg
Łotwa	0,3	0,4	0,0	0,4	37,5	4,0	9,0	3,4	6,2	6,1	6,6	8,0	7,7	9,7	9,4	14,5	23,3	53,5	
Malta	0,5	1,2	2,8	0,6	7,4	2,3	7,0	6,4	13,5	13,3	19,5	19,7	23,2	23,5	23,3	24,9	2,8	8,1	
Niemcy	0,3	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,3	1,3	0,9	2,7	1,9	7,4	5,8	87,4	90,5	
Polska**	1,5	1,8	7,2	0,6	7,6	1,7	5,3	1,9	6,4	3,5	11,0	8,1	15,1	13,9	21,1	24,6	24,8	43,9	
Portugalia	1,6	1,7	1,1	0,6	2,6	1,3	2,8	1,5	4,2	2,2	9,1	4,6	9,9	6,2	20,2	9,9	48,5	72,0	
Rumunia*	1,6	1,1	12,8	5,1	12,8	7,9	8,6	6,4	7,4	9,1	12,1	14,7	10,7	16,1	6,3	18,5	27,7	21,1	
Słowacja	0,7	0,7	0,7	0,1	0,8	0,2	0,5	0,2	0,7	0,2	1,1	0,8	2,1	1,4	4,9	4,8	88,5	91,6	
Słowenia	9,6	3,0	1,8	1,5	1,8	2,3	1,8	1,5	4,4	3,8	14,0	11,3	14,9	17,3	23,6	25,5	28,1	33,8	
Szwecja	0,6	0,4	0,0	0,0	0,2	0,1	0,3	0,2	0,6	0,2	1,1	0,6	1,9	1,2	5,8	3,7	89,5	93,6	
Węgry	1,2	2,2	0,4	0,6	0,8	1,3	0,8	1,0	1,3	1,4	3,4	3,1	6,0	6,2	11,3	12,7	74,8	71,5	
W. Brytania*	0,5	0,5	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,4	0,5	0,8	0,9	3,1	3,0	94,9	95,0	
Włochy	5,6	7,0	0,3	0,2	1,8	0,6	1,8	0,9	3,9	1,7	6,6	3,8	9,9	6,7	18,8	14,1	51,3	65,0	
UE - 27	3,9	4,5	2,4	1,1	2,8	1,6	2,0	1,4	2,6	2,1	5,0	4,3	7,1	6,7	12,9	12,6	61,3	65,7	
UE - 15	4,8	5,6	0,4	0,3	0,8	0,4	0,9	0,6	1,6	1,0	3,5	2,4	5,7	4,4	12,4	10,2	69,9	75,1	
UE - 12	1,4	1,5	8,3	3,3	8,4	4,7	5,1	3,5	5,5	5,3	9,1	9,5	11,2	12,9	14,4	19,1	36,6	40,2	

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Pomimo zmian liczby producentów, powierzchnia uprawy warzyw w Europie pozostała do roku 2010 na poziomie zbliżonym do tego, jaki był w roku 2003 (tab. 61, rys. 14, aneks – tab. 20). W badanym okresie zaszły jednak zmiany pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi. I tak na przykład Litwa zmniejszyła areal o połowę, podczas gdy Rumunia zwiększyła go ponad dwukrotnie. Nastąpiła też ewolucja struktury powierzchniowej, idąca generalnie w kierunku koncentracji. Zarówno bowiem w nowych jak i starych krajach UE nastąpiło zmniejszenie powierzchni w grupach o najmniejszej skali upraw – do 0,5 ha, z pominięciem jednak powierzchni pod osłonami (grupa 0 ha), gdzie nastąpił wzrost. W krajach UE-12 przyrost powierzchni uprawy warzyw zauważalny jest w grupach o większym obszarze, począwszy od 0,5 ha, podczas gdy w UE-15 relatywnie większy odsetek zauważalny jest jedynie w przypadku upraw powyżej 5 ha. Tendencje koncentracyjne widoczne są także w postaci wzrostu średniej powierzchni uprawy w większości państw, z których część powiększyła przeciętny areal kilkukrotnie. Skala zmian w tym zakresie jest większa w państwach UE-12, gdzie w latach 2003-2010 nastąpiło podwojenie. Pomimo tego jednak średnia powierzchnia upraw warzyw nadal jest wyższa w krajach UE-15. Znaczne zmiany zaszły także w Polsce. Przede wszystkim ubyło niemal 20% gruntów przeznaczonych pod uprawę warzyw, a więc więcej niż przeciętnie w UE-27 oraz UE-12. Radykalnej redukcji uległa powierzchnia zajmowana przez podmioty z grupy o najmniejszej skali upraw (pozostało nieco ponad 6%), a jedyny wzrost powierzchni wystąpił w przypadku plantacji o powierzchni powyżej 5 ha. Wszystkie te zjawiska przyczyniły się do tego, że Polska jest krajem, gdzie w latach 2002-2010 nastąpił największy (ponad czterokrotny) względny wzrost średniej powierzchni uprawy warzyw.

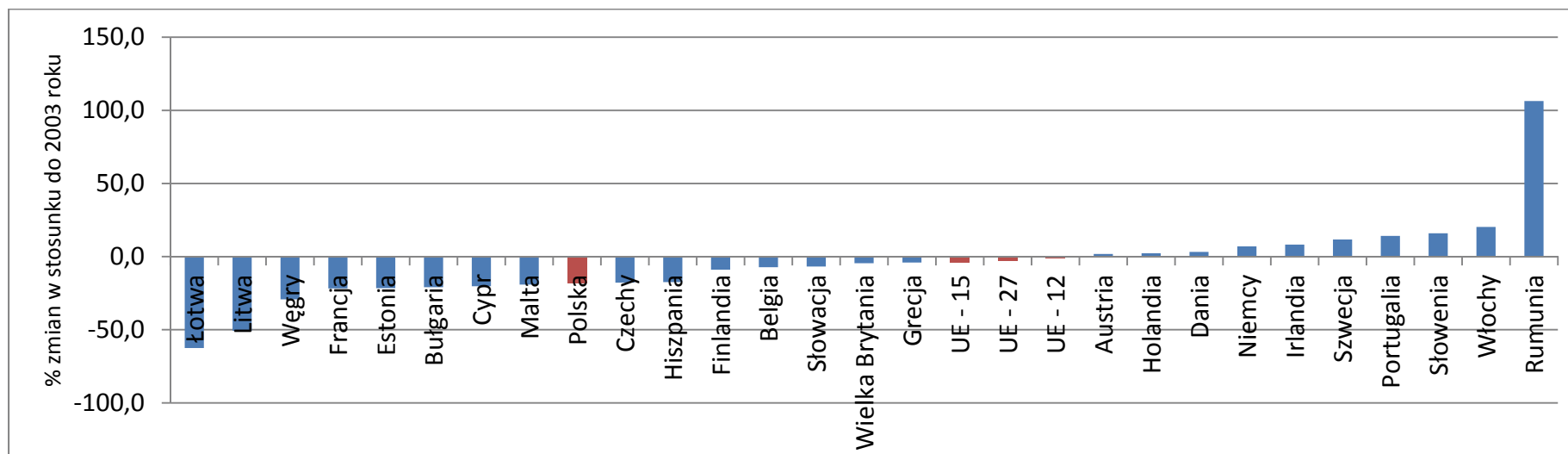
Tabela 61. Zmiana powierzchni uprawy warzyw w gospodarstwach rolnych z uprawą warzyw według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Ogółem		Skala upraw warzyw w ha																Średnia powierzchnia uprawy [ha]					
			0 ha		do 0,1 ha		0,1-0,2 ha		0,2-0,3 ha		0,3-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5 ha i więcej		2003	2010	zmiana	
	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	Tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100	tys. ha	2003=100			ha	2003=100
Austria	0,3	101,8	0,1	171,4	0,0	100,0	0,0	71,4	0,0	83,3	0,0	111,1	-0,1	80,0	-0,1	87,7	0,0	100,0	0,3	103,0	3,4	3,7	0,4	110,6
Belgia*	-3,2	92,8	0,0	99,0	0,0	100,0	0,0	83,3	0,0	87,5	-0,1	70,6	-0,1	77,1	-0,4	76,0	-1,2	83,1	-1,4	95,7	4,9	5,5	0,6	111,6
Bułgaria*	-6,2	79,1	0,3	157,4	-3,4	36,6	-1,4	56,1	-0,6	66,5	-0,8	65,2	-1,3	62,4	0,3	110,9	1,1	135,9	-0,4	94,1	0,2	0,3	0,1	170,3
Cypr	-1,0	79,8	0,0	127,3	0,0	85,7	0,0	81,8	0,0	75,0	0,0	83,3	-0,1	80,5	-0,2	73,8	-0,5	62,5	-0,2	88,9	1,0	1,0	0,0	104,7
Czechy	-2,0	82,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	0,0	50,0	-0,1	57,1	-0,1	60,0	-0,2	71,0	-1,2	87,0	3,7	9,9	6,2	269,0
Dania*	0,4	103,3	0,0	90,9	0,0		0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	125,0	0,0	100,0	0,0	96,4	0,0	101,6	0,4	103,8	7,1	7,7	0,7	109,8
Estonia	-0,6	78,4	0,0	50,0	0,0	150,0	0,0	77,8	-0,1	50,0	0,0	118,2	-0,1	59,3	-0,2	55,0	-0,2	51,1	0,0	100,9	0,7	0,8	0,0	105,9
Finlandia	-1,2	91,1	0,0	100,0	0,0	60,0	0,0	62,5	0,0	55,6	-0,1	58,8	-0,3	53,7	-0,4	58,2	-1,0	62,8	0,6	107,3	2,0	2,9	0,9	143,7
Francja	-57,7	78,3	0,4	113,1	0,0	150,0	0,1	129,0	0,1	117,5	-0,1	95,7	-0,7	84,4	-1,3	84,5	-3,6	84,1	-52,7	76,5	6,0	5,3	-0,7	88,9
Grecja*	-2,6	96,0	0,7	127,8	0,1	140,0	0,0	99,1	-0,5	75,1	-0,8	73,5	-0,8	87,8	-0,5	95,8	-3,0	86,4	2,2	113,8	1,0	1,1	0,0	104,5
Hiszpania	-49,9	82,6	-1,2	96,7	-0,6	79,9	-2,0	36,4	-2,0	43,8	-2,5	40,8	-6,9	38,5	-9,5	44,5	-12,1	60,8	-13,0	92,6	1,7	2,2	0,5	131,4
Holandia	1,8	102,3	0,8	119,3	0,0	100,0	0,0	66,7	0,0	66,7	0,0	72,7	-0,1	60,0	-0,5	58,8	-2,4	70,6	4,2	106,4	7,2	9,8	2,6	135,8
Irlandia	0,4	108,2	0,0		0,0	0,0	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0	50,0	-0,1	38,5	-0,1	57,1	-0,4	42,0	1,0	127,1	4,2	6,3	2,2	152,6
Litwa	-10,7	49,3	0,0	100,0	-3,9	46,4	-1,4	67,7	-1,3	27,1	-1,2	23,9	-0,8	33,9	-0,6	40,2	-0,7	39,3	-0,8	70,4	0,1	0,1	0,0	97,4
Luksemburg																								
Łotwa	-8,0	37,5	0,0	50,0	0,0		-4,6	4,0	-1,0	14,0	-0,5	36,7	-0,5	45,2	-0,5	46,9	-0,5	57,5	-0,4	86,1	0,2	0,8	0,6	366,7
Malta	-0,4	80,8	0,0	200,0	-0,1	16,7	-0,1	25,0	0,0	73,3	-0,1	79,3	-0,1	-	-0,1	-	-0,1	86,0	0,1	233,3	0,5	0,7	0,3	155,9
Niemcy	7,9	107,0	0,1	117,2	0,0	75,0	-0,1	70,0	-0,1	62,5	-0,1	68,9	-0,4	71,1	-0,8	73,1	-1,4	83,1	10,9	111,0	6,2	8,5	2,2	136,1
Polska**	-39,3	81,8	-0,1	97,5	-14,5	6,4	-13,3	18,6	-8,2	28,9	-7,5	45,2	-9,5	60,0	-8,2	74,9	-2,1	95,4	24,1	145,1	0,3	1,3	1,0	412,7
Portugalia	5,8	114,2	0,2	124,6	-0,2	64,4	-0,5	57,0	-0,4	63,4	-0,7	59,6	-1,6	57,8	-1,2	71,1	-3,6	55,9	13,7	169,4	1,0	1,9	0,9	191,7
Rumunia*	86,9	206,4	0,5	134,8	-1,8	82,7	2,9	127,4	3,8	153,9	9,2	252,3	14,9	251,1	18,4	310,1	26,1	608,4	13,0	157,3	0,2	0,4	0,2	223,6
Słowacja	-0,9	93,2	0,0	100,0	-0,1	10,0	-0,1	18,2	-0,1	28,6	-0,1	33,3	-0,1	66,7	-0,1	60,7	-0,1	92,3	-0,4	96,6	2,3	8,3	6,0	366,1
Słowenia	0,2	115,9	-0,1	36,4	0,0	100,0	0,0	150,0	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	93,8	0,1	-	0,1	125,9	0,1	140,6	0,3	1,0	0,7	342,4
Szwecja	2,1	111,7	0,0	72,7	0,0		0,0	100,0	0,0	66,7	-0,1	40,0	-0,1	65,0	-0,1	68,6	-0,3	72,1	2,7	116,6	5,0	8,1	3,1	162,8
Węgry	-23,4	70,8	0,3	125,3	0,0	103,0	0,1	110,4	-0,1	87,9	-0,3	75,0	-1,0	63,6	-1,3	73,0	-1,8	80,0	-19,3	67,8	2,3	1,8	-0,5	78,4
W. Brytania*	-5,8	95,5	0,0	100,0	0,0	300,0	0,0	75,0	-0,1	46,2	0,0	78,9	0,1	115,7	0,1	106,9	-0,3	91,8	-5,5	95,5	13,1	14,4	1,2	109,4
Włochy	50,6	120,3	6,8	148,5	-0,4	51,7	-2,9	36,6	-1,9	57,4	-4,5	53,5	-5,0	69,8	-4,7	80,9	-4,5	90,4	67,7	153,1	1,4	2,7	1,3	187,6
UE - 27	-56,4	96,9	8,3	111,9	-24,9	43,7	-23,4	54,0	-12,5	65,9	-10,2	78,6	-14,6	83,8	-11,9	90,8	-12,8	94,5	45,5	104,1	0,8	1,4	0,6	181,0
UE - 15	-51,1	96,2	7,7	112,2	-1,2	76,9	-5,4	49,8	-5,0	59,8	-9,0	58,1	-16,0	65,6	-19,5	74,3	-33,8	79,5	31,0	103,3	2,4	3,3	0,9	137,1
UE - 12	-4,9	99,0	0,6	109,0	-23,7	39,5	-17,9	55,3	-7,5	69,0	-1,2	95,3	1,5	103,5	7,7	114,5	21,2	131,0	14,4	108,3	0,3	0,6	0,3	205,5

* W kolumnie 2010 i 2003=100 odniesiono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003 i 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Rys. 14. Względna zmiana powierzchni uprawy warzyw w 2010 roku (2003=100)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie tabeli 61.

Tabela 62. Wskaźnik koncentracji Lorenza* liczby gospodarstw względem powierzchni uprawy w gospodarstwach rolnych z uprawą zbóż, ziemniaków, buraków cukrowych, warzyw i rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	zboża		ziemniaki		buraki cukrowe		warzywa		rzepak	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	0,60	0,58	0,82	0,83	0,35	0,35	0,72	0,67	0,36	0,39
Belgia	0,53	0,55	0,59	0,57	0,46	0,45	0,50	0,49	0,34	0,39
Bułgaria	0,91	0,93	0,34	0,50	0,89	0,78	0,67	0,73	0,17	0,23
Cypr	0,71	0,73	0,70	0,71	.	.	0,74	0,73	.	.
Czechy	0,83	0,71	0,87	0,85	0,54	0,46	0,83	0,70	0,47	0,47
Dania	0,52	0,55	0,61	0,63	0,53	.	0,56	0,62	0,38	0,44
Estonia	0,82	0,76	0,56	0,73	.	.	0,74	0,79	0,52	0,50
Finlandia	0,47	0,48	0,88	0,89	0,33	0,34	0,72	0,73	0,29	0,31
Francja	0,56	0,54	0,78	0,75	0,48	0,44	0,58	0,62	0,39	0,39
Grecja	0,57	0,56	0,73	0,74	0,39	0,42	0,58	0,59	.	0,38
Hiszpania	0,69	0,67	0,76	0,82	0,57	0,49	0,62	0,62	0,49	0,46
Holandia	0,49	0,52	0,50	0,49	0,42	0,40	0,42	0,35	0,34	0,37
Irlandia	0,58	0,55	0,86	0,70	0,40	0,34	0,72	0,65	.	0,39
Litwa	0,77	0,82	0,38	0,46	0,72	0,77	0,51	0,52	0,54	0,66
Luksemburg	0,39	0,39	0,73	0,76	0,38	0,37
Łotwa	0,81	0,83	0,46	0,56	0,80	.	0,51	0,79	0,58	0,58
Malta	.	.	0,55	0,51	.	.	0,57	0,50	.	.
Niemcy	0,66	0,64	0,84	0,82	0,55	0,55	0,68	0,66	0,67	0,66
Polska	0,66	0,62	0,51	0,61	0,57	0,60	0,73	0,69	0,74	0,69
Portugalia	0,80	0,81	0,51	0,58	0,60	0,38	0,75	0,80	.	.
Rumunia	0,69	0,65	0,46	0,50	0,59	0,68	0,69	0,69	0,69	0,64
Słowacja	0,93	0,86	0,76	0,82	0,57	0,27	0,90	0,78	0,31	0,46
Słowenia	0,62	0,67	0,36	0,42	0,50	.	0,78	0,65	0,67	0,68
Szwecja	0,59	0,61	0,76	0,73	0,47	0,50	0,65	0,56	0,41	0,43
Węgry	0,87	0,88	0,64	0,70	0,82	0,83	0,83	0,82	0,61	0,62
Wielka Brytania	0,55	0,54	0,61	0,62	0,49	0,49	0,57	0,58	0,40	0,00
Włochy	0,67	0,67	0,75	0,78	0,53	.	0,65	0,64	0,61	0,54
UE - 27	0,80	0,80	0,73	0,79	0,69	0,66	0,79	0,76	0,61	0,63
UE - 15	0,71	0,70	0,86	0,86	0,55	0,53	0,71	0,69	0,55	0,52
UE - 12	0,78	0,78	0,57	0,61	0,79	0,78	0,76	0,77	0,75	0,74

* Patrz uwagi pod tabelą 7.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych www.europa.eu/eurostat.

1.3.3. Typy produkcyjne gospodarstw rolnych

Unia Europejska stanowi ugrupowanie państw posiadających zróżnicowane warunki naturalne, a co za tym idzie także odmienne systemy rolnicze. Cechą wspólną zdecydowanej większości krajów UE jest jednak to, że pomimo znacznego zróżnicowania poziomu rozwoju, rolnictwo jest w porównaniu do innych – biedniejszych rejonów Świata, nowoczesne, zmechanizowane i w szerokim stopniu korzystające z przemysłowych środków produkcji. Poza tym podlega wspólnym regulacjom politycznym, zawartym we Wspólnej Polityce Rolnej.

Zróżnicowanie przyrodnicze oraz względnie wysoki poziom rozwoju rolnictwa przyczynił się do tego, że w większości państw UE przeważają liczebnie gospodarstwa specjalistyczne, o kierunkach właściwych dla uwarunkowań naturalnych danego kraju (tab. 63, aneks – tab. 21). W rejonie Morza Śródziemnego (Cypr, Grecja, Hiszpania, Włochy) najwięcej liczebnie jest podmiotów specjalizujących się w uprawach trwałych. W rejonach o przewadze trwałych użytków zielonych, duże znaczenie mają gospodarstwa z typu „zwierzęta żywione w systemie wypasowym”, co dotyczy przede wszystkim takich krajów jak Austria, Belgia, Holandia, Irlandia, Węgry i Wielka Brytania. W każdym państwie relatywnie dużo jest gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, chociaż nigdzie nie są one w przewadze (największy udział mają w Szwecji, gdzie stanowią ponad 40%). Zróżnicowanie w poziomie rozwoju rolnictwa między krajami UE-15 i UE-12 widoczne jest między innymi przez to, że w tym pierwszym przypadku większy udział stanowią gospodarstwa należące do różnych typów specjalistycznych. W starych krajach ich udział wynosi łącznie ponad 87%, podczas, gdy w państwach nowych niespełna 65% (choć największy odsetek podmiotów wyspecjalizowanych występuje na Węgrzech i w Słowenii, osiągając ponad 90%). W Polsce przeważają gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych, których w 2010 roku było około 40%, a udział podmiotów wielokierunkowych jest na poziomie zbliżonym do przeciętnego dla wszystkich krajów UE-12.

Tabela 63. Struktura gospodarstw rolnych według typów produkcyjnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	16,6	24,5	0,6	1,0	8,4	8,7	55,4	50,1	5,8	5,8	2,3	1,4	3,7	2,9	7,0	5,4	0,2	0,2
Belgia	15,6	.	8,3	.	4,1	.	46,2	.	6,0	.	2,5	.	4,8	.	12,3	.	0,2	.
Bułgaria	10,4	17,1	3,3	4,9	5,0	8,7	17,6	23,9	8,1	7,7	10,4	3,9	28,8	13,5	16,1	20,0	0,3	0,3
Cypr	9,8	6,8	3,3	3,2	69,2	69,7	5,4	5,3	1,1	2,2	7,6	6,5	0,6	0,5	2,6	5,0	0,4	0,8
Czechy	24,5	30,5	1,9	1,2	12,5	10,9	20,2	34,3	7,3	2,0	8,7	1,1	7,5	3,1	16,7	16,3	0,7	0,6
Dania	52,5	41,1	1,9	2,1	1,2	4,7	18,7	27,2	5,6	8,2	2,1	2,4	1,1	0,7	16,9	10,7	0,0	2,9
Estonia	13,0	34,5	1,1	2,9	0,8	1,6	22,4	24,3	0,4	1,9	15,3	2,2	23,9	2,5	23,0	12,1	0,1	18,0
Finlandia	54,0	57,5	4,0	3,7	0,7	0,7	27,3	29,3	2,3	2,7	1,9	1,3	0,4	0,2	9,4	2,7	0,0	1,9
Francja	22,0	25,9	2,6	3,1	17,7	17,9	36,3	35,4	2,2	4,0	4,5	2,5	4,6	2,4	10,0	8,4	0,1	0,4
Grecja	23,2	19,0	2,1	1,9	52,5	57,5	7,1	6,9	0,4	0,8	7,9	5,5	1,6	0,9	5,2	6,8	0,0	0,7
Hiszpania	15,4	20,6	4,6	3,6	49,2	48,7	13,7	13,4	2,2	2,6	6,4	4,6	3,1	1,3	3,7	3,4	1,7	1,8
Holandia	14,6	16,6	13,1	14,1	5,4	2,5	50,4	52,6	6,7	8,7	2,3	1,2	2,5	1,5	5,0	2,6	0,0	0,2
Irlandia	3,9	10,3	0,5	0,2	0,2	0,0	92,0	86,9	0,4	0,5	0,1	0,1	0,3	0,2	2,6	1,8	0,0	0,0
Litwa	19,9	28,4	0,5	3,0	0,4	0,7	12,0	20,6	0,3	0,7	14,2	14,8	20,1	9,4	32,6	20,8	0,0	1,6
Luksemburg	7,8	.	1,2	.	15,5	.	57,2	.	1,6	.	1,2	.	4,9	.	9,8	.	0,8	.
Łotwa	28,5	38,0	0,4	0,5	2,8	1,4	8,0	26,8	0,5	3,5	19,1	1,5	15,6	5,7	25,1	13,4	0,0	9,2
Malta	27,5	30,9	16,5	12,1	13,3	7,4	2,9	9,4	4,8	4,9	24,4	6,9	1,8	1,0	2,5	2,5	6,3	24,9
Niemcy	23,7	24,2	2,5	2,8	9,2	7,8	41,1	43,8	2,8	6,5	3,1	1,3	3,6	3,6	14,0	9,8	0,0	0,2
Polska*	33,6	40,3	2,3	2,4	5,0	3,8	10,3	11,5	4,5	4,0	9,3	4,4	14,4	8,4	19,3	22,4	1,3	2,8
Portugalia	11,1	9,3	3,1	2,9	33,7	36,6	11,7	15,6	1,8	2,3	21,5	10,3	6,4	5,3	10,6	16,8	0,1	0,9
Rumunia	14,6	23,7	0,3	0,6	3,0	4,3	5,5	10,2	15,8	25,3	16,7	3,2	26,5	12,6	16,5	17,5	1,1	2,6
Słowacja	20,6	34,8	0,3	0,9	6,2	2,2	8,3	24,0	5,6	5,4	23,0	1,1	11,9	7,5	24,0	22,8	0,1	1,3
Słowenia	4,2	17,1	0,8	0,7	9,1	11,6	28,7	40,1	0,8	1,2	19,2	7,4	21,7	6,6	15,5	15,3	0,0	0,0
Szwecja	42,8	41,2	0,6	1,4	0,6	0,4	40,1	47,5	1,4	1,3	1,4	0,6	1,1	0,4	10,7	4,1	1,3	3,1
Węgry	14,4	20,7	1,1	1,7	16,6	14,8	2,3	4,2	19,1	35,9	12,7	2,8	15,8	2,8	17,3	13,6	0,7	3,5
Wielka Brytania	15,4	28,9	1,8	1,1	1,3	1,0	59,9	58,6	3,4	2,9	0,8	0,5	1,3	1,4	4,1	4,6	12,0	1,0
Włochy	24,8	23,6	1,7	2,3	50,8	55,0	9,1	8,0	0,6	0,6	8,6	6,5	0,6	0,3	2,8	2,2	1,0	1,5
UE - 27	20,0	25,1	1,8	2,0	18,3	20,1	13,6	15,7	7,5	11,7	11,1	4,2	13,8	6,5	12,8	12,7	1,1	2,0
UE - 15	21,2	22,4	2,7	2,7	36,6	39,3	21,5	21,0	1,7	2,2	7,0	4,7	2,3	1,4	5,8	5,2	1,2	1,1
UE - 12	19,2	27,0	1,1	1,5	5,3	5,7	7,9	11,7	11,6	18,8	14,0	3,9	22,0	10,4	17,9	18,3	1,0	2,7

*W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Skala zmian w zakresie liczby gospodarstw pod względem ich specjalizacji, w okresie 2003-2007 była w większości przypadków raczej niewielka (tab. 64). Najbardziej znaczące przekształcenia dokonały się głównie w nowych krajach członkowskich, co należy uznać, za jeden z objawów procesu dostosowywania się do nowych uwarunkowań ekonomicznych i politycznych. W tym zakresie warto zwrócić uwagę na czterokrotny wzrost podmiotów specjalizujących się w uprawach trwałych na Litwie i niemal dwukrotny w Rumunii, jak również znaczny przyrost liczebności gospodarstw ze zwierzętami ziarnożernymi na Łotwie, Malcie, czy w Rumunii. W skali całej Unii Europejskiej, a także w odniesieniu do ogółu krajów UE-15 i UE-12 wzrost liczebności nastąpił jedynie w typie wielokierunkowym – „różne uprawy”. W Polsce w badanym okresie we wszystkich typach produkcyjnych miała miejsce redukcja liczebności, co jednak ma związek nie tylko z przekształceniami w dziedzinie specjalizacji, lecz także z ogólnymi zmianami agrarnymi, skutkującymi zmniejszaniem się liczby gospodarstw. Największe ubytki zanotowane zostały natomiast w typie „różne zwierzęta” oraz „zwierzęta żywione w systemie wypasowym”.

Strukturę powierzchni zajmowanej w poszczególnych krajach przez gospodarstwa należące do danego typu produkcyjnego kształtują takie czynniki jak liczebność gospodarstw oraz charakter typu, określony między innymi zapotrzebowaniem dominującego kierunku produkcji na ziemię. Dlatego też każdym państwie członkowskim *gros* gruntów (od ponad połowy areалу do niemal całości wszystkich gruntów) zajmowane jest przez dwa typy, to jest „uprawy polowe” oraz „zwierzęta żywione w systemie wypasowym”, przy wzajemnych proporcjach właściwych do panujących w danym kraju uwarunkowań przyrodniczych i tradycji rolniczych (tab. 65). Podobna sytuacja występuje też w rolnictwie polskim.

Tabela 64. Zmiana struktury gospodarstw rolnych według typów produkcyjnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wy- szczegól- nienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100	tys. gosp.	2003 =100
Austria	-23,6	86,4	8,2	128,7	0,3	128,6	-1,4	90,4	-21,1	78,1	-1,5	85,6	-1,9	52,9	-2,0	68,6	-4,1	66,6
Belgia
Bułgaria	-295,1	55,7	-6,2	91,1	-3,6	83,5	-0,9	97,4	-28,7	75,5	-25,3	53,1	-54,9	21,0	-141,4	26,2	-32,9	69,2
Cypr	-6,3	86,0	-1,8	59,1	-0,3	83,1	-4,2	86,6	-0,4	84,8	0,4	179,2	-0,9	74,1	-0,1	71,4	0,8	164,4
Czechy	-22,9	49,9	-4,2	62,3	-0,6	31,0	-3,2	43,5	-1,3	85,6	-2,9	13,4	-3,7	6,3	-2,8	20,3	-3,9	48,6
Dania	-6,5	86,6	-8,2	67,8	0,0	97,8	1,4	339,7	2,3	125,6	0,7	126,8	0,0	98,0	-0,2	57,4	-3,7	54,9
Estonia	-17,3	53,2	2,0	140,5	0,2	146,2	0,0	103,2	-3,5	57,7	0,2	284,6	-5,2	7,6	-8,3	5,7	-6,1	28,1
Finlandia	-11,1	85,2	-3,8	90,6	-0,6	79,0	-0,1	86,3	-1,8	91,5	0,1	103,0	-0,6	57,1	-0,2	35,7	-5,3	24,6
Francja	-97,9	84,1	-1,2	99,1	0,1	100,9	-16,2	85,1	-40,7	81,8	7,3	154,2	-14,7	47,0	-16,0	43,2	-17,9	70,9
Grecja	-149,6	81,9	-63,0	67,1	-4,4	74,7	-44,4	89,7	-12,3	79,1	1,7	149,9	-28,0	57,1	-6,9	48,0	2,7	106,2
Hiszpania	-150,9	86,8	28,4	116,2	-17,4	67,2	-77,7	86,1	-23,1	85,2	1,3	105,4	-28,2	61,7	-22,8	35,5	-9,4	77,9
Holandia	-13,2	84,6	-0,5	96,2	-1,0	91,2	-2,8	39,2	-5,0	88,5	0,5	109,2	-1,1	43,8	-1,1	49,8	-2,4	44,7
Irlandia	4,3	103,1	9,1	272,3	-0,4	38,1	-0,2	23,1	-3,3	97,4	0,1	121,3	0,0	120,0	-0,1	70,3	-1,0	70,6
Litwa	-72,2	73,5	2,7	105,0	4,5	404,0	0,3	127,0	8,6	126,2	0,6	174,7	-9,1	76,6	-35,9	34,3	-47,1	47,0
Luksemburg
Łotwa	-43,2	65,9	-4,5	87,5	-0,1	75,0	-2,4	33,2	12,3	222,2	2,4	517,5	-23,0	5,1	-15,0	24,2	-20,6	35,1
Malta	1,5	114,0	0,9	129,6	-0,3	84,0	-0,5	63,7	0,9	368,8	0,1	115,1	-1,8	32,5	-0,1	60,0	0,0	110,7
Niemcy	-113,2	72,6	-25,0	74,4	-1,9	80,9	-14,7	61,6	-38,4	77,3	8,0	170,0	-8,9	30,1	-4,4	71,1	-28,4	50,9
Polska**	-665,6	69,4	-119,3	83,6	-14,1	71,8	-52,1	52,3	-50,5	77,5	-37,7	61,4	-136,9	32,4	-187,5	40,2	-82,5	80,3
Portugalia	-54,0	85,0	-11,7	70,7	-2,5	78,0	-9,8	91,9	5,8	113,8	0,8	111,8	-45,6	40,9	-6,7	70,7	13,2	134,7
Rumunia	-625,9	86,0	262,6	140,2	11,3	189,3	31,2	122,8	145,5	159,1	268,1	137,9	-623,9	16,7	-705,5	40,7	-67,1	91,0
Słowacja	-47,3	34,1	-6,3	57,4	0,0	88,0	-3,9	12,4	-0,1	98,7	-2,7	32,4	-16,2	1,6	-6,7	21,6	-11,7	32,3
Słowenia	-2,5	96,8	9,5	390,8	-0,1	81,5	1,7	124,3	7,9	135,7	0,3	142,2	-9,3	37,2	-11,8	29,4	-0,6	95,2
Szwecja	3,2	104,7	0,3	100,9	0,6	242,9	-0,2	59,5	6,5	123,9	0,0	100,0	-0,5	44,3	-0,5	35,1	-4,3	40,6
Węgry	-196,6	74,6	8,0	107,2	1,1	112,3	-43,0	66,5	6,4	136,1	59,4	140,2	-81,7	16,6	-106,3	13,1	-54,8	58,9
W. Brytania	-94,0	66,5	10,7	124,6	-3,0	41,0	-1,8	51,9	-58,9	65,0	-4,1	56,9	-1,2	45,2	-1,1	71,0	-2,9	75,1
Włochy	-342,9	82,5	-103,8	78,7	5,1	115,5	-107,1	89,3	-48,4	72,8	-1,4	86,7	-62,7	62,7	-8,3	33,7	-20,3	63,7
UE - 27*	-3 100,0	79,4	-26,0	99,1	-31,7	88,2	-354,4	87,1	-167,9	91,8	272,9	124,3	-1 161,3	30,3	-1 294,5	37,6	-417,2	78,4
UE - 15*	-1 106,8	82,3	-169,4	87,2	-29,6	82,3	-277,5	87,9	-264,9	80,3	10,2	109,7	-194,8	55,5	-73,2	49,4	-90,7	74,8
UE - 12	-1 993,2	77,3	143,4	108,5	-2,1	97,9	-77,0	83,3	97,0	113,9	262,8	125,8	-966,5	21,3	-1 221,3	36,7	-326,4	79,2

*bez Belgii i Luksemburga. **W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 65. Struktura powierzchni UR według typów produkcyjnych gospodarstw rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	20,6	34,1	0,1	0,2	2,4	3,9	59,6	43,8	4,5	7,3	2,3	2,7	2,8	2,2	7,7	5,8	0,0	0,0
Belgia	19,9	.	1,5	.	1,7	.	48,5	.	2,3	.	2,7	.	5,5	.	17,9	.	0,0	.
Bułgaria	74,8	82,9	0,8	0,5	1,9	1,5	2,8	6,6	0,9	0,7	8,6	1,8	4,9	0,9	5,0	4,5	0,3	0,6
Cypr	36,4	28,2	5,5	4,7	23,9	27,3	16,2	22,4	0,3	1,1	11,3	10,8	1,0	0,5	5,3	4,6	0,1	0,4
Czechy	25,9	31,0	0,1	0,1	0,8	1,0	13,8	22,2	0,6	0,8	17,2	1,7	6,1	6,6	35,5	36,5	0,0	0,1
Dania	44,3	37,0	0,4	0,8	0,4	2,0	21,0	25,7	8,0	18,0	2,0	3,3	1,9	1,3	22,0	11,7	.	0,2
Estonia	24,5	39,9	0,2	0,5	0,2	0,3	40,3	42,0	0,3	0,9	5,6	0,5	10,7	2,0	18,2	9,2	0,0	4,7
Finlandia	50,4	51,9	1,1	1,3	0,1	0,2	31,1	34,9	2,8	4,7	1,6	1,1	0,6	0,4	12,3	5,0	.	0,5
Francja	34,7	36,2	0,3	0,5	5,2	5,0	38,5	39,0	0,9	2,5	2,7	1,9	3,4	2,9	14,3	11,9	0,0	0,1
Grecja	35,5	32,8	1,2	1,2	24,7	26,3	18,3	21,3	0,1	0,3	8,5	7,0	3,0	1,1	8,7	9,7	.	0,3
Hiszpania	33,2	41,6	1,1	1,1	17,7	17,7	19,5	23,6	1,8	2,0	8,1	5,6	3,8	2,2	6,7	5,6	8,1	0,6
Holandia	23,4	24,3	3,6	5,1	1,7	1,2	57,7	57,5	1,8	3,8	2,8	2,1	3,2	1,7	5,8	4,3	.	.
Irlandia	7,3	17,1	0,1	0,1	0,1	0,0	87,4	79,3	0,3	0,4	0,1	0,1	0,3	0,2	4,4	2,8	.	0,0
Litwa	34,6	46,8	0,3	0,7	0,6	0,5	9,8	22,4	0,5	0,5	12,9	4,4	12,8	4,5	28,5	19,5	.	0,7
Luksemburg	5,0	.	0,0	.	1,4	.	73,7	.	1,2	.	0,5	.	5,4	.	12,7	.	0,1	.
Łotwa	32,8	46,3	0,4	0,3	0,8	0,8	13,0	28,2	0,5	1,3	13,6	1,3	13,3	3,8	25,6	14,6	.	3,4
Malta	25,9	29,8	20,6	22,2	8,7	7,2	6,0	11,5	2,8	2,4	29,7	14,9	1,7	0,9	3,1	4,0	1,5	7,1
Niemcy	34,7	30,8	0,2	0,4	1,5	1,3	31,7	37,9	1,9	6,2	3,6	1,1	3,5	4,4	22,9	17,9	.	0,0
Polska**	25,7	39,2	0,6	1,4	2,5	2,3	11,8	17,1	5,6	4,2	8,7	3,1	19,7	8,4	25,1	23,5	0,3	0,8
Portugalia	12,9	14,9	0,8	0,7	17,6	16,3	31,9	44,7	0,8	0,9	12,7	5,0	7,2	3,3	16,1	13,6	0,0	0,6
Rumunia	35,0	56,6	0,2	0,3	3,4	2,3	20,6	11,9	1,4	3,1	15,1	2,6	12,3	8,4	10,8	11,9	1,2	2,9
Słowacja	30,4	36,0	0,0	0,3	0,9	0,6	17,9	28,6	0,2	0,7	13,4	1,6	4,5	4,2	32,7	27,7	0,0	0,3
Słowenia	6,9	13,1	0,6	0,5	5,0	4,6	41,3	56,3	1,2	2,6	11,5	3,7	19,4	5,5	14,1	13,7	.	.
Szwecja	42,2	37,1	0,2	0,7	0,5	0,1	40,0	47,9	1,4	2,7	1,7	1,1	1,3	0,7	12,7	8,8	.	0,9
Węgry	55,2	59,9	0,5	0,6	4,7	3,1	7,9	10,1	1,7	2,9	9,3	3,1	4,0	3,1	16,6	16,9	0,1	0,3
Wielka Brytania	30,1	36,0	0,2	0,2	0,3	0,4	59,8	54,0	0,6	1,1	0,7	0,5	0,6	0,7	7,7	7,1	0,0	0,0
Włochy	33,6	38,2	0,8	1,2	20,6	20,9	27,4	26,6	0,7	1,4	8,5	6,2	1,8	0,6	6,4	4,2	0,2	0,7
UE - 27*	32,9	39,4	0,6	0,7	6,9	6,6	30,7	31,9	1,7	2,9	6,5	2,9	5,5	3,3	13,9	11,7	1,3	0,6
UE - 15*	32,1	35,3	0,6	0,7	8,5	8,4	36,8	38,1	1,4	2,9	4,6	3,0	2,8	2,1	11,6	9,2	1,6	0,3
UE - 12	35,0	49,8	0,4	0,7	2,6	2,0	14,6	16,4	2,5	2,7	11,9	2,7	12,6	6,3	19,9	18,0	0,5	1,4

* bez Belgii i Luksemburga. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r. Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Zważywszy, jak zostało to już wspomniane, że zmiany liczebności gospodarstw należących do różnych typów są pochodną tendencji specjalizacyjnych i przemian strukturalnych w sektorze rolnym, należy uznać, że przemiany w strukturze gruntów lepiej są w stanie wskazać dominujące kierunki specjalizacji. Przede wszystkim należy zauważyć, że wzrasta ilość ziemi w typach gospodarstw specjalistycznych, przy spadku w podmiotach wielokierunkowych (tab. 66, aneks – tab. 22). Poza tym trzeba zauważyć, że w większości typów skala zmian jest większa w krajach UE-12 w stosunku do UE-15, co należy uznać za jeden z przejawów dostosowywania się państw „dwunastki” do nowych, unijnych uwarunkowań. Wyjątek w tym zakresie stanowi typ „zwierzęta ziarnożerne”, gdzie w UE-15 zanotowano niemal podwojenie areálu, a w UE-12 tylko dziesięcioprocentowy wzrost, co jest jednym ze skutków opisanej wcześniej gorszej pozycji konkurencyjnej nowych państw członkowskich. Podobne tendencje, a więc wzrost odsetka ziemi w gospodarstwach specjalistycznych (głównie uprawy polowe, ogrodnicze oraz zwierzęta żywione w systemie wypasowym), przy jednoczesnym spadku w typach wielokierunkowych, charakterystyczny jest też dla rolnictwa polskiego. Ponadto w Polsce zanotowano zmniejszenie areálu w gospodarstwach specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych.

Struktura nakładów pracy w poszczególnych typach produkcyjnych zależy zarówno od liczby gospodarstw oraz ich wielkości, jak również od pracochłonności dominującego kierunku produkcji. W większości krajów europejskich największy odsetek nakładów pracy ponoszony jest w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych oraz w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym (aneks – tab. 23, tab. 67). Jest to jednakże udział mniejszy niż w przypadku użytków rolnych, co ogólnie jest zgodne ze specyfiką tych typów, charakteryzujących się dużą ziemiochłonnością i umiarkowaną pracochłonnością produkcji. Inaczej jest w przypadku podmiotów specjalizujących się w zwierzętach ziarnożernych, które (szczególnie przy chowie przemysłowym) nie wymagają dużych arealów ziemi.

Zmiany nakładów siły roboczej w poszczególnych typach, podobnie jak zmiany areálu, wskazują na zachodzące tendencje specjalizacyjne, jednakże obrazują także w pewien sposób proces substytucji pracy żywej przez uprzedmiotowioną. Widoczne jest to chociażby w przypadku typu „uprawy polowe”, gdzie w krajach UE-15 nastąpił wzrost powierzchni (tab. 66), przy jednoczesnym spadku nakładów pracy (tab. 68), co wskazuje na poprawę w dziedzinie technicznego uzbrojenia pracy. Podobne zjawisko miało też miejsce w krajach UE-12, gdzie wprowadzie wzrósł zarówno areál jak i ilość AWU, jednakże przyrost powierzchni

Tabela 66. Zmiana powierzchni UR według typów produkcyjnych gospodarstw rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wy- szczegół- nienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100	tys. ha	2003 =100
Austria	310,0	146,1	2,5	173,4	35,4	146,0	-673,8	65,2	62,0	142,2	2,0	102,7	-30,7	66,9	-86,4	65,7	-0,1	92,6
Belgia
Bułgaria	1 538,9	170,9	0,7	103,1	12,5	122,3	211,2	356,5	2,9	110,9	-166,8	33,1	-101,7	28,5	55,1	137,7	18,2	279,3
Cypr	-23,7	58,4	-3,0	64,9	-5,0	86,6	1,2	104,7	0,8	246,2	-4,9	72,3	-1,1	33,8	-2,8	66,7	0,3	300,0
Czechy	145,3	115,5	-0,6	87,0	4,7	116,3	271,4	154,1	6,2	128,9	-565,1	9,6	8,6	103,9	-20,5	98,4	1,9	2 512,5
Dania	-197,9	83,2	9,7	190,7	44,4	566,2	117,8	121,0	264,9	225,2	32,8	160,2	-14,7	70,3	-274,3	53,0	.	.
Estonia	179,0	191,5	3,7	402,5	1,3	170,5	74,4	123,2	6,1	380,3	-39,3	11,2	-66,3	22,3	-57,8	60,0	44,1	34 030,8
Finlandia	59,1	105,2	4,8	118,8	0,6	117,1	102,7	114,8	45,0	170,5	-11,5	68,9	-4,1	67,6	-161,6	41,5	.	.
Francja	416,7	104,3	39,3	141,7	-54,0	96,3	203,4	101,9	455,3	290,4	-229,9	69,4	-140,0	85,0	-665,6	83,3	17,0	2 560,9
Grecja	-328,1	76,7	-9,0	81,2	-107,2	89,0	-21,6	97,0	4,5	182,8	-106,0	68,5	-81,8	31,4	-25,7	92,6	.	.
Hiszpania	1 517,4	118,1	-17,4	93,9	-261,3	94,1	700,0	114,3	36,2	108,2	-700,0	65,5	-440,1	54,2	-373,0	78,0	-1 884,5	7,1
Holandia	-15,6	96,7	22,5	131,1	-11,3	66,4	-80,7	93,0	35,0	194,8	-17,4	69,4	-31,9	50,3	-35,4	69,4	.	.
Irlandia	539,0	272,2	-2,9	54,1	-1,3	48,6	209,5	105,6	3,0	120,3	0,6	123,1	-5,1	63,1	-50,0	73,4	.	.
Litwa	423,4	149,1	12,2	268,5	-1,0	93,2	368,8	250,8	-0,8	93,9	-199,9	37,8	-195,4	38,6	-174,0	75,5	.	.
Luksemburg
Lotwa	343,4	170,3	0,5	109,2	2,1	118,4	312,7	261,3	14,9	293,1	-179,0	11,4	-128,7	34,8	-119,7	68,7	.	.
Malta	0,6	122,2	0,3	114,4	-0,1	88,3	0,7	203,1	0,0	90,0	-1,5	53,0	-0,1	55,6	0,1	139,4	0,7	506,3
Niemcy	-739,2	87,4	22,5	157,2	-30,7	87,8	947,4	117,6	704,2	315,6	-438,4	28,7	134,4	122,4	-884,7	77,2	.	.
Polska**	1 960,0	152,9	115,9	234,4	-19,2	94,6	761,0	144,6	-193,8	75,9	-801,4	35,9	-1 631,0	42,6	-236,3	93,5	65,8	235,1
Portugalia	65,8	113,7	-2,6	90,9	-59,9	90,9	445,3	137,4	5,1	117,8	-287,4	39,1	-146,5	45,4	-100,3	83,3	23,5	235 200,0
Rumunia	2 656,1	154,4	18,4	181,6	-166,6	64,7	-1 291,9	54,9	209,7	204,5	-1 756,9	16,6	-598,6	65,1	80,6	105,4	224,7	235,0
Słowacja	32,8	105,0	6,1	1 945,5	-6,5	64,5	161,3	142,2	7,7	265,7	-256,0	10,5	-16,7	82,6	-175,4	74,9	4,6	912,3
Słowenia	29,5	187,5	-0,5	81,7	-2,1	91,6	70,9	135,3	6,8	218,0	-38,3	31,7	-67,6	28,2	-2,5	96,3	.	.
Szwecja	-179,9	86,4	16,7	416,9	-12,2	16,9	209,6	116,7	38,5	185,5	-16,9	67,4	-17,6	56,1	-127,9	67,8	.	.
Węgry	407,1	117,0	7,7	134,2	-62,7	69,6	129,1	137,5	63,3	186,8	-258,8	36,3	-26,8	84,4	68,7	109,5	6,5	205,2
W. Brytania	808,1	116,7	12,1	147,4	12,2	126,5	-1 185,4	87,7	68,7	169,0	-24,9	76,7	23,1	125,0	-137,5	89,0	4,4	302,8
Włochy	502,9	111,4	46,0	145,0	-11,2	99,6	-192,5	94,7	91,5	204,5	-319,5	71,4	-151,5	35,2	-298,0	64,7	72,4	411,2
UE - 27*	10 166,8	117,9	284,0	129,9	-724,3	93,9	1 083,0	102,0	1 903,7	164,7	-6 422,9	43,2	-3 815,5	59,6	-4 070,8	83,0	-1 260,4	44,9
UE - 15*	2 474,5	106,1	122,7	116,0	-481,9	95,5	12,3	100,0	1 780,2	199,8	-2 155,1	62,5	-990,2	72,2	-3 486,4	76,2	-1 706,6	17,0
UE - 12	7 692,4	147,0	161,4	187,0	-242,4	80,2	1 070,7	115,6	123,5	110,7	-4 267,8	23,3	-2 825,4	52,0	-584,4	93,7	446,3	291,9

* bez Belgii i Luksemburga ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 67. Struktura nakładów pracy według typów produkcyjnych gospodarstw rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	13,4	15,2	2,4	5,5	7,3	10,2	57,4	52,1	5,9	7,4	2,6	2,0	3,8	2,8	7,1	4,8	0,1	0,0
Belgia	10,9		16,2		7,0		38,1		6,3		3,5		6,0		11,8		0,2	
Bułgaria	15,4	22,7	3,6	6,2	2,7	6,6	17,3	24,3	6,9	6,9	11,3	4,0	27,6	11,3	15,1	17,8	0,1	0,2
Cypr	10,7	10,5	8,6	10,7	48,7	41,6	13,3	17,5	3,0	4,6	11,6	9,9	1,0	0,8	3,0	4,2	0,1	
Czechy	16,1	20,0	2,0	1,9	4,6	4,6	10,7	21,3	8,6	6,2	18,6	2,5	7,9	8,2	31,1	35,2	0,4	0,1
Dania	30,4	23,6	9,3	8,1	2,9	3,3	22,7	28,5	11,6	20,8	2,8	2,8	2,0	1,1	18,3	9,2		2,6
Estonia	13,9	23,4	1,9	3,2	0,9	0,7	33,4	45,1	5,0	6,1	9,9	2,1	15,9	4,0	19,1	10,9		4,5
Finlandia	31,8	28,7	8,7	10,4	1,2	0,5	40,3	48,6	3,6	5,4	2,5	2,1	0,7	0,3	11,2	3,7		0,3
Francja	18,3	18,4	6,2	7,7	23,4	22,6	31,2	32,2	2,9	5,0	4,3	3,3	3,7	2,7	9,9	7,9	0,1	0,2
Grecja	21,5	16,3	4,5	4,6	38,5	42,8	14,1	16,4	0,7	1,0	10,2	7,5	2,6	1,5	7,9	9,8		0,1
Hiszpania	13,1	14,3	12,7	12,6	33,6	39,2	19,3	18,0	4,3	4,1	7,4	5,4	4,3	1,8	5,0	4,4	0,3	0,2
Holandia	9,6	9,5	33,1	38,6	7,7	3,6	35,1	35,5	6,1	7,6	2,7	1,3	2,2	1,3	3,5	2,2	0,0	0,4
Irlandia	4,0	8,0	1,2	0,5	0,5	0,0	89,9	88,2	0,9	0,9	0,1	0,1	0,4	0,2	3,0	2,1		0,0
Litwa	16,6	23,1	1,4	2,8	0,6	0,6	11,5	25,5	3,0	4,0	13,8	8,9	19,9	10,1	33,2	24,3		0,7
Luksemburg	4,3		3,5		17,2		57,8		1,5		1,5		4,8		9,1		0,3	
Łotwa	18,0	26,2	1,0	1,4	1,3	1,1	11,0	36,0	2,1	4,8	16,5	1,9	19,3	7,7	30,8	18,1	0,0	2,8
Malta	15,6	20,1	25,8	23,0	7,3	7,4	6,2	12,1	9,1	7,8	30,4	11,3	2,0	1,2	2,0	4,3	1,6	12,9
Niemcy	20,8	18,9	6,2	8,5	9,7	8,0	36,1	40,0	3,2	6,8	3,8	2,2	3,8	4,1	16,4	11,5		0,0
Polska**	17,3	27,8	2,2	3,6	3,0	3,9	13,8	16,1	5,0	4,8	10,2	4,5	23,2	11,4	25,1	27,1	0,2	0,8
Portugalia	11,1	8,2	4,6	4,9	26,8	29,2	14,3	19,2	2,3	3,3	23,0	10,4	7,2	6,2	10,7	18,3	0,0	0,3
Rumunia	12,0	14,8	0,7	1,3	2,9	2,7	4,1	21,1	8,7	15,2	21,4	3,1	32,3	22,2	17,8	19,2	0,1	0,4
Słowacja	20,1	23,0	0,5	1,2	3,1	2,2	13,0	28,2	4,5	5,1	18,3	2,1	9,1	7,4	31,4	30,6	0,0	0,2
Słowenia	3,5	9,1	1,3	1,8	8,8	9,4	31,8	48,8	1,7	2,1	15,9	5,1	22,5	7,9	14,4	15,8		
Szwecja	28,0	27,0	4,2	4,6	1,6	0,6	47,2	54,0	2,9	4,3	2,6	1,4	1,7	0,8	11,6	6,2	0,2	1,1
Węgry	18,6	22,2	2,6	3,6	13,8	12,9	4,5	6,8	15,0	28,0	13,5	4,0	13,4	4,4	18,1	16,1	0,5	2,0
Wielka Brytania	21,2	24,7	6,9	5,7	2,0	2,7	52,6	51,8	4,0	5,2	2,0	1,5	1,3	1,5	6,7	6,6	3,3	0,3
Włochy	20,4	18,1	4,2	7,4	44,4	42,6	14,1	17,8	1,2	2,1	9,7	7,1	1,2	0,6	4,6	4,0	0,2	0,3
UE - 27*	16,3	19,3	4,3	5,8	14,6	15,6	17,9	24,2	5,2	7,3	11,8	4,4	14,9	8,1	14,8	14,8	0,2	0,5
UE - 15*	17,7	16,6	7,2	8,8	26,5	26,5	26,9	29,3	2,8	4,2	7,5	4,9	3,1	2,2	8,0	7,3	0,3	0,2
UE - 12	14,9	21,8	1,7	2,9	4,0	4,6	9,9	19,2	7,3	10,4	15,6	4,0	25,4	14,0	21,0	22,4	0,2	0,7

* bez Belgii i Luksemburga **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 68. Zmiana nakładów pracy według typów produkcyjnych gospodarstw rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wy- szczegól- nienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100	tys. AWU	2003 =100
Austria	-6,2	73,7	2,0	147,2	-1,2	90,6	-41,1	59,1	-1,8	82,2	-2,3	51,0	-3,5	48,0	-6,9	44,5	-0,2	9,5
Belgia																		
Bułgaria	-29,7	75,6	-3,6	87,4	5,6	126,4	-37,8	72,4	-26,7	51,3	-72,8	18,4	-172,6	21,0	-47,2	60,5	-0,2	75,3
Cypr	-1,5	57,1	-0,8	71,7	-7,9	49,3	-1,0	76,3	-0,1	86,7	-1,9	49,1	-0,2	43,8	-0,2	80,6		
Czechy	-5,2	80,6	-1,4	59,2	-2,7	65,2	5,3	129,8	-7,6	47,0	-28,4	8,7	-4,2	67,9	-13,8	73,4	-0,6	9,8
Dania	-6,1	66,8	-1,4	75,4	0,0	97,8	1,2	108,4	3,7	152,8	-0,2	89,2	-0,6	49,2	-6,3	43,3		
Estonia	0,7	112,9	0,1	111,0	-0,2	54,5	-1,2	90,3	-0,4	81,5	-3,2	14,2	-5,0	16,9	-4,4	38,3		
Finlandia	-13,9	55,3	-2,3	73,5	-0,9	23,9	-10,4	73,6	-0,3	91,8	-1,2	51,2	-0,5	30,8	-8,7	20,4		
Francja	-24,2	85,5	3,7	106,4	-37,4	82,5	-35,2	87,7	12,5	147,4	-13,5	65,5	-12,8	62,3	-28,3	68,6	1,1	232,9
Grecja	-66,0	50,0	-9,1	66,9	-63,5	73,1	-21,1	75,8	-0,3	94,4	-32,1	48,6	-9,6	39,5	-8,6	82,3		
Hiszpania	-3,7	97,1	-14,8	88,3	12,8	103,8	-31,9	83,4	-6,0	86,0	-26,2	64,6	-27,5	36,2	-10,9	78,2	-0,6	77,8
Holandia	-2,5	85,8	0,7	101,1	-8,5	40,5	-8,1	87,6	0,9	108,0	-2,8	44,0	-1,9	52,6	-2,9	54,6	0,7	3 450,0
Irlandia	6,7	204,2	-1,1	43,0	-0,7	10,4	1,0	100,7	0,0	102,1	0,0	83,3	-0,3	58,6	-1,4	71,5		
Litwa	-3,0	91,8	1,1	135,9	-0,6	60,1	11,9	146,3	-0,9	86,7	-17,6	42,5	-29,3	33,6	-37,9	48,5		
Luksemburg																		
Łotwa	-3,1	87,7	-0,2	86,0	-1,0	49,2	15,2	198,4	1,1	138,7	-21,6	7,1	-20,7	24,1	-27,9	35,5	2,4	8 033,3
Malta	0,3	140,0	0,0	96,6	0,0	109,1	0,3	210,7	0,0	92,7	-0,8	40,1	0,0	66,7	0,1	233,3	0,6	900,0
Niemcy	-41,1	71,3	4,2	109,8	-23,0	65,6	-30,5	87,8	15,0	167,9	-14,2	45,7	-3,6	86,2	-50,3	55,5		
Polska**	146,8	138,6	19,3	140,2	8,4	112,7	4,3	101,4	-18,3	83,3	-137,9	38,3	-292,0	42,6	-35,9	93,5	11,6	425,1
Portugalia	-20,6	59,2	-3,0	85,8	-15,7	87,1	4,8	107,4	1,6	115,5	-67,0	36,1	-10,2	68,9	17,6	136,0	0,8	494,7
Rumunia	-85,9	73,5	3,1	117,3	-34,1	56,5	229,9	309,2	10,5	104,5	-531,2	8,5	-514,9	41,0	-170,0	64,6	3,5	233,1
Słowacja	-10,9	54,4	0,1	111,9	-2,5	33,7	0,4	102,8	-2,5	53,3	-20,5	5,4	-6,7	38,5	-20,2	45,9	0,1	550,0
Słowenia	3,7	210,8	0,2	112,0	-1,3	85,1	7,1	123,5	0,0	99,4	-11,3	25,6	-15,4	28,3	-1,7	87,9		
Szwecja	-4,4	77,7	-0,4	87,9	-0,8	27,6	-2,6	92,2	0,4	117,5	-1,1	42,7	-0,8	38,5	-4,7	43,0	0,5	554,5
Węgry	-3,6	96,3	1,9	113,7	-17,5	75,8	4,8	119,9	40,0	150,7	-54,2	23,8	-51,9	26,3	-27,3	71,4	5,7	296,2
W. Brytania	-9,1	87,8	-9,2	62,2	0,2	103,5	-47,5	74,4	-0,3	97,9	-2,8	59,6	-0,5	87,8	-5,8	75,4	-11,0	6,6
Włochy	-125,5	57,9	8,0	112,9	-249,3	62,0	-38,3	81,6	1,7	109,3	-75,1	47,4	-12,6	31,6	-30,2	55,9	-0,9	76,2
UE - 27*	-316,1	85,4	-15,0	97,4	-447,4	77,1	-50,6	97,9	17,6	102,5	-1 142,4	27,2	-1 201,7	39,5	-542,4	72,6	17,4	157,8
UE - 15*	-324,7	71,1	-34,6	92,4	-393,8	76,5	-289,7	83,0	22,5	112,6	-240,9	49,2	-88,8	54,1	-156,2	69,1	-7,7	60,4
UE - 12	8,6	100,8	19,6	116,0	-53,6	80,7	239,1	134,4	-4,9	99,0	-901,5	17,7	-1 112,9	37,9	-386,2	73,8	25,1	335,1

* bez Belgii i Luksemburga. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

był znacznie wyższy. Analogiczne zależności występują też w wielu innych typach, zarówno w krajach UE-15, jak i UE-12, w tym także w Polsce.

Struktura pogłowia zwierząt w gospodarstwach według typów produkcyjnych w dużej mierze określa znaczenie produkcji zwierzęcej w podmiotach wyspecjalizowanych w stosunku do wielokierunkowych lub specjalizujących się w produkcji roślinnej. W tym zakresie występują pewne różnice pomiędzy starymi i nowymi członkami UE (aneks – tab. 24, tab. 69). W tym pierwszym przypadku ponad 80% zwierząt znajduje się w typach „zwierzęta żywione w systemie wypasowym” oraz „zwierzęta ziarnożerne”, podczas gdy w UE-12 odsetek ten wynosi 63,5%, przy czym większy jest tam odsetek zwierząt w takich wielokierunkowych typach jak „różne zwierzęta łącznie” czy „różne uprawy i zwierzęta łącznie”. Struktura pogłowia w Polsce jest podobna do tej, jaka występuje w nowych państwach członkowskich.

Zmiana pogłowia zwierząt w poszczególnych typach wskazuje na zachodzące tendencje specjalizacyjne. Zarówno w krajach UE-15 jak i UE-12 zaobserwować można zmniejszanie się odsetka zwierząt w gospodarstwach wielokierunkowych oraz wyspecjalizowanych w produkcji roślinnej, przy jednoczesnym wzroście w typach „zwierzęta żywione w systemie wypasowym” oraz „zwierzęta ziarnożerne” (tab. 70). Występują jednak pewne różnice pomiędzy państwami UE-15 i UE-12. W starych krajach, większy jest wzrost pogłowia w gospodarstwach specjalizujących się w chowie ziarnożerców, co po raz kolejny wskazuje na ich korzystniejszą pozycję konkurencyjną. W nowych państwach członkowskich natomiast niemal podwojeniu uległa liczebność zwierząt w typie „zwierzęta żywione w systemie wypasowym”. Rolnictwo polskie pod tym względem wykazuje się pewnymi cechami specyficznymi, w tym przede wszystkim stosunkowo niewielkim poziomem redukcji stada w gospodarstwach niewyspecjalizowanych w produkcji zwierzęcej. Może to być związane z niepewnością co do koniunktury na rynkach rolnych, skłaniającą nawet rolników – specjalistów do kontynuowania pobocznych kierunków produkcji.

Tabela 69. Struktura pogłowia zwierząt według typów produkcyjnych gospodarstw rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	1,4	0,5	0,0	0,0	0,2	0,2	58,0	57,4	21,4	32,8	0,8	0,3	6,6	3,9	11,6	4,9	.	.
Belgia	2,1	.	0,3	.	0,1	.	40,9	.	28,9	.	1,3	.	14,4	.	12,0	.	.	.
Bułgaria	5,5	3,3	1,1	0,5	0,2	0,1	24,2	45,8	22,4	29,2	7,1	0,9	26,8	8,6	12,7	11,6	.	.
Cypr	0,9	0,3	0,2	0,1	1,3	0,7	38,2	43,8	53,4	52,1	0,9	0,4	1,2	0,6	3,8	2,0	0,1	.
Czechy	5,7	4,1	0,0	0,0	0,1	0,0	11,1	23,3	25,9	26,0	14,7	0,8	8,4	12,0	34,1	33,8	.	.
Dania	6,8	0,7	0,0	0,0	0,0	0,1	21,2	21,4	33,2	67,0	1,1	0,2	3,3	1,8	34,4	8,8	.	.
Estonia	3,4	0,9	0,0	0,0	0,0	.	49,1	57,3	20,1	31,0	2,2	0,1	10,1	3,7	15,1	7,0	.	.
Finlandia	2,4	0,4	0,1	0,1	0,0	.	52,4	60,0	22,1	32,6	0,5	0,2	1,7	0,9	20,8	5,8	.	.
Francja	4,7	2,5	0,1	0,1	0,3	0,3	48,1	50,5	17,6	27,5	1,3	0,3	11,4	8,2	16,5	10,6	.	.
Grecja	3,9	1,7	0,3	0,3	4,6	4,0	52,1	56,6	14,4	18,4	4,2	1,8	6,1	2,8	14,4	14,4	.	.
Hiszpania	1,6	0,4	0,2	0,1	0,6	0,3	34,7	36,8	47,3	54,4	1,5	0,3	7,0	4,1	7,1	3,6	.	.
Holandia	1,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	48,3	42,7	37,2	49,2	1,0	0,2	6,8	4,2	4,9	3,0	.	.
Irlandia	0,9	0,7	0,1	0,0	0,0	0,0	87,6	88,4	6,7	8,3	0,1	0,0	1,6	0,5	3,0	2,1	.	.
Litwa	7,6	3,0	0,1	0,1	0,1	0,0	14,3	43,5	16,6	23,2	10,7	0,9	20,1	8,2	30,5	21,1	.	.
Luksemburg	0,6	.	.	.	0,2	.	75,4	.	6,6	.	0,3	.	8,2	.	8,7	.	.	.
Łotwa	5,2	3,0	0,1	0,0	0,1	0,0	21,4	50,0	16,5	26,3	9,4	0,3	19,5	5,9	27,8	14,5	.	.
Malta	0,8	0,2	0,8	0,3	0,1	0,1	24,8	32,9	64,5	61,5	2,0	0,3	4,1	2,1	2,9	2,6	.	.
Niemcy	6,7	1,6	0,0	0,0	0,1	0,1	40,9	44,9	16,2	32,7	2,7	0,2	8,3	8,4	25,1	12,1	.	.
Polska**	2,5	2,3	0,2	0,2	0,1	0,1	15,1	27,1	28,9	34,0	4,8	0,7	28,7	14,9	19,7	20,7	.	.
Portugalia	2,5	0,7	0,3	0,2	2,8	1,0	38,3	50,3	32,1	35,0	6,4	1,0	7,7	4,0	9,9	7,8	.	.
Rumunia	3,4	1,7	0,1	0,2	0,7	0,2	6,9	38,5	16,7	22,8	16,7	0,7	39,6	24,1	15,9	11,8	.	.
Słowacja	9,2	4,9	0,0	0,0	0,1	0,0	13,5	30,0	18,1	27,7	15,4	0,6	8,1	8,9	35,6	27,9	.	.
Słowenia	1,3	0,9	0,2	0,1	1,0	0,4	41,6	60,7	18,9	17,4	6,6	0,9	18,8	7,4	11,6	12,2	.	.
Szwecja	7,4	1,3	0,0	0,1	0,1	0,0	54,8	64,0	16,0	24,0	1,7	0,4	3,1	1,9	16,9	8,3	.	.
Węgry	7,3	3,1	0,2	0,1	0,7	0,2	10,5	15,6	42,3	56,3	6,9	0,6	12,4	7,8	19,7	16,3	.	.
Wielka Brytania	6,6	2,9	0,1	0,1	0,1	0,1	64,6	68,4	15,9	19,0	0,7	0,2	2,0	2,0	10,0	7,3	.	.
Włochy	2,7	0,6	0,2	0,1	1,2	0,5	43,8	47,0	32,9	45,0	2,3	0,4	5,2	2,0	11,7	4,4	.	.
UE - 27*	4,1	1,7	0,1	0,1	0,4	0,3	41,4	46,7	24,3	34,4	3,2	0,4	10,9	6,7	15,6	9,7	0,0	.
UE - 15*	4,2	1,5	0,1	0,1	0,5	0,3	48,1	50,3	24,1	35,0	1,6	0,3	7,0	4,8	14,4	7,7	.	.
UE - 12	4,1	2,5	0,2	0,2	0,3	0,1	14,0	31,4	25,3	32,1	9,6	0,7	26,3	14,7	20,2	18,3	0,0	.

* bez Belgii i Luksemburga. **W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 70. Zmiana pogłowia zwierząt według typów produkcyjnych gospodarstw rolnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wy- szczegól- nienie	Gospodarstwa rolne według typów produkcyjnych																	
	uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100	tys. LSU	2003 =100
Austria	-22,9	34,8	0,2	145,7	-0,4	92,5	-6,3	99,6	286,6	153,3	-13,7	32,1	-66,6	59,8	-168,0	42,4	.	.
Belgia
Bułgaria	-52,2	42,2	-11,9	31,4	-2,5	37,5	131,8	133,5	-28,2	92,3	-106,1	8,5	-336,5	22,8	-73,1	64,7	.	.
Cypr	-1,8	23,8	-0,3	50,0	-1,8	44,4	-12,2	87,6	-32,7	76,2	-1,4	39,0	-1,7	43,6	-5,8	40,5	-0,2	0,0
Czechy	-60,1	54,0	-0,6	15,1	-2,2	28,4	147,5	158,3	-143,9	75,7	-321,7	3,9	14,0	107,3	-191,3	75,3	.	.
Dania	-274,8	11,0	-0,2	83,3	6,4	1 279,6	82,0	108,5	1 790,9	218,9	-40,3	21,9	-60,6	59,7	-1 125,0	27,9	.	.
Estonia	-8,4	25,0	0,0	128,6	0,0	0,0	15,7	109,8	29,4	144,9	-7,0	2,2	-21,7	34,3	-28,0	43,2	.	.
Finlandia	-23,8	14,7	0,0	94,7	0,0	0,0	50,6	108,2	104,1	139,9	-4,3	31,2	-9,3	53,2	-180,8	26,5	.	.
Francja	-517,4	52,6	2,0	115,9	-12,1	83,9	220,4	102,0	2 152,3	152,6	-232,1	23,4	-810,7	69,6	-1 444,5	62,5	.	.
Grecja	-63,0	38,1	-3,1	65,3	-29,9	75,2	-73,9	94,6	41,6	111,0	-67,6	38,3	-95,6	40,3	-48,7	87,2	.	.
Hiszpania	-178,6	23,2	-10,1	55,9	-38,8	51,0	539,0	111,0	1 365,2	120,3	-170,9	18,2	-382,6	61,2	-466,9	53,5	.	.
Holandia	-61,0	22,0	1,1	106,2	-7,1	35,7	-104,1	96,5	1 014,3	144,3	-50,9	16,9	-131,5	68,4	-103,6	66,0	.	.
Irlandia	-16,5	71,9	-2,3	44,8	-0,5	40,3	-439,2	92,1	59,8	114,2	-2,9	28,4	-72,5	30,4	-63,5	66,1	.	.
Litwa	-62,0	30,2	-0,6	53,7	-0,9	5,4	222,6	231,7	14,6	107,5	-117,6	6,5	-162,0	31,2	-168,4	53,0	.	.
Luksemburg
Łotwa	-9,7	59,0	-0,1	39,1	-0,2	37,8	139,2	241,0	48,7	164,1	-41,8	2,9	-61,9	31,1	-59,3	53,6	.	.
Malta	-0,3	21,6	-0,3	35,0	0,0	75,0	1,5	112,1	-5,9	81,2	-0,8	14,3	-1,1	43,8	-0,3	77,5	.	.
Niemcy	-951,6	23,5	-2,8	58,1	-8,7	52,1	344,0	104,5	2 801,3	192,7	-469,9	6,1	-59,2	96,2	-2 534,2	46,0	.	.
Polska**	-42,7	85,0	-3,1	85,8	-2,9	68,5	1 127,4	166,7	315,2	109,8	-468,6	13,3	-1 664,9	48,1	-54,9	97,5	.	.
Portugalia	-43,1	25,4	-3,4	52,2	-44,8	32,1	208,6	123,1	17,2	102,3	-130,6	13,9	-92,7	49,0	-60,0	74,3	.	.
Rumunia	-158,5	36,5	3,6	141,4	-36,0	27,1	1 597,4	421,7	36,7	103,0	-1 175,1	2,9	-1 559,7	45,7	-513,0	55,6	.	.
Słowacja	-55,0	37,1	0,0	90,9	-0,5	10,3	72,0	156,1	12,1	107,0	-142,4	2,9	-17,4	77,4	-154,6	54,7	.	.
Słowenia	-2,9	61,4	-0,8	36,0	-3,3	40,9	70,8	129,0	-20,5	81,4	-33,8	12,5	-71,8	34,7	-4,9	92,8	.	.
Szwecja	-113,9	16,2	0,8	260,8	-0,9	12,3	108,0	110,7	126,0	142,9	-24,0	21,1	-22,7	60,0	-164,9	46,9	.	.
Węgry	-116,4	40,1	-1,8	65,0	-14,4	23,1	107,9	138,5	267,8	123,7	-170,4	8,1	-136,9	58,7	-121,5	76,9	.	.
W. Brytania	-564,5	40,7	-2,2	75,0	0,2	101,9	-226,4	97,6	238,4	110,4	-73,2	22,6	-34,8	88,2	-471,6	67,4	.	.
Włochy	-213,8	21,5	-15,3	27,4	-76,7	37,1	276,0	106,3	1 170,6	135,6	-182,7	18,9	-313,8	39,1	-735,0	37,3	.	.
UE - 27*	-3 699,0	36,8	-64,0	65,1	-283,4	53,6	2 863,3	104,9	10 509,3	130,6	-4 101,5	10,3	-6 757,4	56,2	-9 431,4	57,1	-0,2	0,0
UE - 15*	-3 128,9	33,1	-48,2	61,8	-218,6	57,6	-758,1	98,6	10 016,1	137,1	-1 514,8	16,7	-2 735,9	65,2	-8 056,3	50,2	.	.
UE - 12	-570,1	51,3	-15,8	72,3	-64,8	32,0	3 621,4	190,0	493,1	106,8	-2 586,7	6,0	-4 021,5	47,0	-1 375,1	76,4	-0,2	0,0

* bez Belgii i Luksemburga ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.4. Charakterystyka gospodarstw według wielkości ekonomicznej

1.4.1. Liczba gospodarstw i powierzchnia użytków rolnych

Ze względu na zmianę metodyki liczenia wielkości ekonomicznej, dokonanej w 2010 roku (odejście od Standardowej Nadwyżki Bezpośredniej – SGM i przejście na Standardową Produkcję – SO) niemożliwym stało się dokonanie analizy dynamiki, stąd też skupiono się na opracowaniu danych dla roku 2010.

Struktura gospodarstw według klas wielkości ekonomicznej cechuje się znacznym zróżnicowaniem w poszczególnych krajach członkowskich, wskazując na nierównomierny poziom rozwoju rolnictwa w Unii Europejskiej (tab. 71 oraz aneks – tab. 25). W takich krajach jak Bułgaria, Cypr, Łotwa, Malta, Rumunia i Węgry, większość podmiotów wytwarza mniej niż 2 tys. euro standardowej produkcji. Z kolei w Holandii ponad 30% gospodarstw należy do dwóch największych grup, wytwarzających ponad 250 tys. euro SO, a w Danii podmiotów takich jest ponad 20%. Przede wszystkim jednak duże różnice występują pomiędzy państwami UE-15 i UE-12. W nowych państwach członkowskich bowiem niemal 60% wszystkich gospodarstw wytwarza mniej niż 2 tys. euro SO, podczas gdy w krajach UE-15 przeważają liczebnie podmioty należące do wyższych klas. Pod tym względem Polska charakteryzuje się korzystniejszą strukturą niż ogół krajów UE-12 (udział gospodarstw z grup do 2 tys. euro SO w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wynosi nieco ponad 32%), jednakże daleko odbiegającą od tej, jaka jest charakterystyczna dla krajów o najlepiej rozwiniętym rolnictwie.

W rolnictwie możliwość wytwarzania nadwyżki ekonomicznej warunkowana jest z jednej strony relacjami poszczególnych czynników produkcji (w tym głównie technicznym uzbrojeniem pracy, umożliwiającym odpowiedni poziom intensywności), lecz z drugiej strony w dużej mierze zależy od fizycznej wielkości gospodarstwa, na którym odbywa się produkcja. Dlatego też, pomimo znacznej liczebności gospodarstw z grup najniższych (do 2 tys. euro SO), zgromadzony jest w nich stosunkowo niewielki odsetek użytków rolnych (, tab. 72 oraz aneks – tab. 26). Daje się jednak zauważyć znaczne rozbieżności pomiędzy państwami UE-15 i UE-12, wynikające z odmiennej struktury gospodarstw według wielkości ekonomicznej. W nowych krajach członkowskich w podmiotach należących do klas do 2 tys. euro SO znajduje się ponad 10% UR, podczas gdy w krajach „piętnastki” jest to tylko niecałe 2,5%. Polska w tym zakresie charakteryzuje się nadal wadliwą strukturą, co dotyczy głównie największych klas wielkości ekonomicznej (które ze względu na skalę produkcji w dużej

mierze decydują o zdolnościach konkurencyjnych rolnictwa), gdzie udział użytków rolnych wynosi niecałe 14%, przy niemal 30% dla UE-15 i ponad 23% dla UE-12.

Tabela 71. Struktura gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	Ogółem (tys. gosp.)	(Gospodarstwa ogółem = 100)										
		0 Euro	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	150,2	0,2	13,9	9,1	13,5	13,7	11,3	16,0	12,8	7,7	1,5	0,3
Belgia												
Bułgaria	370,5	0,3	68,5	16,1	7,1	3,4	1,6	1,3	0,7	0,5	0,3	0,2
Cypr	38,9	0,8	56,2	15,9	10,8	6,0	3,2	3,0	2,1	1,3	0,4	0,3
Czechy	22,9	0,6	5,9	10,8	18,0	15,2	10,5	12,2	8,9	7,3	3,3	7,3
Dania	42,1	2,9	1,9	2,7	9,0	13,8	12,5	14,9	11,1	10,7	8,2	12,3
Estonia	19,6	18,0	25,8	15,0	14,0	8,9	5,2	4,8	3,7	2,5	0,9	1,2
Finlandia	63,9	1,9	4,9	9,9	16,5	16,6	11,1	12,7	12,9	10,7	2,1	0,7
Francja	516,1	0,4	8,1	6,3	8,1	8,2	7,4	12,9	17,5	22,1	6,9	2,1
Grecja	674,9	0,7	32,2	19,4	18,8	13,4	7,5	5,5	1,9	0,5	0,1	0,0
Hiszpania	989,8	1,8	21,3	16,5	16,4	12,6	8,3	9,5	6,9	4,4	1,4	0,9
Holandia	72,3	0,2	0,1	2,6	9,2	9,0	6,8	8,8	9,6	23,3	18,5	11,9
Irlandia	139,9	0,0	12,8	12,0	18,0	18,6	12,6	10,8	8,0	6,2	0,7	0,3
Litwa	199,9	1,6	48,3	23,3	13,6	6,1	2,9	2,3	1,1	0,6	0,1	0,1
Luksemburg	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	83,4	9,2	47,0	17,5	12,1	5,9	3,2	2,5	1,3	0,8	0,3	0,2
Malta	12,5	24,9	40,8	9,7	9,6	5,9	3,3	2,8	1,4	1,1	0,4	0,1
Niemcy	299,1	0,2	0,4	2,2	8,8	12,4	10,3	14,1	16,5	21,5	9,2	4,4
Polska	1 506,6	2,8	29,4	19,3	18,2	12,9	7,5	6,3	2,4	0,9	0,2	0,1
Portugalia	305,3	0,9	38,2	23,5	15,9	8,2	4,2	3,8	2,6	1,9	0,5	0,3
Rumunia	3 859,0	2,6	70,5	15,6	8,1	2,0	0,6	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0
Słowacja	24,5	1,3	30,9	27,4	16,1	7,0	3,6	3,5	2,7	2,7	1,5	3,3
Słowenia	74,7	0,0	21,0	23,6	24,3	14,3	6,7	6,0	2,9	1,0	0,1	0,1
Szwecja	71,1	3,1	8,0	14,1	18,5	15,4	10,0	10,5	7,8	7,8	3,2	1,6
Węgry	576,8	3,5	62,1	15,8	8,1	4,4	2,3	1,8	1,0	0,6	0,2	0,2
Wielka Brytania	186,7	1,0	8,6	8,5	11,9	11,9	9,4	12,6	11,9	13,6	6,7	3,9
Włochy	1 620,9	1,5	30,4	16,3	14,6	10,9	7,4	7,9	5,5	3,7	1,1	0,7
UE - 27*	11 971,7	2,0	43,2	15,7	12,3	7,9	4,9	5,1	3,8	3,3	1,2	0,6
UE - 15*	5 182,5	1,1	22,6	14,7	14,4	11,6	7,9	9,1	7,6	7,1	2,6	1,3
UE - 12	6 789,2	2,7	58,4	16,8	10,8	5,1	2,6	2,1	0,9	0,4	0,1	0,1

* bez Belgii.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 72. Struktura powierzchni UR według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	Ogółem (tys. ha)	(pow. UR ogółem = 100)										
		0 Euro	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	2 878,2	0,0	2,9	3,9	7,6	10,3	10,1	19,2	22,4	17,5	4,4	1,7
Belgia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bułgaria	4 475,5	0,6	3,1	2,1	2,4	3,0	3,3	5,4	8,0	18,0	22,0	32,1
Cypr	118,4	0,4	14,3	9,2	10,3	9,7	8,7	12,0	13,7	10,5	5,4	5,8
Czechy	3 483,5	0,1	0,2	0,5	1,2	1,8	2,1	4,1	5,5	10,1	10,1	64,3
Dania	2 646,9	0,2	0,3	0,3	1,1	2,5	3,6	7,6	9,8	15,5	17,2	41,9
Estonia	940,9	4,7	3,3	2,5	4,1	5,1	4,8	8,2	11,8	17,1	10,8	27,6
Finlandia	2 291,0	0,5	0,9	2,4	6,9	11,5	11,9	17,7	18,8	21,5	6,0	1,9
Francja	27 837,3	0,1	0,9	1,0	1,6	2,2	3,2	9,2	20,5	40,3	16,3	4,7
Grecja	3 302,1	0,3	6,0	8,3	14,0	18,4	17,3	20,4	10,5	4,0	0,6	0,2
Hiszpania	23 752,7	0,6	3,8	3,8	6,2	8,5	8,8	16,6	20,4	18,8	7,2	5,3
Holandia	1 872,4	0,0	0,0	0,3	1,4	2,3	2,6	5,0	7,6	28,7	33,0	19,1
Irlandia	4 991,4	0,0	3,4	4,8	9,5	15,0	13,9	16,3	17,6	15,8	2,8	0,9
Litwa	2 742,6	0,7	12,5	9,0	9,9	9,2	8,2	11,0	10,7	11,6	5,9	11,3
Luksemburg	130,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	1 796,3	3,4	14,9	8,3	9,3	7,7	6,6	9,0	8,8	12,2	8,8	11,0
Malta	11,5	7,1	26,4	10,9	13,0	12,1	9,2	9,5	6,2	3,9	1,7	0,0
Niemcy	16 704,0	0,0	0,1	0,2	1,1	2,4	3,0	6,2	11,2	25,7	19,1	31,0
Polska	14 447,3	0,8	6,4	7,8	12,1	13,7	11,8	15,7	10,6	7,4	4,5	9,2
Portugalia	3 668,2	0,6	5,2	5,6	6,9	6,8	6,7	11,5	15,2	22,2	11,5	7,8
Rumunia	13 306,1	2,9	18,6	10,6	9,7	5,2	3,8	6,4	8,3	13,1	9,3	12,1
Słowacja	1 895,5	0,3	0,8	1,1	1,3	1,6	1,6	3,1	4,9	10,2	12,0	63,1
Słowenia	482,7	0,0	4,8	10,3	18,0	17,0	11,4	14,5	11,5	6,6	1,2	4,7
Szwecja	3 066,3	0,9	1,1	2,3	4,8	6,9	7,5	13,0	15,8	22,7	13,8	11,2
Węgry	4 686,3	0,3	3,4	3,0	4,8	6,2	6,2	9,8	11,5	14,7	9,1	31,0
Wielka Brytania	15 686,4	0,0	1,6	1,6	3,4	5,6	6,0	11,1	15,9	25,0	15,6	14,2
Włochy	12 856,1	0,7	3,8	4,1	6,2	7,6	7,9	13,4	16,0	20,0	9,4	10,9
UE - 27*	171 444,6	0,6	4,1	3,6	5,4	6,5	6,5	11,2	15,0	21,8	11,5	13,8
UE - 15*	123 058,1	0,3	2,1	2,4	4,2	6,0	6,4	11,8	17,2	25,5	13,0	11,1
UE - 12	48 386,6	1,4	9,1	6,8	8,3	7,7	6,6	9,6	9,2	11,6	8,9	20,8

* bez Belgii.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.4.2. Standardowa produkcja

Zarówno w UE-15 jak i UE-12 największą część (około 30%) standardowej produkcji wytwarzają liczebnie nieliczne, lecz silne ekonomicznie gospodarstwa z klasy najwyższej, 500 tys. euro i więcej (tab. 73, oraz aneks – tab. 27). Występują jednak znaczne różnice pomiędzy poszczególnymi państwami, i tak w Czechach, Danii i Słowacji jest to każdorazowo ponad 70%, podczas gdy w Austrii, Grecji, na Malcie czy w Słowenii niecałe 10%. Duże rozbieżności pomiędzy starymi i nowymi członkami UE występują natomiast w klasach niższych. W UE-12 podmioty wytwarzające do 15 tys. euro SO wytwarzają łącznie ponad 30% standardowej produkcji, a w UE-15 – tylko niecałe 6%. Oznacza to, że w nowoprzyjętych państwach wytworzyła się grupa podmiotów posiadających potencjał do podjęcia wyzwań konkurencyjnych na europejskim rynku, to jednak ich struktury rolne nadal znacznie odbiegają od tych, jakie funkcjonują w większości krajów UE-15. Na tym tle szczególnie widoczne są niekorzystne cechy polskiego rolnictwa. Wprawdzie odsetek bezpośredniej standardowej produkcji wytwarzanej przez podmioty z klas do 15 tys. euro SO jest nieco niższy niż w nowych krajach członkowskich ogółem (około 26%), to jednak odsetek SO gospodarstw o wielkości ekonomicznej 500 tys. euro SO i więcej w krajowej wielkości SO wynosi zaledwie 16%, a więc znacznie mniej niż średnio dla UE-15 czy UE-12.

Tabela 73. Struktura standardowej produkcji (SO) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	Ogółem (tys. euro)	(SO ogółem = 100)									
		do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	5 879	0,3	0,7	2,0	3,9	5,6	14,8	22,8	29,9	12,7	7,3
Belgia	6 638	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	2 314	8,7	6,5	5,7	5,3	4,6	6,5	7,1	12,4	13,9	29,3
Cypr	459	3,7	3,8	5,2	5,6	5,2	9,1	12,5	16,4	11,3	27,2
Czechy	3 852	0,0	0,2	0,6	1,0	1,2	2,6	3,7	6,9	7,1	76,7
Dania	6 918	0,0	0,0	0,3	0,8	1,2	2,7	3,9	8,6	14,9	67,6
Estonia	595	0,8	1,4	2,6	3,2	3,3	5,6	8,4	12,9	10,1	51,7
Finlandia	3 098	0,1	0,6	2,0	3,8	4,4	9,4	19,4	33,2	14,1	13,0
Francja	50 733	0,1	0,2	0,5	0,9	1,5	4,8	13,0	35,3	23,7	20,0
Grecja	7 677	3,5	6,0	11,5	15,7	15,4	20,2	13,6	8,0	2,7	3,5
Hiszpania	34 173	0,7	1,4	2,7	4,0	4,7	9,8	14,0	19,1	14,1	29,5
Holandia	18 930	0,0	0,0	0,2	0,4	0,5	1,2	2,7	15,6	24,4	55,0
Irlandia	4 298	0,4	1,2	3,4	6,7	7,9	12,3	18,6	29,3	8,1	12,1
Litwa	1 526	5,3	8,7	9,8	8,6	7,2	10,3	10,0	10,8	6,3	23,0
Luksemburg	227
Łotwa	777	3,6	5,4	7,2	6,8	6,5	9,6	9,5	13,8	9,9	27,7
Malta	96	3,3	3,7	7,1	8,6	8,3	12,6	13,6	21,9	15,6	5,3
Niemcy	41 494	0,0	0,1	0,4	1,0	1,5	3,7	8,7	24,8	22,6	37,2
Polska	18 987	2,5	4,4	8,2	11,2	11,5	17,2	12,7	10,1	6,1	16,1
Portugalia	4 640	2,6	4,4	5,9	5,8	5,3	8,7	12,2	19,6	11,8	23,7
Rumunia	10 120	17,4	16,4	16,2	7,9	4,0	4,4	4,3	6,1	4,8	18,5
Słowacja	1 731	0,5	1,1	1,3	1,1	1,0	1,8	2,7	6,1	7,7	76,7
Słowenia	913	2,1	5,7	11,3	12,5	10,5	17,1	16,1	12,4	3,1	9,2
Szwecja	3 733	0,2	0,8	2,0	3,2	3,7	7,0	10,5	23,7	20,7	28,2
Węgry	5 241	5,2	4,8	4,9	5,3	4,8	7,0	7,9	10,4	7,1	42,6
Wielka Brytania	17 722	0,1	0,2	0,7	1,3	1,7	4,3	8,2	20,8	22,2	40,4
Włochy	49 460	1,0	1,5	2,7	3,9	4,7	9,2	12,7	18,3	12,2	33,8
UE - 27	302 232	1,4	1,8	2,8	3,5	3,8	7,3	10,9	20,9	16,3	31,4
UE - 15	255 620	0,5	0,9	1,7	2,6	3,2	6,7	11,3	23,1	18,1	32,0
UE - 12	46 612	6,2	6,9	8,6	8,0	7,1	10,3	8,8	9,2	6,6	28,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.4.3. Struktura ekonomiczna gospodarstw a formy ich własności

W państwach Unii Europejskiej występuje znaczne zróżnicowanie w zakresie struktury gospodarstw według ich wielkości ekonomicznej oraz formy prawnej (tab. 74, aneks – tab. 28). Ogólnie, ze względu na swoją specyfikę, gospodarstwa prowadzone przez osoby prawne cechują się większą siłą ekonomiczną. W skali całej UE, niemal połowa podmiotów będących osobami prawnymi należy do trzech największych grup, o wielkości SO powyżej 100 tys. euro. W przypadku gospodarstw indywidualnych sytuacja jest odwrotna – niemal 60% z nich wytwarza mniej niż 4 tys. euro standardowej produkcji. Duże dysproporcje występują też pomiędzy państwami UE-15 i UE-12. Przede wszystkim niemal 12% osób prawnych w nowoprzyjętych krajach należy do klasy wielkości ekonomicznej 0 euro SO, co szczególnie widoczne jest w takich państwach jak Estonia, Łotwa, Rumunia i Węgry, a co należy łączyć z błędami w procesie przekształceń własnościowych, dokonanyimi po roku 1989. W krajach UE-15 takich podmiotów jest mniej niż 1%. Relatywnie dużo (ponad 20%) jest też w UE-12 gospodarstw osób prawnych wytwarzających mniej niż 2 tys. euro SO. W nowych krajach członkowskich w stosunku do UE-15 mniej jest natomiast podmiotów należących do klas największych pod względem wielkości ekonomicznej, powyżej 100 tys. euro. W przypadku gospodarstw indywidualnych jest to około 0,4% (8,2% w UE-15), a osób prawnych niemal 30% (54% w UE-15). Polska, w zakresie podmiotów będących osobami prawnymi, posiada strukturę dość korzystną, szczególnie na tle pozostałych państw UE-12. Ponad 50% z nich bowiem należy do największych klas, powyżej 100 tys. euro SO, podczas gdy niecałe 9% do klas najmniejszych, poniżej 2 tys. euro. Jest ona jednak dalece mniej korzystna od tej, jaką posiada większość krajów UE-15, co dotyczy głównie odsetka najmniejszych ekonomicznie gospodarstw. Podobnie w przypadku indywidualnej formy własności, także struktura występująca w Polsce jest nieco korzystniejsza niż średnia dla ogółu nowych państw członkowskich, lecz jednocześnie odbiegająca od występującej w państwach UE-15.

Tabela 74. Struktura gospodarstw w krajach UE według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO), krajów UE i form własności w 2010 roku

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ogółem (tys. gosp.)		(Gosp. ogółem według grup ekonomicznych= 100)																							
			0 Euro		do 2 tys. euro		2-3,9 tys. euro		4-7,9 tys. euro		8-14,9 tys. euro		15-24,9 tys. euro		25-49,9 tys. euro		50-99,9 tys. euro		100-249,9 tys. euro		250-499,9 tys. euro		pow. 500 tys. euro			
	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*	I*	P*		
Austria	141,5	4,0	0,1	0,8	12,9	36,6	8,6	18,1	13,3	18,1	13,9	9,5	11,6	3,8	16,7	3,0	13,3	2,8	7,9	3,0	1,5	1,8	0,2	2,5		
Belgia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bułgaria	365,1	5,4	0,2	2,2	69,5	8,9	16,2	4,3	7,1	5,4	3,3	7,2	1,6	6,5	1,2	10,2	0,5	12,1	0,3	19,4	0,1	13,0	0,0	10,8		
Cypr	38,4	0,5	0,8	0,0	56,9	4,3	16,0	4,3	10,9	4,3	6,0	4,3	3,2	4,3	3,0	8,5	1,9	14,9	1,0	20,5	0,2	17,0	0,1	17,6		
Czechy	19,8	3,1	0,6	0,6	6,6	1,6	12,1	2,3	20,2	3,6	17,2	3,6	11,5	3,9	13,3	5,2	9,2	6,8	6,5	12,3	1,8	13,0	1,0	47,1		
Dania	40,1	2,0	2,6	9,1	1,9	2,5	2,7	3,0	9,1	6,6	14,1	9,1	12,8	8,1	15,2	8,6	11,3	7,1	10,7	9,6	8,1	9,1	11,5	27,2		
Estonia	17,9	1,7	18,6	11,1	27,8	6,9	16,0	4,6	14,7	6,9	8,9	9,2	4,9	8,7	4,2	10,4	2,9	11,6	1,6	12,1	0,3	6,4	0,1	12,1		
Finlandia	57,6	1,3	1,9	1,6	5,0	4,0	10,1	7,9	16,8	9,5	16,7	9,5	11,3	7,9	12,9	8,7	13,2	10,3	10,1	15,2	1,6	12,7	0,4	12,7		
Francja	365,5	112,0	0,5	0,2	11,0	1,0	8,7	0,6	11,1	0,9	11,0	1,6	9,7	2,3	16,0	6,2	17,8	18,4	12,0	45,7	1,8	16,7	0,4	6,4		
Grecja	674,3	0,6	0,7	0,0	32,2	7,0	19,4	7,0	18,8	8,8	13,4	8,8	7,5	8,8	5,5	12,3	1,9	12,3	0,5	15,3	0,1	10,0	0,0	9,7		
Hiszpania	929,7	60,1	1,8	1,1	22,3	6,9	17,3	3,6	17,3	4,9	13,0	6,6	8,4	7,0	9,3	12,3	6,3	16,0	3,2	22,0	0,8	10,7	0,3	8,9		
Holandia	68,1	4,2	0,1	1,2	0,1	0,5	2,7	1,2	9,5	4,5	9,2	5,7	6,8	5,7	8,9	7,2	9,7	7,9	24,1	11,5	19,0	10,8	9,9	43,8		
Irlandia	139,6	0,3	0,0	0,0	12,8	12,8	12,1	6,1	18,0	9,1	18,6	9,1	12,6	9,1	10,8	9,5	8,0	9,5	6,2	9,5	0,7	6,1	0,2	19,2		
Litwa	199,2	0,7	1,6	3,1	48,5	6,2	23,4	1,5	13,6	4,6	6,1	6,2	2,8	6,2	2,3	7,7	1,1	9,2	0,5	13,8	0,1	13,8	0,0	27,7		
Luksemburg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Łotwa	81,8	0,1	9,1	-	47,3	-	17,5	-	12,1	-	5,9	-	3,2	-	2,5	-	1,3	-	0,8	-	0,2	-	0,1	-		
Malta	12,3	0,0	25,2	-	41,4	-	9,7	-	9,5	-	5,9	-	3,3	-	2,6	-	1,3	-	0,9	-	0,2	-	0,0	-		
Niemcy	273,0	5,1	0,2	0,6	0,4	1,0	2,3	1,6	9,4	3,4	13,2	4,0	10,9	4,3	14,9	6,1	17,2	7,7	21,0	12,5	7,9	11,1	2,6	47,7		
Polska	1 502,5	4,2	2,8	2,9	29,5	5,8	19,3	5,3	18,1	6,0	13,0	6,3	7,5	5,1	6,3	8,7	2,4	8,7	0,8	15,4	0,2	15,7	0,1	20,1		
Portugalia	297,4	7,9	0,9	1,4	39,0	5,4	24,1	3,7	16,1	5,3	8,2	7,7	4,1	8,0	3,5	13,3	2,3	15,8	1,4	21,3	0,3	10,4	0,1	7,7		
Rumunia	3 828,4	30,7	2,5	14,5	70,8	33,1	15,7	6,0	8,1	4,8	2,0	4,5	0,5	4,5	0,3	7,6	0,1	8,5	0,0	9,3	0,0	4,1	0,0	3,1		
Słowacja	22,2	2,3	1,1	3,1	33,2	6,1	29,8	3,5	17,3	4,8	7,2	4,8	3,6	4,8	3,2	7,0	2,2	8,3	1,6	13,2	0,5	11,8	0,3	32,6		
Słowenia	74,4	0,2	0,0	0,0	21,0	4,5	23,7	4,5	24,3	9,1	14,3	9,1	6,7	9,1	6,0	9,1	2,9	13,6	1,0	13,6	0,1	9,1	0,0	18,3		
Szwecja	65,9	5,2	3,2	1,7	8,4	3,2	14,8	4,6	19,5	6,7	16,0	8,0	10,1	8,2	10,4	11,8	7,4	12,6	7,0	18,3	2,3	13,7	0,9	11,2		
Węgry	567,6	9,2	3,2	19,6	63,0	6,8	16,0	4,4	8,1	5,8	4,4	6,6	2,2	6,0	1,7	8,6	0,9	10,1	0,4	12,3	0,1	7,3	0,0	12,5		
Wielka Brytania	179,3	7,4	0,9	2,3	8,4	14,3	8,6	7,3	12,0	8,0	12,1	7,8	9,5	6,2	12,8	7,8	12,1	7,8	13,7	11,9	6,6	9,7	3,3	16,9		
Włochy	1 603,7	17,2	1,5	2,4	30,7	7,6	16,4	5,6	14,7	7,6	10,9	8,7	7,4	8,6	7,9	12,5	5,4	13,0	3,5	15,2	1,0	8,6	0,6	10,2		
UE - 27**	11 611,7	289,0	2,0	3,1	44,2	8,0	16,1	3,1	12,6	3,8	8,0	4,5	4,9	4,7	5,0	8,5	3,5	14,3	2,5	27,8	0,8	12,0	0,4	10,2		
UE - 15**	4 882,1	231,0	1,2	0,9	23,3	4,3	15,5	2,6	15,3	3,5	12,0	4,3	8,2	4,6	9,2	8,6	7,2	15,6	5,5	32,2	1,8	13,6	0,8	9,8		
UE - 12	6 729,6	58,0	2,6	11,8	58,9	20,5	16,9	5,1	10,8	5,1	5,1	5,4	2,5	5,1	2,0	8,0	0,8	9,2	0,3	11,7	0,1	7,3	0,0	10,8		

* I – gospodarstwa indywidualne; P – gospodarstwa osób prawnych, ** bez Belgii i Luksemburga.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

1.4.4. Struktura ekonomiczna gospodarstw a specjalizacja produkcji

W krajach Unii Europejskiej istnieje znaczne zróżnicowanie w zakresie wielkości ekonomicznej gospodarstw należących do poszczególnych typów produkcyjnych (tab. 75-82, aneks – tab. 29-36). Duże dysproporcje występują też w każdym z typów pomiędzy krajami nowymi i starymi krajami UE.

Gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (tab. 75) są w większości małe ekonomicznie, gdyż nawet w krajach UE-15 niemal 38% należy do klas wielkości ekonomicznej poniżej 4 tys. euro SO. W państwach UE-12 jest to ponad 85%. W Polsce także przeważają w tym typie podmioty małe ekonomicznie, aczkolwiek ich struktura jest nieco korzystniejsza od ogółu nowych krajów członkowskich (udział gospodarstw w grupach do 4 tys. euro SO wynosi 76%).

Wśród gospodarstw specjalizujących się w uprawach ogrodniczych (tab. 76), głównie z racji dużej intensywności produkcji, relatywnie niewielki jest udział podmiotów małych ekonomicznie (w grupach do 4 tys. euro SO średnio dla całej UE wynosi 20%), a stosunkowo duży największych (19% w grupach 100 tys. euro SO i więcej – średnia dla UE). Występują jednak duże różnice pomiędzy UE-15 i UE-12. W nowych krajach członkowskich jest bowiem kilkakrotnie więcej podmiotów małych (38% w klasach do 4 tys. euro SO, w stosunku do 7,4% w UE-15) i jednocześnie zdecydowanie mniej gospodarstw największych (4,5% w klasach 100 tys. euro SO i więcej, przy 29,4 w UE-15). Polska w tym zakresie także charakteryzuje się strukturą korzystniejszą od ogółu nowych państw członkowskich i jednocześnie odmienną od typowej dla krajów UE-15.

Gospodarstwa należące do typu „specjalizujące się w uprawach trwałych” w dużej części są małe ekonomicznie, co jest szczególnie widoczne w krajach UE-12, gdzie niemal 83% wytwarza standardową produkcję na poziomie nieprzekraczającym 4 tys. euro (tab. 77). Jednakże nawet w państwach UE-15 jest to ponad połowa podmiotów. Na tym tle stosunkowo dobrą strukturą charakteryzuje się Polska, gdzie odsetek gospodarstw najmniejszych wynosił 42,3%, był więc nawet niższy niż średnia dla UE-15. Stosunkowo dużo też podmiotów należy do klas pośrednich, od 4 do 99,9 tys. euro SO (57% w Polsce, 43,1% w UE-15 i 17,1% w UE-12).

W przypadku gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym (tab. 78), także występują pewne różnice pomiędzy starymi i nowymi członkami UE, co dotyczy głównie klas najmniejszych, do 4 tys. euro SO xxx (53,1% w UE-12, 13,6% w UE-15), oraz największych, powyżej 100 tys. SO (0,8%

w UE-12, 18,9% w UE-15). Polska na tym tle posiada strukturę nieco korzystniejszą od ogółu nowych państw członkowskich.

Największe dysproporcje w zakresie struktury według klas wielkości ekonomicznej pomiędzy krajami UE-15 i UE-12, występują w przypadku gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych (tab. 79). W nowych krajach członkowskich podmiotów wytwarzających mniej niż 4 tys. euro SO jest 95%, podczas gdy w UE-15 niecałe 14%. W starych krajach UE natomiast niemal 64% gospodarstw należy do klas powyżej 100 tys. euro SO. Tak znaczne różnice mogą wynikać z odmiennych systemów chowu, głównie trzody chlewnej (w krajach UE-12 przeważa chów w typowych gospodarstwach rolnych, podczas gdy w UE-15 dużą rolę odgrywa chów przemysłowy), ostatecznie przekładając się na wspomnianą wcześniej gorszą pozycję konkurencyjną gospodarstw z nowych krajów członkowskich. W tym kontekście struktura w Polsce jest dosyć korzystna, szczególnie na tle innych krajów UE-12. Przede wszystkim bowiem udział podmiotów największych ekonomicznie (powyżej 100 tys. euro SO) wynosi 10,6%, jest więc piętnastokrotnie większy niż dla ogółu nowych państw członkowskich, jednakże dalece mniejszy niż średnia dla krajów „piętnastki”.

W przypadku gospodarstw niewyspecjalizowanych (tab. 80-82) relatywnie dużo jest podmiotów małych ekonomicznie, także w krajach UE-15, aczkolwiek w każdym z typów wielokierunkowych odpowiedni odsetek w państwach UE-12 jest większy w przypadku klas do 4 tys. euro SO.

Tabela 75. Struktura gospodarstw rolnych specjalizujących się w uprawach polowych według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	41,7	13,2	11,4	9,1	6,8	8,3	6,1	2,8	0,4	0,2
Belgia
Bułgaria	65,1	11,5	7,3	4,4	2,7	2,8	1,9	2,2	1,2	0,8
Cypr	42,3	10,2	10,2	9,8	7,5	9,1	7,2	3,4	0,4	0,0
Czechy	5,9	5,3	13,1	14,3	11,9	15,0	12,3	10,7	5,1	6,4
Dania	3,5	3,9	12,6	16,4	16,1	20,0	13,9	9,3	3,1	1,2
Estonia	46,5	15,4	11,1	7,7	4,7	5,3	4,7	3,4	1,0	0,1
Finlandia	8,1	16,1	25,1	22,8	13,5	10,1	3,3	0,9	0,1	0,0
Francja	12,9	6,6	8,5	8,9	7,8	12,2	16,5	21,2	4,6	0,8
Grecja	28,4	18,1	19,6	15,7	8,4	6,6	2,6	0,7	0,1	0,0
Hiszpania	26,5	12,7	14,6	13,9	9,9	10,9	7,2	3,3	0,6	0,3
Holandia	0,4	5,9	13,8	12,3	9,0	13,2	13,6	20,5	8,8	2,5
Irlandia	57,6	6,6	4,4	5,5	5,6	8,2	6,2	4,2	1,3	0,5
Litwa	72,5	7,8	5,4	4,1	3,5	3,1	1,9	1,2	0,3	0,2
Luksemburg
Lotwa	75,9	9,5	5,1	2,7	1,9	2,0	1,3	1,2	0,4	0,2
Malta	85,4	6,9	3,1	1,3	1,3	1,0	0,5	0,5	0,0	0,0
Niemcy	1,1	5,3	14,3	17,3	13,6	14,3	12,2	12,6	5,3	4,0
Polska	54,7	21,3	12,1	5,7	2,7	2,0	0,9	0,4	0,1	0,1
Portugalia	41,8	22,9	14,7	7,5	3,8	3,5	2,5	1,9	0,9	0,5
Rumunia	91,7	3,8	1,7	0,9	0,5	0,5	0,4	0,3	0,1	0,1
Słowacja	35,1	20,1	13,4	7,9	5,2	5,1	4,4	4,1	2,0	2,9
Słowenia	52,9	27,5	12,8	3,7	1,3	0,9	0,5	0,3	0,1	0,0
Szwecja	17,1	23,0	18,9	13,0	7,7	8,3	6,3	4,3	1,1	0,3
Węgry	56,6	10,4	10,4	8,2	4,8	4,3	2,7	1,7	0,4	0,4
Wielka Brytania	19,8	10,3	9,9	8,0	6,1	9,4	11,0	15,5	6,8	3,3
Włochy	27,8	18,8	17,6	12,5	7,7	7,0	4,1	2,9	1,0	0,5
UE - 27*	54,7	12,2	9,8	7,0	4,4	4,5	3,3	2,8	0,8	0,4
UE - 15*	23,4	14,4	15,4	12,9	8,6	9,2	7,1	6,3	1,8	0,8
UE - 12	74,3	10,8	6,3	3,3	1,8	1,5	0,9	0,6	0,2	0,1

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 76. Struktura gospodarstw specjalizujących się w uprawach ogrodniczych według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	0,0	0,0	3,5	6,3	9,0	17,3	25,0	25,0	8,3	5,6
Belgia
Bułgaria	38,2	23,9	18,4	9,7	4,3	3,1	1,4	0,7	0,2	0,1
Cypr	12,4	13,2	12,4	14,0	11,6	15,0	10,7	7,4	2,5	0,8
Czechy	0,0	0,0	0,0	0,0	11,1	22,3	25,9	25,9	3,7	11,1
Dania	0,0	0,0	1,1	3,3	5,6	11,1	11,1	20,0	18,9	28,9
Estonia	21,4	14,3	17,9	14,3	10,7	8,9	7,1	3,6	0,0	1,8
Finlandia	1,7	1,7	2,5	4,6	6,7	17,2	19,9	27,7	10,9	7,1
Francja	0,7	1,7	4,5	8,4	10,5	19,4	21,1	19,6	7,8	6,3
Grecja	8,3	7,0	10,0	12,8	16,0	24,2	14,6	5,6	1,2	0,3
Hiszpania	6,2	4,2	6,6	7,7	11,1	23,4	19,6	12,7	4,3	4,2
Holandia	0,0	0,3	0,9	2,1	2,9	7,6	12,3	21,0	17,2	35,7
Irlandia	0,0	4,2	4,2	4,2	12,4	8,3	16,7	12,5	12,5	25,0
Litwa	79,0	8,5	6,2	3,3	1,3	1,0	0,5	0,2	0,0	0,0
Luksemburg
Łotwa	15,0	17,5	22,5	20,0	5,0	15,0	2,5	2,5	0,0	0,0
Malta	4,0	18,7	31,3	20,0	12,7	9,3	3,3	0,7	0,0	0,0
Niemcy	0,0	0,0	0,0	0,2	1,6	7,6	19,5	32,8	19,9	18,4
Polska	5,0	8,9	14,5	17,0	15,6	18,0	12,2	6,8	1,3	0,7
Portugalia	7,5	18,5	18,5	15,4	12,1	12,4	7,8	5,0	1,4	1,4
Rumunia	35,6	11,3	19,9	18,8	7,1	4,4	1,5	0,8	0,3	0,3
Słowacja	5,6	5,6	16,4	5,6	5,6	11,1	11,1	16,7	5,6	16,7
Słowenia	2,0	3,9	13,7	19,6	17,6	19,7	15,7	7,8	0,0	0,0
Szwecja	0,0	1,0	3,9	6,9	6,9	15,7	18,6	23,5	10,8	12,7
Węgry	20,0	18,2	19,8	16,0	9,4	8,9	4,3	2,2	0,7	0,5
Wielka Brytania	0,5	1,0	0,5	1,5	2,4	7,8	19,4	29,0	16,5	21,4
Włochy	1,5	2,9	6,5	11,0	14,4	23,1	18,9	14,1	4,5	3,1
UE - 27*	12,3	7,9	10,7	11,3	10,5	15,4	12,9	10,3	4,2	4,5
UE - 15*	3,4	4,0	6,3	8,6	11,0	19,5	17,8	15,3	6,7	7,4
UE - 12	24,7	13,4	16,8	15,1	9,8	9,8	5,9	3,3	0,7	0,5

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 77. Struktura gospodarstw specjalizujących się w uprawach trwałych według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	0,5	4,3	15,9	14,3	11,6	15,5	16,6	17,4	3,1	0,8
Belgia
Bułgaria	86,8	6,7	3,2	1,4	0,7	0,7	0,4	0,1	0,0	0,0
Cypr	66,4	16,5	10,1	4,4	1,6	0,8	0,2	0,0	0,0	0,0
Czechy	4,0	19,4	26,8	16,2	8,9	9,3	6,5	4,9	2,0	2,0
Dania	0,0	0,0	2,0	3,5	7,0	16,1	24,1	27,7	10,6	9,0
Estonia	78,8	9,1	6,1	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	15,9	11,4	15,9	22,8	13,6	13,6	4,5	2,3	0,0	0,0
Francja	6,0	6,2	8,9	9,5	7,7	12,0	16,1	20,0	9,7	3,9
Grecja	39,0	22,2	19,2	11,1	5,0	2,8	0,6	0,1	0,0	0,0
Hiszpania	25,4	21,5	20,3	13,7	7,5	6,3	3,1	1,6	0,4	0,2
Holandia	0,0	0,0	2,2	3,9	6,6	12,7	14,9	30,4	21,0	8,3
Irlandia	16,7	16,5	16,7	16,7	0,0	0,0	0,0	16,7	16,7	0,0
Litwa	77,3	8,2	4,8	4,1	2,1	2,1	1,4	0,0	0,0	0,0
Luksemburg
Lotwa	58,1	17,1	14,5	6,0	3,4	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	63,4	20,4	9,7	4,3	1,1	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,0	0,0	7,9	20,5	13,9	16,6	16,2	18,5	4,9	1,5
Polska	21,3	21,0	21,0	19,0	11,0	5,1	0,9	0,6	0,1	0,0
Portugalia	52,4	18,7	13,5	7,1	3,4	2,6	1,3	0,7	0,2	0,1
Rumunia	85,0	7,7	4,0	1,7	0,7	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1
Słowacja	39,3	17,6	15,7	5,9	7,8	5,9	3,9	3,9	0,0	0,0
Słowenia	29,3	25,7	21,3	12,4	6,1	3,8	1,3	0,1	0,0	0,0
Szwecja	3,8	7,7	7,7	15,4	15,4	19,3	15,4	11,5	3,8	0,0
Węgry	83,9	6,0	4,2	2,6	1,5	1,0	0,5	0,2	0,1	0,0
Wielka Brytania	0,5	1,1	3,7	12,1	11,1	18,4	16,3	18,9	8,4	9,5
Włochy	39,6	17,4	14,0	9,8	6,2	6,3	3,9	2,1	0,5	0,2
UE - 27*	40,6	17,2	14,8	10,0	5,7	5,2	3,2	2,3	0,7	0,3
UE - 15*	34,4	18,5	16,2	11,0	6,3	5,9	3,7	2,7	0,9	0,4
UE - 12	72,1	10,4	7,5	5,0	2,7	1,5	0,5	0,2	0,1	0,0

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 78. Struktura gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	4,6	8,2	15,7	17,5	14,7	21,2	14,2	3,8	0,1	0,0
Belgia
Bułgaria	64,4	15,7	8,7	5,6	2,8	1,9	0,7	0,2	0,0	0,0
Cypr	4,9	8,8	14,2	14,2	11,3	15,7	13,7	10,8	4,4	2,0
Czechy	9,7	16,4	21,0	15,3	9,4	10,5	7,1	5,6	2,0	3,0
Dania	1,6	3,7	11,4	18,5	12,9	10,9	5,8	8,4	11,8	15,0
Estonia	9,5	20,2	21,9	14,9	9,9	9,1	6,1	4,4	1,3	2,7
Finlandia	0,4	1,3	5,1	8,5	8,1	17,2	30,0	25,4	3,5	0,5
Francja	7,0	6,8	8,6	8,2	7,7	14,6	20,7	23,0	3,2	0,2
Grecja	7,9	9,8	17,5	23,1	18,7	15,0	5,9	1,9	0,2	0,0
Hiszpania	9,0	8,9	11,4	12,3	11,2	17,4	17,2	10,2	1,9	0,5
Holandia	0,0	2,9	12,5	11,9	8,1	8,5	7,4	25,0	19,8	3,9
Irlandia	7,7	13,0	20,0	20,4	13,3	10,8	7,9	6,3	0,5	0,1
Litwa	26,5	25,8	21,2	13,0	5,9	4,9	1,9	0,7	0,1	0,0
Luksemburg
Łotwa	33,6	23,9	18,0	10,4	6,1	4,6	2,1	1,0	0,2	0,1
Malta	43,7	16,8	13,4	8,4	4,2	4,2	3,4	4,2	1,7	0,0
Niemcy	0,2	1,9	9,3	11,6	9,6	14,6	19,4	24,4	7,4	1,6
Polska	7,2	14,1	16,6	17,5	16,7	20,2	6,6	1,0	0,1	0,0
Portugalia	13,6	16,2	18,5	14,8	9,8	10,3	8,6	6,6	1,2	0,4
Rumunia	29,3	33,6	24,8	7,9	2,5	1,4	0,4	0,1	0,0	0,0
Słowacja	25,7	33,1	16,1	7,3	3,6	4,2	2,7	2,7	1,7	2,9
Słowenia	9,1	20,1	27,6	17,6	9,3	9,8	5,1	1,4	0,0	0,0
Szwecja	2,0	9,3	21,5	19,4	12,5	12,2	8,2	9,6	3,8	1,5
Węgry	51,1	14,2	10,5	9,0	5,6	5,0	2,6	1,1	0,2	0,7
Wielka Brytania	4,5	8,8	14,3	15,2	11,7	14,5	11,9	11,1	5,7	2,3
Włochy	6,1	7,4	10,6	12,2	11,3	16,8	16,5	13,4	3,9	1,8
UE - 27*	15,1	15,2	16,1	12,5	9,1	11,3	9,5	8,2	2,3	0,7
UE - 15*	5,7	7,9	13,0	13,9	11,1	14,7	14,8	13,9	3,9	1,1
UE - 12	27,9	25,2	20,4	10,6	6,4	6,4	2,3	0,6	0,1	0,1

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 79. Struktura gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	2,3	2,3	2,4	2,3	3,5	9,5	19,1	41,1	15,3	2,2
Belgia
Bułgaria	73,4	17,9	4,4	1,3	0,7	0,5	0,4	0,6	0,3	0,5
Cypr	64,6	13,4	6,1	1,2	0,0	0,0	3,7	3,7	1,2	6,1
Czechy	2,2	2,2	6,7	11,1	8,9	11,1	8,9	8,9	6,7	33,3
Dania	0,6	0,0	0,0	0,3	0,0	0,9	2,3	9,6	18,7	67,6
Estonia	69,7	6,1	9,1	0,0	0,0	3,0	0,0	0,0	3,0	9,1
Finlandia	0,6	0,0	0,0	0,0	2,3	8,1	23,7	39,3	17,9	8,1
Francja	7,1	2,6	2,2	2,5	2,8	5,5	9,6	24,7	26,0	17,0
Grecja	57,5	6,4	4,3	2,9	2,5	6,6	6,8	8,0	2,9	2,1
Hiszpania	13,2	4,9	3,3	2,8	2,3	4,0	7,9	23,2	21,3	17,1
Holandia	0,0	0,0	0,3	0,2	0,6	3,2	8,0	22,5	27,2	38,0
Irlandia	9,9	1,4	1,4	1,4	2,8	4,2	8,5	22,5	21,1	26,8
Litwa	63,8	13,5	7,5	4,5	2,3	0,8	0,8	1,5	1,5	3,8
Luksemburg
Lotwa	86,2	3,4	2,7	2,4	1,3	1,7	0,7	0,3	0,3	1,0
Malta	58,8	6,9	3,4	1,7	3,4	6,9	6,9	8,6	3,4	0,0
Niemcy	0,3	0,0	0,0	0,4	2,3	6,3	11,1	29,2	32,4	18,0
Polska	26,8	10,7	12,2	11,6	9,4	11,0	7,8	6,5	2,4	1,6
Portugalia	36,8	21,1	10,6	4,1	2,7	4,6	5,7	7,0	3,8	3,6
Rumunia	96,2	3,2	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	47,2	23,3	12,0	4,5	2,3	2,3	0,8	1,5	0,8	5,3
Słowenia	11,0	5,5	8,8	8,8	8,8	17,5	16,5	19,8	2,2	1,1
Szwecja	2,0	0,0	0,0	2,0	1,0	4,1	10,2	26,5	25,5	28,7
Węgry	70,4	22,9	4,8	0,8	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Wielka Brytania	4,6	1,9	3,0	3,7	3,3	5,6	8,5	20,9	18,1	30,4
Włochy	3,9	3,1	3,5	3,8	3,7	6,8	7,7	12,5	14,3	40,7
UE - 27*	81,6	6,8	1,9	0,9	0,7	1,0	1,2	2,2	1,9	1,8
UE - 15*	10,0	3,7	2,6	2,2	2,5	5,5	9,5	22,9	21,2	19,9
UE - 12	87,9	7,1	1,9	0,8	0,5	0,6	0,4	0,4	0,2	0,2

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 80. Struktura gospodarstw wielokierunkowych (różne uprawy łącznie) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	3,3	4,7	9,3	8,9	9,3	18,7	22,4	20,6	2,3	0,5
Belgia
Bułgaria	65,9	17,8	9,7	3,6	1,3	0,8	0,4	0,3	0,1	0,1
Cypr	33,5	19,7	18,5	10,2	5,9	6,3	4,3	1,6	0,0	0,0
Czechy	0,0	4,0	20,0	12,0	8,0	16,0	12,0	8,0	4,0	16,0
Dania	0,0	0,0	1,0	7,1	11,1	18,2	21,2	23,2	10,1	8,1
Estonia	38,0	26,2	16,7	11,9	4,8	0,0	2,4	0,0	0,0	0,0
Finlandia	2,5	8,6	13,6	15,0	12,3	16,0	16,0	12,3	3,7	0,0
Francja	1,7	3,5	7,5	10,4	11,5	18,2	18,6	20,4	6,5	1,7
Grecja	17,6	20,3	21,6	16,1	10,3	9,5	3,8	0,8	0,0	0,0
Hiszpania	19,6	19,0	18,0	13,6	9,0	9,9	6,0	3,7	0,8	0,4
Holandia	0,0	0,0	1,2	3,6	6,0	8,3	13,1	31,0	22,6	14,2
Irlandia	16,7	16,7	8,3	8,3	8,3	16,7	16,7	8,3	0,0	0,0
Litwa	83,9	11,0	3,1	1,3	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Luksemburg
Lotwa	34,7	21,8	19,4	12,9	5,6	3,2	1,6	0,8	0,0	0,0
Malta	17,0	18,2	28,4	21,6	8,0	5,7	1,1	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,0	0,3	2,9	8,1	8,9	16,9	20,1	25,6	11,2	6,0
Polska	27,8	25,1	21,3	14,3	6,5	3,5	1,1	0,3	0,1	0,0
Portugalia	39,4	29,1	18,7	7,4	2,5	1,4	0,7	0,5	0,2	0,1
Rumunia	78,8	13,7	4,9	1,9	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Słowacja	26,0	25,9	14,8	7,4	7,4	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Słowenia	28,5	36,8	22,3	7,3	2,2	2,0	0,7	0,2	0,0	0,0
Szwecja	0,0	6,8	11,4	9,1	6,8	11,4	11,4	18,1	15,9	9,1
Węgry	54,9	12,5	11,9	9,1	4,9	3,9	1,8	0,7	0,2	0,1
Wielka Brytania	1,0	5,0	7,0	8,0	9,0	14,0	14,0	20,0	11,0	11,0
Włochy	21,6	20,3	19,9	13,6	8,0	7,6	4,9	2,9	0,8	0,4
UE - 27*	42,6	18,2	14,1	9,2	5,1	4,8	3,0	2,1	0,6	0,3
UE - 15*	20,8	19,6	18,4	12,8	8,1	8,5	5,7	4,2	1,3	0,6
UE - 12	62,4	17,0	10,2	5,8	2,4	1,4	0,5	0,2	0,1	0,0

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 81. Struktura gospodarstw wielokierunkowych (różne zwierzęta łącznie) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	7,9	14,7	17,7	14,4	10,2	12,0	12,9	9,3	0,9	0,0
Belgia
Bułgaria	82,1	13,0	3,7	0,9	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Cypr	14,3	38,0	23,8	14,3	4,8	4,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	5,8	11,6	24,8	17,4	7,2	7,2	4,3	2,9	1,4	17,4
Dania	3,0	3,0	3,0	9,1	9,1	9,1	12,1	9,1	15,2	27,3
Estonia	14,6	22,9	39,5	18,8	2,1	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	28,6	28,6	42,8	0,0	0,0
Francja	9,0	9,1	7,9	4,3	2,8	4,1	6,4	28,3	23,4	4,7
Grecja	32,8	19,9	18,2	14,0	8,6	5,2	1,3	0,0	0,0	0,0
Hiszpania	16,1	21,4	20,2	10,6	4,8	6,5	7,1	8,6	3,4	1,3
Holandia	0,0	0,0	0,0	0,9	1,9	4,7	7,5	23,6	41,6	19,8
Irlandia	21,0	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	16,7	12,5	0,0
Litwa	8,0	55,6	28,2	6,5	1,2	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0
Luksemburg
Lotwa	15,2	44,7	27,2	8,2	3,2	1,3	0,2	0,0	0,0	0,0
Malta	44,5	33,3	22,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,0	0,3	3,9	7,9	7,2	12,0	16,1	27,5	18,3	6,8
Polska	3,4	17,2	26,7	24,9	14,5	10,2	2,7	0,3	0,0	0,1
Portugalia	27,5	40,2	22,5	6,2	1,7	0,8	0,4	0,4	0,2	0,1
Rumunia	18,9	52,3	25,1	3,2	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	24,7	44,8	21,4	4,9	1,6	0,5	0,0	0,0	0,5	1,6
Słowenia	9,8	27,0	32,7	18,1	6,5	4,1	1,2	0,6	0,0	0,0
Szwecja	0,0	3,7	7,4	11,1	11,1	14,9	18,5	14,8	11,1	7,4
Węgry	38,0	24,8	20,5	10,3	3,9	1,7	0,4	0,2	0,0	0,2
Wielka Brytania	5,3	12,1	18,2	16,2	10,6	10,2	7,5	9,4	6,0	4,5
Włochy	1,4	6,1	11,3	14,6	15,8	21,2	14,8	9,6	2,1	3,1
UE - 27*	20,1	40,3	23,0	7,4	3,3	2,5	1,1	1,2	0,8	0,3
UE - 15*	14,4	18,1	14,7	8,9	5,7	6,9	7,2	12,6	8,6	2,9
UE - 12	20,7	42,4	23,9	7,3	3,1	2,0	0,5	0,1	0,0	0,0

* bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 82. Struktura gospodarstw wielokierunkowych (różne uprawy i zwierzęta łącznie) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w 2010 roku

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-3,9 tys. euro	4-7,9 tys. euro	8-14,9 tys. euro	15-24,9 tys. euro	25-49,9 tys. euro	50-99,9 tys. euro	100-249,9 tys. euro	250-499,9 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	15,3	12,9	12,5	13,1	9,7	13,3	13,1	9,0	1,0	0,1
Belgia
Bułgaria	66,6	23,7	6,8	1,7	0,5	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0
Cypr	57,1	20,7	9,8	6,2	2,1	2,1	1,0	1,0	0,0	0,0
Czechy	1,1	5,1	16,9	18,2	12,1	13,7	7,8	5,6	2,9	16,6
Dania	0,0	0,4	5,1	14,3	15,1	20,3	16,0	13,4	8,7	6,7
Estonia	26,9	24,4	23,5	12,2	5,0	2,5	1,7	1,7	0,8	1,3
Finlandia	0,0	1,1	5,2	11,5	15,5	24,1	24,2	16,1	2,3	0,0
Francja	7,6	7,4	7,9	6,6	6,2	12,5	16,4	24,8	9,5	1,1
Grecja	28,3	15,3	17,5	16,9	11,6	8,1	2,0	0,3	0,0	0,0
Hiszpania	18,6	21,1	17,9	10,2	6,5	9,5	8,6	5,8	1,4	0,4
Holandia	0,0	0,0	4,2	7,8	8,3	12,0	13,5	18,8	19,8	15,6
Irlandia	2,5	1,2	5,3	12,7	20,1	29,1	20,9	7,0	1,2	0,0
Litwa	28,0	40,8	20,6	6,3	2,0	1,3	0,5	0,2	0,1	0,2
Luksemburg
Lotwa	28,8	31,0	23,8	8,9	3,1	2,3	1,0	0,6	0,2	0,3
Malta	38,7	19,4	16,1	12,9	6,5	3,2	3,2	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,1	0,3	5,0	11,4	11,9	17,1	17,0	21,6	9,0	6,6
Polska	13,4	22,7	29,5	19,5	8,1	4,8	1,5	0,3	0,1	0,1
Portugalia	38,4	34,7	16,8	5,5	1,8	1,2	0,7	0,6	0,2	0,1
Rumunia	71,7	17,6	8,3	2,0	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	29,5	31,1	20,6	7,2	2,5	1,4	1,1	1,4	0,9	4,3
Słowenia	13,2	21,4	30,3	20,7	8,0	4,5	1,4	0,4	0,1	0,0
Szwecja	0,0	1,7	7,8	13,9	14,6	20,6	17,6	14,6	6,1	3,1
Węgry	56,4	18,7	13,7	6,2	2,3	1,4	0,6	0,3	0,1	0,3
Wielka Brytania	1,3	2,2	4,0	5,7	6,9	15,9	21,9	26,3	10,4	5,4
Włochy	7,0	11,0	16,9	18,2	14,0	15,1	9,7	5,8	1,5	0,8
UE - 27*	45,6	19,4	14,8	8,1	3,8	3,2	2,1	1,9	0,7	0,4
UE - 15*	17,1	15,0	13,2	11,1	8,5	10,7	9,4	9,8	3,7	1,5
UE - 12	51,5	20,4	15,2	7,5	2,8	1,6	0,6	0,2	0,1	0,1

*bez Belgii i Luksemburga

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.4.5. Struktura ekonomiczna gospodarstw a działalność gospodarcza inna niż rolnicza

W gospodarstwach wyróżnionych na podstawie działalności gospodarczej innej niż rolnicza oraz wielkości ekonomicznej występują dość znaczące różnice pomiędzy nowymi i starymi członkami UE (tab.83-85). W krajach UE-12 wśród podmiotów, gdzie działalność gospodarcza inna niż rolnicza stanowi podstawowe źródło dochodów, 20% standardowej produkcji wytwarzane jest w grupach do 4 tys. euro SO, podczas gdy odpowiedni udział dla gospodarstw z działalnością gospodarczą inna niż rolnicza wynosi niecałe 5%, a bez niej niecałe 7%. Może to wskazywać, że w nowych krajach członkowskich potencjał gospodarstwa w celach uzyskania pozarolniczych dochodów wykazują w większym stopniu gospodarstwa słabe ekonomicznie (np. agroturystyka, świadczenie usług rolniczych). W krajach UE-15 większość (62%) standardowej produkcji wśród podmiotów, dla których działalność gospodarcza inna niż rolnicza stanowi podstawowe źródło dochodu, wytwarzane jest przez przedstawicieli klas wielkości ekonomicznych od 4 do 100 tys. euro SO. W tych samych klasach, w gospodarstwach, gdzie aktywność gospodarcza inna niż rolnicza ma charakter dodatkowy, wytwarzanych jest 26% SO, a wśród nieprowadzących tego rodzaju działalności 29%. Oznacza to, że krajach „piętnastki” działalność gospodarczą inną niż rolnicza prowadzą w większym stopniu gospodarstwa z pośrednich klas wielkości ekonomicznej, co także wskazuje na potrzebę uzupełnienia dochodu z rolnictwa, jednakże na znacznie wyższym poziomie, uwzględniając to, że środki pochodzące z relatywnie dużych gospodarstw stanowią jedynie uzupełnienie. W Polsce struktura gospodarstw według wielkości ekonomicznych i źródeł dochodów z działalności gospodarczej innej niż rolnicza jest zbliżona do ogółu krajów UE-12.

Tabela 83. Struktura standardowej produkcji (SO) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w gospodarstwach rolnych z głównym źródłem dochodu z działalności gospodarczej inna niż rolnicza w 2010 roku

Państwo członkowskie	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	1,5	2,9	7,8	13,1	14,3	22,7	17,3	12,8	4,6	3,0
Belgia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cypr	12,3	11,8	15,5	15,3	11,8	14,0	7,7	5,3	0,0	6,3
Czechy	0,9	3,7	10,7	13,9	11,9	16,2	12,7	13,3	8,4	8,3
Dania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Estonia	5,2	8,2	14,0	14,8	11,3	14,6	12,6	10,2	9,1	0,0
Finlandia	0,7	3,3	10,3	17,7	16,6	20,2	12,3	8,2	3,3	7,4
Francja	0,6	1,6	4,5	8,5	10,6	19,9	21,3	20,7	8,1	4,2
Grecja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hiszpania	4,3	8,0	15,0	18,3	13,2	14,8	10,4	9,9	4,0	2,1
Holandia	0,0	0,5	3,0	5,0	5,7	10,8	14,3	26,0	17,0	17,7
Irlandia	2,4	5,5	13,0	20,5	16,1	13,6	10,3	9,3	4,0	5,3
Litwa	10,4	15,4	19,4	15,6	10,2	9,9	8,1	5,9	2,2	2,9
Luksemburg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	8,4	11,3	14,1	11,1	9,2	10,0	8,4	9,4	6,8	11,3
Malta	7,4	8,6	15,9	18,5	11,3	17,7	10,2	10,4	0,0	0,0
Niemcy	0,0	0,4	3,2	8,2	10,9	20,8	23,5	18,9	6,7	7,4
Polska	8,6	13,2	20,0	17,7	10,1	8,0	5,0	6,0	3,8	7,6
Portugalia	5,9	9,7	13,3	12,8	9,9	12,7	11,6	13,0	6,6	4,5
Rumunia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	2,5	5,6	6,5	5,6	4,9	7,9	11,2	17,8	12,5	25,5
Słowenia	5,8	14,3	24,0	20,6	12,5	11,8	6,7	3,2	1,1	0,0
Szwecja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Węgry	11,2	10,4	11,2	11,6	9,4	12,5	11,7	11,9	4,3	5,8
Wielka Brytania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Włochy	3,1	4,4	7,3	9,6	9,6	13,7	11,8	12,4	7,2	20,9
UE - 27	3,6	5,5	9,6	11,9	10,7	15,3	14,1	13,4	6,2	9,7
UE - 15	1,9	3,3	6,9	10,6	10,9	17,0	16,5	15,4	6,9	10,6
UE - 12	8,7	12,2	17,5	15,8	10,0	9,6	7,3	7,7	4,1	7,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 84. Struktura standardowej produkcji (SO) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w gospodarstwach rolnych z dodatkowym źródłem dochodu z działalności gospodarczej inna niż rolnicza w roku 2010

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	0,1	0,3	1,1	3,1	5,6	17,8	27,2	30,3	10,8	3,7
Belgia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cypr	0,5	0,9	2,4	5,3	7,8	23,2	22,2	26,8	0,0	0,0
Czechy	0,1	0,7	2,5	4,7	6,6	13,2	16,0	24,5	9,2	22,5
Dania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Estonia	1,0	2,0	3,9	7,3	7,9	13,3	19,7	22,2	16,0	0,0
Finlandia	0,0	0,2	0,9	2,2	3,4	9,8	24,9	40,7	12,2	5,7
Francja	0,0	0,1	0,4	1,2	2,5	8,6	19,0	35,9	21,5	10,8
Grecja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hiszpania	0,4	1,1	2,8	5,6	7,6	14,6	18,9	19,5	14,9	14,6
Holandia	0,0	0,0	0,1	0,3	0,6	1,9	4,9	27,5	36,3	28,4
Irlandia	0,4	1,2	3,9	9,7	12,7	17,9	19,3	20,7	6,3	7,9
Litwa	1,2	2,4	6,1	11,1	12,2	15,5	10,0	16,8	7,6	0,0
Luksemburg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	0,8	1,3	2,2	2,4	2,6	3,5	4,6	8,4	6,1	68,1
Malta	1,5	2,8	8,9	11,4	16,9	18,3	8,7	0,0	0,0	0,0
Niemcy	0,0	0,0	0,1	0,4	0,8	3,2	10,7	33,2	26,8	24,8
Polska	1,6	3,7	8,7	13,2	12,0	13,5	9,9	10,9	7,1	19,4
Portugalia	2,4	5,0	7,1	8,4	7,9	13,4	16,8	23,4	8,1	7,5
Rumunia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	1,6	3,6	6,0	7,2	6,4	9,2	11,1	20,4	10,5	0,0
Słowenia	0,5	2,7	8,9	13,3	13,1	23,4	21,3	14,0	2,8	0,0
Szwecja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Węgry	6,4	6,3	7,6	9,0	9,1	13,0	14,9	16,5	3,8	13,3
Wielka Brytania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Włochy	0,2	0,4	1,1	2,2	3,5	8,8	13,0	19,6	13,6	37,6
UE - 27	0,2	0,4	1,1	2,2	3,2	7,6	13,8	28,0	20,6	22,9
UE - 15	0,1	0,3	0,8	1,7	2,8	7,2	13,9	28,7	21,4	23,1
UE - 12	1,5	3,3	7,7	11,6	11,0	15,0	12,1	13,2	6,4	18,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 85. Struktura standardowej produkcji (SO) według klas wielkości ekonomicznej (wyrażonej w SO) i krajów UE w gospodarstwach rolnych bez źródła dochodu z działalności gospodarczej inna niż rolnicza w roku 2010

Wyszczególnienie	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
Austria	0,2	0,4	1,2	2,3	3,9	12,1	22,8	33,9	15,6	7,6
Belgia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Cypr	3,6	4,0	5,5	6,1	6,5	12,4	20,2	24,2	9,8	7,7
Czechy	0,1	0,4	1,6	3,0	4,2	10,4	16,0	25,7	16,6	22,0
Dania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Estonia	1,9	3,9	7,2	8,0	8,5	14,4	19,7	24,7	7,9	3,8
Finlandia	0,1	0,4	1,1	1,9	2,3	6,7	17,1	38,0	20,7	11,7
Francja	0,1	0,3	0,6	1,1	1,9	7,0	18,5	37,4	22,2	10,9
Grecja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Hiszpania	0,7	1,6	3,4	5,2	6,0	14,2	21,6	23,5	11,7	12,1
Holandia	0,0	0,0	0,2	0,3	0,4	0,9	2,3	16,5	28,2	51,2
Irlandia	0,2	0,6	2,2	4,7	6,4	12,0	20,8	34,8	8,8	9,5
Litwa	6,2	10,6	11,4	10,1	9,0	14,2	14,2	14,7	6,3	3,3
Luksemburg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	3,3	5,1	7,0	7,0	6,9	10,7	10,6	15,6	11,1	22,7
Malta	2,5	2,7	5,1	6,4	8,0	12,4	17,1	28,8	17,0	0,0
Niemcy	0,0	0,0	0,2	0,4	0,6	2,1	7,4	27,5	27,8	34,0
Polska	1,7	3,3	7,0	11,4	13,3	21,7	16,1	11,3	5,6	8,6
Portugalia	3,7	6,1	7,8	7,6	7,0	11,4	16,1	21,9	9,0	9,4
Rumunia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowacja	3,4	7,6	7,7	5,4	4,6	8,3	11,0	17,7	10,9	23,4
Słowenia	0,7	2,2	5,4	8,4	9,7	21,7	24,9	22,6	3,4	0,0
Szwecja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Węgry	10,1	9,2	9,0	9,4	8,8	13,0	13,8	14,7	5,8	6,2
Wielka Brytania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Włochy	1,1	1,6	2,8	4,0	4,8	9,8	14,0	20,2	12,6	29,1
UE - 27	0,8	1,4	2,5	3,7	4,4	9,2	14,2	24,0	17,1	22,7
UE - 15	0,5	0,9	1,7	2,6	3,2	7,6	13,9	25,9	18,8	24,9
UE - 12	2,7	4,2	7,2	10,5	11,9	19,5	15,8	13,0	6,3	8,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.5. Charakterystyka gospodarstw według wybranych cech społeczno- -ekonomicznych

1.5.1. Liczba gospodarstw według wieku użytkowników gospodarstw

Istotną kwestią związaną z oceną jakości siły roboczej w gospodarstwach rolnych, są przemiany demograficzne wśród ludności rolniczej. Problem starzenia się użytkowników gospodarstw pociąga bowiem za sobą konsekwencje w postaci mniejszej elastyczności w zakresie wprowadzania przez rolników innowacji w gospodarstwie. Zdolność adaptacyjna do zmieniających się warunków otoczenia i przyswojenia efektów postępu technicznego jest ujemnie skorelowana z wiekiem rolników. Zmiany struktury obszarowej w dużym stopniu determinowane są zatem wymianą pokoleniową rolników, a ich brak jest czynnikiem ograniczającym te przemiany (**Frenkel 1997**). Obecnie w ramach Wspólnej Polityki Rolnej stosowane jest szereg instrumentów wspierających zmiany w strukturze wiekowej rolników, do których zaliczyć można fundusze na utworzenie bądź modernizację gospodarstwa dla rolników, którzy nie ukończyli 40 roku życia czy też renty strukturalne. Jak wykazały przeprowadzone analizy nie we wszystkich krajach problem starzenia się użytkowników gospodarstw rolnych występuje z jednakowym natężeniem (tab. 86-89). Jest on szczególnie wyraźny w południowych krajach UE-15, a w szczególności w Portugalii, gdzie ponad 46% użytkowników gospodarstw jest w wieku powyżej 65 lat, a jednocześnie zaledwie 2,6% to osoby do 35 lat. Podobna sytuacja występuje, spośród nowych krajów członkowskich, w Bułgarii i Rumunii. W całym rolnictwie Unii Europejskiej udział użytkowników w wieku niemobilnym w ogóle użytkowników wynosi blisko 54%, przy czym większy jest w krajach UE-12 aniżeli w krajach UE-15. Na uwagę zasługuje fakt, że w rolnictwie polskim największy jest, na tle pozostałych państw Wspólnoty, odsetek gospodarstw prowadzonych przez osoby do 35 lat i wynosi 14,7% przy średniej unijnej na poziomie 6,4%. Jak wspomniano jest to generalnie zjawisko pozytywne, gdyż osoby te są bardziej skłonne do inwestowania i przyjmowania innowacji co niewątpliwie przyczynia się do powstawania sprawnych i zdolnych do konkurowania gospodarstw rolnych, jednak duży udział osób młodych wśród rolników może spowalniać przemiany w strukturze obszarowej gospodarstw. W posiadaniu tych użytkowników jest obecnie 16% wszystkich UR w Polsce (2 308 tys. ha). Dla porównania w krajach UE-15 odsetek ten jest o połowę niższy. Jednocześnie w analizowanych latach w największym stopniu zmniejszyła się liczba gospodarstw prowadzonych przez osoby powyżej 65 lat (o 292,1 tys.) i obecnie stanowią one 8,4% wobec 19,3% wszystkich gospodarstw w 2002 roku. Gospodarstwa te użytkują 4,3% ogółu UR

w Polsce, podczas gdy średnio w UE-15 jest to 3 krotnie więcej. Podobna dynamika zmian w obrębie tej grupy wystąpiła w Czechach i na Słowacji, ale w krajach tych gospodarstwa prowadzone przez najstarszych użytkowników stanowią większy odsetek gospodarstw ogółem – odpowiednio 12,8 i 22,7%. Wskazane przemiany spowodowały, że użytkownicy w wieku do 35 lat posiadają relatywnie największe obszary gospodarstwa w rolnictwie polskim, choć największy (2,5 krotny) wzrost średniej powierzchni odnotowano w grupie użytkowników w wieku 65 lat i więcej (co miało związek z dużym ubytkiem gospodarstw w tej grupie). Pamiętać jednak należy, że zmiany te zachodziły przy wciąż utrzymującej się dysproporcji między średnią powierzchnią gospodarstwa rolnego w Polsce na tle większości pozostałych analizowanych państw.

Tabela 86. Liczba i udział gospodarstw rolnych według wieku użytkownika i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw (tys.)										Udział (%)									
	do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat		Do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	22,9	16,1	55,3	41,1	53,8	53,6	27,5	27,0	14,3	12,4	13,2	10,7	31,8	27,3	31,0	35,8	15,8	18,0	8,2	8,2
Belgia*	4,8	2,9	13,9	10,7	13,6	13,7	11,8	10,9	10,9	9,8	8,8	6,1	25,3	22,2	24,6	28,5	21,5	22,7	19,8	20,5
Bułgaria*	34,1	15,3	70,1	46,2	122,5	86,1	169,7	123,7	269,2	221,8	5,1	3,1	10,5	9,4	18,4	17,5	25,5	25,1	40,5	44,9
Cypr	2,9	1,0	9,0	3,7	12,5	9,7	11,4	11,6	9,4	12,8	6,4	2,6	19,9	9,4	27,6	25,1	25,2	29,9	20,9	33,0
Czechy	4,2	2,7	7,9	4,7	13,9	6,1	11,9	6,4	7,9	2,9	9,2	11,7	17,2	20,7	30,4	26,8	26,0	28,0	17,2	12,8
Dania*	4,4	2,6	12,3	9,6	12,9	13,0	11,4	10,7	7,7	8,8	9,1	5,9	25,2	21,4	26,5	29,2	23,3	23,9	15,9	19,6
Estonia	3,2	1,4	6,8	3,5	8,6	4,7	8,2	4,6	10,1	5,6	8,7	6,9	18,4	17,6	23,3	23,8	22,3	23,4	27,3	28,3
Finlandia	7,5	5,5	19,0	12,8	25,0	20,2	18,7	19,3	4,8	6,1	10,0	8,6	25,4	20,0	33,4	31,6	24,8	30,2	6,4	9,6
Francja	64,9	45,1	155,4	109,4	179,4	167,0	127,3	132,7	87,1	61,9	10,6	8,7	25,3	21,2	29,2	32,4	20,7	25,7	14,2	12,0
Grecja*	60,2	59,0	128,4	129,5	167,1	185,5	180,7	173,8	288,1	312,5	7,3	6,9	15,6	15,1	20,3	21,6	21,9	20,2	34,9	36,2
Hiszpania	81,2	52,8	198,9	152,4	247,5	237,0	280,6	253,2	332,5	294,4	7,1	5,3	17,4	15,4	21,7	23,9	24,6	25,6	29,2	29,8
Holandia	6,2	2,6	21,6	14,9	22,5	22,8	21,7	18,9	13,6	13,2	7,3	3,6	25,3	20,5	26,2	31,5	25,3	26,1	15,9	18,3
Irlandia	17,2	9,5	29,5	25,2	34,3	34,9	29,6	35,0	25,1	35,4	12,7	6,8	21,8	18,0	25,2	25,0	21,8	25,0	18,5	25,2
Litwa	19,3	11,7	47,3	32,2	48,3	48,9	55,7	37,7	101,4	69,4	7,1	5,9	17,4	16,1	17,8	24,5	20,5	18,8	37,2	34,7
Luksemburg*	0,3	0,2	0,6	0,5	0,7	0,8	0,4	0,5	0,4	0,3	11,4	7,4	26,1	22,6	29,8	33,5	18,0	22,6	14,7	13,9
Łotwa	10,9	4,5	25,9	14,3	27,7	22,5	28,5	17,3	33,5	24,8	8,6	5,4	20,5	17,1	21,9	26,9	22,5	20,8	26,5	29,8
Malta	0,8	0,6	2,0	1,5	3,4	3,2	2,6	3,9	2,2	3,3	6,9	4,8	17,9	12,1	31,0	25,7	23,8	31,4	20,4	26,0
Niemcy	49,8	21,3	132,2	73,4	126,2	109,3	79,6	79,3	24,6	15,9	12,1	7,1	32,1	24,5	30,5	36,6	19,3	26,5	6,0	5,3
Polska**	309,6	221,6	549,8	369,6	769,6	486,3	429,0	302,8	418,5	126,4	12,5	14,7	22,2	24,5	31,1	32,3	17,3	20,1	16,9	8,4
Portugalia	10,5	7,9	34,6	25,1	65,2	54,4	85,8	76,0	163,2	141,9	2,9	2,6	9,6	8,2	18,2	17,8	23,9	24,9	45,4	46,5
Rumunia*	400,4	171,4	541,0	467,1	846,2	666,8	993,8	886,6	1 703,4	1 739,5	8,9	4,4	12,1	11,9	18,9	17,0	22,2	22,6	37,9	44,1
Słowacja	4,2	1,7	11,9	3,6	19,6	6,6	17,6	6,9	18,4	5,6	5,8	7,1	16,6	14,9	27,3	27,0	24,5	28,3	25,8	22,7
Słowenia	3,0	3,2	11,4	10,4	19,2	18,7	17,4	19,6	26,2	22,7	3,9	4,3	14,8	14,0	24,8	25,1	22,6	26,2	33,9	30,4
Szwecja	4,7	3,4	13,6	10,5	18,9	18,6	18,8	20,4	12,0	18,2	6,9	4,8	20,0	14,8	27,9	26,2	27,6	28,6	17,6	25,6
Węgry	45,6	40,8	108,9	84,0	205,0	122,0	184,5	160,8	229,4	169,2	5,9	7,1	14,1	14,6	26,5	21,2	23,9	27,9	29,6	29,2
Wielka Brytania*	13,7	8,8	47,2	34,0	69,7	56,7	77,9	64,7	72,1	62,5	4,9	3,9	16,8	15,0	24,8	25,0	27,8	28,5	25,7	27,6
Włochy	80,6	82,1	248,4	203,5	390,6	338,1	480,3	393,9	764,0	603,4	4,1	5,1	12,7	12,6	19,9	20,9	24,5	24,3	38,8	37,1
UE - 27	1 267,0	795,6	2 502,8	1 893,1	3 523,8	2 807,3	3 382,2	2 898,0	4 649,8	4 000,6	8,4	6,4	16,0	15,3	23,1	22,6	22,0	23,4	30,5	32,3
UE - 15	428,9	319,6	1 110,8	852,4	1 427,3	1 325,6	1 451,8	1 316,1	1 820,1	1 596,6	6,9	5,9	17,8	15,8	22,9	24,5	23,3	24,3	29,1	29,5
UE - 12	838,2	476,0	1 392,0	1 040,7	2 096,5	1 481,7	1 930,4	1 581,9	2 829,7	2 404,0	9,5	6,8	15,1	14,9	22,5	21,2	21,5	22,6	31,4	34,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 87. Użytki rolne w gospodarstwach rolnych według wieku użytkownika i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Powierzchnia (tys. ha)										Udział (%)									
	do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat		Do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	433,6	321,2	1 125,2	870,6	1 035,9	1 075,2	506,8	493,0	155,7	118,1	13,3	11,2	34,5	30,2	31,8	37,4	15,6	17,1	4,8	4,1
Belgia*	150,7	101,3	449,8	382,6	396,9	459,6	286,2	309,7	110,8	121,2	10,8	7,4	32,3	27,8	28,5	33,5	20,5	22,5	7,9	8,8
Bułgaria*	179,7	252,1	604,9	670,4	859,3	917,8	830,5	805,6	430,2	404,9	6,2	8,3	20,8	22,0	29,6	30,1	28,6	26,3	14,8	13,3
Cypr	11,2	5,4	36,3	16,5	46,8	36,4	37,3	31,4	24,7	28,7	7,2	4,5	23,2	13,9	29,9	30,9	23,9	26,5	15,8	24,2
Czechy	200,7	241,1	624,8	570,8	1 552,6	1 154,1	1 127,2	1 244,5	126,3	273,1	5,5	6,9	17,2	16,4	42,8	33,1	31,0	35,8	3,5	7,8
Dania*	296,3	222,4	769,8	640,2	737,7	818,0	613,3	584,5	241,1	397,6	11,1	8,4	29,0	24,0	27,8	30,7	23,0	22,0	9,1	14,9
Estonia	70,0	90,7	200,0	222,8	266,7	305,1	166,7	208,7	92,2	113,7	8,8	9,6	25,1	23,7	33,6	32,4	20,9	22,2	11,6	12,1
Finlandia	267,7	256,5	699,5	582,0	756,5	774,8	477,9	555,5	89,3	122,3	11,9	11,2	30,5	25,4	32,8	33,9	20,8	24,2	4,0	5,3
Francja	4 294,5	3 088,8	9 081,4	7 431,4	8 970,0	10 211	4 571,6	6 194,9	877,8	910,9	15,5	11,1	32,7	26,7	32,2	36,6	16,4	22,3	3,2	3,3
Grecja*	519,1	472,7	859,6	897,3	882,3	969,1	833,4	768,8	873,4	968,3	13,1	11,6	21,7	22,0	22,2	23,7	21,0	18,9	22,0	23,8
Hiszpania	2 399,0	1 714,7	5 945,4	5 064,6	6 443,1	6 913,0	6 113,2	6 075,4	4 274,6	3 985,0	9,5	7,2	23,6	21,3	25,6	29,1	24,3	25,6	17,0	16,8
Holandia	154,3	74,8	541,7	468,0	568,2	628,7	534,3	488,4	208,8	212,5	7,7	4,0	27,0	25,0	28,3	33,6	26,6	26,1	10,4	11,3
Irlandia	600,5	334,0	1 021,4	948,3	1 075,3	1 197,4	941,5	1 529,3	659,5	982,3	14,0	6,7	23,8	19,0	25,0	24,0	21,9	30,6	15,3	19,7
Litwa	195,4	352,4	546,7	608,7	596,8	830,3	539,3	472,2	612,8	479,0	7,8	12,8	21,9	22,2	24,0	30,3	21,6	17,2	24,7	17,5
Luksemburg*	21,5	12,1	40,4	38,2	42,7	48,3	17,4	25,8	6,2	6,5	16,8	9,3	31,5	29,2	33,4	36,9	13,5	19,7	4,8	4,9
Łotwa	155,1	144,4	393,0	455,0	397,4	569,6	309,0	337,1	234,8	290,4	10,4	8,0	26,4	25,3	26,7	31,7	20,7	18,8	15,8	16,2
Malta	0,9	0,6	2,3	1,7	3,6	3,3	2,3	3,5	1,6	2,4	8,6	5,4	21,2	14,8	33,3	28,8	21,7	30,5	15,2	20,5
Niemcy	1 760,5	1 040,8	5 466,8	3 886,9	5 766,7	6 333,4	3 494,8	4 747,6	492,9	695,4	10,4	6,2	32,2	23,3	33,9	37,9	20,6	28,4	2,9	4,2
Polska**	2 436,3	2 308,0	3 879,7	3 617,1	5 511,3	4 898,0	2 093,6	3 005,3	834,0	618,9	16,9	16,0	25,6	25,0	37,5	33,9	14,2	20,8	5,8	4,3
Portugalia	249,0	245,1	638,9	590,9	869,1	914,1	825,8	861,0	1 142,3	1 057,2	6,7	6,7	17,2	16,1	23,2	24,9	22,2	23,5	30,7	28,8
Rumunia*	766,1	617,0	2 078,7	2 045,4	4 633,0	3 446,3	2 927,8	3 414,5	3 525,1	4 229,9	5,5	4,5	14,9	14,9	33,3	25,1	21,0	24,8	25,3	30,7
Słowacja	100,1	140,8	489,5	280,0	999,2	690,0	498,8	683,3	50,0	101,4	4,7	7,4	22,9	14,8	46,8	36,4	23,3	36,0	2,3	5,4
Słowenia	24,1	32,6	97,8	90,9	128,9	140,6	101,4	113,5	134,3	105,2	4,9	6,7	20,1	18,8	26,5	29,1	20,8	23,5	27,7	21,9
Szwecja	247,5	174,9	752,8	548,1	1 016,5	936,6	794,5	931,4	312,2	475,4	7,9	5,7	24,1	17,9	32,6	30,5	25,4	30,4	10,0	15,5
Węgry	294,0	444,1	739,6	798,9	1 814,8	1 320,3	1 107,6	1 538,7	396,4	584,4	6,8	9,5	17,0	17,0	41,7	28,2	25,4	32,8	9,1	12,5
Wielka Brytania*	1 046,9	760,0	4 008,2	3 154,0	4 831,4	4 913,4	4 225,6	4 661,3	2 339,8	2 863,8	6,5	4,7	24,4	19,7	29,5	30,6	25,6	27,1	14,0	17,9
Włochy	1 037,9	1 119,4	2 881,7	2 388,2	3 047,6	3 310,4	2 864,0	2 865,7	3 284,7	3 172,4	7,9	8,7	22,0	18,6	23,2	25,7	21,8	22,3	25,1	24,7
UE - 27	17 913	14 568	43 976	37 269	53 250	53 815	36 842	42 951	21 531	23 321	10,4	8,5	25,4	21,7	30,4	31,2	21,3	25,0	12,5	13,6
UE - 15	13 479	9 939	34 283	27 891	36 440	39 503	27 100	31 092	15 069	16 089	10,7	8,0	27,2	22,5	28,6	31,5	21,5	25,0	12,0	13,0
UE - 12	4 434	4 629	9 693	9 378	16 810	14 312	9 741	11 858	6 462	7 232	9,5	9,8	20,7	19,8	35,2	30,1	20,8	25,0	13,8	15,3

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 88. Zmiana liczby i powierzchni gospodarstw rolnych według wieku użytkownika i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Liczba gospodarstw										Powierzchnia UR									
	do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat		Do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat	
	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100	tys. gosp.	2003=100
Austria	-6,8	70,3	-14,2	74,3	-0,2	99,6	-0,5	98,2	-1,9	86,8	-112,4	74,1	-254,6	77,4	39,3	103,8	-13,8	97,3	-37,6	75,9
Belgia*	-1,9	60,2	-3,2	76,7	0,2	101,3	-0,9	92,3	-1,0	90,5	-49,4	67,2	-67,2	85,1	62,7	115,8	23,5	108,2	10,5	109,4
Bułgaria*	-18,8	45,0	-23,8	66,0	-36,4	70,3	-46,1	72,9	-47,3	82,4	72,5	140,3	65,5	110,8	58,5	106,8	-24,9	97,0	-25,3	94,1
Cypr	-1,9	35,3	-5,3	40,7	-2,8	77,7	0,3	102,3	3,4	135,8	-5,8	48,0	-19,8	45,4	-10,4	77,8	-5,9	84,2	4,0	116,1
Czechy	-1,5	63,6	-3,1	60,1	-7,8	44,1	-5,5	53,9	-5,0	37,0	40,4	120,1	-54,0	91,4	-398,5	74,3	117,4	110,4	146,7	216,2
Dania*	-1,8	59,5	-2,7	78,0	0,2	101,2	-0,7	93,9	1,0	113,5	-73,9	75,0	-129,6	83,2	80,3	110,9	-28,8	95,3	156,5	164,9
Estonia	-1,9	42,1	-3,3	50,9	-3,9	54,2	-3,6	55,8	-4,5	55,3	20,6	129,5	22,8	111,4	38,3	114,4	42,1	125,2	21,5	123,3
Finlandia	-2,0	73,6	-6,3	67,1	-4,8	80,8	0,7	103,5	1,3	126,8	-11,2	95,8	-117,6	83,2	18,3	102,4	77,6	116,2	33,0	136,9
Francja	-19,9	69,4	-45,9	70,4	-12,4	93,1	5,5	104,3	-25,2	71,1	-1 206	71,9	-1 650	81,8	1 241,2	113,8	1 623,4	135,5	33,1	103,8
Grecja*	-1,3	97,9	1,2	100,9	18,4	111,0	-7,0	96,1	24,4	108,5	-46,4	91,1	37,7	104,4	86,8	109,8	-64,6	92,3	94,9	110,9
Hiszpania	-28,4	65,0	-46,4	76,7	-10,5	95,8	-27,5	90,2	-38,2	88,5	-684,3	71,5	-880,8	85,2	469,9	107,3	-37,7	99,4	-289,6	93,2
Holandia	-3,6	41,9	-6,8	68,7	0,3	101,4	-2,8	87,3	-0,3	97,5	-79,5	48,5	-73,7	86,4	60,5	110,6	-45,8	91,4	3,7	101,8
Irlandia	-7,7	55,1	-4,4	85,3	0,6	101,8	5,4	118,2	10,3	141,1	-266,5	55,6	-73,1	92,8	122,1	111,4	587,8	162,4	322,9	149,0
Litwa	-7,6	60,6	-15,2	67,9	0,6	101,3	-18,0	67,6	-32,0	68,5	157,0	180,4	61,9	111,3	233,4	139,1	-67,1	87,6	-133,7	78,2
Luksemburg*	-0,1	60,7	-0,1	81,3	0,1	106,8	0,1	118,2	0,0	88,9	-9,4	56,3	-2,2	94,6	5,6	113,1	8,4	148,6	0,3	104,9
Łotwa	-6,4	41,5	-11,7	55,0	-5,3	81,0	-11,2	60,8	-8,7	74,0	-10,7	93,1	62,0	115,8	172,2	143,3	28,0	109,1	55,5	123,6
Malta	-0,2	78,9	-0,5	76,6	-0,2	94,7	1,3	150,4	1,0	146,2	-0,3	66,7	-0,6	73,8	-0,3	91,9	1,2	149,1	0,7	143,3
Niemcy	-28,5	42,7	-58,8	55,5	-16,9	86,6	-0,3	99,6	-8,7	64,7	-719,7	59,1	-1 580	71,1	566,6	109,8	1 252,7	135,8	202,6	141,1
Polska**	-88,0	71,6	-180,2	67,2	-283,3	63,2	-126,3	70,6	-292,1	30,2	-128,3	94,7	-262,5	93,2	-613,3	88,9	911,7	143,5	-215,1	74,2
Portugalia	-2,6	75,1	-9,6	72,4	-10,8	83,5	-9,8	88,6	-21,3	87,0	-4,0	98,4	-48,0	92,5	44,9	105,2	35,2	104,3	-85,2	92,5
Rumunia*	-229,0	42,8	-74,0	86,3	-179,4	78,8	-107,3	89,2	36,1	102,1	-149,2	80,5	-33,3	98,4	-1 187	74,4	486,7	116,6	704,9	120,0
Słowacja	-2,5	41,4	-8,3	30,5	-13,0	33,7	-10,7	39,4	-12,9	30,2	40,7	140,6	-209,4	57,2	-309,2	69,1	184,5	137,0	51,5	203,0
Słowenia	0,3	108,7	-1,0	91,5	-0,4	97,7	2,2	112,4	-3,5	86,6	8,5	135,3	-6,9	92,9	11,7	109,1	12,0	111,9	-29,1	78,3
Szwecja	-1,3	72,5	-3,1	77,5	-0,3	98,3	1,6	108,7	6,2	152,2	-72,6	70,7	-204,7	72,8	-79,9	92,1	136,8	117,2	163,2	152,3
Węgry	-4,9	89,3	-24,9	77,2	-83,0	59,5	-23,7	87,2	-60,2	73,8	150,1	151,1	59,3	108,0	-494,5	72,8	431,1	138,9	188,1	147,4
Wielka Brytania*	-4,9	64,0	-13,3	71,9	-13,0	81,3	-13,2	83,1	-9,6	86,6	-286,9	72,6	-854,2	78,7	82,0	101,7	435,7	110,3	524,1	122,4
Włochy	1,5	101,9	-45,0	81,9	-52,5	86,6	-86,4	82,0	-160,6	79,0	81,5	107,8	-493,4	82,9	262,8	108,6	1,7	100,1	-112,3	96,6
UE - 27	-471,5	62,8	-609,7	75,6	-716,5	79,7	-484,3	85,7	-649,2	86,0	-3 345	81,3	-6 707	84,7	564,2	101,1	6 108,9	116,6	1 789,5	108,3
UE - 15	-109,2	74,5	-258,4	76,7	-101,7	92,9	-135,7	90,7	-223,5	87,7	-3 540	73,7	-6 391	81,4	3 063,0	108,4	3 992,1	114,7	1 019,9	106,8
UE - 12	-362,2	56,8	-351,3	74,8	-614,8	70,7	-348,5	81,9	-425,7	85,0	195,4	104,4	-315,3	96,7	-2 499	85,1	2 116,8	121,7	769,6	111,9

* W kolumnie 2003=100 uwzględniono dane z 2007 roku. ** W kolumnie 2003=100 odniesiono dane z 2002 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 89. Średnia powierzchnia UR w gospodarstwach rolnych według wieku użytkownika i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Powierzchnia (ha)										Zmiana (2003=100)				
	do 35 lat		35-44 lat		45-54 lata		55-64 lata		65 i więcej lat		do 35 lat	35-44 lat	45-54 lata	55-64 lata	65 i więcej lat
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010					
Austria	18,9	19,9	20,4	21,2	19,2	20,0	18,4	18,3	10,9	9,5	105,4	104,2	104,2	99,1	87,4
Belgia*	31,2	34,8	32,3	35,9	29,3	33,5	24,3	28,4	10,2	12,3	111,5	110,9	114,4	117,3	120,9
Bułgaria*	5,3	16,5	8,6	14,5	7,0	10,7	4,9	6,5	1,6	1,8	312,1	168,0	152,0	133,1	114,2
Cypr	3,9	5,3	4,0	4,5	3,7	3,7	3,3	2,7	2,6	2,2	135,9	111,5	100,1	82,3	85,5
Czechy	47,8	90,3	79,4	120,7	111,5	188,0	94,8	194,2	16,0	93,5	188,9	152,0	168,5	204,8	584,1
Dania*	67,0	84,6	62,8	67,0	57,4	62,9	54,0	54,8	31,2	45,4	126,1	106,7	109,6	101,5	145,3
Estonia	21,8	67,2	29,5	64,6	31,1	65,5	20,2	45,5	9,2	20,5	307,8	218,9	210,8	224,5	222,9
Finlandia	35,8	46,6	36,8	45,6	30,2	38,3	25,6	28,8	18,5	20,0	130,1	124,0	126,7	112,3	108,0
Francja	66,1	68,5	58,5	67,9	50,0	61,1	35,9	46,7	10,1	14,7	103,6	116,2	122,3	129,9	146,0
Grecja*	8,6	8,0	6,7	6,9	5,3	5,2	4,6	4,4	3,0	3,1	93,0	103,4	99,0	96,0	102,2
Hiszpania	29,5	32,5	29,9	33,2	26,0	29,2	21,8	24,0	12,9	13,5	110,0	111,1	112,0	110,2	105,3
Holandia	24,8	28,7	25,1	31,5	25,3	27,6	24,7	25,9	15,4	16,1	115,7	125,8	109,1	104,8	104,4
Irlandia	35,0	35,3	34,6	37,7	31,3	34,3	31,8	43,7	26,3	27,8	101,0	108,9	109,4	137,4	105,5
Litwa	10,1	30,1	11,6	18,9	12,4	17,0	9,7	12,5	6,0	6,9	297,7	163,9	137,3	129,5	114,2
Luksemburg*	76,9	71,2	63,1	73,5	58,5	61,9	39,5	49,6	17,1	20,2	92,7	116,4	105,9	125,8	118,0
Łotwa	14,2	31,8	15,2	31,9	14,3	25,3	10,8	19,5	7,0	11,7	224,3	210,5	176,9	179,4	167,1
Malta	1,2	1,0	1,2	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,7	0,7	84,4	96,3	97,0	99,2	98,0
Niemcy	35,4	48,9	41,4	52,9	45,7	58,0	43,9	59,9	20,1	43,7	138,3	128,0	126,9	136,4	217,9
Polska**	7,9	10,4	7,1	9,8	7,2	10,1	4,9	9,9	2,0	4,9	132,4	138,7	140,6	203,4	245,7
Portugalia	23,8	31,2	18,5	23,6	13,3	16,8	9,6	11,3	7,0	7,4	131,0	127,7	126,0	117,7	106,4
Rumunia*	1,9	3,6	3,8	4,4	5,5	5,2	2,9	3,9	2,1	2,4	188,1	114,0	94,4	130,7	117,5
Słowacja	24,0	81,4	41,0	76,9	50,9	104,4	28,4	98,7	2,7	18,2	339,7	187,7	205,0	347,8	672,9
Słowenia	8,1	10,0	8,6	8,7	6,7	7,5	5,8	5,8	5,1	4,6	124,5	101,6	111,7	99,5	90,4
Szwecja	53,1	51,7	55,4	52,1	53,7	50,3	42,4	45,7	26,1	26,1	97,4	94,0	93,7	107,8	100,0
Węgry	6,4	10,9	6,8	9,5	8,9	10,8	6,0	9,6	1,7	3,5	169,1	140,0	122,2	159,4	199,9
Wielka Brytania*	76,4	86,6	84,9	92,9	69,3	86,7	54,3	72,0	32,4	45,8	113,4	109,4	125,0	132,7	141,3
Włochy	12,9	13,6	11,6	11,7	7,8	9,8	6,0	7,3	4,3	5,3	105,9	101,2	125,5	122,0	122,3
UE - 27	14,1	18,3	17,6	19,7	15,1	19,2	10,9	14,8	4,6	5,8	129,5	112,0	126,9	136,1	125,9
UE - 15	31,4	31,1	30,9	32,7	25,5	29,8	18,7	23,6	8,3	10,1	98,9	106,0	116,7	126,6	121,7
UE - 12	5,3	9,7	7,0	9,0	8,0	9,7	5,0	7,5	2,3	3,0	183,9	129,4	120,5	148,5	131,7

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

1.5.2. Gospodarstwa i powierzchnia użytków rolnych według działalności gospodarczej innej niż rolnicza²²

Wśród uwarunkowań przemian w zakresie struktury rolnictwa niewątpliwie jeden z istotniejszych problemów stanowi kwestia zagospodarowania nadwyżek siły roboczej w rolnictwie. Sposobu na to można upatrywać w rozwoju pozarolniczych działalności gospodarczych, które umożliwiają zatrudnionym w rolnictwie uzyskanie dodatkowej pracy w sektorach pozarolniczych (**Wiatrak** 2001). W konsekwencji znajduje to swój wyraz we wzroście dochodów rolniczych.

W zestawieniu gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą widoczna jest prawidłowość, że w krajach o relatywnie najlepszej strukturze agrarnej odsetek gospodarstw z działalnością inną niż rolnicza bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym kształtuje się na wysokim poziomie wynoszącym 20-30% (tab. 90). Taka sytuacja występuje między innymi w rolnictwie austriackim, niemieckim, holenderskim, brytyjskim oraz krajów Beneluksu. Co więcej, rola tej formy różnicowania dochodów w tych krajach uległa w 2010 roku umocnieniu w porównaniu z 2003 rokiem. W rolnictwie polskim natomiast utrzymywał się niski 3,3% udział gospodarstw indywidualnych z pozarolniczą działalnością. W 2010 roku jedynie 49,7 tys. spośród 1 502,5 tys. gospodarstw indywidualnych prowadziło działalność gospodarczą inną niż rolniczą. W porównaniu do 2003 roku liczba omawianych gospodarstw zmniejszyła się o około 30%, natomiast zwiększył się blisko 3 krotnie areał użytków rolnych, którymi te gospodarstwa dysponowały (tab. 91). Największy spadek w tym zakresie na tle wszystkich analizowanych państw zauważalny jest w rolnictwie francuskim, bowiem w stosunku do 2003 roku liczba gospodarstw prowadzących działalnością inną niż rolnicza spadła o ponad 56%. Mimo to, udział gospodarstw indywidualnych z dodatkową działalnością inną niż rolnicza, jest 4 krotnie wyższy niż w Polsce. Największa dynamika zmian w zakresie dywersyfikacji dodatkowych źródeł dochodów widoczna jest z kolei wśród gospodarstw rumuńskich i słoweńskich. Biorąc pod uwagę jeden z wyższych wskaźników AWU/100 ha UR, a w przypadku rolnictwa rumuńskiego również największe zasoby siły roboczej w ujęciu bezwzględny, ten kierunek przemian jest ważny i pożądany. W pozostałych nowych państwach członkowskich rola działalności innej niż rolnicza, ogrywała mniejsze znaczenie a w takich krajach jak Bułgaria, Litwa i Węgry w analizowanym okresie nastąpił wręcz dość znaczący spadek liczby gospodarstw podejmujących taką działalność.

²²Dotyczy gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą.

Tabela 90. Liczba, struktura i dynamika indywidualnych gospodarstw rolnych według działalności inna niż rolnicza i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Liczba gospodarstw						Struktura gospodarstw (gospodarstwa indywidualne ogółem = 100)				Zmiana liczby gospodarstw			
	gospodarstwa indywidualne ogółem		z działalnością inna niż rolnicza		bez działalności innej niż rolnicza		z działalnością inna niż rolnicza		bez działalności innej niż rolnicza		z działalnością inna niż rolnicza		bez działalności innej niż rolnicza	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	tys. gosp.	%	tys. gosp.	%
Austria	169,3	141,5	32,4	56,1	137,0	85,4	19,1	39,6	80,9	60,4	23,7	173,1	-51,5	62,4
Belgia*	51,6	44,2	1,9	1,9	49,7	42,3	3,6	4,3	96,4	95,7	0,1	103,2	-7,4	85,1
Bułgaria*	661,7	489,8	25,5	10,3	636,2	479,5	3,9	2,1	96,1	97,9	-15,2	40,4	-156,7	75,4
Cypr	44,8	38,4	2,7	0,4	42,1	38,0	6,0	1,0	94,0	99,0	-2,3	14,5	-4,1	90,3
Czechy	43,0	19,8	2,8	3,4	40,2	16,3	6,6	17,4	93,4	82,6	0,6	121,6	-23,8	40,7
Dania*	47,9	43,7	6,8	10,5	41,1	33,2	14,2	24,0	85,8	76,0	3,7	153,6	-7,9	80,8
Estonia	36,1	17,9	2,5	2,7	33,6	15,2	6,8	14,8	93,2	85,2	0,2	107,7	-18,4	45,3
Finlandia	69,3	57,6	17,6	16,9	51,7	40,7	25,5	29,4	74,5	70,6	-0,7	95,9	-11,0	78,7
Francja	481,0	365,5	110,5	48,4	370,5	317,2	23,0	13,2	77,0	86,8	-62,1	43,8	-53,3	85,6
Grecja*	823,9	859,5	10,4	12,8	813,6	846,8	1,3	1,5	98,7	98,5	2,4	123,0	33,2	104,1
Hiszpania	1 089,6	929,7	22,2	20,8	1067,4	908,9	2,0	2,2	98,0	97,8	-1,4	93,8	-158,5	85,2
Holandia	80,2	68,1	23,9	17,8	56,3	50,4	29,8	26,1	70,2	73,9	-6,1	74,5	-5,9	89,5
Irlandia	135,5	139,6	6,4	12,9	129,0	126,7	4,7	9,2	95,3	90,8	6,5	200,3	-2,3	98,2
Litwa	271,5	199,2	4,3	1,5	267,2	197,7	1,6	0,8	98,4	99,2	-2,8	35,4	-69,5	74,0
Luksemburg*	2,4	2,3	0,3	0,4	2,2	1,9	10,7	17,7	89,3	82,3	0,1	153,8	-0,3	86,1
Łotwa	125,3	81,8		4,2		77,7		5,1		94,9				
Malta	10,6	12,3	0,4	0,3	10,2	12,0	3,9	2,2	96,1	97,8	-0,2	64,3	1,8	117,5
Niemcy	388,7	273,0	73,5	92,1	315,1	180,9	18,9	33,7	81,1	66,3	18,6	125,3	-134,2	57,4
Polska**	2 168,2	1 502,5	70,6	49,7	2097,5	1452,8	3,3	3,3	96,7	96,7	-21,0	70,3	-644,8	69,3
Portugalia	352,8	297,4	34,4	15,2	318,4	282,2	9,7	5,1	90,3	94,9	-19,2	44,2	-36,2	88,6
Rumunia*	4 462,2	3 913,7	183,8	617,7	4278,5	3296,0	4,1	15,8	95,9	84,2	433,9	336,1	-982,5	77,0
Słowacja	70,1	22,2	1,6	1,5	68,4	20,7	2,3	6,5	97,7	93,5	-0,2	88,4	-47,7	30,3
Słowenia	77,0	74,4	2,9	12,5	74,2	61,9	3,7	16,8	96,3	83,2	9,7	436,2	-12,3	83,5
Szwecja	63,0	65,9	7,9	24,1	55,1	41,8	12,5	36,5	87,5	63,5	16,2	304,8	-13,3	75,9
Węgry	765,7	567,6	84,1	47,3	681,5	520,4	11,0	8,3	89,0	91,7	-36,9	56,2	-161,2	76,4
Wielka Brytania*	270,5	214,5	43,7	55,3	226,9	159,2	16,1	25,8	83,9	74,2	11,6	126,5	-67,7	70,2
Włochy	1 950,3	1 603,7	87,7	76,2	1862,6	1527,6	4,5	4,7	95,5	95,3	-11,6	86,8	-335,0	82,0
UE - 27	14 712	12 046	861	1 212	13 726	10 833	5,9	10,1	93,3	89,9	351,8	140,9	-2892,8	78,9
UE - 15	5 976	5 106	479	461	5 496	4 645	8,0	9,0	92,0	91,0	-18,4	96,2	-851,4	84,5
UE - 12	8 736	6 940	381	751	8 230	6 188	4,4	10,8	94,2	89,2	370,1	197,1	-2041,4	75,2

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 91. Powierzchnia, struktura i dynamika UR w indywidualnych gospodarstwach rolnych według działalności inna niż rolnicza i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Powierzchnia (tys. ha)						Struktura powierzchni (gospodarstwa indywidualne ogółem = 100)				Zmiana powierzchni			
	gospodarstwa indywidualne ogółem		z działalnością inna niż rolnicza		bez działalności innej niż rolnicza		z działalnością inna niż rolnicza		bez działalności innej niż rolnicza		z działalnością inna niż rolnicza		bez działalności innej niż rolnicza	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	tys. gosp.	%	tys. gosp.	%
Austria	2 700,6	2 463,8	653,1	1 414,6	2 047,5	1 049,2	24,2	57,4	75,8	42,6	761,5	216,6	-998,4	51,2
Belgia*	1 284,9	1 243,5	58,7	44,2	1 226,2	1 199,3	4,6	3,6	95,4	96,4	-14,4	75,4	-26,9	97,8
Bułgaria*	1 228,6	1 444,4	241,1	489,8	987,5	954,6	19,6	33,9	80,4	66,1	248,7	203,1	-32,9	96,7
Cypr	145,3	105,4	23,8	38,4	121,5	67,0	16,4	36,4	83,6	63,6	14,6	161,2	-54,6	55,1
Czechy	1 032,6	1 013,3	136,0	19,8	896,7	993,5	13,2	2,0	86,8	98,0	-116,2	14,5	96,8	110,8
Dania*	2 587,8	2 539,6	531,8	43,7	2 056,1	2 495,9	20,5	1,7	79,5	98,3	-488,1	8,2	439,8	121,4
Estonia	466,9	450,4	94,9	17,9	372,0	432,5	20,3	4,0	79,7	96,0	-77,0	18,9	60,5	116,3
Finlandia	2 088,9	2 016,2	621,1	57,6	1 467,8	1 958,6	29,7	2,9	70,3	97,1	-563,5	9,3	490,8	133,4
Francja	14 908,5	11 766,6	3 143,1	365,5	11 765,4	11 401,1	21,1	3,1	78,9	96,9	-2 777,6	11,6	-364,3	96,9
Grecja*	3 950,9	4 062,9	154,2	859,5	3 796,7	3 203,4	3,9	21,2	96,1	78,8	705,3	557,3	-593,2	84,4
Hiszpania	17 443,5	16 608,5	513,2	929,7	16 930,4	15 678,8	2,9	5,6	97,1	94,4	416,5	181,2	-1 251,6	92,6
Holandia	1 837,8	1 769,9	703,6	68,1	1 134,2	1 701,7	38,3	3,9	61,7	96,1	-635,5	9,7	567,6	150,0
Irlandia	4 281,8	4 550,7	276,3	139,6	4 005,5	4 411,1	6,5	3,1	93,5	96,9	-136,7	50,5	405,6	110,1
Litwa	2 186,5	2 373,2	85,3	199,2	2 101,2	2 173,9	3,9	8,4	96,1	91,6	113,9	233,6	72,7	103,5
Luksemburg*	127,7	130,2	18,4	2,3	109,3	128,0	14,4	1,7	85,6	98,3	-16,2	12,3	18,7	117,1
Łotwa	1 321,1	1 578,9		81,8		1 497,1		5,2		94,8				
Malta	9,9	10,8	0,8	12,3	9,1	-1,5	8,0	113,9	92,0	-13,9	11,5	1 535,0	-10,6	-16,4
Niemcy	11 700,1	11 084,7	2 674,1	273,0	9 026,0	10 811,7	22,9	2,5	77,1	97,5	-2 401,1	10,2	1 785,7	119,8
Polska**	12 761,4	12 899,9	539,6	1 502,5	12 221,8	11 397,4	4,2	11,6	95,8	88,4	962,8	278,4	-824,4	93,3
Portugalia	2 873,9	2 486,9	301,9	297,4	2 572,0	2 189,6	10,5	12,0	89,5	88,0	-4,5	98,5	-382,5	85,1
Rumunia*	7 708,8	8 966,3	636,3	3 913,7	7 072,5	5 052,7	8,3	43,6	91,7	56,4	3 277,4	615,1	-2 019,8	71,4
Słowacja	314,4	366,4	109,8	22,2	204,6	344,2	34,9	6,1	65,1	93,9	-87,7	20,2	139,6	168,2
Słowenia	459,6	456,1	33,1	74,4	426,4	381,6	7,2	16,3	92,8	83,7	41,3	224,6	-44,8	89,5
Szwecja	2 547,9	2 434,9	464,5	65,9	2 083,3	2 369,0	18,2	2,7	81,8	97,3	-398,7	14,2	285,7	113,7
Węgry	2 188,9	2 420,4	597,9	567,6	1 591,0	1 852,7	27,3	23,5	72,7	76,5	-30,3	94,9	261,8	116,5
Wielka Brytania*	14 257,2	13 848,9	4 146,0	214,5	10 111,3	13 634,4	29,1	1,5	70,9	98,5	-3 931,5	5,2	3 523,2	134,8
Włochy	11 580,9	11 496,5	1 046,2	1 603,7	10 534,7	9 892,8	9,0	13,9	91,0	86,1	557,5	153,3	-641,9	93,9
UE - 27	123 996,4	120 589,0	17 804,7	13 318,8	106 191,7	107 270,3	14,4	11,0	85,6	89,0	-4 485,9	74,8	1 078,6	101,0
UE - 15	94 172,3	88 503,7	15 306,0	6 379,2	78 866,2	82 124,5	16,3	7,2	83,7	92,8	-8 926,8	41,7	3 258,3	104,1
UE - 12	29 824,1	32 085,3	2 498,7	6 939,6	26 004,3	25 145,8	8,4	21,6	87,2	78,4	4 440,9	277,7	-858,6	96,7

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

1.6. Znaczenie i struktura obszarowa gospodarstw ekologicznych

1.6.1. Liczba gospodarstw i obszar użytków rolnych w gospodarstwach ekologicznych²³

Forma gospodarowania w ramach gospodarstwa ekologicznego, wpisując się w koncepcję rolnictwa zrównoważonego, wspierana jest między innymi w ramach II osi PROW. Promuje się w ten sposób przyjazność gospodarstw ekologicznych dla środowiska oraz produkcję produktów rolniczych o wysokich walorach odżywczych.

W rolnictwie polskim niewiele ponad 11 tys. gospodarstw (0,7%) ogółu gospodarstw prowadzących działalność rolniczą posiadało certyfikat rolnictwa ekologicznego nadany przez jednostkę certyfikującą (tab. 92). W latach 2005-2010 widoczna jest tendencja wzrostowa w tym zakresie objawiająca się 3,5 krotnym wzrostem liczby gospodarstw prowadzących produkcję ekologiczną. W 2005 roku było tych gospodarstw o ponad 8 tys. mniej i stanowiły około 0,1% ogółu gospodarstw prowadzących działalność rolniczą. Porównywalne relacje między liczbą gospodarstw ekologicznych a liczbą gospodarstw ogółem występują w rolnictwie irlandzkim. Wśród krajów o marginalnym udziale certyfikowanych podmiotów produkcji rolniczej można wymienić natomiast Bułgarię, Rumunię, Węgry oraz Portugalie.

Mniej dynamiczny wzrost powierzchni zajmowanej przez tego typu gospodarstwa niż wzrost ich liczby w rolnictwie wpłynął na zmniejszenie średniej powierzchni gospodarstwa ekologicznego w Polsce o niemal 2 ha – z 23,0 do 21,1ha. Mimo, to można powiedzieć, że przeciętna powierzchnia gospodarstwa ekologicznego jest dwa razy większa od odpowiedniej dla wszystkich gospodarstw prowadzących działalność w rolnictwie polskim. Jednak, podobnie jak w przypadku ogółu gospodarstw, jest to jedna z mniejszych wielkości w UE-27, zbliżona do odpowiedniej w południowych krajach UE, Bułgarii, a większa jedynie niż w Grecji, Słowenii i Austrii. W odniesieniu do Austrii należy jednak zaznaczyć, że rolnictwo w tym kraju wyróżnia się najwyższym odsetkiem gospodarstw ekologicznych na tle wszystkich państw Wspólnoty, sięgającym niemal 13%. Relatywnie wysoki odsetek, jednak o połowę mniejszy, występuje również w rolnictwie krajów skandynawskich. Łączna liczba gospodarstw ekologicznych w UE-27 wynosi 157,1 tys. co odpowiada 1,3% udziałowi w ogólnej liczbie gospodarstw a w ich użytkowaniu pozostaje 3,2% użytków rolnych ogółem. Średnia powierzchnia gospodarstwa ekologicznego we Wspólnocie wynosi 32,1 ha UR

²³ Dotyczy gospodarstw posiadających certyfikaty nadane przez jednostki certyfikujące. Nie obejmuje gospodarstw będących w trakcie przestawiania na ekologiczne metody produkcji rolniczej.

Tabela 92. Liczba gospodarstw, użytki rolne oraz średnia powierzchnia gospodarstw ekologicznych w krajach UE w latach 2005 i 2010

Państwo członkowskie	Liczba gospodarstw ogółem		Zmiana liczby gospodarstw		Udział w gosp. ogółem (%)		Użytki rolne (ha)		Zmiana obszaru UR		Udział w powierzchni UR ogółem (%)		Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha)			
	2005	2010	liczba	2005= 100	2005	2010	2005	2010	ha	2005= 100	2005	2010	2005	2010	zmiana (ha)	2005= 100
Austria	18 760	19 190	430	102,3	11,0	12,8	429 250	353 100	-76 150	82,3	13,1	12,3	22,9	18,4	-4,5	80,4
Belgia	550	490	-60	89,1	1,1	1,0	24 900	19 850	-5 050	79,7	1,8	1,4	45,3	40,5	-4,8	89,5
Bułgaria	30	170	140	566,7	0,0	0,0	1 930	4 010	2 080	207,8	0,1	0,1	64,3	23,6	-40,7	36,7
Cypr	130	310	180	238,5	0,3	0,8	800	1 640	840	205,0	0,5	1,4	6,2	5,3	-0,9	86,0
Czechy	600	1 520	920	253,3	1,5	6,6	239 140	302 430	63 290	126,5	6,7	8,7	398,6	199,0	-199,6	49,9
Dania	2 440	2 100	-340	86,1	4,8	4,7	150 010	150 940	930	100,6	5,5	5,7	61,5	71,9	10,4	116,9
Estonia	670	1 060	390	158,2	2,4	5,4	47 020	82 390	35 370	175,2	5,7	8,8	70,2	77,7	7,5	110,8
Finlandia	4 020	3 400	-620	84,6	5,7	5,3	145 980	111 210	-34 770	76,2	6,4	4,9	36,3	32,7	-3,6	90,1
Francja	9 010	12 490	3 480	138,6	1,6	2,4	542 600	497 820	-44 780	91,7	2,0	1,8	60,2	39,9	-20,4	66,2
Grecja	9 610	14 530	4 920	151,2	1,2	1,7	123 940	116 420	-7 520	93,9	3,1	2,9	12,9	8,0	-4,9	62,1
Hiszpania	14 450	14 630	180	101,2	1,4	1,5	797 400	342 950	-454 450	43,0	3,2	1,4	55,2	23,4	-31,7	42,5
Holandia	1 190	730	-460	61,3	1,5	1,0	48 090	24 620	-23 470	51,2	2,5	1,3	40,4	33,7	-6,7	83,5
Irlandia	590	870	280	147,5	0,4	0,6	20 190	24 850	4 660	123,1	0,5	0,5	34,2	28,6	-5,7	83,5
Litwa	790	2 220	1 430	281,0	0,3	1,1	32 960	103 200	70 240	313,1	1,2	3,8	41,7	46,5	4,8	111,4
Luksemburg	50	50	0	100,0	2,0	2,2	2 910	3 190	280	109,6	2,3	2,4	58,2	63,8	5,6	109,6
Łotwa	440	2 880	2 440	654,5	0,3	3,5	28 520	125 970	97 450	441,7	1,7	7,0	64,8	43,7	-21,1	67,5
Malta
Niemcy	13 480	15 170	1 690	112,5	3,5	5,1	759 720	852 670	92 950	112,2	4,5	5,1	56,4	56,2	-0,2	99,7
Polska	3 190	11 240	8 050	352,4	0,1	0,7	73 320	236 750	163 430	322,9	0,5	1,6	23,0	21,1	-1,9	91,6
Portugalia	880	1 020	140	115,9	0,3	0,3	151 380	37 350	-114 030	24,7	4,1	1,0	172,0	36,6	-135,4	21,3
Rumunia	90	710	620	788,9	0,0	0,0	12 890	23 060	10 170	178,9	0,1	0,2	143,2	32,5	-110,7	22,7
Słowacja	70	300	230	428,6	0,1	1,2	51 620	119 600	67 980	231,7	2,7	6,3	737,4	398,7	-338,8	54,1
Słowenia	1 220	1 860	640	152,5	1,6	2,5	16 950	25 040	8 090	147,7	3,5	5,2	13,9	13,5	-0,4	96,9
Szwecja	2 810	3 990	1 180	142,0	3,7	5,6	252 530	310 060	57 530	122,8	7,9	10,1	89,9	77,7	-12,2	86,5
Węgry	870	910	40	104,6	0,1	0,2	167 890	36 410	-131 480	21,7	3,9	0,8	193,0	40,0	-153,0	20,7
Wielka Brytania	2 900	3 350	450	115,5	1,2	1,5	515 920	376 660	-139 260	73,0	3,2	2,3	177,9	112,4	-65,5	63,2
Włochy	41 000	41 920	920	102,2	2,4	2,6	883 510	754 530	-128 980	85,4	7,0	5,9	21,5	18,0	-3,5	83,5
UE - 27*	129 840	157 110	27 270	121,0	0,9	1,3	5 521 370	5 036 720	-484 650	91,2	3,2	2,9	42,5	32,1	-10,5	75,4
UE - 15	121 740	133 930	12 190	110,0	2,1	2,5	4 848 330	3 976 220	-872 110	82,0	3,9	3,2	39,8	29,7	-10,1	74,5
UE - 12*	8 100	23 180	15 080	286,2	0,1	0,3	673 040	1 060 500	387 460	157,6	1,4	2,2	83,1	45,8	-37,3	55,1

*bez Malty.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat, www.europa.eu/eurostat.

przy czym większa jest w grupie nowych niż starych krajów członkowskich – odpowiednio 45,8 i 29,7 ha UR. Mimo szybkiego rozwoju rolnictwa ekologicznego nadal stanowi ono niewielki segment rolnictwa europejskiego. Biorąc jednak pod uwagę rosnący popyt na jego produkty, można przypuszczać, że ta forma gospodarowania w przyszłości będzie odgrywała coraz większą rolę (Roljević i in. 2012, Żekało 2012), zachowując jednak swój niszowy charakter.

1.6.2. Struktura gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych gospodarstw

Blisko połowa gospodarstw ekologicznych prowadzących działalność rolniczą w Polsce to gospodarstwa z grup 5-9,99 i 10-19,99 ha UR (aneks – tab. 3 i tab. 93). W tych grupach gospodarstw nastąpiły największe zmiany w ujęciu bezwzględnym bowiem liczba gospodarstw wzrosła w nich w sumie o nieco ponad 4 tysiące. Zatem połowa nowoutworzonych gospodarstw w latach 2005-2010 to gospodarstwa relatywnie niewielkie obszarowo. W użytkowaniu tych gospodarstw pozostaje niespełna 19% użytków rolnych objętych certyfikatem rolnictwa ekologicznego (aneks – tab. 4. i tab. 95). W ujęciu względnym natomiast największe zmiany w odniesieniu do liczby gospodarstw odnotowano w grupie gospodarstw powyżej 50 ha UR. Gospodarstwa te w 2010 roku stanowiły łącznie 15,7% ogółu gospodarstw ekologicznych (1 770 gospodarstw) wobec odpowiednio 7,8% i 250 gospodarstw w 2005 roku. W ich gestii pozostaje 60% użytków rolnych na których gospodarują podmioty z certyfikowaną produkcją rolniczą w Polsce. Przyrost użytków rolnych w tych gospodarstwach w 60% decydował o przyroście gruntów ogółem w rolnictwie ekologicznym. Największa koncentracja gospodarstw ekologicznych w tej grupie obszarowej występuje w Czechach, na Węgrzech, Słowacji i w Wielkiej Brytanii, gdzie w od 57 do 87% gospodarstw skupione jest w tej grupie obszarowej. Jednocześnie są to gospodarstwa wielkoobszarowe bowiem skupiają ponad 90% areалу ziemi rolnej będącej w użytkowaniu rolnictwa ekologicznego w tych krajach. Skutkuje to znacznie wyższą niż średnia w UE-27 przeciętną powierzchnią gospodarstw ekologicznych w tych krajach (tab. 92). Oceniając strukturę gospodarstw ekologicznych w ujęciu nowe i stare kraje członkowskie można wnioskować o relatywnie większym znaczeniu w krajach UE-15 jednostek 0-2 ha, przy jedocześnie mniejszej roli gospodarstw wielkoobszarowych w relacji do krajów UE-12.

Tabela 93. Struktura certyfikowanych gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2005 i 2010

Państwo członkowskie	0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Austria	0,2	0,8	10,3	10,8	22,1	21,0	31,6	31,0	14,5	15,6	12,6	12,0	6,5	6,6	2,2	2,2
Belgia	7,1	4,1	8,9	6,1	7,1	6,1	8,9	8,2	12,5	12,2	19,6	22,4	27,0	30,7	8,9	10,2
Bulgaria	0,0	23,5	0,0	17,6	0,0	11,8	50,0	11,8	0,0	5,9	0,0	5,9	0,0	11,8	50,0	11,7
Cypr	30,7	40,1	38,5	33,3	15,4	13,3	7,7	6,7	0,0	3,3	7,7	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	0,0	0,7	3,3	2,0	3,3	6,0	6,7	11,3	5,0	8,6	10,0	13,9	13,3	17,2	58,4	40,3
Dania	0,0	0,9	1,2	2,4	16,0	14,2	18,0	18,5	11,9	9,5	13,5	13,7	21,3	14,7	18,1	26,1
Estonia	1,5	3,7	4,4	5,6	8,8	8,4	19,1	14,0	16,2	13,1	16,2	13,1	16,2	18,7	17,6	23,4
Finlandia	1,0	0,3	4,0	3,2	10,4	9,4	23,4	20,1	18,2	16,5	20,9	20,2	16,9	21,2	5,2	9,1
Francja	3,8	7,2	6,5	9,9	9,4	10,3	10,5	13,9	9,2	8,8	15,8	13,5	27,8	21,1	17,0	15,3
Grecja	17,1	15,0	27,4	26,3	26,5	23,0	15,6	17,0	4,4	6,9	4,0	6,3	3,5	4,1	1,5	1,4
Hiszpania	14,0	11,3	17,0	14,5	11,6	13,7	14,9	14,5	9,7	8,7	8,0	10,4	12,6	12,1	12,2	14,8
Holandia	6,8	9,6	8,5	11,0	9,3	8,2	15,3	13,7	13,6	12,3	23,7	19,2	16,9	19,2	5,9	6,8
Irlandia	0,0	1,1	3,4	2,3	8,6	5,7	15,5	16,1	22,5	19,6	32,8	36,8	15,5	16,1	1,7	2,3
Litwa	5,1	0,9	21,8	3,2	14,1	8,6	24,3	14,3	9,0	12,2	9,0	18,9	9,0	19,8	7,7	22,1
Luksemburg	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0	66,7	0,0	33,3
Łotwa	0,0	0,0	0,0	1,7	6,8	8,7	18,2	22,8	13,6	17,3	25,0	17,3	20,5	17,3	15,9	14,9
Malta
Niemcy	2,4	2,0	6,4	2,8	12,8	12,2	22,0	23,4	13,6	12,9	16,3	17,1	15,4	16,5	11,1	13,1
Polska	11,0	1,9	21,4	13,7	24,5	24,7	23,1	24,8	7,2	10,4	5,0	8,8	4,7	8,8	3,1	6,9
Portugalia	1,1	9,8	8,0	9,8	5,7	11,8	22,7	17,6	9,1	7,8	10,2	9,8	12,5	11,8	30,7	21,6
Rumunia	37,5	10,0	25,0	28,6	12,5	28,4	0,0	12,9	0,0	4,3	0,0	2,9	0,0	2,9	25,0	10,0
Słowacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3	0,0	3,3	0,0	6,7	0,0	10,0	100,0	76,7
Słowenia	2,4	4,3	8,9	12,8	39,0	33,7	33,4	30,5	9,8	9,6	4,1	4,8	1,6	3,2	0,8	1,1
Szwecja	1,4	0,5	2,8	1,0	5,0	3,3	10,7	10,3	9,6	10,3	15,3	17,8	25,3	26,5	29,9	30,3
Węgry	39,9	5,5	8,0	6,6	9,1	6,6	4,5	8,8	6,8	6,6	4,5	7,7	10,2	7,7	17,0	50,5
Wielka Brytania	4,5	1,2	5,5	1,5	4,5	4,2	8,6	5,7	7,6	6,6	13,4	11,7	21,4	24,3	34,5	44,8
Włochy	15,4	9,0	27,1	17,7	22,3	20,6	12,9	19,4	5,8	9,5	6,8	9,9	5,6	8,7	4,1	5,2
UE - 27*	9,2	6,3	16,5	12,7	17,7	16,9	17,6	19,7	9,4	10,6	10,4	11,7	10,8	11,8	8,4	10,3
UE - 15	9,1	6,9	16,6	13,2	17,6	16,6	17,4	19,4	9,5	10,5	10,6	11,9	11,0	11,9	8,2	9,6
UE - 12*	10,5	2,8	14,2	10,3	19,7	18,8	20,4	20,9	8,4	10,8	7,5	10,7	7,5	11,2	11,8	14,5

*bez Malty.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 94. Zmiana liczby certyfikowanych gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2005 i 2010

Państwo członkowskie	Ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100	liczba	2005= 100
Austria	430,0	102,3	120,0	500,0	140,0	107,3	-110,0	97,3	20,0	100,3	270,0	109,9	-60,0	97,5	40,0	103,3	10,0	102,4
Belgia	-60,0	89,1	-20,0	50,0	-20,0	60,0	-10,0	75,0	-10,0	80,0	-10,0	85,7	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Bułgaria	140,0	566,7	10,0	200,0	10,0	200,0
Cypr	180,0	238,5	80,0	300,0	50,0	200,0	20,0	200,0	10,0	200,0	.	.	0,0	100,0
Czechy	920,0	253,3	.	.	10,0	150,0	70,0	450,0	130,0	425,0	100,0	433,3	150,0	350,0	180,0	325,0	260,0	174,3
Dania	-340,0	86,1	.	.	20,0	166,7	-90,0	76,9	-50,0	88,6	-90,0	69,0	-40,0	87,9	-210,0	59,6	110,0	125,0
Estonia	390,0	158,2	30,0	400,0	30,0	200,0	30,0	150,0	20,0	115,4	30,0	127,3	30,0	127,3	90,0	181,8	130,0	208,3
Finlandia	-620,0	84,6	-30,0	25,0	-50,0	68,8	-100,0	76,2	-260,0	72,3	-170,0	76,7	-160,0	81,0	40,0	105,9	100,0	147,6
Francja	3 480,0	138,6	560,0	264,7	650,0	210,2	440,0	151,8	790,0	183,2	270,0	132,5	260,0	118,3	130,0	105,2	380,0	124,8
Grecja	4 920,0	151,2	540,0	132,9	1 200,0	145,6	800,0	131,4	950,0	162,9	590,0	240,5	530,0	239,5	250,0	173,5	70,0	150,0
Hiszpania	180,0	101,2	-380,0	81,3	-300,0	87,7	330,0	119,6	-40,0	98,1	-130,0	90,8	360,0	131,0	-60,0	96,7	390,0	122,0
Holandia	-460,0	61,3	-10,0	87,5	-20,0	80,0	-50,0	54,5	-80,0	55,6	-70,0	56,3	-140,0	50,0	-60,0	70,0	-20,0	71,4
Irlandia	280,0	147,5	.	.	0,0	100,0	0,0	100,0	50,0	155,6	40,0	130,8	130,0	168,4	50,0	155,6	10,0	200,0
Litwa	1 430,0	281,0	-20,0	50,0	-100,0	41,2	80,0	172,7	130,0	168,4	200,0	385,7	350,0	600,0	370,0	628,6	430,0	816,7
Luksemburg	0,0	100,0	0,0	100,0	.	.
Łotwa	2 440,0	654,5	220,0	833,3	580,0	825,0	440,0	833,3	390,0	454,5	410,0	555,6	360,0	614,3
Malta
Niemcy	1 690,0	112,5	-20,0	93,9	-440,0	49,4	130,0	107,6	610,0	120,7	110,0	106,0	390,0	117,7	420,0	120,2	480,0	132,0
Polska	8 050,0	352,4	-140,0	60,0	860,0	226,5	2 000,0	356,4	2 050,0	380,8	940,0	508,7	830,0	618,8	840,0	660,0	680,0	780,0
Portugalia	140,0	115,9	90,0	1 000,0	30,0	142,9	70,0	240,0	-20,0	90,0	0,0	100,0	10,0	111,1	10,0	109,1	-50,0	81,5
Rumunia	620,0	788,9	40,0	233,3	180,0	1 000,0	190,0	2 000,0	50,0	350,0
Słowacja	230,0	428,6	170,0	383,3
Słowenia	640,0	152,5	50,0	266,7	130,0	218,2	150,0	131,3	160,0	139,0	60,0	150,0	40,0	180,0	40,0	300,0	10,0	200,0
Szwecja	1 180,0	142,0	-20,0	50,0	-40,0	50,0	-10,0	92,9	110,0	136,7	140,0	151,9	280,0	165,1	350,0	149,3	380,0	145,2
Węgry	40,0	104,6	-300,0	14,3	-10,0	85,7	-20,0	75,0	40,0	200,0	0,0	100,0	30,0	175,0	-20,0	77,8	310,0	306,7
Wielka Brytania	450,0	115,5	-90,0	30,8	-110,0	31,3	10,0	107,7	-60,0	76,0	0,0	100,0	0,0	100,0	190,0	130,6	500,0	150,0
Włochy	920,0	102,2	-2 540,0	59,8	-3 670,0	66,9	-580,0	93,7	2 840,0	153,7	1 630,0	168,8	1 400,0	150,5	1 350,0	158,7	480,0	128,2
UE - 27*	27 270,0	121,0	-1 980,0	83,3	-1 380,0	93,5	3 590,0	115,6	8 080,0	135,3	4 410,0	136,1	4 830,0	135,6	4 480,0	132,0	5 260,0	148,3
UE - 15	12 190,0	110,0	-1 770,0	84,0	-2 610,0	87,1	830,0	103,9	4 850,0	122,8	2 580,0	122,4	2 960,0	122,9	2 500,0	118,7	2 850,0	128,7
UE - 12*	15 080,0	286,2	-210,0	75,3	1 230,0	207,0	2 760,0	273,6	3 230,0	297,0	1 830,0	369,1	1 870,0	406,6	1 980,0	424,6	2 410,0	353,7

*bez Malty

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat, www.europa.eu/eurostat.

Tabela 95. Struktura powierzchni UR w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2005 i 2010

Państwo członkowskie	0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Austria	0,00	0,00	1,6	2,0	7,2	7,9	20,0	21,9	15,3	18,0	21,0	20,3	19,0	17,8	15,9	12,1
Belgia	0,00	0,00	0,6	0,4	1,2	0,8	3,0	2,4	6,8	6,5	17,6	19,8	41,9	42,3	28,9	27,8
Bułgaria	.	0,01	0,0	1,7	0,0	3,0	3,6	3,2	0,0	3,2	0,0	6,2	16,6	17,7	79,8	64,9
Cypr
Czechy	.	0,00	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,8	0,4	1,0	0,9	2,5	2,3	5,9	96,1	89,6
Dania	.	0,00	0,1	0,1	1,9	1,4	4,5	3,6	4,8	3,1	9,0	7,0	24,5	13,7	55,2	71,1
Estonia	0,00	0,00	0,2	0,2	0,9	0,7	4,1	2,3	5,8	3,8	8,8	5,9	15,5	15,3	64,7	71,8
Finlandia	0,00	0,00	0,4	0,3	2,2	1,6	9,5	6,7	12,4	9,3	22,5	18,0	31,8	33,7	21,2	30,4
Francja	0,00	0,00	0,3	0,6	1,1	1,4	2,6	4,0	3,8	4,3	10,6	10,7	33,2	31,0	48,4	48,0
Grecja	0,02	0,02	7,0	9,2	14,4	14,9	16,7	18,8	8,2	11,1	12,1	14,9	18,8	15,5	22,7	15,5
Hiszpania	0,00	0,00	1,0	1,7	1,5	3,3	4,1	6,4	4,2	5,9	5,6	10,7	15,9	20,0	67,7	52,0
Holandia	0,00	0,00	0,7	1,1	1,7	1,8	5,6	5,8	8,5	8,3	23,0	20,8	27,0	34,6	33,5	27,6
Irlandia	.	0,00	0,5	0,2	1,9	1,3	7,3	7,4	15,4	14,7	36,1	41,4	32,0	29,1	6,8	5,9
Litwa	0,00	0,00	1,7	0,2	2,7	1,0	8,6	3,2	5,4	4,5	8,3	10,3	13,7	17,9	59,6	62,9
Luksemburg	.	.	.	0,0	.	0,0	.	0,0	.	6,3	.	9,4	.	47,0	.	37,3
Łotwa	.	.	0,0	0,1	0,7	1,0	4,0	5,7	5,6	7,0	15,5	10,8	21,8	20,9	52,4	54,5
Malta
Niemcy	0,00	0,00	0,4	0,2	1,7	1,5	5,9	6,1	5,9	5,3	11,4	11,2	18,9	19,2	55,8	56,5
Polska	0,01	0,00	3,4	1,8	7,7	6,4	13,8	12,2	7,8	8,7	8,4	11,3	15,1	21,8	43,7	37,8
Portugalia	0,00	0,00	0,2	0,7	0,3	1,8	1,9	4,9	1,3	3,7	2,1	5,8	5,2	11,9	89,0	71,2
Rumunia	0,00	0,00	0,7	2,7	0,3	5,6	0,0	4,9	0,0	2,1	0,0	2,5	4,0	4,2	95,0	78,0
Słowacja	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	0,5	1,4	99,5	98,1
Słowenia	0,00	0,00	2,4	3,3	20,6	17,7	31,9	28,7	15,5	14,1	10,1	10,8	8,8	15,1	10,7	10,3
Szwecja	0,00	0,00	0,1	0,0	0,4	0,3	1,8	1,8	2,7	3,0	6,7	8,0	20,3	21,3	68,0	65,6
Węgry	0,00	0,00	0,1	0,4	0,4	0,7	0,4	1,9	0,9	1,7	0,7	2,9	3,9	4,9	93,6	87,5
Wielka Brytania	0,00	0,00	0,1	0,0	0,2	0,2	0,7	0,7	1,0	1,3	3,0	3,7	8,8	14,0	86,2	80,1
Włochy	0,01	0,00	4,0	2,9	7,4	6,7	8,4	11,7	6,6	9,4	12,0	15,2	18,4	22,6	43,1	31,5
UE - 27*	0,00	0,00	1,3	1,1	3,0	3,2	6,0	7,2	5,4	6,3	9,5	10,9	17,7	19,5	57,1	51,8
UE - 15	0,00	0,00	1,4	1,3	3,2	3,4	6,4	7,7	5,8	6,8	10,4	12,1	19,3	21,2	53,5	47,5
UE - 12*	0,00	0,00	0,6	0,6	1,7	2,4	3,4	5,0	2,5	4,3	3,4	6,5	6,5	12,8	81,9	68,4

*bez Malty

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 96. Zmiana powierzchni UR w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2005 i 2010

Państwo członkowskie	Ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha		
	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	ha	2005= 100	
Austria	-76 150	82,3	160	900,0	250	103,7	-3 220	89,6	-8 680	89,9	-2 120	96,8	-18 370	79,6	-18 820	77,0	-25 360	62,8	
Belgia	-5 050	79,7	-20	50,0	-60	57,1	-140	51,7	-270	64,0	-400	76,5	-430	90,2	-2 050	80,3	-1 670	76,8	
Bułgaria	2 080	207,8	30	0,0	70	0,0	120	0,0	60	185,7	130	0,0	250	0,0	380	218,8	1 040	167,5	
Cypr	840	205,0	120	0,0	220	0,0	150	0,0	190	0,0	160	0,0	200	0,0	300	0,0	300	0,0	
Czechy	63 290	126,5	20	0,0	10	116,7	500	412,5	1 730	408,9	2 290	372,6	5 290	338,3	12 310	325,5	41 160	117,9	
Dania	930	100,6	20	0,0	50	145,5	-740	74,1	-1 180	82,3	-2 480	65,6	-2 900	78,5	-16 070	56,2	24 250	129,2	
Estonia	35 370	175,2	20	200,0	90	190,0	110	125,0	-10	99,5	440	116,1	770	118,6	5 340	173,3	28 620	194,2	
Finlandia	-34 770	76,2	-20	33,3	-260	55,9	-1 350	57,4	-6 400	53,7	-7 840	56,8	-12 810	60,9	-8 840	81,0	2 760	108,9	
Francja	-44 780	91,7	330	186,8	1 210	164,0	840	113,5	5 570	139,3	350	101,7	-4 150	92,8	-25 990	85,6	-22 950	91,2	
Grecja	-7 520	93,9	400	121,1	2 080	124,1	-480	97,3	1 230	105,9	2 320	122,7	2 220	115,3	-5 160	77,1	-10 130	63,1	
Hiszpania	-454 450	43,0	-520	76,5	-2 490	69,7	-980	91,9	-10 690	67,3	-13 070	60,9	-8 150	81,8	-58 390	54,0	-360 160	32,9	
Holandia	-23 470	51,2	-10	87,5	-70	78,8	-360	55,6	-1 240	53,6	-2 030	50,2	-5 940	46,3	-4 470	65,6	-9 340	41,9	
Irlandia	4 660	123,1	10	0,0	-50	50,0	-60	84,2	360	124,5	550	117,7	2 990	141,0	780	112,1	80	105,8	
Litwa	70 240	313,1	-30	40,0	-380	32,1	140	115,7	450	115,8	2 870	260,3	7 860	385,8	13 970	409,1	45 330	331,7	
Luksemburg	280	109,6	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	200	0,0	300	0,0	1 500	0,0	1 190	0,0	
Łotwa	97 450	441,7	0	0,0	130	0,0	1 120	660,0	6 060	627,0	7 150	544,1	9 220	309,1	20 160	424,6	53 620	459,1	
Malta
Niemcy	92 950	112,2	-20	94,6	-1 720	44,7	280	102,2	6 770	115,0	380	100,8	8 730	110,1	19 710	113,7	58 810	113,9	
Polska	163 430	322,9	-180	60,0	1 760	171,0	9 490	267,4	18 880	286,9	14 870	359,5	20 690	437,5	40 450	465,4	57 490	281,5	
Portugalia	-114 030	24,7	70	800,0	-40	86,7	260	163,4	-1 110	62,4	-570	70,9	-960	69,2	-3 420	56,6	-108 270	19,7	
Rumunia	10 170	178,9	60	400,0	540	700,0	1 260	3 250,0	1 120	0,0	480	0,0	570	0,0	460	190,2	5 680	146,4	
Słowacja	67 980	231,7	0	0,0	0	0,0	0	0,0	160	0,0	100	0,0	410	0,0	1 420	646,2	65 840	228,2	
Słowenia	8 090	147,7	40	180,0	420	202,4	940	126,9	1 750	132,8	910	134,7	980	157,0	2 280	252,0	780	143,1	
Szwecja	57 530	122,8	-10	66,7	-130	50,0	-180	82,7	1 100	124,0	2 620	138,9	7 810	146,3	14 880	129,1	31 460	118,3	
Węgry	-131 480	21,7	-150	11,8	-90	60,9	-370	39,3	100	116,9	-850	41,8	-170	86,2	-4 770	27,3	-125 190	20,3	
Wielka Brytania	-139 260	73,0	-90	25,0	-380	28,3	-80	91,4	-1 060	72,0	-360	93,3	-1 470	90,5	7 370	116,2	-143 180	67,8	
Włochy	-128 980	85,4	-2 980	54,6	-14 130	60,4	-15 070	76,9	13 930	118,7	12 760	122,0	8 690	108,2	7 700	104,7	-139 890	62,7	
UE - 27*	-484 650	91,2	-2 750	78,0	-12 970	81,6	-7 820	95,3	28 820	108,7	18 860	106,3	21 630	104,1	1 030	100,1	-527 730	83,1	
UE - 15	-872 110	82,0	-2 680	77,2	-15 740	76,4	-21 280	86,3	-1 670	99,5	-9 690	96,6	-24 440	95,2	-91 270	90,2	-702 400	72,8	
UE - 12*	387 460	157,6	-70	90,8	2 770	170,5	13 460	216,9	30 490	235,1	28 550	270,1	46 070	303,9	92 300	311,2	174 670	131,7	

*bez Malty.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostat, www.europa.eu/eurostat.

Na podstawie przeprowadzonej, wielokryterialnej analizy struktury gospodarstw rolnych można zauważyć dwa ważne zjawiska:

- znaczne zróżnicowanie rolnictwa pomiędzy nowymi i starymi krajami członkowskimi, przy czym w państwach UE-12 występuje większe rozdrobnienie w zakresie badanych struktur,
- w odniesieniu do większości analizowanych cech, zauważalne są procesy koncentracyjne, zachodzące zarówno w krajach UE-12 jak i UE-15.

W rezultacie tego następuje wzrost zróżnicowania pomiędzy analizowanymi grupami krajów, co w przypadku niektórych kierunków produkcji (np. chów trzody chlewnej, uprawa warzyw) prowadzi do zmniejszenia konkurencyjności gospodarstw z państw UE-12. W związku z tym, w krajach takich jak Polska zachodzi potrzeba podejmowania działań w zakresie rozwijania zarówno integracji poziomej jak i pionowej w sektorze rolno-żywnościowym.

2. Wykorzystanie środków pomocowych Unii Europejskiej w Polsce oraz w innych krajach członkowskich – koperty krajowe

2.1. Płatności bezpośrednie

Pierwotnie, w okresie reformy Mac Sharry’ego, dopłaty bezpośrednie pełniły głównie funkcję kompensacyjną po redukcji wsparcia rynkowego, a podstawą naliczania kopert krajowych były parametry określające wielkość produkcji rolniczej danego państwa członkowskiego, w tym głównie powierzchnia bazowa oraz plon referencyjny (**Czubak** i in. 2011a, **Czubak** i in. 2011b). Poza tym w poszczególnych krajach obowiązują odmienne systemy płatności. W UE-15 (oraz w Słowenii i na Węgrzech) od czasów reformy luksemburskiej z 2003 roku funkcjonuje system jednolitej płatności na gospodarstwo (SPS), podczas gdy większość krajów UE-12 stosuje płatność obszarową (SAPS). Dlatego też wielkość i znaczenie dopłat w poszczególnych państwach jest różna²⁴, przy czym zasadnicze różnice występują pomiędzy starymi i nowymi członkami UE (tab. 97 i 98). W przeliczeniu na 1 ha kraje UE-12 uzyskują średnio nieco ponad połowę przeciętnej unijnej dopłaty,

²⁴ Ze względu na to, że w krajach UE-12 w okresie programowania 2007-2013 trwa proces dochodzenia do pełnych dopłat, w analizie znaczenia tego mechanizmu zastosowano sumę dopłat z całego analizowanego okresu oraz wartości średnioroczne

podczas gdy w UE-15 wartość ta jest o niemal 19 pp wyższa. Na ten stan wpływ ma nie tylko mniejsza produktywność rolnictwa (niższy plon referencyjny) w państwach UE-12, lecz także stosowanie w nich niepełnych dopłat, wynikających z trwającego procesu *phasing in*. W odniesieniu do jednego gospodarstwa oraz jednej osoby pełnozatrudnionej dysproporcje są jeszcze większe, lecz wynikają nie tylko z powodów odmiennego sposobu implementacji tego mechanizmu WPR, lecz przede wszystkim są skutkiem gorszej struktury agrarnej w krajach UE-12. W tym zakresie sytuacja w Polsce kształtuje się stosunkowo korzystnie na tle innych nowych krajów członkowskich (ponad dwukrotnie wyższe dopłaty w przeliczeniu na 1 ha w porównaniu do Rumunii czy Łotwy), jednakże dalece odbiega od wartości uzyskiwanych przez większość państw UE-15.

Tabela 97. Krajowe alokacje środków na dopłaty bezpośrednie w latach 2007-2013 (mln euro)

Kraj	Rok							Uzupełnienie dopłat bezpośrednich dla Bułgarii i Rumuni	Razem	
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013		lata 2007-2013	średniorocznie
Austria	737,1	742,6	745,6	745,2	745,2	751,6	751,6	0,0	5 219	746
Belgia	593,4	606,9	614,2	611,8	611,8	614,9	614,9	0,0	4 268	610
Bułgaria	200,4	240,5	287,4	336,0	416,4	499,3	580,1	145,5	2 706	387
Cypr	16,3	20,4	31,7	38,9	43,7	49,1	53,5	0,0	254	36
Czechy	377,9	470,0	559,6	654,2	739,9	832,1	909,3	0,0	4 543	649
Dania	1 021,3	1 027,3	1 030,5	1 030,5	1 030,5	1 049,0	1 049,0	0,0	7 238	1 034
Estonia	40,4	50,5	60,5	71,6	81,7	92,0	101,2	0,0	498	71
Finlandia	563,6	565,7	566,8	565,5	565,5	570,5	570,5	0,0	3 968	567
Francja	8 282,9	8 330,2	8 407,6	8 420,8	8 420,8	8 521,2	8 521,2	0,0	58 905	8 415
Grecja	2 170,1	2 174,6	2 380,7	2 211,7	2 214,7	2 232,5	2 216,5	0,0	15 601	2 229
Hiszpania	4 649,9	4 664,1	4 858,0	5 091,0	5 108,7	5 282,2	5 139,4	0,0	34 793	4 970
Holandia	833,9	846,4	853,1	853,1	853,1	897,8	897,8	0,0	6 035	862
Irlandia	1 337,9	1 340,8	1 342,3	1 340,5	1 340,5	1 340,9	1 340,9	0,0	9 384	1 341
Litwa	154,9	193,1	230,6	271,0	307,7	347,0	380,1	0,0	1 884	269
Luksemburg	37,1	37,1	37,5	37,5	37,6	37,7	37,1	0,0	262	37
Łotwa	60,8	75,6	90,0	105,4	119,3	134,0	146,5	0,0	731	104
Malta	1,6	2,1	3,8	4,2	4,7	5,1	5,1	0,0	27	4
Niemcy	5 695,6	5 744,2	5 770,3	5 772,0	5 772,0	5 852,9	5 852,9	0,0	40 460	5 780
Polska	1 263,7	1 572,6	1 877,1	2 192,3	2 477,3	2 788,2	3 044,5	0,0	15 216	2 174
Portugalia	571,3	572,3	608,8	589,5	589,5	606,0	606,0	0,0	4 143	592
Rumunia	441,9	530,7	623,4	729,9	907,5	1 086,6	1 264,5	500,1	6 085	869
Słowacja	161,4	200,9	240,0	280,4	317,0	355,2	388,2	0,0	1 943	278
Słowenia	59,0	73,5	87,9	103,4	117,4	131,5	144,2	0,0	717	102
Szwecja	755,0	760,3	763,1	763,1	763,1	770,9	770,9	0,0	5 346	764
Węgry	540,3	672,8	807,4	947,1	1 073,8	1 205,0	1 319,0	0,0	6 565	938
Wielka Brytania	3 961,0	3 977,2	3 985,9	3 975,9	3 976,0	3 988,0	3 987,9	0,0	27 852	3 979
Włochy	3 813,5	3 835,7	4 143,2	4 207,2	4 227,2	4 370,0	4 370,0	0,0	28 967	4 138
UE - 27	38 342	39 328	41 007	41 950	42 863	44 412	45 063	646	293 609	41 944
UE - 15	35 024	35 225	36 107	36 215	36 256	36 886	36 727	0	252 441	36 063
UE - 12	3 319	4 103	4 899	5 734	6 606	7 525	8 336	646	41 169	5 881

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) NR 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r., Rozporządzenia Rady (WE) NR 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. oraz Rozporządzenia Rady (WE) NR 2011/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r.

Tabela 98. Poziom wsparcia i znaczenie dopłat bezpośrednich w latach 2007-2013

Kraj	Wartość dopłat bezpośrednich w latach 2007-2013* w przeliczeniu na					
	1 gospodarstwo rolne**		1 ha UR**		1 AWU**	
	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100
Austria	34 753,6	146,7	1 813,3	106,0	45 672,1	165,4
Belgia	88 894,6	375,3	3 105,2	181,5	65 058,4	235,6
Bułgaria	5 486,6	23,2	886,9	51,8	5 471,9	19,8
Cypr	6 528,4	27,6	2 142,7	125,2	13 646,7	49,4
Czechy	198 738,7	839,0	1 304,2	76,2	42 070,2	152,3
Dania	162 214,5	684,8	2 718,4	158,9	129 574,1	469,2
Estonia	25 390,8	107,2	529,2	30,9	19 821,4	71,8
Finlandia	62 130,0	262,3	1 732,1	101,2	66 436,3	240,6
Francja	114 134,5	481,8	2 116,0	123,7	75 551,9	273,6
Grecja	18 137,4	76,6	3 827,3	223,7	27 432,1	99,3
Hiszpania	35 151,9	148,4	1 464,8	85,6	39 139,0	141,7
Holandia	83 448,8	352,3	3 223,2	188,4	37 324,6	135,1
Irlandia	67 079,3	283,2	1 880,0	109,9	56 747,2	205,5
Litwa	9 426,1	39,8	687,1	40,2	12 839,0	46,5
Luksemburg	113 720,4	480,1	1 998,4	116,8	69 748,5	252,5
Łotwa	8 771,8	37,0	407,2	23,8	8 590,5	31,1
Malta	2 125,9	9,0	2 326,5	136,0	5 469,8	19,8
Niemcy	135 258,5	571,0	2 422,2	141,6	74 170,2	268,6
Polska	10 099,3	42,6	1 053,2	61,6	8 019,9	29,0
Portugalia	13 572,3	57,3	1 129,5	66,0	11 401,3	41,3
Rumunia	1 547,7	6,5	442,4	25,9	2 759,1	10,0
Słowacja	79 437,2	335,3	1 025,1	59,9	34 629,0	125,4
Słowenia	9 604,8	40,5	1 485,6	86,8	9 354,2	33,9
Szwecja	75 205,9	317,5	1 743,6	101,9	94 043,7	340,5
Węgry	11 382,2	48,0	1 401,0	81,9	15 503,0	56,1
Wielka Brytania	122 879,7	518,7	1 736,1	101,5	90 959,9	329,3
Włochy	17 871,0	75,4	2 253,2	131,7	30 370,2	110,0
UE - 27	23 688,8	100,0	1 710,9	100,0	27 618,1	100,0
UE - 15	46 659,6	197,0	2 032,5	118,8	49 601,8	179,6
UE - 12	5 894,5	24,9	868,4	50,8	7 428,9	26,9

*Łącznie z uzupełnieniem dla Bułgarii i Rumuni z II filaru

**Dane dotyczące liczby gospodarstw, powierzchni UR oraz AWU dla 2010 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rozporządzenia Rady (WE) NR 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r., Rozporządzenia Rady (WE) NR 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. oraz Rozporządzenia Rady (WE) NR 2011/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r.

2.2. II filar Wspólnej Polityki Rolnej

2.2.1. Znaczenie polityki rozwoju obszarów wiejskich

Polityka rozwoju obszarów wiejskich stanowi obecnie ważną część WPR, jednakże jako taka ukształtowała się stosunkowo niedawno (podział na I i II filar datuje się od czasów Agendy 2000 z roku 1999) i wynika z potrzeby poszerzenia spektrum zainteresowania poza sektorowo rozumiane wsparcie rolnictwa. W tym znaczeniu „wiejski” komponent Wspólnej Polityki Rolnej nakierowany jest na zmniejszanie różnic w poziomie rozwoju poszczególnych regionów, upodabniając się w wielu aspektach do założeń polityki spójności. Dlatego też środki finansowe kierowane są przede wszystkim tam, gdzie obszary wiejskie są pod różnymi względami upośledzone w stosunku do reszty UE – a więc głównie do nowych krajów członkowskich (tab. 99 i tab. 100). W przeliczeniu na 1 ha UR, średnia wartość płatności w ramach II filaru WPR jest w państwach UE-12 o ponad 45 pp wyższa od przeciętnej dla całej Unii Europejskiej. Odmienne proporcje (niższa wartość w UE-12 w stosunku do UE-27) w odniesieniu do jednego gospodarstwa i jednej osoby pełnozatrudnionej wynikają, podobnie jak w przypadku dopłat bezpośrednich, nie z wadliwości mechanizmów polityki rolnej, lecz z niekorzystnych struktur rolnych, w tym głównie ze znacznie większego niż w UE-15 rozdrobnienia agrarnego²⁵. Sytuacja Polski jest w tym przypadku korzystna z kilku względów. Przede wszystkim jest w skali całej UE największym beneficjentem środków z II filaru. Poza tym w przeliczeniu na 1 ha wielkość środków jest o 75 pp wyższa niż średnia dla UE, jednakże w kilku nowych krajach członkowskich, np. na Cyprze, Malcie czy w Słowenii relacje te są korzystniejsze niż w Polsce, aczkolwiek w dwóch pierwszych przypadkach rolnictwo i obszary wiejskie mają marginalne znaczenie, stąd też uzyskane wartości są trudno porównywalne. W Polsce wartość płatności z II filaru jest wyższa od średniej dla UE-27 także w przeliczeniu na 1 gospodarstwo, jednak ze względu na zaangażowanie znacznych zasobów pracy w rolnictwie, odpowiednia wielkość w odniesieniu do osoby pełnozatrudnionej jest niższa.

²⁵ Ze względu na to, że odpowiednie kwoty wsparcia przeliczone na 1 gospodarstwo i 1 osobę pełnozatrudnioną (AWU)

Tabela 99. Krajowe alokacje środków w ramach II filaru WPR w latach 2007-2013 (mln euro)

Kraj	Oś I			Oś II			Oś III			Oś IV	Razem II filar (bez pomocy technicznej i uzupełnienia dopłat dla Bułgarii i Rumunii)	Pomoc techniczna
	razem	w tym "Ułatwienie startu młodym rolnikom"	w tym "Modernizacja gospodarstw rolnych"	razem	w tym płatności ONW*	w tym Program rolno-środowiskowy**	razem	w tym "Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej"	w tym "Wsparcie dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej"			
Austria	540,9	53,9	264,4	2 828,5	945,6	1 829,7	254,0	15,3	9,4	213,7	3 837,1	74,4
Belgia	201,3	38,1	113,6	150,2	18,0	128,1	35,4	9,5	6,0	22,2	409,1	9,5
Bułgaria	963,9	81,9	457,8	637,5	223,1	357,0	702,1	112,3	101,8	61,6	2 365,1	98,5
Cypr	70,3	5,0	33,0	70,6	24,5	39,5	14,5	0,0	0,0	4,3	159,6	2,9
Czechy	630,4	43,2	216,5	1 554,2	565,2	888,7	476,7	107,2	71,5	140,8	2 802,0	13,5
Dania	88,1	3,4	27,1	281,7	4,8	221,8	23,3	1,5	0,0	42,7	435,8	8,9
Estonia	260,7	8,9	142,3	267,6	42,8	196,2	89,2	0,0	53,5	68,6	686,1	28,6
Finlandia	237,7	73,1	60,8	1 525,6	832,8	690,0	195,7	76,7	71,7	109,8	2 068,8	18,6
Francja	2 179,7	709,8	690,4	3 426,1	1 970,0	1 159,6	420,6	36,1	23,4	351,2	6 377,6	64,3
Grecja	1 598,2	216,2	304,7	1 296,5	321,3	695,5	510,8	75,6	64,7	224,6	3 630,1	77,3
Hiszpania	3 192,0	355,0	566,3	2 781,7	446,9	1 096,4	264,8	28,1	40,0	813,3	7 051,9	162,0
Holandia	145,4	0,0	35,7	144,7	17,7	117,6	145,1	14,2	12,4	48,4	483,6	2,9
Irlandia	241,0	29,0	25,0	1 861,9	492,3	1 369,7	0,0	0,0	0,0	234,0	2 336,9	3,0
Litwa	697,6	46,7	301,0	659,7	229,6	297,9	206,7	41,7	73,3	109,6	1 673,6	69,7
Luksemburg	25,5	1,4	19,7	53,0	25,9	26,8	6,2	0,1	0,2	5,3	90,0	0,0
Łotwa	486,7	19,5	238,9	292,0	110,0	138,4	194,7	0,0	95,5	26,0	999,5	41,6
Malta	25,7	0,0	10,1	20,0	11,6	8,4	24,7	0,0	0,0	3,1	73,6	3,1
Niemcy	2 236,0	1,4	839,4	3 290,5	834,9	2 184,5	1 966,1	87,3	72,3	499,3	7 991,9	138,4
Polska	5 390,6	315,0	1 334,9	4 436,8	1 959,0	1 843,0	2 572,6	259,2	767,7	630,0	13 030,1	200,0
Portugalia	1 787,7	129,3	287,2	1 615,5	692,1	416,0	15,1	0,0	0,0	397,7	3 816,0	113,3
Rumunia	3 173,8	269,8	793,5	1 880,6	902,7	789,9	1 979,0	0,0	306,7	188,1	7 221,5	300,9
Słowacja	620,4	0,0	309,7	984,7	531,7	335,3	265,9	90,4	0,0	59,1	1 930,0	39,4
Słowenia	299,6	26,4	61,8	470,1	225,9	244,2	99,0	23,7	41,6	27,0	895,8	4,5
Szwecja	277,6	15,6	133,7	1 260,8	262,0	982,8	146,7	24,5	35,0	105,5	1 790,6	35,0
Węgry	1 698,4	50,0	1 119,2	1 250,2	18,1	920,9	495,7	20,2	224,9	209,3	3 653,6	152,2
Wielka Brytania	560,7	4,6	170,0	3 331,4	453,0	2 615,5	396,4	106,9	60,2	304,2	4 592,7	5,9
Włochy	3 071,1	364,8	1 115,7	3 588,9	523,6	2 178,1	701,7	279,0	47,5	673,4	8 035,0	257,0
UE - 27	30 701,1	2 862,0	9 672,4	39 960,9	12 685,2	21 771,4	12 202,8	1 409,6	2 179,5	5 572,8	88 437,6	1 925,5
UE - 15	16 382,9	1 995,5	4 653,8	27 437,0	7 840,9	15 712,0	5 082,0	754,8	442,9	4 045,3	52 947,2	970,5
UE - 12	14 318,2	866,4	5 018,7	12 523,9	4 844,3	6 059,4	7 120,8	654,8	1 736,6	1 527,5	35 490,4	955,0

*Uwzględniono działania: "Płatności z tytułu naturalnych utrudnień na obszarach górskich" oraz "Płatności z tytułu naturalnych utrudnień na obszarach innych niż górskie"

**Uwzględniono działania: "Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z dyrektywą 2000/60/WE", "Płatności rolnośrodowiskowe", "Płatności z tytułu dobrostanu zwierząt" oraz "Inwestycje nieprodukcyjne"

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development

Tabela 100. Poziom wsparcia i znaczenie płatności z II filaru WPR* w latach 2007-2013

Kraj	Wartość płatności z II filaru razem w latach 2007-2013* w przeliczeniu na:						
	1 gospodarstwo rolne**		1 ha UR**		1 AWU**		
	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	
Austria	25 551,7	358,1	1 333,2	258,7	33 579,2	403,7	
Belgia	8 521,6	119,4	297,7	57,8	6 236,6	75,0	
Bułgaria	4 796,1	67,2	775,2	150,4	4 783,3	57,5	
Cypr	4 107,3	57,6	1 348,1	261,6	8 585,8	103,2	
Czechy	122 571,8	1 717,8	804,4	156,1	25 946,8	311,9	
Dania	9 766,2	136,9	163,7	31,8	7 801,1	93,8	
Estonia	34 985,8	490,3	729,1	141,5	27 311,8	328,3	
Finlandia	32 390,9	454,0	903,0	175,2	34 636,0	416,4	
Francja	12 357,3	173,2	229,1	44,5	8 180,0	98,3	
Grecja	4 220,3	59,1	890,5	172,8	6 383,0	76,7	
Hiszpania	7 124,5	99,8	296,9	57,6	7 932,6	95,4	
Holandia	6 686,8	93,7	258,3	50,1	2 990,8	36,0	
Irlandia	16 705,4	234,1	468,2	90,9	14 132,3	169,9	
Litwa	8 371,9	117,3	610,2	118,4	11 403,1	137,1	
Luksemburg	39 146,9	548,6	687,9	133,5	24 010,1	288,6	
Łotwa	11 985,5	168,0	556,4	108,0	11 737,7	141,1	
Malta	5 871,5	82,3	6 425,3	1 246,8	15 106,8	181,6	
Niemcy	26 717,1	374,4	478,4	92,8	14 650,6	176,1	
Polska	8 648,6	121,2	901,9	175,0	6 867,9	82,6	
Portugalia	12 500,4	175,2	1 040,3	201,9	10 500,8	126,2	
Rumunia	1 836,9	25,7	525,1	101,9	3 274,6	39,4	
Słowacja	78 905,5	1 105,9	1 018,2	197,6	34 397,3	413,5	
Słowenia	11 999,5	168,2	1 855,9	360,1	11 686,4	140,5	
Szwecja	25 188,5	353,0	584,0	113,3	31 497,8	378,6	
Węgry	6 334,2	88,8	779,6	151,3	8 627,4	103,7	
Wielka Brytania	20 262,7	284,0	286,3	55,6	14 999,2	180,3	
Włochy	4 957,2	69,5	625,0	121,3	8 424,3	101,3	
UE - 27	7 135,3	100,0	515,3	100,0	8 318,8	100,0	
UE - 15	9 786,4	137,2	426,3	82,7	10 403,5	125,1	
UE - 12	5 081,5	71,2	748,6	145,3	6 404,2	77,0	

* Bez pomocy technicznej i uzupełnienia dopłat bezpośrednich dla Bułgarii i Rumunii

** Dane dotyczące liczby gospodarstw, powierzchni UR oraz AWU dla 2010 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development

2.2.2. Oś I: poprawa konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego

I oś w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich ma na celu poprawę konkurencyjności sektora rolniczego i leśnego, jest więc w sposób szczególny dedykowana tym krajom, gdzie poziom rozwoju rolnictwa jest na poziomie niższym niż średnio w UE, a więc głównie nowym państwom członkowskim. Dlatego też wielkość krajowych alokacji środków przeznaczonych na finansowanie przedsięwzięć w ramach osi I jest w przeliczeniu na hektar o niemal 70 pp wyższa w państwach UE-12 w stosunku do średniej dla całej Unii Europejskiej (tab. 101). Dla poprawy konkurencyjności szczególnie ważne są działania współfinansujące inwestycje modernizacyjne, niezbędne dla zmniejszenia dystansu rozwojowego pomiędzy nowymi i starymi członkami UE. Dlatego też w odniesieniu do działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom”, niepokojącym może być to, że przeciętna kwota wsparcia dla nowych państw członkowskich w przeliczeniu na hektar jest wyższa tylko o niecałe 10pp w stosunku do średniej dla UE-27, tym bardziej, że wadliwość struktur rolnych w wielu krajach UE-12 wymaga podejmowania szczególnych starań w celu wykreowania grupy silnych ekonomicznie gospodarstw, kierowanych przez młodych rolników – menadżerów, mających ku temu odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Zdecydowanie w tym kontekście korzystniej dla nowych państw członkowskich przedstawia się sytuacja w odniesieniu do działania „Modernizacja gospodarstw rolnych”, gdzie wartość wsparcia w przeliczeniu na hektar jest o niemal 90 pp wyższa niż średnia dla całej Unii Europejskiej. Stosunkowo dobrze, zarówno na tle UE-27, jak i UE-12 kształtuje się też wielkość i struktura wsparcia w Polsce, która w odniesieniu do całej osi I jest ponad dwukrotnie wyższa niż przeciętnie w UE (w przeliczeniu na hektar). W przypadku działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom” wartość krajowej koperty na 1 ha jest o większa o ponad 30% w stosunku do UE-27, a analogicznie w odniesieniu do działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” o niemal 64%. Poszczególne wartości w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną są zazwyczaj niższe, z powodu dużego zaangażowania siły roboczej w rolnictwie.

Tabela 101. Poziom wsparcia i znaczenie osi I PROW w latach 2007-2013

Kraj	Wartość płatności z I osi razem w latach 2007-2013* w przeliczeniu na						Wartość płatności dla działania "Ułatwienie startu młodym rolnikom" w latach 2007-2013* w przeliczeniu na						Wartość płatności dla działania "Modernizacja gospodarstw rolnych" w latach 2007-2013* w przeliczeniu na					
	1 gospodarstwo rolne		1 ha UR*		1 AWU*		1 gospodarstwo rolne		1 ha UR*		1 AWU*		1 gospodarstwo rolne		1 ha UR*		1 AWU*	
	euro	UE-27 =100	euro	UE-27=100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100
Austria	3 601,6	145,4	187,9	105,0	4 733,2	163,9	358,8	155,4	18,7	112,3	471,6	175,2	1 760,9	225,7	91,9	163,0	2 314,2	254,4
Belgia	4 193,1	169,3	146,5	81,9	3 068,8	106,3	793,8	343,8	27,7	166,3	581,0	215,8	2 366,6	303,3	82,7	146,7	1 732,0	190,4
Bułgaria	1 954,6	78,9	316,0	176,6	1 949,4	67,5	166,1	72,0	26,9	161,0	165,7	61,6	928,5	119,0	150,1	266,3	926,0	101,8
Cypr	1 808,1	73,0	593,4	331,7	3 779,5	130,9	128,7	55,7	42,2	253,2	269,0	99,9	848,8	108,8	278,6	494,3	1 774,4	195,0
Czechy	27 576,2	1 113,3	181,0	101,2	5 837,5	202,1	1 891,7	819,3	12,4	74,4	400,5	148,8	9 469,1	1 213,4	62,1	110,3	2 004,5	220,3
Dania	1 973,9	79,7	33,1	18,5	1 576,7	54,6	76,6	33,2	1,3	7,7	61,2	22,7	608,2	77,9	10,2	18,1	485,8	53,4
Estonia	13 294,6	536,7	277,1	154,9	10 378,5	359,4	453,6	196,4	9,5	56,7	354,1	131,5	7 256,8	929,9	151,2	268,3	5 665,1	622,7
Finlandia	3 722,3	150,3	103,8	58,0	3 980,3	137,8	1 144,8	495,8	31,9	191,4	1 224,2	454,7	952,1	122,0	26,5	47,1	1 018,1	111,9
Francja	4 223,4	170,5	78,3	43,8	2 795,7	96,8	1 375,4	595,6	25,5	152,9	910,4	338,2	1 337,6	171,4	24,8	44,0	885,5	97,3
Grecja	1 858,0	75,0	392,1	219,2	2 810,1	97,3	251,3	108,8	53,0	318,0	380,1	141,2	354,3	45,4	74,8	132,6	535,9	58,9
Hiszpania	3 224,9	130,2	134,4	75,1	3 590,7	124,3	358,6	155,3	14,9	89,6	399,3	148,3	572,2	73,3	23,8	42,3	637,1	70,0
Holandia	2 011,1	81,2	77,7	43,4	899,5	31,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	493,9	63,3	19,1	33,8	220,9	24,3
Irlandia	1 722,8	69,6	48,3	27,0	1 457,4	50,5	207,3	89,8	5,8	34,8	175,4	65,1	178,7	22,9	5,0	8,9	151,2	16,6
Litwa	3 489,8	140,9	254,4	142,2	4 753,3	164,6	233,5	101,1	17,0	102,1	318,0	118,1	1 505,5	192,9	109,7	194,7	2 050,7	225,4
Luksemburg	11 105,7	448,4	195,2	109,1	6 811,5	235,9	592,9	256,8	10,4	62,5	363,7	135,1	8 545,3	1 095,0	150,2	266,4	5 241,1	576,1
Łotwa	5 836,7	235,6	271,0	151,5	5 716,0	197,9	233,5	101,1	10,8	65,0	228,6	84,9	2 865,3	367,2	133,0	236,0	2 806,1	308,4
Malta	2 051,9	82,8	2 245,4	1 255,1	5 279,3	182,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	805,7	103,2	881,7	1 564,3	2 072,9	227,8
Niemcy	7 475,0	301,8	133,9	74,8	4 099,0	141,9	4,7	2,0	0,1	0,5	2,6	1,0	2 806,0	359,6	50,2	89,2	1 538,7	169,1
Polska	3 578,0	144,4	373,1	208,6	2 841,3	98,4	209,1	90,5	21,8	130,7	166,0	61,7	886,1	113,5	92,4	163,9	703,6	77,3
Portugalia	5 856,0	236,4	487,3	272,4	4 919,3	170,3	423,4	183,4	35,2	211,3	355,7	132,1	940,7	120,5	78,3	138,9	790,2	86,9
Rumunia	807,3	32,6	230,8	129,0	1 439,2	49,8	68,6	29,7	19,6	117,6	122,3	45,4	201,8	25,9	57,7	102,4	359,8	39,5
Słowacja	25 362,5	1 023,9	327,3	182,9	11 056,3	382,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12 659,9	1 622,3	163,4	289,9	5 518,8	606,6
Słowenia	4 013,6	162,0	620,8	347,0	3 908,9	135,4	354,2	153,4	54,8	328,5	344,9	128,1	827,2	106,0	127,9	227,0	805,6	88,5
Szwecja	3 904,9	157,6	90,5	50,6	4 883,0	169,1	218,8	94,8	5,1	30,4	273,6	101,6	1 880,8	241,0	43,6	77,4	2 352,0	258,5
Węgry	2 944,4	118,9	362,4	202,6	4 010,4	138,9	86,7	37,5	10,7	64,0	118,1	43,9	1 940,4	248,6	238,8	423,7	2 642,8	290,5
Wielka Brytania	2 473,7	99,9	34,9	19,5	1 831,2	63,4	20,3	8,8	0,3	1,7	15,0	5,6	750,0	96,1	10,6	18,8	555,2	61,0
Włochy	1 894,7	76,5	238,9	133,5	3 219,8	111,5	225,1	97,5	28,4	170,2	382,5	142,1	688,3	88,2	86,8	154,0	1 169,8	128,6
UE - 27	2 477,0	100,0	178,9	100,0	2 887,9	100,0	230,9	100,0	16,7	100,0	269,2	100,0	780,4	100,0	56,4	100,0	909,8	100,0
UE - 15	3 028,1	122,2	131,9	73,7	3 219,1	111,5	368,8	159,7	16,1	96,3	392,1	145,6	860,2	110,2	37,5	66,5	914,4	100,5
UE - 12	2 050,1	82,8	302,0	168,8	2 583,7	89,5	124,1	53,7	18,3	109,6	156,3	58,1	718,6	92,1	105,9	187,8	905,6	99,5

* Dane dotyczące liczby gospodarstw, powierzchni UR oraz AWU dla 2010 roku.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat

2.2.3. Oś II: poprawa środowiska naturalnego i terenów wiejskich

Przedsięwzięcia wspierane środkami w ramach osi II mają głównie na celu poprawę stanu środowiska naturalnego, stąd też można przypuszczać, że w większym stopniu będą wykorzystywane przez państwa wyżej rozwinięte²⁶ (a więc głównie należące do UE-15), gdzie poziom rozwoju rolnictwa oraz obszarów wiejskich jest na wysokim poziomie, a podstawowe problemy społeczne skupiają się wokół zagadnień środowiskowych. Wprawdzie środki w przeliczeniu na 1 ha są średnio wyższe w krajach UE-12 (tab. 102), to jednak w porównaniu z innymi osiami, różnica w stosunku do przeciętnej unijnej jest najmniejsza i wynosi zaledwie 13,4 pp (dla osi I 68,8 pp, a dla osi III 111,2 pp). Większe różnice (o 38,2 pp w przeliczeniu na 1 ha w krajach UE-12 niż średnio w UE-27) występują w tym zakresie w odniesieniu do płatności na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), co jest o tyle uzasadnione, że we wsparciu dla tego typu obszarów uwzględniano nie tylko uwarunkowania przyrodnicze (np. wysokość nad poziomem morza, jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej), lecz także wskaźniki demograficzne (zagrożenie wyludnieniem), co w pewien sposób preferowało nowe kraje członkowskie. Pomimo jednak znacznego zróżnicowania w poszczególnych krajach (najwięcej na Malcie i w Austrii, najmniej w Hiszpanii i Rumunii) różnice pomiędzy krajami UE-12 i UE-15 w zakresie przeciętnych płatności rolnośrodowiskowych niemal nie występują. Stan ten w pewien sposób potwierdza przedstawioną wyżej hipotezę o większym znaczeniu zagadnień środowiskowych w krajach, gdzie problemy w zakresie infrastruktury wsi i rolnictwa zostały przynajmniej w podstawowym zakresie rozwiązane. Podobnie jak w przypadku osi I, Polska także charakteryzuje się nieco większymi w stosunku do wielu innych państw członkowskich (w tym głównie UE-12) parametrami w zakresie wielkości alokowanych środków, co dotyczy głównie płatności na hektar, zarówno w odniesieniu do osi II, jak i obydwu analizowanych działań.

²⁶ Uwzględniając to, że państwa członkowskie miały możliwość wyboru poszczególnych działań z zastrzeżeniem minimalnych udziałów dla poszczególnych osi, zawartych w Artykule 17 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005

Tabela 102. Poziom wsparcia i znaczenie osi II PROW w latach 2007-2013

Kraj	Wartość płatności z II osi razem w latach 2007-2013 w przeliczeniu na						Wartość płatności dla Płatności ONW** w latach 2007-2013 w przeliczeniu na						Wartość płatności dla Programu rolnośrodowiskowego*** w latach 2007-2013 w przeliczeniu na					
	I gospodarstwo rolne		I ha UR*		I AWU*		I gospodarstwo rolne		I ha UR*		I AWU*		I gospodarstwo rolne		I ha UR*		I AWU*	
	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100	euro	UE-27=100
Austria	18 835,4	584,2	982,7	422,0	8 275,4	693,5	6 297,0	615,3	328,6	444,5	8 275,4	693,5	12 184,3	693,6	635,7	501,1	16 012,2	781,9
Belgia	3 128,2	97,0	109,3	46,9	275,1	23,1	375,9	36,7	13,1	17,8	275,1	23,1	2 668,7	151,9	93,2	73,5	1 953,1	95,4
Bułgaria	1 292,7	40,1	209,0	89,7	451,2	37,8	452,4	44,2	73,1	98,9	451,2	37,8	723,9	41,2	117,0	92,2	722,0	35,3
Cypr	1 816,0	56,3	596,0	256,0	1 319,1	110,5	631,0	61,7	207,1	280,2	1 319,1	110,5	1 016,5	57,9	333,6	263,0	2 124,8	103,8
Czechy	67 986,0	2 108,7	446,1	191,6	5 233,8	438,6	24 724,3	2 415,8	162,2	219,5	5 233,8	438,6	38 875,9	2 213,2	255,1	201,1	8 229,5	401,8
Dania	6 312,6	195,8	105,8	45,4	85,4	7,2	106,9	10,4	1,8	2,4	85,4	7,2	4 970,3	283,0	83,3	65,7	3 970,2	193,9
Estonia	13 644,5	423,2	284,4	122,1	1 704,3	142,8	2 183,1	213,3	45,5	61,6	1 704,3	142,8	10 004,1	569,5	208,5	164,3	7 809,8	381,4
Finlandia	23 885,4	740,8	665,9	286,0	13 942,2	1 168,5	13 038,5	1 274,0	363,5	491,8	13 942,2	1 168,5	10 803,0	615,0	301,2	237,4	11 551,8	564,1
Francja	6 638,5	205,9	123,1	52,9	2 526,7	211,8	3 817,0	373,0	70,8	95,7	2 526,7	211,8	2 246,8	127,9	41,7	32,8	1 487,3	72,6
Grecja	1 507,3	46,8	318,1	136,6	564,9	47,3	373,5	36,5	78,8	106,6	564,9	47,3	808,6	46,0	170,6	134,5	1 223,0	59,7
Hiszpania	2 810,4	87,2	117,1	50,3	502,8	42,1	451,5	44,1	18,8	25,5	502,8	42,1	1 107,7	63,1	46,2	36,4	1 233,3	60,2
Holandia	2 001,0	62,1	77,3	33,2	109,2	9,2	244,2	23,9	9,4	12,8	109,2	9,2	1 625,6	92,5	62,8	49,5	727,1	35,5
Irlandia	13 309,8	412,8	373,0	160,2	2 976,8	249,5	3 518,8	343,8	98,6	133,4	2 976,8	249,5	9 791,0	557,4	274,4	216,3	8 282,9	404,5
Litwa	3 299,8	102,3	240,5	103,3	1 564,5	131,1	1 148,7	112,2	83,7	113,3	1 564,5	131,1	1 490,3	84,8	108,6	85,6	2 029,9	99,1
Luksemburg	23 045,1	714,8	405,0	173,9	6 906,7	578,8	11 260,9	1 100,3	197,9	267,7	6 906,7	578,8	11 643,3	662,9	204,6	161,3	7 141,2	348,7
Łotwa	3 502,0	108,6	162,6	69,8	1 291,6	108,2	1 318,9	128,9	61,2	82,8	1 291,6	108,2	1 659,1	94,5	77,0	60,7	1 624,8	79,3
Malta	1 597,8	49,6	1 748,5	750,9	2 381,9	199,6	925,8	90,5	1 013,1	1 370,6	2 381,9	199,6	672,0	38,3	735,4	579,7	1 729,0	84,4
Niemcy	11 000,1	341,2	197,0	84,6	1 530,6	128,3	2 791,2	272,7	50,0	67,6	1 530,6	128,3	7 302,9	415,8	130,8	103,1	4 004,6	195,5
Polska	2 944,9	91,3	307,1	131,9	1 032,6	86,5	1 300,3	127,0	135,6	183,4	1 032,6	86,5	1 223,3	69,6	127,6	100,6	971,4	47,4
Portugalia	5 292,1	164,1	440,4	189,1	1 904,6	159,6	2 267,2	221,5	188,7	255,3	1 904,6	159,6	1 362,6	77,6	113,4	89,4	1 144,6	55,9
Rumunia	478,4	14,8	136,7	58,7	409,3	34,3	229,6	22,4	65,6	88,8	409,3	34,3	200,9	11,4	57,4	45,3	358,2	17,5
Słowacja	40 257,9	1 248,7	519,5	223,1	9 476,3	794,2	21 738,1	2 124,0	280,5	379,5	9 476,3	794,2	13 710,1	780,5	176,9	139,5	5 976,6	291,8
Słowenia	6 297,6	195,3	974,0	418,3	2 947,3	247,0	3 026,3	295,7	468,1	633,2	2 947,3	247,0	3 271,3	186,2	506,0	398,8	3 185,9	155,6
Szwecja	17 735,4	550,1	411,2	176,6	4 609,4	386,3	3 686,1	360,2	85,5	115,6	4 609,4	386,3	13 824,7	787,0	320,5	252,6	17 287,6	844,2
Węgry	2 167,5	67,2	266,8	114,6	42,8	3,6	31,4	3,1	3,9	5,2	42,8	3,6	1 596,6	90,9	196,5	154,9	2 174,6	106,2
Wielka Brytania	14 697,8	455,9	207,7	89,2	1 479,4	124,0	1 998,6	195,3	28,2	38,2	1 479,4	124,0	11 539,5	656,9	163,0	128,5	8 541,9	417,1
Włochy	2 214,2	68,7	279,2	119,9	549,0	46,0	323,0	31,6	40,7	55,1	549,0	46,0	1 343,8	76,5	169,4	133,5	2 283,6	111,5
UE - 27	3 224,1	100,0	232,9	100,0	1 193,2	100,0	1 023,5	100,0	73,9	100,0	1 193,2	100,0	1 756,5	100,0	126,9	100,0	2 047,9	100,0
UE - 15	5 071,3	157,3	220,9	94,9	1 540,7	129,1	1 449,3	141,6	63,1	85,4	1 540,7	129,1	2 904,1	165,3	126,5	99,7	3 087,2	150,8
UE - 12	1 793,2	55,6	264,2	113,4	874,2	73,3	693,6	67,8	102,2	138,2	874,2	73,3	867,6	49,4	127,8	100,7	1 093,4	53,4

*Dane dotyczące liczby gospodarstw, powierzchni UR oraz AWU dla roku 2010

**Uwzględniono działania: "Płatności z tytułu naturalnych utrudnień na obszarach górskich" oraz "Płatności z tytułu naturalnych utrudnień na obszarach innych niż górskie"

***Uwzględniono działania: "Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z dyrektywą 2000/60/WE", "Płatności rolnośrodowiskowe", "Płatności z tytułu dobrostanu zwierząt" oraz "Inwestycje nieprodukcyjne"

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

2.2.4. Oś III: jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej

Środki alokowane w osi III przeznaczone są w szczególności na cele związane z poprawą warunków życia na obszarach wiejskich, stąd też zgodnie z zasadami solidarności europejskiej, także w większym stopniu powinny trafiać do państw i regionów cechujących się niższym poziomem rozwoju. Dlatego też wielkość wsparcia w ramach osi III przeliczeniu na 1 ha jest ponad dwukrotnie wyższa w państwach UE-12, w stosunku do średniej unijnej (tab. 103). Uwzględniając potrzebę nadrobienia dysproporcji rozwojowych w stosunku do państw UE-15, szczególnego znaczenia nabierają te działania, które nakierowane są na aktywizację ekonomiczną ludności rolniczej i wiejskiej, a więc „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” oraz „Wsparcie dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej”. W obu przypadkach przeciętna, relatywna wielkość wsparcia (w przeliczeniu na 1 ha) jest znacznie wyższa w nowych krajach członkowskich, w stosunku do średniej dla UE-27. Zarówno w odniesieniu do całości środków w ramach osi III, jak i każdego z analizowanych działań, Polska charakteryzuje się parametrami korzystniejszymi w stosunku do ogółu krajów UE-12, co widoczne jest szczególnie w przypadku działania „Wsparcie dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej”, gdzie wielkość alokacji w Polsce w przeliczeniu na 1 ha jest ponad czterokrotnie wyższa niż w całej UE (w UE-12 odpowiednia wielkość jest o 88,4 pp wyższa niż w UE-27).

Tabela 103. Poziom wsparcia i znaczenie osi III PROW w latach 2007-2013

Kraj	Wartość płatności z III osi razem w latach 2007-2013 w przeliczeniu na						Wartość płatności dla działania "Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej" w latach 2007-2013 w przeliczeniu na						Wartość płatności dla działania "Wsparcie dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej" w latach 2007-2013 w przeliczeniu na					
	1 gospodarstwo rolne		1 ha UR*		1 AWU*		1 gospodarstwo rolne		1 ha UR*		1 AWU*		1 gospodarstwo rolne		1 ha UR*		1 AWU*	
	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100	euro	UE-27 =100
Austria	1 691,7	171,8	88,3	124,1	2 223,2	193,7	101,6	89,3	5,3	64,5	133,5	100,7	62,8	35,7	3,3	25,8	82,6	40,3
Belgia	736,7	74,8	25,7	36,2	539,2	47,0	197,4	173,5	6,9	83,9	144,4	108,9	125,0	71,1	4,4	34,4	91,5	44,6
Bułgaria	1 423,8	144,6	230,2	323,7	1 420,0	123,7	227,8	200,3	36,8	448,3	227,2	171,4	206,5	117,4	33,4	262,8	205,9	100,4
Cypr	372,2	37,8	122,2	171,8	778,1	67,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	20 851,5	2 117,9	136,8	192,4	4 414,0	384,5	4 691,6	4 125,3	30,8	374,8	993,1	749,0	3 127,7	1 778,7	20,5	161,6	662,1	323,0
Dania	521,9	53,0	8,7	12,3	416,9	36,3	33,7	29,6	0,6	6,9	26,9	20,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Estonia	4 548,2	462,0	94,8	133,3	3 550,5	309,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2 728,9	1 551,9	56,9	447,8	2 130,3	1 039,1
Finlandia	3 064,0	311,2	85,4	120,1	3 276,4	285,4	1 200,6	1 055,7	33,5	407,5	1 283,9	968,3	1 123,1	638,7	31,3	246,5	1 200,9	585,8
Francja	815,0	82,8	15,1	21,2	539,5	47,0	70,0	61,5	1,3	15,8	46,3	34,9	45,4	25,8	0,8	6,6	30,1	14,7
Grecja	593,9	60,3	125,3	176,2	898,2	78,3	87,9	77,2	18,5	225,7	132,9	100,2	75,3	42,8	15,9	125,1	113,9	55,5
Hiszpania	267,6	27,2	11,1	15,7	297,9	26,0	28,4	25,0	1,2	14,4	31,7	23,9	40,4	23,0	1,7	13,2	45,0	21,9
Holandia	2 006,1	203,8	77,5	109,0	897,3	78,2	196,5	172,8	7,6	92,4	87,9	66,3	171,7	97,7	6,6	52,2	76,8	37,5
Irlandia	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Litwa	1 034,0	105,0	75,4	106,0	1 408,4	122,7	208,7	183,5	15,2	185,2	284,3	214,4	366,5	208,4	26,7	210,4	499,2	243,5
Luksemburg	2 698,2	274,1	47,4	66,7	1 654,9	144,2	63,3	55,7	1,1	13,6	38,8	29,3	84,1	47,8	1,5	11,6	51,6	25,2
Łotwa	2 334,7	237,1	108,4	152,4	2 286,4	199,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1 145,6	651,5	53,2	418,8	1 121,9	547,2
Malta	1 974,5	200,5	2 160,7	3 038,7	5 080,1	442,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	6 572,8	667,6	117,7	165,5	3 604,3	314,0	291,8	256,6	5,2	63,6	160,0	120,7	241,8	137,5	4,3	34,1	132,6	64,7
Polska	1 707,6	173,4	178,1	250,4	1 356,0	118,1	172,0	151,3	17,9	218,4	136,6	103,0	509,5	289,8	53,1	418,4	404,6	197,4
Portugalia	49,3	5,0	4,1	5,8	41,5	3,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rumunia	503,4	51,1	143,9	202,4	897,4	78,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	78,0	44,4	22,3	175,6	139,1	67,8
Słowacja	10 869,6	1 104,0	140,3	197,3	4 738,4	412,8	3 696,6	3 250,5	47,7	580,8	1 611,5	1 215,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowenia	1 326,6	134,7	205,2	288,6	1 292,0	112,6	317,0	278,7	49,0	596,9	308,7	232,8	557,8	317,2	86,3	679,3	543,2	265,0
Szwecja	2 063,4	209,6	47,8	67,3	2 580,3	224,8	344,6	303,0	8,0	97,3	431,0	325,0	492,3	280,0	11,4	89,9	615,7	300,3
Węgry	859,4	87,3	105,8	148,8	1 170,5	102,0	35,0	30,8	4,3	52,4	47,6	35,9	389,8	221,7	48,0	377,8	531,0	259,0
Wielka Brytania	1 748,9	177,6	24,7	34,7	1 294,6	112,8	471,6	414,7	6,7	81,1	349,1	263,3	265,5	151,0	3,8	29,5	196,5	95,9
Włochy	432,9	44,0	54,6	76,8	735,7	64,1	172,2	151,4	21,7	264,3	292,6	220,7	29,3	16,7	3,7	29,1	49,8	24,3
UE - 27	984,5	100,0	71,1	100,0	1 147,8	100,0	113,7	100,0	8,2	100,0	132,6	100,0	175,8	100,0	12,7	100,0	205,0	100,0
UE - 15	939,3	95,4	40,9	57,5	998,5	87,0	139,5	122,7	6,1	74,0	148,3	111,9	81,9	46,6	3,6	28,1	87,0	42,5
UE - 12	1 019,6	103,6	150,2	211,2	1 285,0	111,9	93,7	82,4	13,8	168,1	118,2	89,1	248,6	141,4	36,6	288,4	313,4	152,9

* Dane dotyczące liczby gospodarstw, powierzchni UR oraz AWU dla roku 2010

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat

2.2.5. Relacje między osiami programów rozwoju obszarów wiejskich

Uwzględniając to, że cele poszczególnych osi są odmienne, a znaczenie poszczególnych zagadnień (gospodarczych, środowiskowych i społecznych) zmienia się wraz z poziomem rozwoju, można założyć, że uwzględniając ograniczenia narzucone przez Komisję Europejską (Artykuł 17 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005), w poszczególnych krajach członkowskich struktura alokacji będzie odmienna. Można w tym kontekście przyjąć, że kraje borykające się z takimi problemami, jak rozdrobnione i niedoinwestowane rolnictwo oraz zły stan infrastruktury na obszarach wiejskich, będą przede wszystkim starały się korzystać z tych środków, które pozwolą im nadrobić dystans cywilizacyjny w stosunku do najlepiej rozwiniętych krajów członkowskich. Z kolei tam, gdzie sektor rolny jest wysoko konkurencyjny, a wieś jest bogata w infrastrukturę, zasadniczym problemem stanie się dbałość o stan środowiska przyrodniczego. Dlatego też w krajach UE-12 największy udział w ogólnej kwocie wsparcia mają środki z osi I (ponad 40%), podczas gdy w państwach UE-15 ponad połowa środków przeznaczona została na działania osi II (tab. 104). Znaczące różnice występują też w przypadku osi III, na którą stare państwa UE alokowały tylko niecałe 10%, podczas gdy nowe ponad 20%. Struktura podziału środków w Polsce zbliżona jest przy tym do ogółu krajów UE-12.

Tabela 104. Struktura alokacji środków w ramach poszczególnych osi PROW w latach 2007-2013*

Kraj	Wsparcie w ramach II filaru WPR = 100			
	Oś I	Oś II	Oś III	Oś IV
Austria	14,1	73,7	6,6	5,6
Belgia	49,3	36,7	8,6	5,4
Bułgaria	40,7	27,0	29,7	2,6
Cypr	44,0	44,2	9,1	2,7
Czechy	22,5	55,5	17,0	5,0
Dania	20,2	64,7	5,3	9,8
Estonia	38,0	39,0	13,0	10,0
Finlandia	11,5	73,7	9,5	5,3
Francja	34,2	53,7	6,6	5,5
Grecja	44,0	35,7	14,1	6,2
Hiszpania	45,3	39,4	3,8	11,5
Holandia	30,1	29,9	30,0	10,0
Irlandia	10,3	79,7	0,0	10,0
Litwa	41,7	39,4	12,4	6,5
Luksemburg	28,4	58,8	6,9	5,9
Łotwa	48,7	29,2	19,5	2,6
Malta	34,9	27,2	33,7	4,2
Niemcy	28,0	41,2	24,6	6,2
Polska	41,4	34,1	19,7	4,8
Portugalia	46,9	42,3	0,4	10,4
Rumunia	44,0	26,0	27,4	2,6
Słowacja	32,1	51,0	13,8	3,1
Słowenia	33,4	52,5	11,1	3,0
Szwecja	15,5	70,4	8,2	5,9
Węgry	46,5	34,2	13,6	5,7
Wielka Brytania	12,2	72,6	8,6	6,6
Włochy	38,2	44,7	8,7	8,4
UE - 27	34,7	45,2	13,8	6,3
UE - 15	30,9	51,9	9,6	7,6
UE - 12	40,3	35,3	20,1	4,3

*Bez pomocy technicznej i uzupełnienia dopłat bezpośrednich dla Bułgarii i Rumunii

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

2.3. Relacje między krajowymi płatnościami w ramach filaru I i II

Wsparcie Unii Europejskiej w ramach poszczególnych filarów ma odmienną historię, inne uzasadnienie oraz stosowane jest w celu realizacji różnych celów. Dopłaty bezpośrednie w swoich założeniach mają uzupełniać dochody rolnicze, a w swych początkach, datowanych na lata 90-te XX wieku, miały stanowić kompensację strat wywołanych redukcją wsparcia rynkowego, dokonaną w ramach reformy Mac Sharry'ego. Wprawdzie od 2003 roku, w krajach UE-15, jednolita płatność na gospodarstwo oddzielona została całkowicie od produkcji, to jednak sama kalkulacja wsparcia, oparta na wartościach okresu referencyjnego powoduje, że nawet obecnie istnieje dodatni związek pomiędzy potencjałem gospodarstwa (w skali makro poziomem rozwoju rolnictwa) a wielkością uzyskiwanych środków z dopłat bezpośrednich. Zupełnie inne kryteria obowiązują w przypadku wsparcia w ramach II filaru, który w założeniach nakierowany jest na pomoc tym krajom i regionom, gdzie poziom rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich odbiega od przeciętnych dla Unii Europejskiej, stąd też w większym stopniu korzystają z niego państwa biedniejsze. Struktura wsparcia w ramach pierwszego i drugiego filaru w poszczególnych krajach członkowskich odzwierciedla przedstawione powyżej zależności (tab. 105). W UE-15 ponad 80% wszystkich środków pochodzących ze Wspólnej Polityki Rolnej, alokowanych jest w ramach dopłat bezpośrednich (przy czym w Danii jest to ponad 94% a w Holandii niemal 93%). W UE-12 udział dopłat bezpośrednich wynosi tylko ponad 46% (na Malcie ponad 73%). Polska posiada przy tym strukturę zbliżoną do ogółu państw UE-12.

Tabela 105. Poziom i struktura wsparcia w ramach WPR w latach 2007-2013*

Kraj	Wsparcie w ramach WPR razem [mln euro]	Wsparcie w ramach WPR razem = 100	
		dopłaty bezpośrednie	II filar**
Austria	9 056,0	57,6	42,4
Belgia	4 676,9	91,3	8,7
Bułgaria	5 070,7	53,4	46,6
Cypr	413,3	61,4	38,6
Czechy	7 345,2	61,9	38,1
Dania	7 673,8	94,3	5,7
Estonia	1 184,0	42,1	57,9
Finlandia	6 037,0	65,7	34,3
Francja	65 282,4	90,2	9,8
Grecja	19 230,9	81,1	18,9
Hiszpania	41 845,2	83,1	16,9
Holandia	6 518,6	92,6	7,4
Irlandia	11 720,6	80,1	19,9
Litwa	3 558,0	53,0	47,0
Luksemburg	351,6	74,4	25,6
Łotwa	1 731,0	42,3	57,7
Malta	100,2	26,6	73,4
Niemcy	48 451,7	83,5	16,5
Polska	28 245,8	53,9	46,1
Portugalia	7 959,2	52,1	47,9
Rumunia	13 306,0	45,7	54,3
Słowacja	3 873,1	50,2	49,8
Słowenia	1 612,8	44,5	55,5
Szwecja	7 137,0	74,9	25,1
Węgry	10 219,0	64,2	35,8
Wielka Brytania	32 444,6	85,8	14,2
Włochy	37 001,8	78,3	21,7
UE - 27	382 047	76,9	23,1
UE - 15	305 388	82,7	17,3
UE - 12	76 659	53,7	46,3

*Bez wsparcia rynkowego

**Bez pomocy technicznej. Uzupełnienie dopłat bezpośrednich dla Bułgarii i Rumunii uwzględnione w płatnościach dla I filaru

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

3. Próba identyfikacji zależności pomiędzy wykorzystaniem środków pomocowych Unii Europejskiej a skalą przemian strukturalnych w rolnictwie

3.1. Relacja pomiędzy wykorzystaniem dopłat bezpośrednich a zmianami struktury obszarowej

W celu wyodrębnienia grup krajów o podobnych cechach opisujących relacje pomiędzy wykorzystaniem dopłat bezpośrednich a zmianami struktury obszarowej gospodarstw prowadzących działalność rolniczą zastosowano metodę k-średnich analizy skupień należąca do metod niehierarchicznych (Stanisz 2006). Jako cechy proste wykorzystano wskaźniki zmian w strukturze obszarowej gospodarstw. Po eliminacji cech skorelowanych do analizy wzięto pod uwagę: zmianę średniej powierzchni gospodarstwa w ujęciu względnym i bezwzględnym. Interpretując wyniki grupowania wyliczono średnie dla każdego skupienia w celu oszacowania zróżnicowania poszczególnych skupień.

Najmniejszą skalą przekształceń strukturalnych cechują się kraje takie jak Austria, Cypr, Grecja, Malta, Portugalia, Rumunia, Słowenia oraz Włochy tworzące grupę 1 (tab. 106). Jest to jedyna grupa złożona z nowych i starych państw członkowskich, a ich wspólną cechą jest znaczący udział obszarów górskich. Determinuje to najniższą spośród wszystkich wyodrębnionych grup średnią powierzchnię gospodarstw.

Średnio o 5,6 p.p. większą, w porównaniu do grupy 1, skalą przekształceń strukturalnych charakteryzują się kraje tworzące grupę 2 (Belgia, Finlandia, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Szwecja). Ze względu na to, że do grupy tej należą również kraje UE-15, jednakże o niższej niż w grupie 2 średniej powierzchni gospodarstwa, znaczenie dopłat bezpośrednich jest duże.

Relatywnie dużą skalą zmian strukturalnych cechują również państwa takie jak Bułgaria, Litwa, Łotwa, Polska i Węgry tworzące grupę 3. Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w tych państwach jest stosunkowo niska i wynosi niecałe 12 ha UR. Przy porównywalnym z grupą 5 poziomie dopłat w przeliczeniu na ha UR (są to również kraje UE-12), wielkość płatności przypadającej na 1 gospodarstwo jest najniższa spośród wszystkich analizowanych grup.

Do grupy 4 należy pięć krajów UE-15 (Dania, Francja, Luksemburg, Niemcy i Wielka Brytania) wyróżniających się pod względem wielkości dopłat bezpośrednich przypadających zarówno na gospodarstwo jak i jednostkę powierzchni UR. Pomimo tego, że jak wspomniano do grupy te należą wyłącznie stare kraje członkowskie Wspólnoty skalę przekształceń można ocenić jako stosunkowo dużą.

Największe zmiany strukturalne w ujęciu względnym i bezwzględnym zaszły w krajach należących do grupy 5 (Czechy, Estonia, Słowacja). Grupa ta charakteryzuje się największą średnią powierzchnią gospodarstw rolnych i jednocześnie stosunkowo niskim poziomem dopłat bezpośrednich przypadających na jednostkę obszaru użytków rolnych. Wynika to z faktu, że wszystkie należące do niej państwa są nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można zauważyć, że zarówno w krajach UE-15 jak i UE-12 największa dynamika przekształceń strukturalnych dotyczy państw, gdzie średnia powierzchnia gospodarstw jest duża. Jednocześnie w państwach charakteryzujących się niewielką średnią powierzchnią gospodarstw zmiany struktury miały mniejsze rozmiary, co szczególnie zauważalne jest w krajach o dużym udziale obszarów górskich, gdzie warunki naturalne nie sprzyjają powstawaniu dużych podmiotów produkcyjnych.

Tabela 106. Wykorzystanie dopłat bezpośrednich i zmiany struktury obszarowej gospodarstw rolnych w wyodrębnionych grupach krajów UE

Kraj	Grupa	Zmiana średniej powierzchni UR gospodarstwa w latach 2003-2010 [ha]	Zmiana średniej powierzchni UR gospodarstwa w latach 2003-2010 [2003=100]	Średnia pow. gospodarstwa [ha]	Udział dopłat bezpośrednich we wsparciu UE ogółem	Dopłaty bezpośrednie [euro/gospodarstwo]	Dopłaty bezpośrednie [euro/ha]
Austria	1	0,4	102,2	19,2	57,6	34 753,60	57,6
Cypr		-0,4	88,1	3	61,4	6 528,40	61,4
Grecja		-0,1	98,5	4,7	81,1	18 137,40	81,1
Malta		-0,1	93,1	0,9	26,6	2 125,90	26,6
Portugalia		1,6	115,9	12	52,1	13 572,30	52,1
Rumunia		0,4	112,6	3,5	45,7	1 547,70	45,7
Słowenia		0,2	102,5	6,5	44,5	9 604,80	44,5
Włochy		1,3	118,8	7,9	78,3	17 871,00	78,3
Grupa 1 - średnio		0,4	104,0	7,2	55,9	13 017,60	55,9
Belgia	2	3,2	112,8	28,6	91,3	88 894,60	91,3
Finlandia		5,9	119,8	35,9	65,7	62 130,00	65,7
Hiszpania		1,9	108,7	24	83,1	35 151,90	83,1
Holandia		2,4	110,3	25,9	92,6	83 448,80	92,6
Irlandia		4	112,6	35,7	80,1	67 079,30	80,1
Szwecja		-2,9	93,6	43,1	74,9	75 205,90	74,9
Grupa 2 - średnio		2,4	109,6	32,2	81,3	68 651,70	81,3
Bułgaria	3	1,8	141,8	6,2	53,4	5 486,60	53,4
Litwa		4,6	149,9	13,7	53	9 426,10	53
Łotwa		9,8	183,1	21,5	42,3	8 771,80	42,3
Polska		2,9	144,4	9,6	53,9	10 099,30	53,9
Węgry		2,5	144,4	8,1	64,2	11 382,20	64,2
Grupa 3 - średnio		4,3	152,7	11,8	53,3	9 033,20	53,3
Dania	4	5	109,1	59,7	94,3	162 214,50	94,3
Francja		8,7	119,1	53,9	90,2	114 134,50	90,2
Luksemburg		4,6	108,8	56,9	74,4	113 720,40	74,4
Niemcy		14,7	135,6	55,8	83,5	135 258,50	83,5
Wielka Brytania		13,4	123,3	70,8	85,8	122 879,70	85,8
Grupa 4 - średnio		9,3	119,2	59,4	85,7	129 641,50	85,7
Czechy	5	73	192,1	152,4	61,9	198 738,70	61,9
Estonia		26,4	222,3	48	42,1	25 390,80	42,1
Słowacja		47,7	260,1	77,5	50,2	79 437,20	50,2
Grupa 5 - średnio		49	224,8	92,6	51,4	101 188,90	51,4
UE - 27		2,3	120,4	13,8	76,9	23 688,80	76,9
UE - 15		2,8	113,7	23	82,7	46 659,60	82,7
UE - 12		1,5	127,3	6,8	53,7	5 894,50	53,7

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

3.2. Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań inwestycyjnych osi I PROW a zmianami struktury obszarowej

W celu identyfikacji zależności pomiędzy zmianami struktury obszarowej a wykorzystaniem działań inwestycyjnych osi I PROW scharakteryzowano wyodrębnione grupy pod względem krajowych alokacji z wyszczególnieniem działań o charakterze inwestycyjnym tj. „Modernizacja gospodarstw rolnych” i „Ułatwienie startu młodym rolnikom” (tab.107).

Na podstawie przeprowadzonej analizy nie można jednoznacznie wykazać wpływu wsparcia modernizacyjnego na skalę przekształceń w zakresie struktury agrarnej. Wprawdzie jak już wcześniej wykazano, największa dynamika miała miejsce w państwach należących do grupy 5, które ze względu na dużą średnią powierzchnię gospodarstw rolnych uzyskują wysoką płatność na gospodarstwo to jednak znaczne przekształcenia zaszły również w grupie 3, gdzie analogiczne płatności były dużo niższe, co z kolei wynika z większego rozdrobnienia agrarnego.

Tabela 107. Wykorzystanie środków osi I PROW a zmiany struktury obszarowej gospodarstw rolnych w wyodrębnionych grupach krajów UE

Kraj	Grupa	Zmiana średniej powierzchni UR gospodarstwa w latach 2003-2010 [ha]	Zmiana średniej powierzchni UR gospodarstwa w latach 2003-2010 [2003=100]	Średnia pow. gospodarstwa [ha]	Udział płatności z I osi PROW we wsparciu UE ogółem	Płatności osi I [euro/ha]	Płatności osi I [euro/gospodarstwo]	Ułatwienie startu młodym rolnikom [euro/gospodarstwo]	Modernizacja gospodarstw w rolnych [euro/gospodarstwo]
Austria	1	0,4	102,2	19,2	6	187,9	3601,6	358,8	1760,9
Cypr		-0,4	88,1	3	17	593,4	1 808,10	128,7	848,8
Grecja		-0,1	98,5	4,7	8,3	392,1	1 858,00	251,3	354,3
Malta		-0,1	93,1	0,9	25,7	2 245,40	2 051,90	0	805,7
Portugalia		1,6	115,9	12	22,5	487,3	5 856,00	423,4	940,7
Rumunia		0,4	112,6	3,5	23,9	230,8	807,3	68,6	201,8
Słowenia		0,2	102,5	6,5	18,6	620,8	4 013,60	354,2	827,2
Włochy		1,3	118,8	7,9	8,3	238,9	1 894,70	225,1	688,3
Grupa 1 - średnio		0,4	104	7,2	16,3	624,6	2 736,40	226,3	803,5
Belgia	2	3,2	112,8	28,6	4,3	146,5	4 193,10	793,8	2 366,60
Finlandia		5,9	119,8	35,9	3,9	103,8	3 722,30	1 144,80	952,1
Hiszpania		1,9	108,7	24	7,6	134,4	3 224,90	358,6	572,2
Holandia		2,4	110,3	25,9	2,2	77,7	2 011,10	0	493,9
Irlandia		4	112,6	35,7	2,1	48,3	1 722,80	207,3	178,7
Szwecja		-2,9	93,6	43,1	3,9	90,5	3 904,90	218,8	1 880,80
Grupa 2 - średnio		2,4	109,6	32,2	4	100,2	3 129,90	453,9	1 074,10
Bułgaria	3	1,8	141,8	6,2	19	316	1 954,60	166,1	928,5
Litwa		4,6	149,9	13,7	19,6	254,4	3 489,80	233,5	1 505,50
Łotwa		9,8	183,1	21,5	28,1	271	5 836,70	233,5	2 865,30
Polska		2,9	144,4	9,6	19,1	373,1	3 578,00	209,1	886,1
Węgry		2,5	144,4	8,1	16,6	362,4	2 944,40	86,7	1 940,40
Grupa 3 - średnio		4,3	152,7	11,8	20,5	315,4	3 560,70	185,8	1 625,10
Dania	4	5	109,1	59,7	1,1	33,1	1 973,90	76,6	608,2
Francja		8,7	119,1	53,9	3,3	78,3	4 223,40	1 375,40	1 337,60
Luksemburg		4,6	108,8	56,9	7,3	195,2	11 105,70	592,9	8 545,30
Niemcy		14,7	135,6	55,8	4,6	133,9	7 475,00	4,7	2 806,00
Wielka Brytania		13,4	123,3	70,8	1,7	34,9	2 473,70	20,3	750
Grupa 4 - średnio		9,3	119,2	59,4	3,6	95,1	5 450,40	414	2 809,40
Czechy	5	73	192,1	152,4	8,6	181	27 576,20	1 891,70	9 469,10
Estonia		26,4	222,3	48	22	277,1	13 294,60	453,6	7 256,80
Słowacja		47,7	260,1	77,5	16	327,3	25 362,50	0	12 659,90
Grupa 5 - średnio		49	224,8	92,6	15,5	261,8	22 077,80	781,8	9 795,30
UE - 27		2,3	120,4	13,8	8	178,9	2 477,00	230,9	780,4
UE - 15		2,8	113,7	23	5,4	131,9	3 028,10	368,8	860,2
UE - 12		1,5	127,3	6,8	18,7	302	2 050,10	124,1	718,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

3.3. Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań osi II PROW a zmianami struktury obszarowej

W celu określenia zależności między wykorzystaniem środków w ramach osi II w tym szczególnie wsparcia obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania i programu rolnośrodowiskowego a zmianami struktury obszarowej wykorzystano tą samą analizę skupień jak w punkcie 3.1 i 3.2.

Największe znaczenie płatności w ramach osi II PROW odgrywają w krajach grupy 1, co wynika z ich naturalnych uwarunkowań niesprzyjających jednocześnie przemianom strukturalnym. Jednocześnie warto zauważyć, że dosyć duże znaczenie wsparcie to ma także w krajach grupy 5, gdzie z kolei zaszły największe przemiany strukturalne (tab.108). Poza tym, w grupie 3, gdzie wielkość płatności jest relatywnie niewielka (w przeliczeniu na 1 ha UR o połowę niższa niż w grupie 5), zmiany struktury obszarowej gospodarstw rolnych były dość znaczne. Podobnie więc jak w przypadku analizy wpływu środków z osi I, nie można jednoznacznie stwierdzić zależności między skalą zmian a wielkością alokowanych środków. Niemniej jednak należy podkreślić, że środki w ramach osi II nie mają na celu wsparcia przemian strukturalnych, lecz przeznaczane są na działania służące ochronie środowiska, w tym zapobieganiu depopulacji obszarów wiejskich. W tym kontekście największe znaczenie tych płatności w krajach grupy 3, wskazuje na poprawną ich alokację.

W świetle przeprowadzonej analizy dotyczącej relacji pomiędzy skalą przekształceń strukturalnych a wielkością wsparcia w ramach wybranych instrumentów WPR, można wnioskować, że najważniejszym determinantem zmian jest czas funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej, gdzie większą dynamiką charakteryzowały się nowe kraje członkowskie. Poza tym na skalę przemian wpływ miała też wyjściowa struktura agrarna. Zarówno bowiem wśród krajów UE-15 jak i UE-12 największe zmiany zaszły w państwach cechujących się relatywnie dużymi średnimi powierzchniami (grupa 5 oraz grupa 4). W tym kontekście skala korzystania z poszczególnych instrumentów WPR wydaje się być bardziej konsekwencją zróżnicowanych struktur agrarnych niż stymulatorem ich przekształceń.

Tabela 108. Wykorzystanie środków osi II PROW a zmiany struktury obszarowej gospodarstw rolnych w wyodrębnionych grupach krajów UE

Kraj	Grupa	Zmiana średniej powierzchni UR gospodarstwa w latach 2003-2010 [ha]	Zmiana średniej powierzchni UR gospodarstwa w latach 2003-2010 [2003]=100	Średnia pow. gospodarstwa [ha]	Udział płatności z II osi PROW we wsparciu UE ogółem	Płatności II filar [euro/ha]	Płatności II filar [euro/gospodarstwo]	ONW [euro/ha]	Program rolnośrodowiskowy [euro/ha]
Austria	1	0,4	102,2	19,2	31,2	1 333,20	25 551,70	328,6	635,7
Cypr		-0,4	88,1	3,0	17,1	1 348,10	4 107,30	207,1	333,6
Grecja		-0,1	98,5	4,7	6,7	890,5	4 220,30	78,8	170,6
Malta		-0,1	93,1	0,9	20	6 425,30	5 871,50	1 013,10	735,4
Portugalia		1,6	115,9	12	20,3	1 040,30	12 500,40	188,7	113,4
Rumunia		0,4	112,6	3,5	14,1	525,1	1 836,90	65,6	57,4
Słowenia		0,2	102,5	6,5	29,1	1 855,90	11 999,50	468,1	506
Włochy		1,3	118,8	7,9	9,7	625	4 957,20	40,7	169,4
Grupa 1 - średnio		0,4	104	7,2	18,5	1 755,40	8 880,60	298,8	340,2
Belgia	2	3,2	112,8	28,6	3,2	297,7	8 521,60	13,1	93,2
Finlandia		5,9	119,8	35,9	25,3	903	32 390,90	363,5	301,2
Hiszpania		1,9	108,7	24	6,6	296,9	7 124,50	18,8	46,2
Holandia		2,4	110,3	25,9	2,2	258,3	6 686,80	9,4	62,8
Irlandia		4,0	112,6	35,7	15,9	468,2	16 705,40	98,6	274,4
Szwecja		-2,9	93,6	43,1	17,7	584	25 188,50	85,5	320,5
Grupa 2 - średnio		2,4	109,6	32,2	11,8	468	16 102,90	98,2	183
Bułgaria	3	1,8	141,8	6,2	12,6	775,2	4 796,10	73,1	117
Litwa		4,6	149,9	13,7	18,5	610,2	8 371,90	83,7	108,6
Łotwa		9,8	183,1	21,5	16,9	556,4	11 985,50	61,2	77
Polska		2,9	144,4	9,6	15,7	901,9	8 648,60	135,6	127,6
Węgry		2,5	144,4	8,1	12,2	779,6	6 334,20	3,9	196,5
Grupa 3 - średnio		4,3	152,7	11,8	15,2	724,7	8 027,20	71,5	125,3
Dania	4	5,0	109,1	59,7	3,7	163,7	9 766,20	1,8	83,3
Francja		8,7	119,1	53,9	5,2	229,1	12 357,30	70,8	41,7
Luksemburg		4,6	108,8	56,9	15,1	687,9	39 146,90	197,9	204,6
Niemcy		14,7	135,6	55,8	6,8	478,4	26 717,10	50	130,8
Wielka Brytania		13,4	123,3	70,8	10,3	286,3	20 262,70	28,2	163
Grupa 4 - średnio		9,3	119,2	59,4	8,2	369,1	21 650,00	69,7	124,7
Czechy	5	73	192,1	152,4	21,2	804,4	122 571,80	162,2	255,1
Estonia		26,4	222,3	48	22,6	729,1	34 985,80	45,5	208,5
Słowacja		47,7	260,1	77,5	25,4	1 018,20	78 905,50	280,5	176,9
Grupa 5 - średnio		49	224,8	92,6	23,1	850,6	78 821,10	162,8	213,5
UE - 27		2,3	120,4	13,8	10,5	515,3	7 135,30	73,9	126,9
UE - 15		2,8	113,7	23	9,0	426,3	9 786,40	63,1	126,5
UE - 12		1,5	127,3	6,8	16,3	748,6	5 081,50	102,2	127,8

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

3.4. Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań osi II PROW a zmianami znaczenia gospodarstw ekologicznych

Analogicznie jak w przypadku oceny relacji pomiędzy wykorzystaniem wybranych środków pomocowych WPR a przemianami struktury obszarowej gospodarstw rolnych, przeprowadzono grupowanie państw UE, na podstawie zmiennych charakteryzujących zmiany znaczenia gospodarstw ekologicznych. Uwzględniono w tym celu udział certyfikowanych gospodarstw ekologicznych w liczbie gospodarstw ogółem w danym kraju, zmianę ich liczby oraz użytkownej przez nie ziemi.

Grupa 1 (Belgia, Holandia, Irlandia, Portugalia, Węgry) wyróżnia się najmniejszym znaczeniem gospodarstw ekologicznych, najmniejszą skalą zmian ich liczebności, przy jednoczesnym znaczącym (niemal o połowę) spadku zajmowanej przez nie powierzchni. Najniższe też są środki w ramach osi II oraz analizowanych programów (tab. 109).

Relatywnie duże zmiany zaszły natomiast w państwach grupy 2, do której należą Cypr, Litwa, Polska i Słowacja. Podobnie jak w przypadku grupy 1, niewielkie jest znaczenie gospodarstw ekologicznych, lecz znacznie wyższe płatności z osi II ogółem oraz analizowanych działań w przeliczeniu na 1 ha.

Największy przyrost liczby gospodarstw ekologicznych wystąpił w grupie 3, skupiającej kraje takie jak Bułgaria, Łotwa i Rumunia. Charakteryzują się one jednym z najmniejszych udziałów gospodarstw ekologicznych, i jednocześnie najniższymi płatnościami w przeliczeniu na 1 ha w ramach osi II oraz programu rolnośrodowiskowego i ONW.

Grupa 4 (Francja, Grecja, Hiszpania, Luksemburg, Słowenia, Wielka Brytania i Włochy) cechuje się w stosunku do większości innych grup (za wyjątkiem grupy 5) relatywnie wysokim udziałem gospodarstw ekologicznych. Jednocześnie należy zauważyć, że przy umiarkowanym wzroście ich liczby, zmalała zajmowana przez nie powierzchnia. Płatności w ramach osi II są większe niż średnio w UE-27, jednakże znacząco mniejsze niż w pozostałych grupach, za wyjątkiem grupy 3.

Mniejsza skala zmian miała miejsce w państwach grupy 5 (Austria, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Niemcy, Szwecja), które jednocześnie cechują się najwyższym udziałem certyfikowanych gospodarstw ekologicznych. Jednocześnie wysoka jest wartość płatności na 1 ha w ramach programu rolnośrodowiskowego oraz (z racji dużych obszarowo gospodarstw), wsparcia na gospodarstwo z osi II.

Tabela 109. Wykorzystanie środków osi II PROW a zmiany znaczenia gospodarstw ekologicznych

Kraj	Grupa	Udział gospodarstw z certyfikatem	Zmiana liczby gospodarstw z certyfikatem [2005] =100	Zmiana pow. UR w gospodarstwach z certyfikatem [2005] =100	Udział płatności osi II we wsparciu ogółem	Płatności osi II [euro/ha]	Płatności osi II [euro/gosp]	Program rolno-środowiskowy [euro/ha]	ONW [euro/ha]
Belgia	1	1,0	89,1	79,7	3,2	109,3	3128,2	93,2	13,1
Holandia	1	1,0	61,3	51,2	2,2	77,3	2001,0	62,8	9,4
Irlandia	1	0,6	147,5	123,1	15,9	373,0	13309,8	274,4	98,6
Portugalia	1	0,3	115,9	24,7	20,3	440,4	5292,1	113,4	188,7
Węgry	1	0,2	104,6	21,7	12,2	266,8	2167,5	196,5	3,9
Grupa 1 - średnio		0,5	107,3	55,2	12,7	289,4	5692,6	161,8	75,2
Cypr	2	0,8	238,5	205,0	17,1	596,0	1816,0	333,6	207,1
Litwa	2	1,1	281,0	313,1	18,5	240,5	3299,8	108,6	83,7
Polska	2	0,7	352,4	322,9	15,7	307,1	2944,9	127,6	135,6
Słowacja	2	1,2	428,6	231,7	25,4	519,5	40257,9	176,9	280,5
Grupa 2 - średnio		1,0	325,1	268,2	19,2	415,8	12079,7	186,7	176,7
Bułgaria	3	0,0	566,7	207,8	12,6	209,0	1292,7	117,0	73,1
Łotwa	3	3,5	654,5	441,7	16,9	162,6	3502,0	77,0	61,2
Rumunia	3	0,0	788,9	178,9	14,1	136,7	478,4	57,4	65,6
Grupa 3 - średnio		1,2	670,0	276,1	14,5	169,4	1757,7	83,8	66,7
Francja	4	2,4	138,6	91,7	5,2	123,1	6638,5	41,7	70,8
Grecja	4	1,7	151,2	93,9	6,7	318,1	1507,3	170,6	78,8
Hiszpania	4	1,5	101,2	43,0	6,6	117,1	2810,4	46,2	18,8
Luksemburg	4	2,2	100,0	109,6	15,1	405,0	23045,1	204,6	197,9
Słowenia	4	2,5	152,5	147,7	29,1	974,0	6297,6	506,0	468,1
Wielka Brytania	4	1,5	115,5	73,0	10,3	207,7	14697,8	163,0	28,2
Włochy	4	2,6	102,2	85,4	9,7	279,2	2214,2	169,4	40,7
Grupa 4 - średnio		2,0	123,0	92,1	11,8	346,3	8173,0	185,9	129,0
Austria	5	12,8	102,3	82,3	31,2	982,7	18835,4	635,7	328,6
Czechy	5	6,6	253,3	126,5	21,2	446,1	67986,0	255,1	162,2
Dania	5	4,7	86,1	100,6	3,7	105,8	6312,6	83,3	1,8
Estonia	5	5,4	158,2	175,2	22,6	284,4	13644,5	208,5	45,5
Finlandia	5	5,3	84,6	76,2	25,3	665,9	23885,4	301,2	363,5
Niemcy	5	5,1	112,5	112,2	6,8	197,0	11000,1	130,8	50,0
Szwecja	5	5,6	142,0	122,8	17,7	411,2	17735,4	320,5	85,5
Grupa 5 - średnio		6,5	134,1	113,7	18,3	441,9	22771,3	276,4	148,1
UE - 27		1,3	121,0	91,2	10,5	232,9	3224,1	126,9	73,9
UE - 15		2,5	110,0	82,0	9,0	220,9	5071,3	126,5	63,1
UE - 12		0,3	286,2	157,6	16,3	264,2	1793,2	127,8	102,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wnioskować, że podobnie jak w przypadku struktury obszarowej, na zmiany struktury gospodarstw ekologicznych największy wpływ wywarł okres objęcia rolnictwa instrumentami w ramach WPR, a w mniejszym stopniu wielkością uzyskanego wsparcia. Największa bowiem dynamika miała miejsce w grupach 5 i 2, skupiających wyłącznie nowe kraje członkowskie, różniących się jednak istotnie wielkością środków pomocowych w ramach osi II oraz wybranych programów. Poza tym, co szczególnie zauważalne jest w grupie 4, ważnym determinantem zmian jest znaczenie rolnictwa ekologicznego. Duży udział gospodarstw idzie w tej grupie w parze z dość wysokim tempem zmian, czemu dodatkowo sprzyjają wysokie płatności w ramach osi II. Trzeba też zauważyć, że nowo utworzone gospodarstwa ekologiczne są to przede wszystkim podmioty o niewielkiej powierzchni, gdyż w każdej z grup zmiany liczebności były większe niż zmiany obszarowe.

3.5. Relacja pomiędzy wykorzystaniem działań osi III i IV PROW a zmianami struktury społecznej

Kolejne grupowanie państw przeprowadzono w celu określenia relacji pomiędzy poziomem wykorzystania środków z osi III i IV oraz działań takich jak „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” i „Wsparcie dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej”, a skalą przekształceń struktury społecznej gospodarstw (tab. 110). Jako zmienne zastosowano udział gospodarstw z działalnością pozarolniczą w gospodarstwach ogółem oraz relatywne (procentowe) zmiany ich liczby.

W grupie 1, składającej się z Belgii, Grecji, Hiszpanii, Malty, Polski, Słowacji i Włoch, liczba podmiotów rolniczych, prowadzących dodatkową działalność spadła, osiągając średnio poziom 90% stanu z 2003 roku. Wprawdzie przeciętne płatności z osi III i IV w odniesieniu do jednostki powierzchni są największe, jednakże należy zauważyć, że wynika to głównie z ponadprzeciętnych wartości na Malcie. Udział środków z tych osi jest dosyć wysoki (wyższy jest tylko w grupie 4), podobnie też wartość krajowych alokacji w ramach działania „Różnicowanie ...”.

Największy poziom spadku liczby gospodarstw prowadzących pozarolniczą działalność wystąpił w państwach tworzących grupę 2, składającą się z Bułgarii, Cypru, Francji, Litwy, Łotwy, Portugalii i Węgier. Względna wartość środków z III i VI osi jest w porównaniu z innymi grupami na przeciętnym poziomie, podobnie jak ich udział we

wspieraniu ogółem. Jedną z najniższych jest natomiast średnia krajowa alokacja dla działania „Różnicowanie ...” w przeliczeniu na 1 ha (niższa jest tylko w grupie 3), lecz analogiczna wartość dla działania „Wsparcie ...” jest z kolei jedną z największych (większa jest tylko w grupie 4).

Relatywnie duże zmiany liczby podmiotów z działalnością pozarolniczą zaszły także w grupie 3 (wzrost o niemal 46%), do której należą Czechy, Estonia i Irlandia. Znaczenie płatności z III i IV osi PROW jest stosunkowo niewielkie, co jest widoczne zarówno w odniesieniu do udziału oraz wielkości środków przypadających na jednostkę powierzchni. Dotyczy to także obu analizowanych działań, gdzie w przypadku „Różnicowania ...” przeciętna wielkość krajowych alokacji jest najniższa spośród wszystkich grup.

Największa ewolucja w zakresie pozarolniczej aktywności miała miejsce w grupie 4, do której należą Rumunia, Słowenia i Szwecja. W stosunku do 2003 roku liczba gospodarstw z działalnością pozarolniczą wzrosła tam średnio ponad trzyipółkrotnie. Jednocześnie grupa ta charakteryzuje się dość dużymi płatnościami w ramach osi III i IV w przeliczeniu na 1 ha, i co najważniejsze, największymi względnymi wartościami wsparcia w ramach działań „Różnicowanie...” oraz „Wsparcie...”. Największy jest też średni udział płatności z osi III i IV.

Wzrost liczby gospodarstw zajmujących się działalnością pozarolniczą wystąpił także w krajach tworzących grupę 5, do której należą Austria, Dania, Finlandia, Holandia, Niemcy oraz Wielka Brytania (w przypadku Holandii oraz Finlandii nastąpił jednak spadek). Charakteryzuje się ona ponadto najniższą wartością środków w ramach osi III i IV w przeliczeniu na 1 ha, najniższym ich udziałem we wsparciu WPR ogółem, a także jednymi z najmniejszych relatywnych (w stosunku do jednostki powierzchni) kwot alokacji dla działań „Różnicowanie ...” i „Wsparcie ...” (w tym drugim przypadku jest to wartość najniższa wśród wszystkich analizowanych grup).

Podobnie jak w przypadku ewolucji innych struktur, podobnie też w odniesieniu do struktury społecznej trudno jest jednoznacznie wskazać wpływ działania funduszy UE. W tym wypadku jednak dają się zauważyć pewne zależności. W grupie 4 nastąpił mianowicie znaczący wzrost podmiotów z działalnością pozarolniczą przy jednoczesnym wysokim wsparciu dla przedsiębiorczości wiejskiej. W grupie 2 natomiast dużemu spadkowi aktywności gospodarczej rolników towarzyszyła relatywnie niewielka wartość środków pomocowych dla działania „Różnicowanie...”.

Tabela 110. Wykorzystanie środków osi III i IV PROW a zmiany struktury społecznej gospodarstw rolnych

Kraj	Grupa	Udział gospodarstw z działalnością pozarolniczą	Zmiana liczby gospodarstw z pozarolniczą działalnością [2003=100]	Płatności osi III i IV [euro/ha]	Udział płatności osi III i IV we wsparciu ogółem	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej [euro/ha]	Wsparcie dla tworzenia i rozwoju działalności gospodarczej [euro/ha]
Belgia	1	4	103,2	41,9	1,2	6,9	4,4
Grecja	1	1,5	123	180,4	3,8	18,5	15,9
Hiszpania	1	2,1	93,8	45,4	2,6	1,2	1,7
Malta	1	2,2	64,3	2 431,40	27,8	0	0
Polska	1	3,3	70,3	221,7	11,3	17,9	53,1
Słowacja	1	5,9	88,4	171,4	8,4	47,7	0
Włochy	1	4,7	86,8	107	3,7	21,7	3,7
Grupa 1 - średnio		3,4	90	457	8,4	16,3	11,3
Bułgaria	2	2,1	40,4	250,3	15,1	36,8	33,4
Cypr	2	1	14,5	158,6	4,5	0	0
Francja	2	9,4	43,8	27,7	1,2	1,3	0,8
Litwa	2	0,8	35,4	115,3	8,9	15,2	26,7
Łotwa	2	5	0	122,9	12,8	0	53,2
Portugalia	2	5	44,2	112,5	5,2	0	0
Węgry	2	8,2	56,2	150,4	6,9	4,3	48
Grupa 2 - średnio		4,5	33,5	134	7,8	8,2	23,2
Czechy	3	15	121,6	177,2	8,4	30,8	20,5
Estonia	3	13,5	107,7	167,7	13,3	0	56,9
Irlandia	3	9,2	200,3	46,9	2	0	0
Luksemburg	3	17,4	153,8	87,8	3,3	1,1	1,5
Grupa 3 - średnio		13,8	145,9	119,9	6,7	8	19,7
Rumunia	4	15,7	336,1	157,6	16,3	0	22,3
Słowenia	4	16,8	436,2	261,1	7,8	49	86,3
Szwecja	4	33,8	304,8	82,3	3,5	8	11,4
Grupa 4 - średnio		22,1	359,1	167	9,2	19	40
Austria	5	37,3	173,1	162,5	5,2	5,3	3,3
Dania	5	23,4	153,6	24,8	0,9	0,6	0
Finlandia	5	26,5	95,9	133,3	5,1	33,5	31,3
Holandia	5	24,6	74,5	103,3	3	7,6	6,6
Niemcy	5	30,8	125,3	147,6	5,1	5,2	4,3
Wielka Brytania	5	24,4	126,5	43,7	2,2	6,7	3,8
Grupa 5 - średnio		27,8	124,8	102,5	3,6	9,8	8,2
UE - 27		9,8	140,9	103,6	4,7	8,2	12,7
UE - 15		8,5	96,2	73,5	3	6,1	3,6
UE - 12		10,8	197,1	182,4	11,3	13,8	36,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development oraz www.europa.eu/eurostat.

W pozostałych przypadkach jednak takich zależności nie ma. Należy jednak mieć w tym zakresie na uwadze, że unijne wsparcie stanowi tylko jeden ze stymulatorów przemian, co dotyczy nie tylko struktury społecznej, jednakże w jej przypadku znaczenie innych czynników jest szczególnie zauważalne. Wzrost liczby gospodarstw zanotowany został bowiem tam, gdzie jest ich relatywnie dużo, a spadek w tych krajach, gdzie ich znaczenie jest marginalne. Może to wskazywać, że na rozwój aktywności pozarolniczej wpływ może mieć, poza samym wsparciem ze strony UE, także swoisty klimat wiejskiej przedsiębiorczości, a także nagromadzone wcześniej doświadczenie i związana z tym możliwość naśladownictwa.

Podsumowanie i wnioski

Na podstawie przeprowadzonych w części pierwszej opracowania analiz porównawczych dotyczących ściśle ze sobą powiązanych struktur: obszarowej, własnościowej, skali wytwarzania, ekonomicznej, społeczno-ekonomicznej oraz gospodarstw ekologicznych w Polsce na tle Unii Europejskiej, można wysunąć następujące konkluzje:

1. Ostatnie rozszerzenia Unii Europejskiej (od 2004 roku) wpłynęły na zwiększenie zróżnicowania rolnictwa Wspólnoty pod względem struktury rolnictwa. Wynika to między innymi z faktu, że charakter, stopień nasilenia i co najważniejsze moment rozpoczęcia zachodzących procesów w zakresie tej struktury, przebiegały różnie w poszczególnych krajach Wspólnoty. Najwcześniej rozpoczęte przemiany struktur gospodarstw rolnych w państwach Europy Zachodniej i Północnej przebiegały równocześnie z przemianami zasobów pracy i kapitału. Dynamicznie rozwijająca się gospodarka tych państw sprzyjała odpływowi ludności z sektora rolnego i substytucji pracy żywej pracą uprzedmiotowioną. W rezultacie rolnictwo w tych krajach opiera się na dużych, ale zachowujących rodzinny charakter, wyspecjalizowanych jednostkach produkcyjnych. W podobnej formie, ale znacznie wolniej i z pewnym opóźnieniem, procesy koncentracji przebiegały w państwach Europy Południowej, co skutkuje relatywnie większym rozdrobnieniem gospodarstw w tych krajach. Z kolei w grupie nowych państw członkowskich z Europy Środkowej i Wschodniej, procesy te wdrażane były w gospodarce centralnie planowanej w formie socjalistycznego modelu rolnictwa. Przekształcony w procesach prywatyzacyjnych w inne formy prawne rozbudowany sektor rolnictwa państwowego i spółdzielczego, zachował w niektórych z tych krajów, pozycję dominującą, co odróżnia je od państw UE-15.
2. Mimo objęcia rolnictwa polskiego instrumentami Wspólnej Polityki Rolnej, co niewątpliwie dało istotny impuls w kierunku przyspieszenia zmian w strukturze gospodarstw rolnych, nadal pozostaje ona rozdrobniona. Struktury agrarne wciąż wykazują większe podobieństwo z rolnictwem krajów, charakteryzujących się gorszą konkurencyjnością rozmieszczenia zasobów ziemi, objawiającą się dużą liczbą gospodarstw rolnych. Ponadto, duża część zasobów ziemi znajduje się w użytkowaniu drobnych gospodarstw rolnych, które przy braku specjalizacji produkcji są podmiotami mniej konkurencyjnymi na rynku w porównaniu do podmiotów dużych.

3. Niekorzystna struktura agrarna jest pierwotną przyczyną nadmiernych nakładów pracy w rolnictwie polskim co skutkuje relatywnie niską ich wydajnością²⁷. Jednakże w ostatnich latach widoczne są pozytywne, aczkolwiek zachodzące w dość wolnym tempie, pozytywne zmiany w tym zakresie. Właściwe wykorzystanie zasobów pracy tkwiących w sektorze rolnym w Polsce jest jedną z podstawowych kwestii, a jej rozwiązanie wymaga tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem lub rozwijania działalności pozarolniczej w ramach gospodarstw. Istotne jest zatem, aby przemianom strukturalnym rolnictwa towarzyszył rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej w środowisku wiejskim. Jej rolę we wsparciu przekształceń struktury agrarnej potwierdza relatywnie duży odsetek gospodarstw z działalnością inną niż rolniczą w krajach o najlepszej strukturze gospodarstw. W rolnictwie polskim odsetek takich gospodarstw pozostaje nadal na niskim poziomie.
4. Istnieją duże dysproporcje pomiędzy krajami UE-15 i UE-12 w zakresie produkcji poszczególnych kierunków produkcji roślinnej i zwierzęcej. W starych krajach Unii Europejskiej przeważają liczebnie silni ekonomicznie producenci, cechujący się dużą skalą wytwarzania. W większości nowych krajów członkowskich w tym także w Polsce, znaczny jest natomiast odsetek podmiotów małych, wytwarzających niewielkie partie produktów. Stan ten powoduje, że w wielu przypadkach pozycja konkurencyjna gospodarstw z krajów UE-12 na jednolitym europejskim runku jest gorsza na co w pierwszych latach polskiego członkostwa w UE zwrócił uwagę **Michna** (2005). Podstawowe przyczyny tego zjawiska mają charakter marketingowy i ekonomiczny. Przede wszystkim należy wymienić w tym zakresie większe zainteresowanie odbiorców dużymi, wyrównanymi partiami surowców rolniczych, obniżającymi koszty transakcyjne (głównie koszty obsługi księgowo-finansowej, a także koszty badań jakości oraz inne, charakterystyczne dla danego surowca). Poza tym, duża skala wytwarzania wiąże się zazwyczaj z ponoszeniem niższych jednostkowych kosztów produkcji, stąd gospodarstwa z państw UE-15 w wielu przypadkach są też bardziej konkurencyjne kosztowo. Pewną rolę odgrywają także czynniki polityczne, związane z mechanizmami WPR. Konieczność spełnienia szeregu norm, szczególnie w przypadku produkcji zwierzęcej, wiąże się z potrzebą poniesienia nakładów

²⁷ Podkreślają to również **Ziętara i Zieliński** (2011, 2012), a w odniesieniu do innych nowych państw członkowskich **Alexsandri i in.** (2008), **Bedrač i Cunder** (2008), **Bedrač i Cunder** (2012), **Koteva i in.** (2008), **Krisciukaitiene i in.** (2012), **Melnikeine i Krisciukaitiene** (2008).

finansowych, stąd też większe uzasadnienie podjęcia tego typu działań występuje w podmiotach o dużej skali wytwarzania. Skutki różnego poziomu koncentracji widoczne są szczególnie w przypadku produkcji trzody chlewnej, gdzie w krajach UE-12 nastąpiła znaczna redukcja zarówno gospodarstw, jak i liczebności stad. Jedynym kierunkiem produkcji, gdzie w nowych krajach członkowskich struktura skali jest korzystniejsza niż w UE-15, jest rzepak, co między innymi można tłumaczyć tym, że przynajmniej w odniesieniu do jego przeznaczenia na biopaliwa, jest to kierunek stosunkowo nowy, stąd też większe zainteresowanie nim wykazywane jest w krajach, gdzie z racji krótkiego funkcjonowania w strukturach UE, rolnicy są bardziej skłonni do podejmowania działań restrukturyzacyjnych.

5. W zakresie wszystkich analizowanych kierunków produkcji doszło do zmian skali wytwarzania, których efektem jest wzrost koncentracji. Dotyczy to zarówno państw UE-15, jak i UE-12. Przyczyny tego zjawiska związane są ze wspomnianymi czynnikami marketingowymi, ekonomicznymi i politycznymi. Przeciętna skala produkcji wzrosła zarówno w starych, jak i nowych krajach członkowskich. Tempo tego zjawiska było różne w poszczególnych krajach, stąd nadal występują znaczne dysproporcje pomiędzy krajami UE-12 i UE-15.
6. Wymogi rynkowe, ekonomiczne i produkcyjne, takie jak większe możliwości konkurencyjne podmiotów wytwarzających duże partie produktów, znajomość technologii produkcji, czy większa racjonalność wykorzystania specjalistycznego sprzętu sprawiają, że w Unii Europejskiej przeważają gospodarstwa specjalistyczne, zarówno pod względem liczby, jak i przede wszystkim zajmowanego przez nie areалу. Pomimo tego, proces specjalizacji trwa nadal, co jest zauważalne szczególnie w przypadku nowych krajów członkowskich, w tym Polski i jest jednym z przejawów dostosowywania się do nowych warunków gospodarowania. Jednak w 2010 roku udział podmiotów wielokierunkowych nadal był większy w krajach UE-12. Z kolei utrata pozycji konkurencyjnej przez nowe kraje członkowskie na rynku trzody chlewnej przyczyniła się do tego, że w przypadku typu „zwierzęta ziarnożerne” proces specjalizacji przebiegał zdecydowanie szybciej w państwach UE-15 (Popp 2012).
7. Ze względu na odmienność struktury agrarnej oraz ogólnego poziomu rozwoju rolnictwa, w Unii Europejskiej istnieją znaczne dysproporcje pod względem ekonomicznej struktury gospodarstw (mierzonej wielkością standardowej produkcji – SO). Podobnie jak w wielu innych przypadkach, zasadnicza linia podziału biegnie

pomiędzy krajami UE-15 i UE-12. W państwach „piętnastki” licznie oraz pod względem zajmowanego areału przeważają podmioty duże ekonomicznie, a w nowych krajach członkowskich, w tym także w Polsce, większość gospodarstw jest pod tym względem niewielka.

Podjęta w drugiej części opracowania próba identyfikacji zależności pomiędzy wykorzystaniem środków Unii Europejskiej a skalą przemian strukturalnych w rolnictwie krajów Wspólnoty, pozwala sformułować następujące wnioski:

1. Pomimo tego, że Wspólna Polityka Rolna ma ujednolicony charakter, to jednak wielkość oraz struktura środków alokowanych w poszczególnych instrumentach pomocowych jest zróżnicowana. Stan ten wynika z uwarunkowań historycznych oraz z odmiennych celów różnych form wsparcia. Dlatego też w krajach UE-15 zasadnicze znaczenie mają płatności bezpośrednie, stanowiące pierwotnie formę kompensacji za straty poniesione w wyniku ograniczenia wsparcia rynkowego. Z tej przyczyny w większym stopniu trafiają one do regionów cechujących się silnym rolnictwem, gdzie straty te mogły być potencjalnie większe. W krajach UE-12 większe znaczenie mają płatności w ramach polityki rozwoju obszarów wiejskich (II filar WPR), co z kolei związane jest z ich kohezyjną funkcją, polegającą na finansowaniu przedsięwzięć zmierzających do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju obszarów wiejskich w poszczególnych regionach. Dlatego też w Polsce płatności z II filaru stanowią niemal połowę wszystkich środków pomocowych UE
2. W poszczególnych krajach członkowskich odmienna jest struktura alokacji środków w ramach II filaru WPR. W państwach, gdzie poziom rozwoju rolnictwa jest wysoki, a obszary wiejskie charakteryzują się wystarczającym wyposażeniem w infrastrukturę, szczególnego znaczenia nabierają zagadnienia związane z ochroną środowiska, stąd też przeważają tam płatności z II osi. Pozostałe państwa (w tym należące do UE-12, łącznie z Polską), gdzie pierwszoplanowe są problemy związane z dostosowaniem rolnictwa do wymogów konkurencyjności, wielofunkcyjnym rozwojem obszarów wiejskich (ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia dla przedsiębiorczości) oraz podniesieniem standardu życia na wsi, w większym stopniu korzystają ze środków w ramach osi I i III PROW.
3. Nie można jednoznacznie wskazać zależności pomiędzy skalą oraz proporcjami w zakresie korzystania z funduszy UE a zmianami struktur rolnych w poszczególnych krajach członkowskich. Należy jednak mieć na uwadze, że środki pomocowe stanowią

tylko jeden ze stymulatorów przemian, a ich działanie jest korygowane (wzmacniane lub ograniczane) przez szereg czynników o charakterze rynkowo-koniunkturalnym, ekonomicznym, czy politycznym.

4. Najbardziej widoczne zależności, chociaż i tak trudne do jednoznacznej interpretacji, zaszły w zakresie oddziaływania środków wspierających wiejską przedsiębiorczość na ewolucję struktury społecznej, mierzonej wzrostem liczby gospodarstw prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

Literatura

1. Alexandri C., Lucia L., Tudor M., Voicilas D.M. (2008): Dynamika zmian gospodarstw rolnych w Rumunii – czynniki wpływu, implikacje i perspektywy ekonomiczne. [w:] *Dziś i jutro gospodarstw rolnych w krajach Centralnej i Wschodniej Europy*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
2. Alboiu C., Alexandri C., Grodea M., Ionel I., Toderiou F., Moldovan M., Luca L. (2012): The main direction of the Romanian agricultural sector evolution following the UE integration. [w:] *European Union Food Sector after last enlargements – conclusions for the future CAP*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
3. Baer-Nawrocka A. (2006): Struktura gospodarstw rolnych według wielkości ekonomicznej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej należących do Unii Europejskiej, *Roczniki Naukowe Seria, Tom VIII, Z. 4*, Warszawa-Poznań.
4. Baer-Nawrocka A. (2008): Zasoby pracy jako przesłanka konkurencyjności rolnictwa nowych krajów członkowskich Unii Europejskiej, *Roczniki naukowe SERiA, T. X, Z. 1*, Wyd. Wieś Jutra Sp. z o. o, Warszawa-Poznań-Lublin, Lublin.
5. Baer-Nawrocka A., Kiryluk-Dryjska E. (2010): Wpływ likwidacji kwot mlecznych na sytuację produkcyjną i ekonomiczną producentów mleka w Unii Europejskiej (wyniki symulacji modelowych), *Wieś i Rolnictwo*, nr 3.
6. Bedrač M., Cunder T. (2008): Zmiany strukturalne i środki poprawy sprawności i wydajności ekonomicznej gospodarstw rolnych Słowenii. [w:] *Dziś i jutro gospodarstw rolnych w krajach Centralnej i Wschodniej Europy*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
7. Bedrač M., Cunder T. (2012): Implementation of Rural Development Programme 2007-2013 in Slovenia and challenges for the future. [w:] *Rural development policies from the EU enlargement perspective*. European Rural Development Network (red. Z. Floriańczyk, D. Civjjsnovic), Warszawa.
8. Chaplin, H., Davidova, S., Matthew G. (2004): Agricultural adjustment and the diversification of farm households and corporate farms in Central Europe. *Journal of Rural Studies* 20.
9. Czyżewski A., Henisz-Matuszczak A. (2004): Rolnictwo w Unii Europejskiej i Polski. Studium porównawcze struktur wytwórczych i regulatorów rynków rolnych. Wyd. AE w Poznaniu.
10. Czubak W., Sadowski A. (2011): Dostępność informacji oraz czynniki utrudniające ubieganie się o dopłaty bezpośrednie, *Wieś i Rolnictwo* 3.
11. Czubak W., Sadowski A., Poczta W. (2011a): Modele płatności bezpośrednich w krajach UE po 2013. [w:] *Dopłaty bezpośrednie i dotacje budżetowe a finanse oraz funkcjonowanie gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych* (red. J. Kulawik). IERiGŻ-PIB, Warszawa.
12. Czubak W., Poczta W., Sadowski A. (2011b): Wpływ proponowanej reformy systemu dopłat bezpośrednich po 2013 roku na sytuację polskiego rolnictwa, *Wieś i Rolnictwo* 4

13. Dzun W., Józwiak W. (2008): Gospodarstwa rolne przed i po wejściu do UE. [w:] *Dziś i jutro gospodarstw rolnych w krajach Centralnej i Wschodniej Europy*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
14. *Farm Structure Survey 2010, Survey on agricultural production methods 2010. National Methodological Report*. Member State: Poland. Central Statistical Office Agriculture Division Warsaw, March 2012
15. Frenkel I. (1997): *Ludność, zatrudnienie i bezrobocie na wsi w latach 1988-1995*. IRWiR PAN, Warszawa.
16. Frenkel I. (2007): *Pracujący w gospodarstwach rolnych – według spisów rolnych w latach 2002 i 2005*. Studia i monografie nr 1/2007, Wyd. IRWiR PAN, Warszawa.
17. Grosse T.G., Hardt Ł. (2010): *Sektorowa czy zintegrowana, czyli o optymalnej strategii rozwoju polskiej wsi*. „Pro Oeconomia” Fundacja Ewaluacji i Badań Ekonomicznych, Warszawa
18. Gorton, M., Davidova, S. (2004): *Farm productivity and efficiency in the CEE applicant countries: a synthesis of results*, *Agricultural Economics* 30.
19. Józwiak W., Michna W., Mirkowska Z. (2011): *Procesy zachodzące w polskim rolnictwie w latach 1990-2010 i pożądana wizja rolnictwa w 2020 roku – zagadnienia wybrane*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
20. Kowalski A. (2009): *Wpływ akcesji do Unii Europejskiej na warunki ekonomiczne rolnictwa* [w:] *Sytuacja ekonomiczna polskiego rolnictwa po akcesji do Unii Europejskiej* (red. J.S. Zegar). IERiGŻ-PIB, Warszawa.
21. Koteva N., Mladenova M., Rissina M., Bashew H. (2008): *Zmiany strukturalne w gospodarstwach rolnych w warunkach WPR obowiązujących w UE*. [w:] *Dziś i jutro gospodarstw rolnych w krajach Centralnej i Wschodniej Europy*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
22. Krisciukaitiene I., Melnikėine R., Galnaityte A. (2012): *Competitiveness of Lithuanian farms and their agriculture production from present to medium – term perspectives* [w:] *European Union Food Sector after last enlargements – conclusions for the future CAP*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
23. Latruffe L. , Davidova S., Balcombe K. (2008): *Productivity change in Polish agriculture: an illustration of a bootstrapping procedure applied to Malmquist indices* [in:] *Post-Communist Economies*, Vol. 20, No. 4.
24. Lerman Z., Csaki C., Feder G. (2002): *Land Policies and Evolving Farm structures in Transition Countries*. Policy Research Working Paper 2794. The World Bank Development.
25. Majerova V., Marikova P., Herova I. (2009): *Zmiany strukturalne na obszarach wiejskich i w rolnictwie Czech* [w:] *Przemiany strukturalne wsi i rolnictwa w wybranych krajach europejskich*, Wyd. IERiGŻ, PIB, Warszawa.
26. Melnikėine R., Krisciukaitiene I. (2008): *Konkurencyjność litewskich gospodarstw rolnych w Unii Europejskiej*. [w:] *Dziś i jutro gospodarstw rolnych w krajach Centralnej i Wschodniej Europy*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
27. Michna W. (2005): *Polska polityka rolna i rozwoju wsi w warunkach wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej*. IERiGŻ-PIB, Warszawa.

28. Michna W. (2011): Wizja pożądanego rozwoju rolnictwa do 2020 roku. [w:] Procesy zachodzące w rolnictwie polskim w latach 1990-2010, projekcje na rok 2013 i pożądana wizja rolnictwa w 2020 roku – zagadnienia wybrane. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
29. Poczta W. (2003): Rolnictwo polskie w przededniu integracji z Unią Europejską. Wyd. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań.
30. Poczta W., Kołodziejczak M. (2004): Potencjał produkcyjny rolnictwa polskiego i efektywność gospodarowania w aspekcie integracji z Unią Europejską. Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Poznaniu, Poznań.
31. Poczta W. (2006): Przemiany w rolnictwie. [w:] Polska wieś 2006. Raport o stanie wsi. (red.) Wilkin J. Nurzyńska I., Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa. Wyd. nauk. Scholar, Warszawa.
32. Poczta W. (2010): Gospodarstwa osób prawnych w rolnictwie Unii Europejskiej w świetle realizacji idei rozwoju rolnictwa zrównoważonego i europejskiego modelu rolnictwa [w:] red. A. Grzelak, A. Sapa, Agroeconomia w warunkach rynkowych. Problemy i wyzwania. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
33. Poczta W., Siemiński P. (2010): Konkurencyjność rolnictwa polskiego po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.
34. Poczta W. (2011): Wspólna Polityka Rolna po 2013 roku – wizja zmian. [w:] red. A. Czyżewski i W. Poczta, Projekty inwestycyjne w agrobiznesie a zasady Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
35. Poczta W. (2012): Przemiany w rolnictwie ze szczególnym uwzględnieniem przemian strukturalnych [w:] Polska wieś 2012. Raport o stanie wsi. (red.) Wilkin J. Nurzyńska I. Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa. Wyd. nauk. Scholar, Warszawa.
36. Popp J. (2012): Competitiveness of the food economy in Hungary after the EU-accession. [w:] European Union Food Sector after last enlargements – conclusions for the future CAP. IERiGŻ-PIB, Warszawa.
37. Roljčić S., Gruić B., Sarić R. (2012): Organic agriculture in terms of sustainable development and rural areas' development. [w:] Rural development policies from the EU enlargement perspective, IERiGŻ-PIB, Warszawa
38. Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)
39. Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1166/2008 z dnia 19 listopada 2008 r, w sprawie badań struktury gospodarstw rolnych i badania metod produkcji rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 571/88
40. Rural Development in the European Union. Statistical and economic information. Report 2009. D.G. for Agriculture and Rural Development.
41. Seremak-Bulge J., Mańko S. (2008): Możliwości zmniejszenia negatywnego wpływu likwidacji kwot mlecznych na polskie gospodarstwa mleczne zlokalizowane w

- regionach zagrożonych spadkiem produkcji mleka. [w:] Reforma Wspólnej Polityki Rolnej w kontekście potrzeb i interesów polskiego rolnictwa. UKIE, Warszawa.
42. Sadowski A., Poczta W. (2007): Ocena skutków inwestycji wspieranych kredytem preferencyjnym dla gospodarstw rolnych. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań.
 43. Sadowski A., Jankowiak J., Bieńkowski J. (2006): Zróżnicowanie powiązań z rynkiem gospodarstw rolnych w Wielkopolsce. Roczniki Naukowe Seria, Tom VIII, Z. 1, Warszawa-Poznań.
 44. Sadowski A., Czubak W. (2011): Wspieranie inwestycji w rolnictwie ze środków publicznych. [w:] red. A. Czyżewski i W. Poczta, Projekty inwestycyjne w agrobiznesie a zasady Wspólnej Polityki Rolnej po 2013 roku. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań.
 45. Sadowski A. (2012): Przyczyny i geneza interwencjonizmu rolnego. [w:] Czubak W., Kiryluk-Dryjska E., Poczta W., Sadowski A. Wspólna Polityka Rolna a rozwój rolnictwa w Polsce. (w druku)
 46. Sarris A.H., Doucha T., Mathijs E. (1999): Agricultural restructuring in central and eastern Europe: implications for competitiveness and rural development. *European Review of Agricultural economics* 26 (3).
 47. Stanisław A. (2006): Przystępny kurs statystyki z zastosowaniem STATISTICA PL na przykładach z medycyny, Tom 3 Analizy wielowymiarowe. Wys. StatSoft, Kraków.
 48. Swinnen J.F.M. (2001): Implications of EU enlargement for Agri-food Markets and Policy, Materials for the conference Outlook for Agriculture, Agribusiness and the Food Industry in Central and Eastern Europe at Budapest 18th of May 2001, Hungary.
 49. Trzeciak-Duval, A. (1999): A decade of transition in Central and Eastern European agriculture. *European Review of Agricultural Economics* 26 (3).
 50. Wiatrak A.P. (2001): Kierunki i uwarunkowania zmian organizacji gospodarstw rolniczych (wybrane aspekty) *Roczniki Naukowe SERiA z. 5*. Warszawa-Białystok.
 51. Wysocki F., Lira J. (2003): Statystyka opisowa. Wyd. Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu. Poznań.
 52. Zegar J.S. (2009): Struktura polskiego rolnictwa rodzinnego pod koniec pierwszej dekady XXI wieku. IERiGŻ-PIB. Warszawa.
 53. Ziętara W. (2001): Kierunki i możliwości rozwoju przedsiębiorstw rolnych w Polsce na progu XXI wieku. *Roczniki Naukowe SERiA z. 5*. Warszawa-Białystok.
 54. Ziętara, W. (2003): Przyszłość wsi polskiej – stan aktualny, kierunki działań. [w:] red. Kolarska-Bobińska, L., Rosner, A., Wilkin, J., *Przyszłość wsi polskiej. Wizje, strategie, koncepcje*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
 55. Ziętara W., Zieliński M. (2011): Polskie gospodarstwa roślinne na tle gospodarstw węgierskich i niemieckich. IERiGŻ-PIB. Warszawa.
 56. Ziętara W., Zieliński M. (2012): Efektywność i konkurencyjność polskich gospodarstw rolniczych nastawionych na produkcję rolniczą. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej* 1.
 57. Żekało M. (2012): The economic results of organic agricultural production activities and the prospects for the development of organic farming in Poland. [w:] *European*

Union Food Sector after last enlargements – conclusions for the future CAP. IERiGŻ-
PIB, Warszawa.

Strony internetowe

www.stat.gov.pl

www.stat.gov.pl/gus/11734_PLK_HTML.htm

www.europa.eu/eurostat

Aneks

Tabela 1. Liczba ciągników i kombajnów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w 2005 roku

nienie	Ogółem		0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny	ciągniki	kombajny
	sztuki																			
Austria	319 580	12 070	490	10	16 150	40	44 270	240	52 910	650	85 750	1 950	48 910	2 320	43 570	3 580	21 840	2 700	5 690	570
Belgia	91 520	4 200	270	20	4 320	70	5 820	110	8 390	170	14 390	370	13 090	390	20 080	850	19 090	1 430	6 070	790
Bułgaria	52 070	7 500	260	10	13 670	360	8 420	220	4 940	370	3 610	430	1 540	280	1 650	460	2 250	600	15 740	4 770
Cypr	12 630	390	30	0	3 940	10	2 970	30	2 130	50	1 690	40	590	60	570	40	440	100	270	70
Czechy	87 040	11 610	870	30	7 310	200	6 190	510	5 460	640	6 680	1 090	4 170	820	5 110	1 130	6 140	1 270	45 100	5 920
Dania	113 400	20 960	380	30	530	20	1 000	50	12 200	1 400	18 340	2 950	12 720	2 530	17 200	3 490	25 040	4 960	25 990	5 530
Estonia	29 170	4 190	50	0	2 050	50	4 010	230	4 250	400	4 560	640	2 320	400	2 300	540	2 100	540	7 530	1 390
Finlandia	173 190	33 280	330	50	1 630	50	5 940	430	13 700	1 610	31 920	5 470	30 590	6 270	41 750	8 900	35 930	8 030	11 400	2 480
Francja	1 167 420	72 060	1 920	0	38 770	40	58 690	740	64 200	1 260	98 070	1 680	83 770	2 380	168 670	6 280	326 810	21 450	326 520	38 220
Grecja	256 760	3 300	160	0	40 560	130	73 550	300	65 760	390	44 500	670	15 830	550	11 090	700	4 100	360	1 210	190
Hiszpania	698 910	24 570	4 980	20	71 500	420	110 400	2 470	112 040	1 680	115 340	1 620	63 220	1 470	65 530	3 200	69 480	4 500	86 430	9 200
Holandia	144 600	4 440	710	20	6 030	180	10 460	220	14 520	280	22 080	410	19 680	390	34 670	850	28 380	1 370	8 060	710
Irlandia	175 390	4 700	60	10	810	0	4 590	20	14 850	60	33 140	260	29 370	360	45 010	980	38 250	1 950	9 310	1 050
Litwa	121 500	17 440	90	0	2 550	120	17 820	1 150	29 890	2 370	29 050	3 740	11 470	2 060	11 000	2 410	6 930	2 210	12 700	3 370
Luksemburg	6 790	540	0	0	240	0	390	10	430	10	390	30	290	30	830	80	2 620	220	1 610	160
Łotwa	52 780	6 650	80	0	3 220	110	5 190	110	9 290	420	11 920	940	5 870	760	5 370	1 130	4 610	1 240	7 220	1 960
Malta	1 680		20		690		610		220		140	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Niemcy	876 420	77 060	620	20	24 440	270	76 880	2 190	94 470	5 130	157 050	10 990	94 060	8 360	141 020	13 030	162 060	18 440	125 830	18 620
Polska	1 407 390	120 732	1 680	31	164 700	5 085	292 530	15 774	345 790	28 187	327 190	38 159	122 440	16 095	78 930	10 196	36 890	4 248	37 230	2 955
Portugalia	176 390	3 560	470	0	45 150	480	45 570	240	28 150	220	21 520	390	8 210	190	7 520	300	7 090	440	12 710	1 320
Rumunia	178 570	25 980	870	40	26 450	3 080	48 020	4 680	41 460	4 640	20 380	3 640	5 330	1 060	4 410	1 100	5 020	1 440	26 640	6 300
Słowacja	36 250	4 020	250	10	11 500	180	2 950	170	1 440	180	1 200	230	640	150	790	200	1 120	220	16 360	2 680
Słowenia	103 760	2 680	20	0	13 390	100	31 480	340	31 630	890	19 040	860	4 510	250	2 220	160	700	70	760	30
Szwecja	159 590	27 630	550	20	540	50	12 110	720	19 460	1 630	28 170	4 480	17 180	3 230	23 050	4 860	31 040	6 790	27 470	5 840
Węgry	127 380	12 420	1 880	30	26 100	1 100	16 260	570	15 280	720	15 150	1 120	7 870	800	8 260	1 090	9 470	1 650	27 130	5 340
Wielka Brytania	423 440	32 160	17 350	430	15 040	410	22 890	440	25 290	530	37 560	1 140	37 080	1 300	51 880	3 270	87 510	7 950	128 830	16 700
Włochy	1 378 060	30 850	610	0	229 870	1 210	314 490	3 580	261 520	4 010	239 440	5 450	98 670	3 430	99 450	4 730	79 050	4 470	54 960	3 980
UE - 27	8 371 680	564 992	35 000	781	771 150	13 765	1223 500	35 544	1279 670	57 897	1388 270	88 749	739 420	55 935	891 930	73 556	1013 960	98 648	1028 770	140 145
UE - 15	6 161 460	351 380	28 900	630	495 580	3 370	787 050	11 760	787 890	19 030	947 660	37 860	572 670	33 200	771 320	55 100	938 290	85 060	832 090	105 360
UE - 12	2 208 540	213 612	6 080	151	274 880	10 395	435 840	23 784	491 560	38 867	440 470	50 889	166 750	22 735	120 610	18 456	75 670	13 588	196 680	34 785

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 2. Pogłowie zwierząt w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w roku 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		0 ha		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. LSU																			
Austria	2 508	2 517	21,4	43,2	22,6	13,3	96,9	76,8	248,5	199,3	678,2	559,5	564,4	528,4	569,4	691,1	257,4	336,1	49,6	69,6
Belgia	3 956	3 788	196,0	210,9	183,5	167,5	183,8	163,8	260,2	205,8	582,5	480,7	592,8	524,2	919,8	830,0	786,9	880,0	250,8	324,9
Bułgaria	1 628	1 246	206,0	215,0	1 035,1	533,7	160,2	169,7	52,9	58,7	35,7	50,9	10,1	22,6	17,6	22,8	14,6	30,6	96,1	142,0
Cypr	257	201	79,5	64,6	49,7	39,1	20,0	19,9	23,6	13,3	28,8	14,0	12,2	11,3	14,1	11,8	17,5	16,3	11,4	10,6
Czechy	2 281	1 722	356,5	327,1	64,8	12,9	61,2	12,7	24,7	21,3	39,3	26,4	27,2	20,0	32,9	32,2	75,8	66,1	1 598,2	1 203,7
Dania	4 541	4 582	189,3	323,7	4,8	12,8	24,4	18,6	53,8	65,3	106,3	86,4	130,4	88,9	370,0	202,1	1 215,8	775,8	2 446,4	3 008,4
Estonia	326	306	57,0	70,5	4,7	0,8	9,7	2,5	11,3	4,9	14,0	6,5	10,6	5,4	12,7	8,6	17,7	23,8	188,7	183,2
Finlandia	1 183	1 121	27,6	37,5	0,3	0,3	19,6	22,0	21,7	21,9	97,9	45,4	164,0	83,4	333,8	207,5	379,5	394,3	139,2	308,9
Francja	23 316	22 674	962,0	1 543,5	274,5	189,8	437,0	335,5	423,5	361,5	858,8	629,0	1 235,9	795,8	3 513,3	2 392,1	8 281,9	7 048,8	7 329,2	9 378,1
Grecja	2 629	2 627	240,5	294,6	409,9	416,6	513,0	435,7	453,4	415,2	400,3	393,4	173,0	208,3	196,4	211,4	157,9	180,4	84,2	71,0
Hiszpania	14 175	14 831	2 717,4	3 564,3	917,0	857,0	979,4	805,9	1 119,1	996,1	1 753,3	1 496,8	1 101,8	1 091,0	1 331,6	1 373,8	1 310,9	1 661,2	2 944,3	2 985,0
Holandia	6 154	6 712	295,1	594,4	578,8	533,0	573,3	565,2	598,5	634,1	894,6	849,9	753,2	684,0	1 270,0	1 260,4	937,5	1 216,3	253,2	374,3
Irlandia	6 325	5 787	7,5	18,6	16,1	138,9	77,1	56,3	242,7	136,1	733,3	509,7	847,7	669,9	1 671,3	1 504,9	1 958,4	1 977,9	771,0	775,2
Litwa	1 174	900	66,1	113,2	37,7	17,5	270,2	90,0	211,6	90,7	166,0	96,3	66,0	57,8	59,0	78,6	59,1	96,4	238,6	259,6
Luksemburg	159	161	0,0	0,3	0,3	0,0	0,8	0,8	1,0	0,7	2,1	2,3	3,6	2,5	13,7	10,7	78,4	67,6	58,6	76,0
Łotwa	460	475	24,2	29,6	15,9	4,4	49,1	17,4	67,7	39,5	76,3	58,1	36,7	34,2	50,5	71,9	42,9	51,2	96,5	168,5
Malta	49	42	13,7	14,9	20,8	15,6	7,9	5,1	3,7	2,9	1,9	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	18 674	17 793	975,3	1 012,4	56,8	30,5	221,7	92,4	417,2	309,2	1 329,5	963,3	1 399,4	953,6	3 335,1	2 586,1	5 713,9	5 546,1	5 224,8	6 299,1
Polska**	11 172	10 377	408,6	436,0	628,5	290,6	1 155,0	754,8	1 992,1	1 497,5	3 011,3	2 606,8	1 338,1	1 384,3	952,6	1 194,6	482,5	822,6	1 202,9	1 390,2
Portugalia	2 355	2 206	336,6	313,1	254,5	222,8	304,4	199,2	252,9	169,6	265,7	258,8	120,6	118,6	109,2	136,8	158,1	160,8	552,7	626,4
Rumunia	7 249	6 042	442,1	282,1	3 120,8	1 918,5	2 196,5	1 810,4	788,5	940,1	276,6	393,9	69,4	101,7	64,5	95,5	50,2	128,3	240,4	371,2
Słowacja	954	668	131,5	90,2	58,7	12,8	16,7	28,0	6,7	12,3	6,0	17,3	5,1	11,0	13,5	6,3	6,7	15,6	709,2	474,9
Słowenia	586	518	44,8	14,7	19,5	17,7	86,4	62,7	157,6	117,0	168,7	138,9	52,0	62,8	26,0	45,2	9,7	27,7	21,0	32,0
Szwecja	1 838	1 752	78,8	128,7	3,5	4,9	10,9	13,0	29,6	43,4	82,3	74,8	92,9	68,1	211,4	148,9	525,0	368,2	803,7	901,9
Węgry	2 669	2 484	558,7	585,2	484,4	372,8	152,6	116,6	127,2	110,3	118,1	123,9	82,1	65,8	87,5	75,8	106,9	120,5	952,1	913,0
Wielka Brytania	14 443	13 872	740,3	840,6	301,6	343,1	331,4	319,8	360,1	410,9	604,8	638,4	603,0	583,5	1 401,9	1 250,1	3 217,4	2 878,2	6 882,1	6 607,8
Włochy	10 002	9 912	328,7	617,3	640,8	366,6	747,6	656,3	1 129,4	906,8	1 509,7	1 348,6	1 143,2	1 046,8	1 366,5	1 391,6	1 496,2	1 648,5	1 640,2	1 929,2
UE - 27	141 063	135 315	9 505	11 786	9 206	6 533	8 707	6 851	9 079	7 784	13 842	11 873	10 635	9 224	17 944	15 841	27 358	26 539	34 785	38 885
UE - 15	112 258	110 334	7 116	9 543	3 665	3 297	4 521	3 761	5 611	4 876	9 899	8 337	8 926	7 447	16 613	14 197	26 475	25 140	29 430	33 736
UE - 12	28 805	24 981	2 389	2 243	5 541	3 236	4 185	3 090	3 468	2 908	3 943	3 536	1 709	1 777	1 331	1 643	884	1 399	5 355	5 149

* Dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 3. Liczba certyfikowanych gospodarstw ekologicznych według grup obszarowych i krajów UE w latach 2005 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Austria	18 760	19 190	30	150	1 930	2 070	4 140	4 030	5 940	5 960	2 720	2 990	2 360	2 300	1 220	1 260	410	420
Belgia	550	490	40	20	50	30	40	30	50	40	70	60	110	110	150	150	50	50
Bułgaria	30	170	0	40	0	30	0	20	10	20	0	10	0	10	0	20	10	20
Cypr	130	310	40	120	50	100	20	40	10	20	0	10	10	10	0	0	0	0
Czechy	600	1 520	0	10	20	30	20	90	40	170	30	130	60	210	80	260	350	610
Dania	2 440	2 100	0	20	30	50	390	300	440	390	290	200	330	290	520	310	440	550
Estonia	670	1 060	10	40	30	60	60	90	130	150	110	140	110	140	110	200	120	250
Finlandia	4 020	3 400	40	10	160	110	420	320	940	680	730	560	840	680	680	720	210	310
Francja	9 010	12 490	340	900	590	1 240	850	1 290	950	1 740	830	1 100	1 420	1 680	2 500	2 630	1 530	1 910
Grecja	9 610	14 530	1 640	2 180	2 630	3 830	2 550	3 350	1 510	2 460	420	1 010	380	910	340	590	140	210
Hiszpania	14 450	14 630	2 030	1 650	2 430	2 130	1 680	2 010	2 160	2 120	1 410	1 280	1 160	1 520	1 830	1 770	1 770	2 160
Holandia	1 190	730	80	70	100	80	110	60	180	100	160	90	280	140	200	140	70	50
Irlandia	590	870	0	10	20	20	50	50	90	140	130	170	190	320	90	140	10	20
Litwa	790	2 220	40	20	170	70	110	190	190	320	70	270	70	420	70	440	60	490
Luksemburg	50	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	20	0	10
Łotwa	440	2 880	0	0	0	50	30	250	80	660	60	500	110	500	90	500	70	430
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Niemcy	13 480	15 170	330	310	870	430	1 720	1 850	2 950	3 560	1 840	1 950	2 200	2 590	2 080	2 500	1 500	1 980
Polska	3 190	11 240	350	210	680	1 540	780	2 780	730	2 780	230	1 170	160	990	150	990	100	780
Portugalia	880	1 020	10	100	70	100	50	120	200	180	80	80	90	100	110	120	270	220
Rumunia	90	710	30	70	20	200	10	200	0	90	0	30	0	20	0	20	20	70
Słowacja	70	300	0	0	0	0	0	0	0	10	0	10	0	20	0	30	60	230
Słowenia	1 220	1 860	30	80	110	240	480	630	410	570	120	180	50	90	20	60	10	20
Szwecja	2 810	3 990	40	20	80	40	140	130	300	410	270	410	430	710	710	1 060	840	1 220
Węgry	870	910	350	50	70	60	80	60	40	80	60	60	40	70	90	70	150	460
Wielka Brytania	2 900	3 350	130	40	160	50	130	140	250	190	220	220	390	390	620	810	1 000	1 500
Włochy	41 000	41 920	6 320	3 780	11 100	7 430	9 150	8 570	5 290	8 130	2 370	4 000	2 770	4 170	2 300	3 650	1 700	2 180
UE - 27	129 840	157 110	11 880	9 900	21 370	19 990	23 010	26 600	22 890	30 970	12 220	16 630	13 560	18 390	13 980	18 460	10 890	16 150
UE - 15	121 740	133 930	11 030	9 260	20 220	17 610	21 420	22 250	21 250	26 100	11 540	14 120	12 950	15 910	13 370	15 870	9 940	12 790
UE - 12	8 100	23 180	850	640	1 150	2 380	1 590	4 350	1 640	4 870	680	2 510	610	2 480	610	2 590	950	3 360

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 4. Powierzchnia UR w certyfikowanych gospodarstwach ekologicznych według grup obszarowych użytków rolnych i krajów UE w latach 2005 i 2010

Wyszczególnienie	Gospodarstwa ogółem		0-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-50 ha		50-100 ha		100 i więcej ha	
	ha																	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Austria	429 250	353 100	20	180	6 750	7 000	30 970	27 750	85 830	77 150	65 760	63 640	90 010	71 640	81 740	62 920	68 170	42 810
Belgia	24 900	19 850	40	20	140	80	290	150	750	480	1 700	1 300	4 370	3 940	10 420	8 370	7 190	5 520
Bulgaria	1 930	4 010	0	30	0	70	0	120	70	130	0	130	0	250	320	700	1 540	2 580
Cypr	800	1 640		120		220		150		190		160		200		300		300
Czechy	239 140	302 430	0	20	60	70	160	660	560	2 290	840	3 130	2 220	7 510	5 460	17 770	229 830	270 990
Dania	150 010	150 940	0	20	110	160	2 860	2 120	6 680	5 500	7 210	4 730	13 460	10 560	36 710	20 640	82 960	107 210
Estonia	47 020	82 390	20	40	100	190	440	550	1 910	1 900	2 730	3 170	4 130	4 900	7 290	12 630	30 390	59 010
Finlandia	145 980	111 210	30	10	590	330	3 170	1 820	13 830	7 430	18 140	10 300	32 790	19 980	46 410	37 570	31 010	33 770
Francja	542 600	497 820	380	710	1 890	3 100	6 200	7 040	14 180	19 750	20 830	21 180	57 290	53 140	180 250	154 260	261 570	238 620
Grecja	123 940	116 420	1 900	2 300	8 640	10 720	17 880	17 400	20 710	21 940	10 220	12 540	14 530	16 750	22 580	17 420	27 480	17 350
Hiszpania	797 400	342 950	2 210	1 690	8 210	5 720	12 150	11 170	32 740	22 050	33 440	20 370	44 810	36 660	126 930	68 540	536 910	176 750
Holandia	48 090	24 620	80	70	330	260	810	450	2 670	1 430	4 080	2 050	11 060	5 120	12 990	8 520	16 070	6 730
Irlandia	20 190	24 850	0	10	100	50	380	320	1 470	1 830	3 100	3 650	7 300	10 290	6 460	7 240	1 380	1 460
Litwa	32 960	103 200	50	20	560	180	890	1 030	2 850	3 300	1 790	4 660	2 750	10 610	4 520	18 490	19 560	64 890
Luksemburg	2 910	3 190		0		0		0		0		200		300		1 500		1 190
Łotwa	28 520	125 970	0	0	0	130	200	1 320	1 150	7 210	1 610	8 760	4 410	13 630	6 210	26 370	14 930	68 550
Malta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Niemcy	759 720	852 670	370	350	3 110	1 390	12 560	12 840	45 070	51 840	45 200	45 580	86 850	95 580	143 600	163 310	422 970	481 780
Polska	73 320	236 750	450	270	2 480	4 240	5 670	15 160	10 100	28 980	5 730	20 600	6 130	26 820	11 070	51 520	31 680	89 170
Portugalia	151 380	37 350	10	80	300	260	410	670	2 950	1 840	1 960	1 390	3 120	2 160	7 880	4 460	134 760	26 490
Rumunia	12 890	23 060	20	80	90	630	40	1 300	0	1 120	0	480	0	570	510	970	12 230	17 910
Słowacja	51 620	119 600	0	0	0	0	0	0	0	160	0	100	0	410	260	1 680	51 360	117 200
Słowenia	16 950	25 040	50	90	410	830	3 500	4 440	5 340	7 090	2 620	3 530	1 720	2 700	1 500	3 780	1 810	2 590
Szwecja	252 530	310 060	30	20	260	130	1 040	860	4 580	5 680	6 730	9 350	16 860	24 670	51 210	66 090	171 820	203 280
Węgry	167 890	36 410	170	20	230	140	610	240	590	690	1 460	610	1 230	1 060	6 560	1 790	157 050	31 860
Wielka Brytania	515 920	376 660	120	30	530	150	930	850	3 790	2 730	5 410	5 050	15 490	14 020	45 510	52 880	444 120	300 940
Włochy	883 510	754 530	6 570	3 590	35 650	21 520	65 330	50 260	74 320	88 250	58 030	70 790	106 240	114 930	162 510	170 210	374 880	234 990
UE - 27	5 521 370	5 036 720	12 520	9 770	70 540	57 570	166 490	158 670	332 140	360 960	298 590	317 450	526 770	548 400	978 900	979 930	3 131 670	2 603 940
UE - 15	4 848 330	3 976 220	11 760	9 080	66 610	50 870	154 980	133 700	309 570	307 900	281 810	272 120	504 180	479 740	935 200	843 930	2 581 290	1 878 890
UE - 12	673 040	1 060 500	760	690	3 930	6 700	11 510	24 970	22 570	53 060	16 780	45 330	22 590	68 660	43 700	136 000	550 380	725 050

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Tabela 5. Liczba gospodarstw rolnych z chowem bydła według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu bydła w sztukach													
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gospodarstw															
Austria	87,4	71,9	4,1	1,9	21,9	14,8	22,4	17,8	14,6	12,7	15,7	14,0	7,9	9,0	1,0	1,7
Belgia*	33,6	28,5	1,1	0,7	3,5	2,7	3,5	2,8	2,7	2,0	4,2	3,4	8,7	7,2	10,0	9,7
Bułgaria*	213,4	133,3	146,6	91,1	58,9	32,7	4,9	5,0	1,3	1,6	0,9	1,5	0,4	1,0	0,3	0,5
Cypr	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Czechy	17,9	10,1	6,0	0,7	5,0	2,7	2,0	1,7	0,9	0,9	1,0	1,0	0,8	1,0	2,2	2,0
Dania*	19,3	15,6	0,5	0,5	2,3	2,1	3,0	2,5	2,0	1,7	2,3	1,9	2,8	2,0	6,4	5,0
Estonia	14,6	4,6	6,7	1,4	5,4	1,4	1,1	0,5	0,5	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4
Finlandia	24,4	15,6	0,4	0,2	1,6	0,8	3,9	1,7	5,0	2,4	7,1	4,1	5,0	4,2	1,3	2,2
Francja	258,2	199,6	10,5	6,0	30,8	19,4	23,7	16,6	17,7	12,2	32,0	20,5	72,6	47,6	71,0	77,5
Grecja*	24,5	21,5	4,5	3,6	6,9	5,6	4,2	3,4	2,1	1,9	2,3	2,1	2,8	2,9	1,9	2,0
Hiszpania	150,8	111,8	22,1	12,3	36,0	22,2	25,0	17,0	16,7	11,6	18,9	15,4	18,6	18,1	13,6	15,4
Holandia	39,2	32,8	0,9	0,7	3,3	3,0	3,6	2,7	2,6	1,8	4,1	2,9	10,6	6,8	14,2	15,0
Irlandia	116,0	111,0	1,4	2,5	11,2	14,7	15,4	17,8	14,4	13,6	25,5	19,2	27,5	23,1	20,7	20,1
Litwa	210,1	93,1	113,7	51,5	82,4	28,4	10,7	6,9	1,8	2,3	0,9	1,8	0,4	1,3	0,3	0,8
Luksemburg*	1,6	1,5	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,3	0,8	0,8
Łotwa	67,0	35,1	33,1	15,0	27,7	13,1	3,6	3,3	1,2	1,3	0,7	1,1	0,4	0,8	0,3	0,6
Malta	0,4	0,3	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Niemcy	196,6	144,9	6,1	2,4	26,0	12,9	27,4	19,9	20,1	14,8	31,5	22,3	45,3	33,6	40,1	38,9
Polska**	935,2	514,1	452,1	178,5	337,2	182,2	95,6	73,0	29,7	34,1	15,3	29,5	4,0	13,9	1,4	3,1
Portugalia	84,8	50,0	33,4	15,8	29,3	15,5	8,3	5,7	3,7	2,8	4,0	3,3	3,6	3,7	2,6	3,4
Rumunia*	1 360,1	1 067,7	1 090,8	766,7	257,9	277,7	8,0	16,1	1,6	3,6	0,9	1,9	0,5	1,2	0,4	0,6
Słowacja	19,4	9,3	15,9	5,7	2,1	2,0	0,3	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,9	0,8
Słowenia	46,7	36,1	10,1	6,1	21,3	15,6	9,2	7,8	3,2	3,0	2,1	2,2	0,7	1,1	0,1	0,3
Szwecja	27,9	21,6	1,0	0,9	3,6	2,9	4,5	3,3	3,3	2,3	4,6	3,1	6,4	4,3	4,7	4,8
Węgry	32,3	19,1	12,8	5,6	13,7	7,4	3,1	2,6	0,9	1,0	0,7	0,9	0,4	0,7	0,8	1,0
Wielka Brytania*	111,3	94,6	3,7	3,9	11,9	8,9	12,6	10,4	9,8	8,1	14,4	11,6	22,9	18,2	36,1	33,5
Włochy	147,9	125,9	19,5	21,0	40,5	31,4	27,2	20,4	13,6	11,7	16,1	13,4	15,7	13,6	15,2	14,5
UE - 27	4 240,5	2 970,1	1 996,6	1 194,6	1 040,4	720,1	323,1	259,3	169,4	147,9	205,5	177,5	258,7	216,1	246,8	254,7
UE - 15	1 323,4	1 046,9	108,9	72,2	228,7	157,0	184,8	142,0	128,3	99,6	182,5	137,2	250,6	194,6	239,6	244,4
UE - 12	2 917,1	1 923,2	1 887,8	1 122,4	811,7	563,1	138,4	117,3	41,1	48,3	23,0	40,3	8,1	21,6	7,2	10,3

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 6. Wielkość stada bydła gospodarstwach rolnych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu bydła w sztukach													
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. szt.															
Austria	2 038,6	2 023,5	7,0	3,3	129,8	89,5	316,4	253,3	351,8	307,4	589,4	532,4	508,5	601,4	135,7	236,4
Belgia*	2 778,1	2 649,4	1,8	1,2	20,1	15,7	49,7	39,5	65,7	48,1	161,6	131,7	635,4	527,4	1 843,8	1 885,8
Bułgaria*	691,7	602,0	224,2	135,5	249,5	143,5	63,3	65,8	30,4	38,0	34,3	54,9	28,8	68,8	61,2	95,6
Cypr	61,1	53,4	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,4	0,0	1,6	1,7	58,7	50,9
Czechy	1 504,8	1 328,9	8,9	1,2	25,1	15,2	27,1	23,9	22,4	22,0	35,6	37,7	57,4	69,6	1 328,3	1 159,4
Dania*	1 724,4	1 566,2	0,8	0,8	13,4	12,8	42,9	34,9	49,3	40,7	87,4	72,0	205,8	144,2	1 324,8	1 260,8
Estonia	274,2	241,0	9,9	2,2	24,8	6,8	14,4	7,2	10,9	7,2	14,1	11,4	17,2	21,3	183,1	184,9
Finlandia	1 000,1	925,8	0,6	0,4	10,2	4,6	58,4	25,5	122,5	59,0	271,4	159,9	336,2	287,6	200,8	388,8
Francja	19 454,4	19 506,2	17,3	9,8	170,0	109,9	334,2	234,4	431,2	296,3	1 250,8	807,0	5 250,4	3 515,9	12 000,4	14 533,0
Grecja*	733,1	732,0	7,2	5,7	36,9	29,3	56,8	45,5	49,9	45,1	85,3	80,2	192,7	209,9	304,4	316,3
Hiszpania	5 973,2	5 840,8	33,8	18,6	196,5	122,4	350,1	237,8	399,9	279,7	724,8	590,9	1 295,8	1 268,0	2 972,3	3 323,4
Holandia	3 759,2	3 975,2	1,4	1,1	19,6	17,8	51,4	38,0	63,2	43,4	159,1	113,0	792,6	504,9	2 671,9	3 257,0
Irlandia	6 989,7	6 606,6	2,5	4,4	68,8	87,9	216,2	253,1	358,2	331,2	977,4	741,1	1 939,6	1 631,6	3 427,1	3 557,4
Litwa	895,4	739,1	165,9	70,4	378,6	135,2	137,5	92,5	41,8	54,6	33,3	69,3	23,5	90,6	114,8	226,5
Luksemburg*	189,7	191,9	0,0	0,0	0,4	0,3	1,0	1,0	1,9	1,8	5,2	4,8	31,3	24,1	149,8	159,9
Łotwa	378,7	394,3	50,2	22,6	125,8	62,1	47,6	44,3	28,6	30,1	26,6	40,0	24,6	55,6	75,3	139,7
Malta	18,6	15,7	0,1	0,1	0,5	0,4	0,5	0,4	0,4	0,5	0,8	0,9	4,1	2,9	12,3	10,6
Niemcy	13 638,7	12 534,5	10,4	4,0	154,5	80,0	388,8	282,3	489,0	358,6	1 230,5	872,2	3 198,8	2 397,6	8 166,8	8 539,9
Polska**	5 532,7	5 742,0	643,9	259,8	1 652,4	927,1	1 273,5	999,3	694,7	815,8	554,5	1 106,0	247,7	895,8	466,0	738,1
Portugalia	1 398,2	1 430,3	50,3	23,6	139,1	77,8	112,2	77,4	87,6	66,4	152,8	125,1	246,7	255,7	609,5	804,3
Rumunia*	2 870,8	2 733,6	1 561,2	1 025,6	988,8	1 131,9	101,5	205,8	36,9	84,8	33,9	68,1	34,5	76,4	114,0	141,0
Słowacja	583,2	464,9	20,3	8,0	8,7	8,8	3,3	4,8	2,3	3,6	3,7	5,2	8,2	12,7	536,8	421,9
Słowenia	478,3	472,3	16,1	9,9	114,5	84,5	124,3	105,9	74,9	72,0	77,7	83,7	45,5	73,3	25,4	43,1
Szwecja	1 606,8	1 536,7	1,5	1,3	21,4	17,3	64,4	46,8	78,6	56,9	176,6	117,9	450,3	303,1	814,0	993,3
Węgry	706,0	707,4	19,6	8,6	66,1	37,6	40,0	34,5	20,5	24,1	25,3	33,1	28,1	48,1	506,5	521,4
Wielka Brytania*	10 507,3	10 268,4	6,0	5,8	68,5	51,6	179,4	147,0	237,5	197,1	562,3	452,5	1 645,9	1 307,3	7 807,8	8 107,0
Włochy	6 261,1	5 953,0	31,3	32,4	221,8	169,0	372,1	279,3	323,1	277,6	609,6	506,5	1 081,5	932,5	3 621,8	3 755,7
UE - 27	92 048,0	89 235,2	2 892,2	1 656,3	4 905,8	3 438,9	4 427,2	3 580,2	4 073,3	3 562,0	7 883,9	6 817,3	18 332,5	15 328,2	49 533,1	54 852,2
UE - 15	78 052,6	75 740,5	171,9	112,4	1 271,0	885,8	2 594,0	1 995,6	3 109,5	2 409,2	7 044,0	5 307,1	17 811,4	13 911,3	46 050,8	51 119,1
UE - 12	13 995,4	13 494,7	2 720,3	1 543,9	3 634,9	2 553,1	1 833,2	1 584,6	963,8	1 152,8	839,9	1 510,2	521,1	1 416,8	3 482,3	3 733,1

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 7. Liczba gospodarstw rolnych z chowem krów mlecznych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu krów mlecznych w sztukach													
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.															
Austria	65,1	47,7	14,9	10,0	26,5	15,8	18,0	14,1	4,2	5,0	1,3	2,4	0,2	0,5	0,0	0,0
Belgia*	16,6	13,3	0,6	0,5	1,2	1,0	2,6	1,5	3,3	2,3	5,1	4,1	3,6	3,5	0,3	0,4
Bułgaria*	195,0	120,8	170,1	98,5	21,7	16,7	2,1	3,1	0,5	1,1	0,3	0,9	0,2	0,4	0,1	0,2
Cypr	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Czechy	8,5	3,1	4,5	0,7	1,3	0,4	0,7	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	0,3	1,2	0,9
Dania*	8,0	5,4	0,2	0,1	0,3	0,2	0,4	0,2	0,5	0,3	1,4	0,6	3,0	1,3	2,2	2,5
Estonia	12,4	3,5	9,3	2,1	2,0	0,6	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2
Finlandia	19,4	11,9	0,8	0,6	3,7	1,3	8,6	4,0	4,2	2,9	1,8	2,0	0,3	0,9	0,0	0,1
Francja	113,9	82,6	4,2	4,4	4,9	3,9	13,3	5,4	23,0	9,6	44,8	27,8	22,4	28,1	1,4	3,3
Grecja*	11,6	8,0	3,0	2,1	4,0	2,3	2,0	1,3	0,8	0,7	0,9	0,8	0,7	0,7	0,2	0,2
Hiszpania	51,0	29,5	12,1	5,1	10,0	4,4	9,9	5,3	7,3	4,4	6,7	5,2	3,8	3,6	1,2	1,5
Holandia	25,0	19,8	0,6	0,3	0,7	0,3	1,2	0,6	2,0	1,1	5,9	3,3	12,2	9,9	2,5	4,3
Irlandia	28,1	18,5	0,7		1,3		3,5	2,1	4,5	2,3	9,5	4,9	7,6	7,1	1,1	2,1
Litwa	193,4	85,0	150,9	61,7	39,5	17,4	2,2	3,2	0,3	1,1	0,2	0,8	0,1	0,5	0,1	0,2
Luksemburg*	1,0	1,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,5	0,4	0,2	0,2	0,0	0,0
Łotwa	63,7	30,1	49,6	20,8	11,9	6,2	1,4	1,6	0,3	0,5	0,2	0,4	0,1	0,3	0,1	0,2
Malta	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Niemcy	121,8	89,8	4,4	2,5	16,5	9,1	27,2	16,5	24,0	15,7	26,0	19,3	19,1	19,7	4,7	6,9
Polska**	873,8	425,8	593,0	255,5	225,0	94,7	44,5	46,1	7,7	17,4	2,3	8,9	0,6	2,4	0,6	0,8
Portugalia	27,1	10,5	11,5	2,6	6,7	1,7	3,4	1,6	2,1	1,3	1,9	1,6	1,2	1,2	0,3	0,4
Rumunia*	1 204,9	1 012,4	1 151,5	939,9	50,2	66,3	2,2	4,0	0,5	1,1	0,3	0,6	0,2	0,4	0,1	0,2
Słowacja	14,2	6,3	12,9	5,1	0,5	0,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,6	0,5
Słowenia	17,2	11,0	4,8	3,5	8,1	3,7	3,2	2,4	0,8	0,8	0,3	0,5	0,1	0,2	0,0	0,0
Szwecja	9,7	5,6	0,0	0,0	0,4	0,2	1,7	0,6	2,1	0,8	3,1	1,6	2,0	1,6	0,5	0,9
Węgry	22,0	11,4	13,1	5,3	6,8	4,0	1,0	0,9	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,5	0,4
Wielka Brytania*	28,2	27,5	1,8	5,6	1,4	3,3	1,4	1,4	1,8	0,9	4,7	2,4	9,2	6,2	8,0	7,7
Włochy	67,5	52,1	9,6	9,3	20,8	12,8	12,1	8,5	6,4	5,0	7,7	6,0	7,1	5,8	4,0	4,8
UE - 27	3 199,4	2 132,9	2 224,0	1 436,4	465,5	267,1	163,2	125,3	97,1	75,3	125,3	94,9	94,5	95,3	30,0	38,8
UE - 15	594,0	423,3	64,3	43,3	98,5	56,4	105,4	63,3	86,3	52,6	121,1	82,2	92,3	90,4	26,3	35,1
UE - 12	2 605,4	1 709,7	2 159,7	1 393,1	367,0	210,7	57,8	62,0	10,9	22,7	4,2	12,7	2,2	4,9	3,7	3,7

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 8. Wielkość stada krów mlecznych gospodarstwach rolnych według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu krów mlecznych w sztukach													
			1-2		3-9		10-19		20-29		30-49		50-99		powyżej 100	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. szt.															
Austria	580,5	540,0	20,2	13,3	153,2	92,6	246,6	194,1	98,4	117,2	47,5	86,9	13,5	32,0	1,2	4,0
Belgia*	585,4	523,7	0,8	0,8	7,3	5,4	37,7	22,3	79,4	55,7	195,9	157,1	228,5	229,4	35,8	53,1
Bułgaria*	375,6	350,2	210,4	122,4	87,8	72,4	26,1	38,4	12,0	25,6	11,1	31,9	12,8	28,3	15,4	31,3
Cypr	26,0	20,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,6	0,5	8,0	6,7	17,2	13,1
Czechy	467,9	380,9	5,7	1,0	6,2	2,3	9,3	5,1	5,4	4,7	9,3	6,7	25,2	19,7	406,9	341,4
Dania*	596,0	545,4	0,2	0,2	1,8	1,2	5,6	3,4	11,3	7,6	56,3	25,5	214,5	97,6	306,3	410,0
Estonia	119,8	96,3	11,4	2,7	9,3	3,2	6,8	3,3	4,3	2,8	5,3	4,8	6,8	6,9	76,1	72,6
Finlandia	333,9	289,3	1,1	0,8	24,8	8,9	124,2	58,9	99,0	69,3	63,2	75,4	19,0	59,5	2,5	16,6
Francja	4 051,0	3 720,0	6,0	6,1	30,1	21,6	199,2	80,6	567,0	240,4	1 682,7	1 097,7	1 405,4	1 863,3	160,6	410,4
Grecja*	170,2	157,4	4,6	3,1	20,7	12,2	25,6	16,8	17,8	16,9	30,1	28,3	46,8	45,1	24,6	35,1
Hiszpania	1 096,4	910,3	15,7	6,5	56,6	25,2	141,6	74,7	174,1	106,4	249,0	195,1	248,3	234,5	211,1	268,0
Holandia	1 477,8	1 478,6	0,9	0,4	3,8	1,9	17,4	9,3	49,8	27,1	235,5	131,8	840,2	716,4	330,2	591,8
Irlandia	1 160,5	1 070,9	1,0	0,0	8,0	0,0	50,3	30,8	107,5	56,7	366,4	194,5	482,9	486,9	144,4	302,1
Litwa	451,1	352,6	200,8	77,6	162,5	80,9	27,8	42,8	7,8	26,5	7,3	29,9	7,3	30,9	37,7	64,1
Luksemburg*	40,6	40,0	0,0	0,1	0,1	0,4	0,9	1,2	5,4	4,2	19,9	15,8	12,8	15,2	1,6	3,1
Łotwa	182,5	166,4	66,4	26,7	50,7	29,5	17,9	21,7	7,8	12,7	6,2	15,1	8,2	19,8	25,2	40,9
Malta	7,6	6,7	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,6	0,5	1,7	1,1	3,4	2,6	1,7	2,3
Niemcy	4 380,8	4 164,8	6,7	3,6	104,4	57,6	391,9	241,3	579,8	382,5	986,2	740,0	1 260,6	1 348,5	1 051,3	1 391,3
Polska**	2 851,4	2 505,6	784,8	329,1	1 045,0	473,7	571,3	632,0	174,9	410,6	79,7	325,0	43,0	152,9	152,7	182,4
Portugalia	335,3	278,4	15,7	3,6	32,4	9,3	47,6	23,2	49,8	30,4	69,9	59,5	73,9	78,7	46,0	73,7
Rumunia*	1 629,7	1 586,7	1 357,8	1 165,4	185,3	261,7	27,8	52,7	10,4	24,9	9,0	20,6	10,2	26,0	29,2	35,6
Słowacja	208,2	154,2	14,2	6,2	1,9	2,3	0,8	0,9	0,5	0,6	1,5	1,5	9,7	5,2	179,6	137,7
Słowenia	131,1	108,0	7,0	4,7	43,2	21,0	42,7	32,1	18,4	19,5	10,6	16,7	5,0	10,2	4,3	4,0
Szwecja	402,5	348,1	0,0	0,0	3,1	1,1	24,9	8,7	51,2	20,6	116,9	60,5	129,2	111,0	77,3	146,3
Węgry	295,0	245,1	18,3	7,4	30,2	18,8	12,6	11,6	6,6	7,8	7,0	9,8	11,8	10,9	208,5	178,8
Wielka Brytania*	2 191,9	1 952,7	2,5	7,2	7,6	16,6	20,0	20,1	43,8	23,2	188,5	94,2	658,7	458,7	1 270,9	1 332,8
Włochy	1 857,0	1 832,4	14,1	13,6	113,4	68,7	161,4	116,3	148,9	116,1	281,4	220,7	466,6	393,0	671,3	903,9
UE - 27	26 005,4	23 825,3	2 766,3	1 802,4	2 189,6	1 288,2	2 237,8	1 742,4	2 331,7	1 810,1	4 738,7	3 646,5	6 252,0	6 489,7	5 489,4	7 046,0
UE - 15	19 259,8	17 852,1	89,5	59,3	567,3	322,5	1 494,6	901,7	2 083,1	1 274,1	4 589,5	3 183,0	6 100,7	6 169,6	4 335,1	5 941,9
UE - 12	6 745,6	5 973,1	2 676,7	1 743,1	1 622,3	965,7	743,1	840,7	248,6	536,0	149,2	463,5	151,3	320,1	1 154,4	1 104,1

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 9. Liczba gospodarstw rolnych z chowem trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala chowu trzody chlewnej w sztukach															
			0*-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		powyżej 1000	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.																	
Austria	61,0	37,8	31,7	19,1	13,9	6,7	6,4	3,3	2,7	1,4	2,9	1,8	2,4	2,5	0,9	2,6	0,0	0,3
Belgia*	8,7	7,0	1,4	0,2	0,7	0,3	0,5	0,4	0,3	0,2	0,6	0,5	1,2	0,9	2,8	2,1	1,2	2,5
Bułgaria*	278,9	153,9	253,8	136,8	21,1	12,8	3,4	3,6	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Cypr	0,9	0,6	0,4	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Czechy	17,9	4,0	11,2	1,2	3,1	0,8	1,5	1,0	0,5	0,3	0,4	0,2	0,4	0,2	0,4	0,2	0,4	0,3
Dania*	11,1	7,2	0,4	0,1	0,5	0,2	1,4	0,5	0,7	0,3	1,0	0,5	1,6	0,5	3,1	1,3	2,5	3,9
Estonia	7,7	1,6	5,8	0,8	1,4	0,5	0,3	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Finlandia	3,6	2,1	0,3	0,0	0,3	0,0	0,7	0,1	0,5	0,1	0,6	0,3	0,6	0,5	0,4	0,7	0,1	0,4
Francja	53,0	24,5	26,9	6,6	9,2	3,5	2,6	2,0	0,7	0,7	1,4	1,0	4,2	2,0	5,9	3,7	2,1	4,9
Grecja*	42,2	33,3	32,6	19,1	5,8	6,9	2,8	5,2	0,4	0,9	0,2	0,5	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2
Hiszpania	130,7	69,8	81,5	27,2	31,3	17,1	4,1	6,1	1,8	2,4	1,9	2,3	2,2	2,4	4,0	4,7	4,0	7,6
Holandia	10,7	7,0	0,8	0,2	0,5	0,1	1,1	0,1	0,7	0,2	1,3	0,5	2,1	1,0	2,8	1,7	1,6	3,4
Irlandia	1,1	1,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
Litwa	169,2	62,7	113,6	34,0	51,1	26,4	4,1	2,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Luksemburg*	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	47,4	18,2	33,5	11,0	11,5	5,6	2,0	1,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	102,2	60,1	22,2	7,0	21,8	8,6	21,7	9,5	7,8	4,7	7,5	5,2	7,4	5,9	10,2	10,5	3,5	8,8
Polska**	760,6	388,5	323,6	85,1	220,4	100,2	178,5	146,8	24,7	31,0	9,2	15,3	2,8	6,3	1,0	2,9	0,4	1,0
Portugalia	108,3	50,1	90,8	36,5	14,0	9,6	1,9	2,8	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
Rumunia*	2 649,3	1 697,6	2 302,6	1 382,7	319,4	290,5	25,7	23,5	1,0	0,6	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1
Słowacja	47,1	10,8	38,0	6,1	6,8	3,7	1,4	0,7	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1
Słowenia	39,5	26,4	14,7	10,6	21,1	11,8	3,1	3,1	0,3	0,4	0,2	0,3	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
Szwecja	3,7	1,7	0,8	0,1	0,3	0,1	0,7	0,2	0,3	0,1	0,3	0,1	0,4	0,2	0,6	0,4	0,3	0,5
Węgry	434,8	183,1	288,1	102,3	118,7	63,3	25,5	15,7	1,3	0,9	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Wielka Brytania*	10,9	10,0	4,4	1,9	1,6	2,5	1,4	2,1	0,5	0,6	0,5	0,4	0,6	0,5	1,0	0,8	1,0	1,3
Włochy	124,4	26,2	89,0	6,8	25,4	8,6	5,1	5,9	0,7	1,0	0,8	0,6	0,8	0,5	1,1	0,8	1,6	2,0
UE - 27	5 125,0	2 885,5	3 768,5	1 896,1	900,3	580,1	296,2	236,3	46,3	46,7	30,4	30,6	27,9	24,5	35,4	33,2	20,1	38,2
UE - 15	671,8	338,1	383,2	125,3	125,6	64,4	50,5	38,3	17,5	13,0	19,3	13,9	23,9	17,5	33,3	29,7	18,5	36,1
UE - 12	4 453,2	2 547,4	3 385,3	1 770,8	774,7	515,7	245,6	198,0	28,8	33,7	11,1	16,6	4,0	7,0	2,1	3,5	1,6	2,1

* dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 10. Wielkość stada trzody chlewnej w gospodarstwach rolnych z chowem trzody chlewnej według skali chowu i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Gospodarstwa według liczby szt. trzody chlewnej															
			0-2		3-9		10-49		50-99		100-199		200-399		400-999		powyżej 1000	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. szt.																	
Austria	3 178,3	3 246,7	92,4	30,7	105,2	29,0	305,2	76,9	379,8	101,8	679,1	265,3	958,0	713,1	583,2	1 585,7	75,5	444,2
Belgia	6 538,6	6 255,6	233,2	0,3	156,3	1,2	88,6	9,1	70,8	16,8	166,2	78,7	510,7	269,3	2 740,2	1 405,0	2 572,7	4 475,2
Bułgaria	1 279,0	847,8	500,7	173,4	116,6	54,8	97,9	65,1	54,1	18,4	32,6	17,8	26,0	12,5	47,0	47,0	404,0	458,8
Cypr	433,0	330,4	1,9	0,5	2,0	0,9	2,1	1,6	1,0	0,0	2,8	0,0	3,4	0,0	28,3	8,4	391,6	325,7
Czechy	3 509,2	1 908,0	34,2	1,8	45,4	3,7	63,9	21,8	57,9	16,9	102,1	26,7	186,9	47,1	520,0	111,7	2 498,9	1 678,3
Dania	12 949,0	13 723,5	28,5	0,2	92,0	0,8	161,9	12,8	126,5	21,6	273,4	63,8	821,2	152,6	3 708,3	875,0	7 737,3	12 596,7
Estonia	356,9	388,5	14,2	1,3	7,8	2,2	9,6	2,9	5,7	1,1	4,5	1,4	18,0	3,5	52,4	5,9	244,8	370,2
Finlandia	1 374,9	1 366,9	44,7	0,1	49,6	0,1	139,7	2,0	112,2	8,0	186,8	44,5	276,6	155,5	370,6	419,3	194,7	737,4
Francja	15 236,9	13 921,5	444,0	10,0	258,2	16,2	191,6	43,5	91,9	48,1	303,2	150,6	1 948,9	581,7	5 988,4	2 383,7	6 010,7	10 687,7
Grecja	1 082,1	1 111,5	174,8	28,6	81,5	30,7	116,3	103,4	43,2	59,7	51,1	63,5	67,1	86,7	126,7	125,1	421,2	613,8
Hiszpania	21 210,7	24 712,1	2 697,5	43,4	1 202,4	72,7	821,1	143,0	483,8	167,0	614,7	321,6	946,9	689,8	3 476,0	3 075,7	10 968,3	20 199,0
Holandia	11 169,1	12 255,0	680,1	0,3	472,4	0,5	1 082,2	3,3	455,6	14,2	502,2	68,6	1 003,7	278,1	2 745,2	1 077,2	4 227,8	10 812,7
Irlandia	1 701,5	1 516,3	0,5	0,6	3,3	1,3	3,7	3,7	4,3	2,1	6,3	2,1	26,7	6,9	151,9	37,0	1 504,8	1 462,7
Litwa	1 089,3	860,3	237,4	58,4	243,0	109,3	83,0	32,6	19,4	5,1	23,0	4,9	16,8	5,3	46,3	12,9	420,3	631,9
Luksemburg	83,0	83,3	15,6	0,0	5,4	0,1	2,3	0,7	0,0	0,7	4,3	3,5	8,7	7,5	15,4	21,9	31,4	48,8
Łotwa	416,3	383,4	66,9	18,3	62,0	23,8	53,0	24,5	18,9	10,5	19,7	9,5	19,6	8,1	19,4	14,5	156,8	274,2
Malta	76,0	70,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	0,3	4,4	0,7	6,3	4,4	17,0	8,4	24,2	23,7	22,8	33,0
Niemcy	26 609,0	27 571,4	1 964,4	12,2	876,8	42,1	1 773,4	231,0	1 112,8	337,2	1 807,0	736,2	3 165,4	1 726,2	8 301,5	6 944,7	7 607,7	17 541,7
Polska**	18 628,9	15 244,2	1 904,9	132,8	2 271,7	542,0	6 092,2	3 223,2	2 635,6	2 120,5	1 870,6	2 041,3	1 130,2	1 685,8	910,5	1 648,7	1 813,2	3 849,9
Portugalia	2 117,5	1 913,2	250,8	51,6	110,6	40,5	129,3	50,2	65,7	20,0	89,8	38,0	163,7	57,8	297,2	131,1	1 010,4	1 523,9
Rumunia	8 259,7	4 708,8	4 584,4	1 893,8	1 751,2	1 153,7	583,1	364,9	100,5	36,1	59,7	18,4	45,5	12,0	53,9	22,6	1 081,4	1 207,5
Słowacja	1 460,1	588,1	82,3	9,0	38,5	14,8	37,5	12,6	19,0	6,5	34,1	7,7	75,3	11,9	218,6	52,0	954,8	473,5
Słowenia	607,9	382,0	53,8	18,4	130,6	53,1	104,1	60,3	34,7	27,9	35,5	42,7	31,2	41,4	14,7	36,6	203,4	101,7
Szwecja	1 903,2	1 519,9	77,1	0,2	49,0	0,7	67,7	4,8	63,8	7,6	118,2	15,9	203,4	45,0	550,1	231,2	773,7	1 214,4
Węgry	4 598,3	3 207,9	538,8	163,2	639,7	275,7	532,1	270,2	111,8	60,5	85,6	44,2	64,0	49,1	143,2	105,4	2 483,3	2 239,6
Wielka Brytania	5 045,3	4 443,2	140,5	3,2	43,5	12,3	189,8	45,4	95,8	41,2	143,4	55,4	302,3	129,2	1 005,3	530,9	3 124,7	3 625,8
Włochy	8 580,1	9 331,3	318,2	11,1	261,1	42,2	250,4	118,3	59,1	67,5	183,4	80,0	380,0	138,5	1 040,7	521,6	6 087,4	8 352,2
UE - 27	159 493,5	151 891,1	15 181,6	2 663,4	9 075,8	2 524,5	12 982,9	4 927,7	6 228,1	3 217,6	7 405,6	4 206,7	12 417,0	6 923,2	33 179,1	21 454,5	63 023,4	105 980,4
UE - 15	118 779,0	122 971,2	7 162,2	192,6	3 767,4	290,5	5 323,2	847,9	3 165,1	913,3	5 129,2	1 987,7	10 783,1	5 037,9	31 100,6	19 365,0	52 348,3	94 336,3
UE - 12	40 714,6	28 919,9	8 019,4	2 470,8	5 308,5	2 234,0	7 659,8	4 079,8	3 063,0	2 304,3	2 276,4	2 219,0	1 633,9	1 885,2	2 078,5	2 089,4	10 675,1	11 644,1

* dla roku 2003 uwzględniono gospodarstwa z liczbą 0 szt. ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 11. Liczba gospodarstw rolnych z uprawą zbóż według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy zbóż w ha															
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-80 ha		80 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.																	
Austria	85,2	66,5	11,8	7,3	13,0	8,6	20,9	15,5	15,5	11,8	12,9	10,6	5,6	5,6	5,1	6,5	0,4	0,6
Belgia*	27,1	24,9	1,7	1,1	2,7	2,2	6,5	5,5	6,2	5,7	6,0	5,7	2,0	2,3	1,8	2,3	0,2	0,3
Bułgaria*	341,0	180,0	272,8	124,2	37,0	25,7	18,6	16,2	4,7	4,4	2,2	3,2	0,8	1,1	1,5	1,9	3,3	3,4
Cypr	7,6	3,8	1,5	1,0	1,3	0,7	2,2	0,9	1,2	0,5	0,7	0,3	0,3	0,1	0,3	0,2	0,2	0,1
Czechy	24,3	12,9	6,2	0,5	3,1	0,6	3,8	1,7	2,6	2,0	2,6	2,2	1,2	1,2	2,1	2,0	2,8	2,8
Dania*	41,3	34,1	0,1	0,2	0,4	0,5	2,8	2,6	7,3	5,4	10,4	7,4	5,7	4,7	10,2	8,3	4,5	4,9
Estonia	14,1	5,7	3,2	0,7	2,5	0,6	3,0	1,0	2,2	0,8	1,3	0,7	0,5	0,3	0,7	0,7	0,6	0,8
Finlandia	60,0	44,6	0,9	0,8	1,8	1,2	8,3	5,5	12,2	8,4	15,9	11,5	8,8	6,5	10,8	9,2	1,2	1,5
Francja	331,3	272,8	10,9	8,7	19,2	13,4	47,9	32,5	56,0	38,4	66,8	48,4	34,7	29,9	70,5	70,1	25,3	31,3
Grecja*	263,4	258,9	58,5	54,0	54,3	54,1	80,1	82,4	41,8	40,8	19,6	18,9	5,1	5,0	3,6	3,4	0,3	0,2
Hiszpania	330,4	279,4	55,0	36,3	31,6	27,3	53,4	47,7	47,7	41,3	49,0	43,1	27,7	24,1	46,1	41,9	20,0	17,7
Holandia	20,1	15,0	0,6	0,5	1,7	1,0	5,1	3,2	5,2	3,6	5,0	3,5	1,3	1,5	1,1	1,6	0,1	0,2
Irlandia	14,8	11,4	0,3	0,1	0,6	0,4	2,9	1,9	3,4	2,4	4,0	2,7	1,2	1,3	1,8	2,0	0,6	0,6
Litwa	196,5	107,0	83,7	38,6	50,8	22,7	37,6	22,0	12,5	9,1	6,1	5,8	2,0	2,4	2,5	4,1	1,3	2,2
Luksemburg*	1,6	1,5	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,3	0,3	0,6	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2	0,0	0,0
Łotwa	52,0	27,3	16,9	5,9	11,7	5,2	12,5	6,8	4,8	3,5	2,7	2,3	1,1	0,9	1,5	1,5	0,9	1,4
Malta																		
Niemcy	265,0	194,0	11,0	4,4	18,5	7,7	48,4	26,1	53,2	37,9	58,0	43,9	26,0	22,7	37,5	37,2	12,4	14,2
Polska**	1 668,0	1 193,9	525,0	196,3	294,5	241,0	419,0	363,5	269,4	237,9	114,9	106,1	23,1	23,6	16,4	19,0	5,9	6,4
Portugalia	151,7	108,5	98,6	71,4	27,2	18,7	14,9	10,4	4,7	3,1	2,3	1,8	1,0	0,8	1,8	1,5	1,1	0,8
Rumunia*	2 889,1	2 673,7	1 648,6	1 505,0	690,9	658,9	463,1	425,9	61,6	61,2	11,8	11,8	2,9	2,6	4,3	3,7	5,9	4,5
Słowacja	34,8	15,2	22,5	3,2	4,9	3,7	3,3	3,4	1,0	1,5	0,8	0,9	0,4	0,4	0,7	0,8	1,4	1,4
Słowenia	47,3	36,3	23,8	18,9	11,5	7,4	8,5	6,2	2,5	2,3	0,7	1,0	0,2	0,3	0,1	0,2	0,0	0,0
Szwecja	42,8	29,3	1,2	1,1	2,5	1,8	6,6	4,3	7,5	4,6	9,0	5,5	5,1	3,2	8,0	5,9	3,0	3,0
Węgry	320,5	237,1	173,8	126,5	46,8	28,5	48,0	33,2	23,1	18,3	13,9	13,1	4,6	5,1	6,5	7,6	4,0	5,0
Wielka Brytania*	61,0	56,7	0,4	0,4	1,2	1,0	5,6	5,0	8,0	7,2	11,3	10,2	6,8	6,7	16,3	15,6	11,4	10,7
Włochy	679,7	473,3	165,3	90,5	143,7	92,7	178,7	128,6	91,8	73,4	56,8	47,6	18,6	17,3	19,9	18,8	4,9	4,5
UE - 27	7 970,6	6 363,7	3 193,9	2 297,5	1 473,7	1 225,7	1 501,8	1 252,0	746,3	625,9	485,3	408,6	186,9	169,8	271,4	265,9	111,5	118,4
UE - 15	2 375,4	1 870,9	416,1	276,8	318,6	230,7	482,3	371,2	360,7	284,3	327,6	261,3	150,0	131,8	234,7	224,3	85,4	90,5
UE - 12	5 595,2	4 492,8	2 777,8	2 020,7	1 155,1	995,0	1 019,5	880,8	385,5	341,7	157,8	147,2	36,9	37,9	36,6	41,6	26,1	27,9

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 12. Powierzchnia uprawy zbóż w gospodarstwach rolnych z uprawą zbóż według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Państwo członkowskie	Ogółem		Skala uprawy zbóż w ha															
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-30 ha		30-80 ha		80 ha i więcej	
	2003	2010	tys. ha															
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	805,1	814,8	6,7	4,2	18,7	12,5	68,3	51,6	110,9	84,6	184,2	152,0	136,2	136,6	220,5	287,7	59,6	85,6
Belgia*	308,3	329,9	1,0	0,7	3,8	3,1	21,4	18,3	44,8	40,6	84,1	79,8	49,3	56,1	80,0	100,0	24,0	31,4
Bułgaria*	1 609,9	1 700,3	84,2	37,8	47,2	32,7	52,8	46,3	30,9	29,3	28,6	42,2	18,9	24,5	73,4	93,7	1 274,0	1 393,9
Cypr	73,9	33,3	0,8	0,5	1,8	1,0	7,0	2,9	8,5	3,8	10,2	4,1	6,4	2,9	15,5	7,7	23,6	10,4
Czechy	1 469,1	1 450,8	2,6	0,3	4,2	0,8	11,8	5,5	18,0	14,4	35,5	30,6	28,3	28,0	102,9	96,0	1 265,8	1 275,3
Dania*	1 487,3	1 445,2	0,1	0,1	0,6	0,8	10,0	9,4	53,0	39,6	152,5	108,3	139,3	114,4	494,6	408,5	637,3	764,1
Estonia	258,2	275,1	1,4	0,4	3,1	0,9	8,7	3,4	14,6	6,0	18,4	9,7	12,8	8,3	35,8	34,4	163,4	212,1
Finlandia	1 192,0	1 001,7	0,5	0,4	2,8	1,8	29,3	19,2	89,7	62,1	230,3	166,5	216,2	160,2	486,8	423,7	136,4	167,8
Francja	8 914,1	9 229,3	5,8	4,5	26,3	19,0	157,5	108,6	401,7	279,7	949,5	699,9	850,3	735,4	3 479,3	3 504,0	3 043,7	3 878,1
Grecja*	1 202,4	1 166,1	30,0	27,1	74,1	73,1	250,6	256,7	285,9	277,5	261,2	252,9	122,1	119,0	142,2	135,2	36,2	24,8
Hiszpania	7 110,7	6 291,8	21,3	14,9	43,1	37,3	168,6	154,4	335,8	293,8	686,5	610,1	672,0	585,4	2 189,4	2 005,6	2 994,1	2 590,3
Holandia	221,2	218,8	0,4	0,3	2,4	1,4	17,1	10,9	37,7	25,8	69,0	50,1	30,8	36,5	48,5	71,0	15,2	22,6
Irlandia	302,6	273,9	0,1	0,1	0,8	0,6	10,2	6,6	24,3	17,7	56,5	38,8	29,6	32,2	85,6	94,0	95,6	84,0
Litwa	864,6	1 041,4	39,9	18,3	65,3	31,6	109,0	67,0	84,5	63,5	83,0	80,9	48,4	58,8	119,7	194,2	314,9	527,1
Luksemburg*	28,9	28,5	0,0	0,0	0,1	0,1	0,6	0,5	2,4	2,0	8,7	8,0	6,8	6,4	8,6	9,8	1,8	1,8
Łotwa	427,2	548,6	7,5	2,9	14,5	6,9	36,3	21,1	32,1	24,4	37,3	31,2	25,1	20,8	69,9	72,0	204,5	369,3
Malta																		
Niemcy	6 839,3	6 595,5	6,5	2,6	26,9	11,3	163,2	90,9	386,8	276,7	823,8	630,4	635,3	555,0	1 755,2	1 759,6	3 041,6	3 268,9
Polska**	8 293,7	7 605,6	235,2	108,0	404,0	339,9	1 340,9	1 179,7	1 859,8	1 653,7	1 530,6	1 423,7	549,3	565,0	721,1	846,1	1 652,8	1 489,6
Portugalia	466,7	340,3	39,5	28,4	36,5	24,8	44,1	30,5	31,9	20,9	31,6	23,6	24,3	19,8	86,6	70,6	172,3	121,8
Rumunia*	5 963,9	5 195,2	680,2	675,6	925,0	915,8	1 306,6	1 243,2	392,8	401,6	151,3	155,7	68,6	64,4	203,3	174,2	2 236,1	1 564,7
Słowacja	768,9	707,3	7,4	1,4	6,3	4,9	9,7	10,2	6,7	9,9	10,6	12,6	8,3	9,9	34,1	40,5	685,8	617,8
Słowenia	98,3	93,9	10,5	8,4	15,8	10,5	25,5	19,3	16,3	16,2	9,8	12,9	3,7	6,0	3,1	7,2	13,8	13,6
Szwecja	1 153,9	963,3	0,7	0,7	3,7	2,7	22,4	14,7	54,6	33,3	130,4	79,2	123,9	77,6	383,0	287,7	435,1	467,5
Węgry	2 351,4	2 376,5	54,7	33,7	62,1	37,2	145,6	101,0	159,6	125,4	192,7	179,5	109,9	121,3	302,2	353,6	1 324,6	1 424,8
Wielka Brytania*	3 057,9	2 882,8	0,2	0,2	1,8	1,4	19,3	17,7	58,7	52,8	164,8	148,5	167,0	165,3	816,4	781,4	1 829,6	1 715,5
Włochy	4 211,2	3 619,5	86,7	48,3	194,4	125,8	547,4	398,4	635,6	503,9	774,2	648,4	445,5	411,7	883,3	845,8	644,2	637,3
UE - 27	59 480,8	56 229,1	1 324,0	1 019,5	1 985,3	1 697,9	4 583,5	3 887,6	5 177,4	4 359,4	6 715,6	5 679,4	4 528,3	4 121,5	12 840,8	12 704,0	22 325,9	22 760,0
UE - 15	37 301,6	35 201,2	199,6	132,4	436,0	315,8	1 529,8	1 188,2	2 553,6	2 011,2	4 607,4	3 696,3	3 648,6	3 211,5	11 160,0	10 784,4	13 166,7	13 861,3
UE - 12	22 179,1	21 028,0	1 124,5	887,1	1 549,3	1 382,1	3 053,7	2 699,4	2 623,8	2 348,2	2 108,2	1 983,1	879,7	909,9	1 680,8	1 919,6	9 159,2	8 898,6

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 13. Liczba gospodarstw rolnych z uprawą ziemniaków według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala produkcji ziemniaków w ha															
			do 0,25 ha		0,25-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20 ha i więcej	
	2003	2010	tys. gosp.															
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Austria	24,6	17,4	18,4	12,4	1,8	1,1	0,8	0,6	0,9	0,6	1,6	1,3	0,9	0,9	0,3	0,4	0,1	0,1
Belgia*	12,5	11,6	1,7	1,2	0,8	0,6	1,1	0,7	1,7	1,3	3,5	3,4	2,3	2,5	1,2	1,3	0,4	0,5
Bułgaria*	209,5	128,5	199,5	117,0	6,6	6,7	2,5	2,8	0,7	1,3	0,2	0,5	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
Cypr	3,8	2,0	1,6	0,7	0,4	0,2	0,5	0,2	0,5	0,3	0,6	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
Czechy	17,3	4,9	8,2	1,2	3,2	0,9	2,7	1,0	1,4	0,7	0,9	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2
Dania*	2,7	2,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,2	0,4	0,3	0,6	0,6
Estonia	25,0	8,0	11,0	3,8	6,7	2,5	4,8	1,0	1,8	0,3	0,5	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1
Finlandia	22,6	12,8	18,6	10,3	1,2	0,5	0,4	0,2	0,3	0,2	0,6	0,4	0,6	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4
Francja	32,8	28,7	12,1	7,1	4,5	3,2	3,7	4,3	2,1	4,2	2,3	2,4	2,7	2,5	2,9	2,7	2,3	2,4
Grecja*	44,7	48,8	34,2	37,6	2,8	3,2	2,5	2,5	2,6	2,4	1,9	2,1	0,5	0,7	0,2	0,2	0,0	0,1
Hiszpania	125,4	70,6	95,8	48,2	11,8	7,5	6,9	5,7	4,5	3,2	3,8	3,0	1,7	1,6	0,7	0,9	0,3	0,4
Holandia	12,0	9,3	0,5	0,2	0,2	0,2	0,4	0,2	0,6	0,4	2,3	1,6	2,9	2,2	2,8	2,1	2,3	2,5
Irlandia	4,1	1,6	2,2	0,3	0,5	0,1	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Litwa	261,8	130,5	130,0	94,4	92,3	26,7	32,1	7,1	5,9	1,4	1,0	0,6	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Luksemburg*	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	113,6	39,4	45,4	13,1	34,0	12,4	25,2	9,9	7,0	2,9	1,6	0,8	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Malta	5,2	1,9	4,1	1,1	0,4	0,4	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	71,6	40,0	37,3	18,3	8,2	4,2	5,1	2,9	4,0	2,4	5,4	3,3	4,1	2,8	3,9	2,8	3,6	3,4
Polska**	1 555,2	663,1	598,9	311,1	381,9	186,5	347,8	99,9	169,4	39,4	50,3	19,2	5,4	4,6	1,1	1,5	0,4	0,8
Portugalia	127,5	61,5	88,4	45,0	21,3	9,4	12,2	4,6	4,1	1,6	1,2	0,6	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
Rumunia*	1 108,3	1 068,5	933,2	796,7	113,1	177,4	44,2	66,1	12,9	19,7	3,8	6,9	0,6	1,0	0,3	0,3	0,3	0,3
Słowacja	29,0	8,1	20,8	4,4	4,8	1,6	2,1	1,2	0,6	0,4	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Słowenia	51,9	39,4	47,2	37,0	3,2	1,5	0,9	0,6	0,4	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	6,6	4,1	2,6	1,5	0,8	0,4	0,4	0,2	0,4	0,2	0,7	0,4	0,7	0,5	0,6	0,5	0,4	0,4
Węgry	99,5	64,1	88,6	56,6	4,5	2,6	3,0	2,0	2,0	1,5	1,0	0,9	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Wielka Brytania*	12,7	11,5	1,4	1,6	0,7	0,7	0,8	0,8	1,0	0,9	2,1	1,4	2,5	2,0	2,3	2,3	1,9	1,9
Włochy	50,4	29,2	31,7	17,4	6,9	3,2	4,7	2,9	3,7	2,4	2,3	2,0	0,8	0,8	0,2	0,4	0,3	0,1
UE - 27	4 030,2	2 507,8	2 433,7	1 638,6	712,8	453,8	505,5	218,3	229,0	88,3	88,6	52,8	28,1	24,5	18,4	16,9	14,0	14,6
UE - 15	550,3	349,4	345,3	201,5	61,7	34,4	39,5	26,2	26,4	20,0	28,3	22,4	20,4	17,5	16,3	14,5	12,6	12,9
UE - 12	3 474,7	2 156,4	2 084,4	1 436,0	650,7	419,0	465,7	191,8	202,5	68,1	60,2	30,3	7,8	7,0	2,1	2,4	1,4	1,7

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 14. Powierzchnia uprawy ziemniaków w gospodarstwach rolnych z uprawą ziemniaków według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Gospodarstwa według powierzchni uprawy ziemniaków															
			do 0,25 ha		0,25-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. ha																	
Austria	21,3	22,2	1,4	0,9	0,6	0,4	0,5	0,4	1,3	0,8	5,2	4,2	5,8	6,5	4,4	5,8	2,0	3,2
Belgia*	59,3	68,0	0,2	0,1	0,3	0,2	0,7	0,5	2,3	1,9	11,2	11,1	16,0	17,1	15,3	17,8	13,3	19,3
Bułgaria*	17,2	17,8	10,7	7,8	2,1	2,2	1,5	1,6	0,9	1,5	0,6	1,2	0,4	1,2	0,3	0,8	0,8	1,5
Cypr	5,5	4,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,6	0,4	1,8	1,0	1,5	1,0	0,9	0,8	0,2	0,7
Czechy	36,0	25,4	1,0	0,2	1,1	0,3	1,5	0,6	1,6	0,8	2,5	1,6	2,2	1,6	2,2	1,8	23,9	18,6
Dania*	36,0	41,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	1,1	0,8	3,0	1,7	6,1	4,9	25,4	33,4
Estonia	12,6	6,1	1,5	0,5	2,2	0,8	2,7	0,6	2,0	0,4	1,3	0,6	0,8	0,5	0,7	0,6	1,5	2,1
Finlandia	28,7	25,1	1,5	0,7	0,4	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	2,0	1,2	4,5	2,6	8,6	6,1	11,2	13,9
Francja	157,3	161,2	1,4	0,8	1,5	1,1	2,3	2,8	2,5	5,2	7,3	7,3	19,0	17,9	39,8	37,7	83,4	88,3
Grecja*	20,4	23,7	2,9	3,3	0,9	1,1	1,5	1,5	3,3	3,0	5,1	6,1	3,4	4,6	2,5	2,6	0,8	1,5
Hiszpania	61,2	61,9	8,2	4,4	3,8	2,3	4,2	3,4	5,7	3,9	11,0	9,2	10,9	11,0	8,3	11,7	9,2	16,0
Holandia	158,7	158,3	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,9	0,6	7,9	5,7	20,9	15,6	39,3	30,5	89,4	105,7
Irlandia	14,9	12,2	0,3	0,0	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,2	1,0	0,8	1,4	1,7	2,6	2,4	8,8	6,9
Litwa	84,5	33,2	18,8	11,4	31,0	8,7	19,4	4,4	6,9	1,8	2,5	1,6	2,0	1,0	1,4	0,7	2,4	3,6
Luksemburg*	0,5	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,2	0,0	0,1
Łotwa	51,9	24,6	7,2	2,0	11,2	4,2	14,1	6,1	7,7	3,5	4,0	2,1	2,0	1,3	1,9	1,3	3,8	4,2
Malta	1,2	0,7	0,4	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	287,3	254,4	3,9	1,8	2,7	1,4	3,4	1,9	5,4	3,3	17,6	10,8	29,1	20,3	55,4	39,0	170,0	175,9
Polska**	803,4	374,8	78,4	43,4	125,5	61,8	203,0	62,1	196,3	49,3	128,9	54,9	33,4	30,2	13,4	18,9	24,6	54,1
Portugalia	34,9	17,7	9,3	4,4	7,0	3,1	7,7	2,9	5,2	2,0	3,3	1,5	0,9	0,9	0,6	0,8	1,0	2,1
Rumunia*	185,7	265,2	77,3	84,1	36,2	60,7	26,8	44,3	15,5	26,7	9,8	20,1	3,5	6,9	3,5	4,2	13,2	18,2
Słowacja	15,7	8,8	2,2	0,5	1,5	0,5	1,1	0,7	0,6	0,5	0,7	0,8	0,8	0,6	1,5	0,7	7,3	4,5
Słowenia	6,6	4,1	3,7	2,2	1,0	0,5	0,6	0,3	0,4	0,3	0,6	0,4	0,3	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0
Szwecja	31,0	27,2	0,3	0,2	0,3	0,1	0,3	0,1	0,5	0,3	2,2	1,4	5,0	3,5	8,5	6,9	14,0	14,7
Węgry	21,0	16,7	6,2	4,0	1,5	0,9	1,9	1,2	2,4	1,9	2,7	2,6	1,4	1,7	0,9	1,5	4,1	3,2
Wielka Brytania*	145,1	139,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,5	1,4	1,2	7,1	4,8	17,8	14,7	32,2	31,7	85,6	86,6
Włochy	33,7	27,1	3,1	1,6	2,3	1,1	2,9	1,8	4,7	2,8	6,3	5,7	5,1	5,3	2,4	4,5	7,0	4,4
UE - 27	2 331,4	1 822,2	240,3	174,8	233,7	152,0	298,0	138,7	269,2	112,8	244,0	157,8	191,1	169,7	252,5	234,0	602,7	682,4
UE - 15	1 090,3	1 040,7	32,7	18,6	20,2	11,3	24,9	16,5	34,2	25,6	88,3	70,8	142,9	123,5	225,9	202,5	521,0	571,9
UE - 12	1 240,0	780,9	207,2	156,2	213,3	140,6	272,8	122,1	234,8	87,1	155,5	86,9	48,2	46,2	26,6	31,4	81,6	110,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 15. . Liczba gospodarstw rolnych z uprawą buraków cukrowych według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy buraków cukrowych w ha													
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.															
Austria	9,2	7,8	0,3	0,1	1,5	0,9	4,5	3,2	2,4	2,7	0,4	0,8	0,1	0,1	0,0	0,0
Belgia*	13,9	12,4	0,5	0,4	2,0	1,6	5,3	4,7	3,6	3,3	1,9	1,8	0,6	0,5	0,1	0,1
Bułgaria*																
Cypr	0,0															
Czechy	1,1	0,8	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3
Dania*	5,0	1,5	0,0	0,0	0,6	0,0	1,6	0,2	1,2	0,3	0,9	0,4	0,5	0,4	0,1	0,2
Estonia																
Finlandia	2,3	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	0,9	0,3	0,8	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0
Francja	30,8	24,3	0,3	0,3	2,0	0,7	6,2	3,7	8,6	6,3	7,5	7,1	5,0	5,1	1,1	1,0
Grecja*	15,2	5,3	3,2	0,7	5,6	1,5	5,1	2,1	1,1	0,8	0,2	0,2	0,1	0,0		0,0
Hiszpania	16,1	7,8	1,3	0,8	3,0	0,9	5,7	2,8	3,5	2,1	1,6	0,9	0,7	0,3	0,2	0,1
Holandia	14,6	8,8	0,4	0,1	1,6	0,6	5,1	2,8	4,6	3,1	2,4	1,6	0,6	0,5	0,0	0,0
Irlandia	3,6	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0	1,3	0,1	1,2	0,0	0,7	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0
Litwa	2,9	0,9	0,4	0,3	0,7	0,0	0,9	0,1	0,4	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Luksemburg*																
Łotwa	0,7	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0
Malta	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Niemcy	43,6	30,7	1,9	1,0	5,3	3,2	13,0	8,4	10,5	7,6	7,4	5,9	4,4	3,6	1,1	1,0
Polska**	101,3	50,3	21,3	10,7	33,3	10,3	36,5	20,8	7,2	5,7	1,7	1,7	0,7	0,8	0,6	0,4
Portugalia	0,5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Rumunia*	85,1	9,1	82,7	8,2	1,1	0,2	0,5	0,2	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Słowacja	0,6	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1
Słowenia	2,0	0,0	0,6	0,0	0,7	0,0	0,6	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	3,8	2,3	0,1	0,0	0,1	0,1	0,9	0,4	1,2	0,6	1,0	0,6	0,5	0,4	0,1	0,1
Węgry	3,2	0,9	1,1	0,4	0,6	0,1	0,6	0,1	0,3	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1
Wielka Brytania*	7,8	5,1	0,1	0,4	0,3	0,1	0,9	0,4	1,7	1,0	2,1	1,4	1,9	1,3	0,7	0,6
Włochy	34,8	8,4	2,2	0,4	8,7	1,0	13,7	3,3	6,0	2,2	2,8	1,1	1,3	0,4	0,2	0,1
UE - 27	398,1	177,4	117,2	24,2	67,3	21,2	102,8	53,6	55,0	36,2	32,4	24,1	18,0	14,2	5,4	4,3
UE - 15	201,2	113,8	10,4	4,2	30,9	10,5	63,6	32,1	46,5	29,9	29,7	21,7	16,4	12,5	3,7	2,9
UE - 12	196,9	62,2	106,8	19,9	36,4	10,7	39,3	21,3	8,5	6,0	2,7	2,1	1,6	1,4	1,7	1,1

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 16. Powierzchnia uprawy buraków cukrowych w gospodarstwach rolnych z uprawą buraków cukrowych według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala produkcji buraków cukrowych w ha													
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. ha															
Austria	41,9	44,8	0,2	0,1	2,2	1,3	15,1	10,9	16,0	18,4	5,1	10,0	2,1	2,9	1,3	1,2
Belgia*	91,2	82,7	0,4	0,3	2,9	2,4	16,8	15,3	25,0	23,0	25,1	23,9	17,4	14,8	3,7	3,1
Bułgaria*																
Cypr	0,0	0,0														
Czechy	76,0	56,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,6	0,4	1,9	1,4	6,1	6,4	67,2	48,1
Dania*	49,6	39,1	0,0	0,0	0,9	0,0	5,2	0,7	8,3	2,0	12,1	5,1	15,1	12,2	8,0	19,0
Estonia	0,0	0,0														
Finlandia	28,8	14,6	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,3	6,4	1,9	11,1	5,2	8,5	5,7	1,7	1,5
Francja	418,4	383,6	0,2	0,1	2,9	1,1	21,0	13,0	61,9	45,9	105,3	100,9	147,8	151,9	79,4	70,7
Grecja*	35,3	17,8	2,1	0,5	7,5	2,1	14,9	6,4	7,0	5,1	2,7	2,8	1,1	1,0		0,0
Hiszpania	109,2	48,6	0,5	0,3	4,1	1,3	17,8	9,2	23,2	14,3	21,2	11,6	22,3	7,9	20,1	4,1
Holandia	102,8	70,6	0,2	0,1	2,4	0,9	16,8	9,6	32,3	22,1	32,4	21,8	15,2	13,0	3,5	3,1
Irlandia	31,8	0,7	0,0	0,0	0,2	0,0	4,5	0,3	8,7	0,3	9,5	0,2	7,4	0,0	1,5	0,0
Litwa	25,6	15,4	0,3	0,1	0,9	0,1	2,7	0,4	2,6	0,8	3,0	1,4	5,0	3,0	11,3	9,8
Luksemburg*	0,0	0,0														
Łotwa	14,9	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	0,9	0,0	2,2	0,1	11,2	0,0
Malta	0,0	0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0
Niemcy	445,8	364,1	1,2	0,7	7,7	4,6	42,9	27,9	74,8	54,1	101,5	82,5	127,0	105,8	90,7	88,6
Polska**	303,0	206,2	8,2	3,4	42,2	14,5	100,3	61,3	44,1	36,2	20,6	21,4	21,4	23,0	66,2	46,4
Portugalia	5,2	0,6	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	0,1	0,7	0,0	1,0	0,0	2,2	0,5	0,9	0,0
Rumunia*	28,9	25,3	11,2	0,9	1,3	0,3	1,4	0,7	1,5	0,7	2,6	1,6	4,4	4,0	6,5	17,2
Słowacja	31,4	17,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,7	0,2	2,9	1,4	27,4	16,2
Słowenia	5,2	0,0	0,4	0,0	0,9	0,0	1,7	0,0	0,7	0,0	0,4	0,0	0,2	0,0	0,8	0,0
Szwecja	50,1	38,0	0,0	0,0	0,2	0,1	3,0	1,4	8,3	4,4	13,5	8,4	15,6	12,7	9,6	11,0
Węgry	44,6	15,5	0,4	0,1	0,7	0,1	1,7	0,3	2,3	0,5	3,6	1,0	6,1	2,9	29,9	10,7
Wielka Brytania*	162,1	118,6	0,1	0,1	0,4	0,2	3,3	1,5	12,5	6,9	30,0	19,3	59,4	40,4	56,5	50,2
Włochy	191,6	58,7	1,4	0,2	12,0	1,4	42,8	10,6	41,1	14,7	36,9	14,5	38,4	11,4	19,1	6,0
UE - 27	2 293,5	1 619,3	27,1	6,7	89,4	30,3	313,4	169,9	378,4	252,0	441,0	332,8	527,6	420,9	516,6	406,8
UE - 15	1 763,9	1 282,4	6,5	2,3	43,4	15,3	205,3	107,1	326,0	213,3	407,4	305,9	479,5	380,1	295,9	258,5
UE - 12	529,6	336,9	20,7	4,5	46,0	15,0	108,1	62,8	52,4	38,7	33,7	26,9	48,1	40,8	220,7	148,4

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 17 Liczba gospodarstw rolnych z uprawą rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala produkcji rzepaku w ha													
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.															
Austria	8,5	8,1	0,3	0,2	0,8	0,6	3,6	2,5	2,5	2,6	1,1	1,6	0,3	0,5	0,0	0,1
Belgia*	0,6	1,4	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,2	0,4	0,1	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0
Bułgaria	0,2	1,9	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,2	1,4
Cypr																
Czechy	3,9	4,4	0,1	0,0	0,1	0,0	0,4	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,7	0,9	1,7	2,0
Dania	9,3	8,3	0,0	0,0	0,1	0,1	1,9	0,8	3,5	2,2	2,6	2,6	1,1	2,0	0,1	0,6
Estonia	0,9	1,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,3	0,6
Finlandia	6,2	9,6	0,0	0,1	0,0	0,1	0,6	0,5	2,4	2,1	2,4	4,1	0,8	2,4	0,1	0,3
Francja	65,7	72,9	0,4	0,4	1,1	0,9	7,6	6,5	13,2	12,5	18,0	18,3	20,3	25,6	5,1	8,7
Grecja	0,0	0,6	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Hiszpania	0,6	1,5	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,1	0,3	0,1	0,3	0,0	0,1
Holandia	0,1	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Irlandia	0,2	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
Litwa	2,1	7,0	0,1	0,6	0,1	0,7	0,2	1,1	0,3	0,9	0,5	1,2	0,6	1,4	0,4	1,3
Luksemburg																
Łotwa	0,7	1,8	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,3	0,2	0,4	0,2	0,6
Malta																
Niemcy	75,1	63,3	2,0	0,9	6,0	3,4	23,7	15,5	19,4	16,2	12,5	13,0	6,8	8,6	4,7	5,7
Polska**	43,0	84,4	5,7	5,6	7,0	13,8	16,5	31,2	7,1	17,1	3,2	8,9	1,7	4,8	1,7	3,2
Portugalia																
Rumunia	2,1	10,6	1,0	0,9	0,2	1,0	0,1	1,6	0,1	1,0	0,1	0,9	0,1	1,3	0,6	3,9
Słowacja	0,9	1,9	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,5	1,0
Słowenia	0,9	1,1	0,3	0,2	0,4	0,3	0,2	0,4	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	4,5	5,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,8	0,5	1,5	1,3	1,3	1,8	0,7	1,4	0,1	0,5
Węgry	1,8	8,8	0,3	0,6	0,2	0,6	0,2	1,4	0,2	1,3	0,2	1,4	0,3	1,6	0,5	1,9
Wielka Brytania	15,1	14,9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,4	1,6	1,2	3,7	3,1	5,9	5,8	3,3	4,3
Włochy	0,4	3,6	0,1	0,4	0,1	0,6	0,1	0,9	0,0	0,7	0,0	0,5	0,0	0,4	0,0	0,2
UE - 27	242,6	313,9	10,3	10,4	16,4	22,8	56,9	65,1	52,7	61,4	46,9	59,7	39,9	58,5	19,5	36,1
UE - 15	186,2	190,4	2,9	2,3	8,5	6,0	39,1	28,6	44,4	39,9	41,9	45,9	36,0	47,3	13,5	20,5
UE - 12	56,4	123,5	7,4	8,0	7,9	16,8	17,7	36,5	8,3	21,5	5,0	13,8	4,0	11,2	6,1	15,6

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 18. Powierzchnia uprawy rzepaku w gospodarstwach rolnych z uprawą rzepaku według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala produkcji rzepaku w ha													
			do 1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5-10 ha		10-20 ha		20-50 ha		50 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. ha															
Austria	42,9	54,0	0,2	0,1	1,3	0,9	11,0	8,1	13,5	14,8	9,3	15,6	4,1	9,4	3,7	5,0
Belgia*	4,7	10,8	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	1,2	1,3	2,6	1,2	3,3	1,0	2,7	0,6	0,9
Bułgaria	12,7	223,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,5	0,0	0,9	0,2	3,5	12,3	218,0
Cypr																
Czechy	245,5	367,7	0,0	0,0	0,1	0,1	1,2	0,9	2,8	3,4	6,7	8,4	17,7	24,3	217,0	330,6
Dania	106,3	164,8	0,0	0,0	0,1	0,1	6,9	3,1	24,7	16,2	36,1	36,0	30,4	60,4	8,1	48,9
Estonia	46,3	98,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,4	0,4	1,1	3,0	3,2	7,5	11,5	35,3	81,9
Finlandia	75,0	158,1	0,0	0,0	0,1	0,1	2,2	1,9	17,9	16,2	31,6	56,9	20,3	64,6	3,0	18,3
Francja	1 059,8	1 463,9	0,3	0,3	1,6	1,4	26,3	22,9	89,0	87,8	214,3	232,6	472,4	642,5	256,0	476,5
Grecja	0,0	4,8	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	0,6	0,0	0,8	0,0	1,6	0,0	1,3
Hiszpania	5,8	17,6	0,0	0,0	0,1	0,1	0,7	0,7	0,6	2,3	1,9	4,1	1,5	5,4	1,1	5,0
Holandia	1,0	2,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,3	0,7	0,3	0,7	0,2	0,6	0,0	0,0
Irlandia	2,6	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,3	0,8	0,6	2,0	1,0	3,1	0,6	2,0
Litwa	66,6	256,7	0,0	0,3	0,1	1,0	0,6	3,4	2,1	6,7	6,8	16,2	16,5	42,5	40,5	186,6
Luksemburg																
Łotwa	27,8	112,5	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,7	0,6	1,6	1,7	4,1	5,2	11,7	20,0	94,3
Malta	0,0															
Niemcy	1 272,0	1 461,2	1,3	0,6	9,2	5,2	79,5	53,0	136,4	115,0	168,1	179,2	197,5	253,8	680,0	854,5
Polska**	439,0	945,5	1,4	3,5	9,2	19,4	48,2	97,4	44,9	113,6	39,8	116,6	49,7	140,2	245,9	454,8
Portugalia																
Rumunia	76,5	592,5	0,3	0,4	0,2	1,1	0,3	3,7	0,3	5,3	0,4	9,3	2,6	29,2	72,5	543,5
Słowacja	52,4	168,4	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,6	0,2	0,9	0,8	2,2	2,8	8,6	48,4	155,9
Słowenia	2,7	5,3	0,2	0,1	0,4	0,4	0,4	0,9	0,2	0,7	0,1	0,6	0,0	0,4	1,3	2,1
Szwecja	58,6	110,2	0,0	0,0	0,1	0,1	3,0	2,0	10,6	9,7	18,4	24,7	18,4	38,9	8,1	34,9
Węgry	55,5	242,5	0,1	0,2	0,2	0,8	0,6	4,0	1,1	8,0	2,1	14,7	5,3	31,5	46,2	183,2
Wielka Brytania	531,3	641,4	0,0	0,0	0,1	0,1	1,6	1,4	12,3	8,7	54,5	45,0	184,1	183,7	278,6	402,4
Włochy	1,6	26,0	0,1	0,2	0,2	0,8	0,3	2,8	0,2	4,0	0,2	5,1	0,6	6,8	0,0	6,3
UE - 27	4 187	7 136	4	6	23	32	184	210	359	421	598	782	1 039	1 577	1 979	4 107
UE - 15	3 161,5	4 123,4	1,9	1,4	12,7	9,1	132,2	97,9	307,0	279,3	536,3	606,0	931,4	1 273,6	1 239,9	1 856,0
UE - 12	1 025,0	3 012,4	2,0	4,6	10,3	23,2	51,8	112,4	52,5	141,8	61,5	176,1	107,5	303,4	739,3	2 251,0

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 19. 17 Liczba gospodarstw rolnych z uprawą warzyw według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy warzyw w ha																	
			0 ha		do 0,1 ha		0,1-0,2 ha		0,2-0,3 ha		0,3-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.																			
Austria	4,1	3,7	0,3	0,3	0,8	0,7	0,5	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,5	0,5	0,7	0,8
Belgia*	8,9	7,4	1,1	1,0	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	0,6	0,4	1,0	0,7	2,0	1,7	2,9	2,6
Bułgaria*	188,1	87,3	3,3	4,1	133,7	50,9	27,4	15,4	7,7	5,1	6,6	4,2	5,4	3,3	2,4	2,6	1,1	1,4	0,5	0,5
Cypr	5,2	4,0	0,3	0,2	1,8	1,3	0,8	0,7	0,5	0,4	0,4	0,3	0,6	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,2	0,1
Czechy	3,0	0,9	0,4	0,0	1,0	0,1	0,3	0,0	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2
Dania*	1,5	1,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,4
Estonia	3,5	2,6	0,2	0,1	0,7	0,7	0,9	0,6	0,6	0,3	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Finlandia	6,4	4,1	0,9	0,6	1,2	0,8	0,6	0,3	0,4	0,2	0,4	0,3	0,8	0,4	0,7	0,4	0,8	0,5	0,7	0,6
Francja	44,5	39,1	2,2	2,5	1,7	1,9	2,1	2,7	2,2	2,6	3,4	3,2	6,4	5,3	6,1	5,2	6,9	5,8	13,6	10,0
Grecja*	62,6	57,4	5,7	6,7	3,1	3,9	9,2	9,3	8,3	6,1	7,9	5,7	9,5	8,3	9,2	8,8	7,5	6,5	2,0	2,2
Hiszpania	168,5	105,9	22,3	17,5	47,4	43,7	24,1	8,5	15,3	6,8	11,2	4,4	16,7	6,2	12,3	5,5	9,7	6,0	9,8	7,3
Holandia	11,0	8,3	2,1	1,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,5	0,3	0,8	0,5	2,4	1,6	4,7	4,2
Irlandia	1,2	0,8	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Litwa	239,9	121,4	0,2	1,5	190,6	92,8	33,6	22,8	7,8	2,1	4,4	1,1	2,0	0,6	0,7	0,3	0,4	0,2	0,2	0,1
Luksemburg*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	58,6	6,0	0,1	0,1	0,0	1,0	47,6	1,9	5,7	0,8	2,4	0,9	1,4	0,6	0,8	0,4	0,4	0,2	0,2	0,2
Malta	4,6	2,4	0,0	0,1	0,9	0,1	1,2	0,2	0,6	0,4	0,7	0,6	0,6	0,5	0,3	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0
Niemcy	18,2	14,3	0,6	0,5	2,9	2,3	1,4	1,0	0,9	0,6	1,1	0,8	2,1	1,5	2,2	1,6	2,7	2,1	4,4	4,1
Polska**	707,9	140,3	13,7	6,6	385,0	21,5	136,8	22,9	51,2	14,0	38,1	16,2	37,3	20,5	25,2	17,8	15,7	14,3	4,9	6,4
Portugalia	42,1	25,1	1,2	1,2	10,7	5,7	8,2	4,5	4,9	3,0	4,6	2,6	5,5	3,1	3,0	2,1	2,6	1,5	1,4	1,5
Rumunia*	465,5	429,5	9,5	8,6	296,9	168,5	84,9	99,2	30,5	44,8	16,8	39,2	16,4	35,5	7,5	20,0	2,0	11,0	1,0	2,9
Słowacja	5,9	1,5	0,5	0,1	3,0	0,3	0,9	0,2	0,3	0,1	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3
Słowenia	3,8	1,3	2,6	0,1	0,4	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1
Szwecja	3,6	2,5	0,8	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	1,0	1,0
Węgry	35,4	31,9	5,9	6,3	6,5	6,7	4,6	5,2	2,7	2,4	2,7	2,0	4,0	2,6	3,8	2,7	3,1	2,5	2,1	1,7
Wielka Brytania*	9,9	8,6	1,4	1,1	0,1	0,5	0,7	0,4	0,6	0,3	0,5	0,4	0,7	0,8	0,7	0,8	1,2	1,1	3,9	3,3
Włochy	174,2	111,7	10,9	12,6	15,7	7,9	35,4	12,0	19,9	10,7	26,1	13,2	22,8	16,1	18,4	14,1	15,3	13,3	9,6	11,9
UE - 27	2 277,9	1 219,5	86,1	73,4	1 104,5	412,1	422,0	208,9	161,3	101,3	129,8	96,5	135,4	107,8	97,2	85,4	76,5	71,7	65,2	62,5
UE - 15	556,6	390,4	49,6	45,7	84,3	67,9	83,0	39,7	53,6	31,0	56,7	31,3	66,5	43,1	55,2	40,4	52,5	41,2	55,4	50,1
UE - 12	1 721,3	829,2	36,5	27,7	1 020,3	344,2	339,0	169,2	107,7	70,4	73,1	65,2	68,9	64,7	42,0	45,0	24,0	30,5	9,8	12,4

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 20. . Powierzchnia uprawy warzyw w gospodarstwach rolnych z uprawą warzyw według skali uprawy i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Skala uprawy warzyw w ha																	
			0 ha		do 0,1 ha		0,1-0,2 ha		0,2-0,3 ha		0,3-0,5 ha		0,5-1 ha		1-2 ha		2-5 ha		5 ha i więcej	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. ha																			
Austria	13,7	14,0	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,6	0,5	1,8	1,8	10,6	11,0
Belgia*	43,7	40,6	1,0	1,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,5	0,4	1,5	1,1	6,8	5,6	33,7	32,2
Bułgaria*	29,7	23,5	0,5	0,7	5,4	2,0	3,1	1,7	1,7	1,1	2,3	1,5	3,4	2,1	2,9	3,3	3,0	4,0	7,5	7,1
Cypr	5,0	4,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	0,7	0,5	1,3	0,8	2,1	1,8
Czechy	11,1	9,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,3	0,2	0,7	0,5	9,5	8,3
Dania*	10,7	11,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	0,6	0,7	9,5	9,9
Estonia	2,6	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,4	0,2	0,5	0,2	1,1	1,1
Finlandia	13,2	12,0	0,2	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,5	0,3	1,0	0,6	2,7	1,7	8,4	9,0
Francja	265,4	207,7	3,1	3,5	0,1	0,1	0,3	0,4	0,6	0,7	1,4	1,3	4,5	3,8	8,7	7,3	22,8	19,1	224,1	171,4
Grecja*	64,9	62,3	2,5	3,2	0,2	0,2	1,1	1,1	1,9	1,4	3,0	2,2	6,5	5,7	12,1	11,6	21,8	18,9	15,9	18,1
Hiszpania	286,4	236,5	36,9	35,7	3,2	2,5	3,1	1,1	3,6	1,6	4,3	1,8	11,3	4,3	17,0	7,6	30,9	18,8	176,1	163,1
Holandia	79,3	81,1	3,9	4,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,4	0,2	1,2	0,7	8,2	5,8	65,5	69,6
Irlandia	4,9	5,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,7	0,3	3,7	4,7
Litwa	21,1	10,4	0,1	0,1	7,2	3,4	4,2	2,9	1,8	0,5	1,6	0,4	1,2	0,4	0,9	0,4	1,2	0,5	2,8	2,0
Luksemburg*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	12,7	4,8	0,0	0,0	0,0	0,0	4,8	0,2	1,1	0,2	0,8	0,3	0,8	0,4	1,0	0,5	1,2	0,7	3,0	2,5
Malta	2,1	1,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2	0,1	0,3	0,2	0,4	0,3	0,5	0,4	0,5	0,4	0,1	0,1
Niemcy	113,6	121,6	0,3	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,5	0,3	1,5	1,1	3,1	2,3	8,5	7,0	99,2	110,2
Polska**	215,6	176,3	3,2	3,1	15,5	1,0	16,4	3,0	11,5	3,3	13,8	6,2	23,8	14,3	32,6	24,5	45,4	43,3	53,5	77,6
Portugalia	40,7	46,5	0,7	0,8	0,5	0,3	1,1	0,6	1,1	0,7	1,7	1,0	3,7	2,2	4,0	2,9	8,2	4,6	19,7	33,4
Rumunia*	81,7	168,7	1,3	1,8	10,5	8,7	10,5	13,3	7,0	10,8	6,1	15,3	9,9	24,8	8,8	27,2	5,1	31,3	22,6	35,6
Słowacja	13,4	12,5	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,3	0,2	0,7	0,6	11,9	11,5
Słowenia	1,1	1,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5
Szwecja	18,1	20,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,4	0,2	1,0	0,8	16,2	18,9
Węgry	80,2	56,8	1,0	1,2	0,3	0,3	0,7	0,7	0,7	0,6	1,0	0,8	2,8	1,8	4,9	3,5	9,0	7,2	59,9	40,6
Wielka Brytania*	129,3	123,5	0,6	0,6	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,5	0,6	1,0	1,1	4,0	3,7	122,7	117,2
Włochy	249,1	299,7	14,1	20,9	0,9	0,5	4,6	1,7	4,6	2,6	9,6	5,2	16,5	11,5	24,7	20,0	46,9	42,3	127,4	195,1
UE - 27	1 809,4	1 753,0	70,3	78,6	44,2	19,3	50,8	27,5	36,8	24,2	47,8	37,5	90,1	75,5	129,0	117,1	233,7	221,0	1 106,8	1 152,3
UE - 15	1 333,0	1 281,9	63,6	71,3	5,0	3,8	10,7	5,3	12,5	7,5	21,4	12,4	46,6	30,6	75,6	56,2	164,9	131,1	932,7	963,7
UE - 12	474,3	469,4	6,7	7,3	39,2	15,5	39,9	22,1	24,1	16,6	26,1	24,9	43,0	44,6	52,9	60,6	68,3	89,5	174,1	188,5

* W kolumnie 2010 dane dla 2007 roku ** W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 21. Liczba gospodarstw według typów produkcyjnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Typy produkcyjne gospodarstw rolnych																	
			uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. gosp.																			
Austria	174	150	29	37	1	1	15	13	96	75	10	9	4	2	6	4	12	8	0	0
Belgia	55	0	9	0	5	0	2	0	25	0	3	0	1	0	3	0	7	0	0	0
Bułgaria	666	370	70	63	22	18	33	32	117	89	54	29	70	15	192	50	107	74	2	1
Cypr	45	39	4	3	1	1	31	27	2	2	0	1	3	3	0	0	1	2	0	0
Czechy	46	23	11	7	1	0	6	2	9	8	3	0	4	0	3	1	8	4	0	0
Dania	49	42	26	17	1	1	1	2	9	11	3	3	1	1	1	0	8	5	0	1
Estonia	37	20	5	7	0	1	0	0	8	5	0	0	6	0	9	1	8	2	0	4
Finlandia	75	64	41	37	3	2	1	0	20	19	2	2	1	1	0	0	7	2	0	1
Francja	614	516	135	134	16	16	109	93	223	182	13	21	28	13	28	12	61	44	1	2
Grecja	824	675	192	129	17	13	432	388	59	46	3	5	65	37	13	6	43	46	0	5
Hiszpania	1 141	990	176	204	53	36	561	483	156	133	25	26	73	45	35	13	43	33	20	17
Holandia	86	72	12	12	11	10	5	2	43	38	6	6	2	1	2	1	4	2	0	0
Irlandia	136	140	5	14	1	0	0	0	125	122	1	1	0	0	0	0	3	2	0	0
Litwa	272	200	54	57	1	6	1	1	33	41	1	1	39	30	55	19	89	42	0	3
Luksemburg	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Łotwa	127	83	36	32	1	0	4	1	10	22	1	3	24	1	20	5	32	11	0	8
Malta	11	13	3	4	2	2	1	1	0	1	1	1	3	1	0	0	0	0	1	3
Niemcy	412	299	98	73	10	8	38	23	169	131	11	19	13	4	15	11	58	29	0	0
Polska*	2 172	1 507	728	609	50	36	109	57	224	174	98	60	202	66	313	126	419	337	28	43
Portugalia	359	305	40	28	11	9	121	112	42	48	6	7	77	32	23	16	38	51	0	3
Rumunia	4 485	3 859	654	916	13	24	137	168	246	392	707	975	749	125	1 190	485	742	675	48	100
Słowacja	72	24	15	9	0	0	4	1	6	6	4	1	16	0	9	2	17	6	0	0
Słowenia	77	75	3	13	1	1	7	9	22	30	1	1	15	6	17	5	12	11	0	0
Szwecja	68	71	29	29	0	1	0	0	27	34	1	1	1	0	1	0	7	3	1	2
Węgry	773	577	111	120	9	10	129	86	18	24	148	207	98	16	122	16	133	79	6	20
Wielka Brytania	281	187	43	54	5	2	4	2	168	109	9	5	2	1	4	3	11	9	34	2
Włochy	1 964	1 621	488	384	33	38	999	891	178	130	11	9	168	105	13	4	56	36	20	24
UE - 27	15 021	11 921	3 015	2 989	268	236	2 749	2 395	2 039	1 871	1 121	1 394	1 666	505	2 075	780	1 928	1 511	160	240
UE - 15	6 239	5 132	1 321	1 152	167	138	2 287	2 009	1 343	1 078	105	115	437	243	145	71	360	269	75	58
UE - 12	8 782	6 789	1 694	1 837	101	99	462	385	697	794	1 017	1 279	1 229	262	1 930	709	1 569	1 242	84	181

*W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 22. Powierzchnia UR według typów produkcyjnych gospodarstw i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Typy produkcyjne gospodarstw rolnych																	
			uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. ha																			
Austria	3 257	2 878	672	982	3	6	77	112	1 937	1 264	147	209	74	76	93	62	252	166	1	1
Belgia	1 394	0	277	0	22	0	24	0	675	0	32	0	38	0	77	0	250	0	0	0
Bułgaria	2 904	4 476	2 170	3 709	22	23	56	69	82	294	27	30	249	82	142	40	146	201	10	28
Cypr	156	118	57	33	9	6	37	32	25	26	1	1	18	13	2	1	8	6	0	0
Czechy	3 632	3 484	938	1 083	5	4	29	34	502	773	21	28	625	60	221	230	1 291	1 270	0	2
Dania	2 658	2 647	1 178	980	11	20	10	54	561	679	212	476	54	87	49	35	584	309	0	6
Estonia	796	941	196	375	1	5	2	3	321	395	2	8	44	5	85	19	144	87	0	44
Finlandia	2 245	2 291	1 131	1 190	25	30	3	4	696	799	64	109	37	25	13	9	276	115	0	11
Francja	27 795	27 837	9 656	10 073	94	133	1 454	1 399	10 679	10 883	239	694	751	521	934	794	3 987	3 322	1	18
Grecja	3 968	3 302	1 410	1 082	48	39	975	868	726	705	5	10	337	231	119	37	347	321	0	9
Hiszpania	25 175	23 753	8 368	9 886	284	266	4 463	4 202	4 903	5 603	444	480	2 030	1 330	960	520	1 696	1 323	2 028	144
Holandia	2 007	1 872	471	455	72	95	34	22	1 157	1 076	37	72	57	40	64	32	116	80	0	0
Irlandia	4 298	4 991	313	852	6	3	3	1	3 757	3 967	15	18	3	3	14	9	188	138	0	0
Litwa	2 491	2 743	861	1 285	7	19	15	14	245	613	13	13	321	121	318	123	709	535	0	19
Luksemburg	128	0	6	0	0	0	2	0	94	0	2	0	1	0	7	0	16	0	0	0
Łotwa	1 489	1 796	488	832	6	6	12	14	194	507	8	23	202	23	198	69	383	263	0	61
Malta	11	11	3	3	2	3	1	1	1	1	0	0	3	2	0	0	0	0	0	1
Niemcy	16 982	16 704	5 890	5 151	39	62	251	221	5 387	6 334	327	1 031	615	177	599	734	3 873	2 988	0	7
Polska*	14 426	14 447	3 705	5 665	86	202	355	336	1 705	2 466	803	609	1 251	449	2 839	1 208	3 633	3 397	49	114
Portugalia	3 725	3 668	482	548	28	26	656	596	1 189	1 635	28	33	472	184	268	122	601	500	0	24
Rumunia	13 931	13 306	4 880	7 536	22	41	472	305	2 864	1 572	201	410	2 105	349	1 714	1 116	1 506	1 586	166	391
Słowacja	2 138	1 896	650	683	0	6	18	12	382	543	5	12	286	30	96	79	700	524	1	5
Słowenia	486	483	34	63	3	2	24	22	201	272	6	12	56	18	94	27	69	66	0	0
Szwecja	3 127	3 066	1 319	1 139	5	22	15	2	1 255	1 464	45	83	52	35	40	22	397	269	0	28
Węgry	4 352	4 686	2 401	2 809	22	30	206	144	345	474	73	136	406	147	172	145	721	789	6	13
Wielka Brytania	16 106	15 686	4 845	5 653	25	37	46	58	9 642	8 457	99	168	107	82	92	115	1 246	1 109	2	7
Włochy	13 116	12 856	4 409	4 912	102	148	2 697	2 686	3 603	3 411	88	179	1 115	796	234	82	844	546	23	96
UE - 27	172 794	169 939	56 811	66 978	951	1 235	11 936	11 211	53 129	54 212	2 942	4 846	11 309	4 886	9 445	5 629	23 983	19 912	2 288	1 027
UE - 15	125 982	121 553	40 428	42 902	766	888	10 708	10 227	46 263	46 276	1 783	3 563	5 742	3 587	3 563	2 573	14 673	11 186	2 055	349
UE - 12	46 813	48 387	16 383	24 076	185	347	1 227	985	6 866	7 936	1 159	1 282	5 567	1 299	5 882	3 056	9 310	8 726	233	679

*W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 23. Nakłady pracy według typów produkcyjnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Typy produkcyjne gospodarstw rolnych																		
			uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe		
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	
	tys. AWU																				
Austria	175,4	114,3	23,6	17,4	4	6,2	12,9	11,7	100,5	59,4	10,3	8,5	4,6	2,3	6,7	3,2	12,4	5,5	0,2	0,0	
Belgia	72,5	0,0	7,9	0,0	12	0,0	5,1	0,0	27,6	0,0	4,5	0,0	2,5	0,0	4,4	0,0	8,6	0,0	0,1	0,0	
Bułgaria	791,6	406,5	121,8	92,1	29	25,1	21,2	26,8	137,1	99,2	54,9	28,1	89,1	16,4	218,5	45,8	119,6	72,4	0,9	0,6	
Cypr	32,2	18,6	3,4	2,0	3	2,0	15,7	7,7	4,3	3,3	1,0	0,9	3,8	1,8	0,3	0,1	1,0	0,8	0,0	0,0	
Czechy	166,4	108,0	26,7	21,6	3	2,0	7,6	5,0	17,7	23,0	14,3	6,7	31,1	2,7	13,1	8,9	51,8	38,1	0,6	0,1	
Dania	60,7	52,3	18,5	12,3	6	4,2	1,8	1,8	13,8	14,9	7,1	10,8	1,7	1,5	1,2	0,6	11,1	4,8	0,0	1,4	
Estonia	37,5	25,1	5,2	5,9	1	0,8	0,3	0,2	12,5	11,3	1,9	1,5	3,7	0,5	6,0	1,0	7,2	2,7	0,0	1,1	
Finlandia	97,5	59,7	31,0	17,1	8	6,2	1,2	0,3	39,4	29,0	3,5	3,2	2,5	1,3	0,7	0,2	10,9	2,2	0,0	0,2	
Francja	913,8	779,7	167,5	143,3	57	60,3	213,6	176,2	285,7	250,5	26,3	38,8	39,2	25,7	33,9	21,1	90,2	61,9	0,8	1,9	
Grecja	614,3	404,3	132,0	66,1	28	18,5	236,5	173,0	87,1	66,0	4,4	4,2	62,4	30,3	15,9	6,3	48,3	39,7	0,0	0,2	
Hiszpania	997,8	889,0	130,6	126,9	127	111,9	336,1	348,9	192,4	160,4	42,6	36,6	73,9	47,7	43,1	15,6	49,9	39,0	2,6	2,0	
Holandia	186,3	161,7	17,8	15,3	62	62,4	14,3	5,8	65,6	57,4	11,4	12,3	5,0	2,2	4,1	2,1	6,5	3,5	0,0	0,7	
Irlandia	161,1	165,4	6,5	13,2	2	0,8	0,8	0,1	144,8	145,8	1,4	1,4	0,2	0,2	0,7	0,4	4,9	3,5	0,0	0,0	
Litwa	222,1	146,8	36,9	33,9	3	4,2	1,4	0,9	25,6	37,5	6,8	5,9	30,7	13,0	44,1	14,8	73,5	35,7	0,0	1,0	
Luksemburg	4,0	0,0	0,2	0,0	0	0,0	0,7	0,0	2,3	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	
Łotwa	140,9	85,2	25,4	22,3	1	1,2	1,9	0,9	15,5	30,7	2,9	4,1	23,3	1,7	27,2	6,6	43,3	15,4	0,0	2,4	
Malta	4,5	4,9	0,7	1,0	1	1,1	0,3	0,4	0,3	0,6	0,4	0,4	1,4	0,6	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,6	
Niemcy	688,8	545,5	143,3	102,1	42	46,6	66,8	43,8	248,8	218,3	22,1	37,1	26,1	12,0	26,2	22,6	113,2	62,9	0,0	0,2	
Polska*	2 190,9	1 897,2	379,9	526,7	48	67,4	66,4	74,8	302,1	306,4	109,6	91,3	223,4	85,5	508,5	216,5	549,4	513,5	3,6	15,2	
Portugalia	455,2	363,4	50,4	29,8	21	17,9	121,9	106,2	64,9	69,7	10,4	12,0	104,8	37,8	32,8	22,6	48,9	66,5	0,2	0,9	
Rumunia	2 699,5	1 610,3	323,8	237,9	18	20,8	78,3	44,3	109,9	339,8	234,8	245,3	580,6	49,4	872,1	357,1	479,7	309,7	2,6	6,1	
Słowacja	118,6	56,1	23,8	12,9	1	0,7	3,7	1,3	15,4	15,8	5,3	2,8	21,7	1,2	10,9	4,2	37,3	17,1	0,0	0,1	
Słowenia	95,4	76,7	3,3	7,0	1	1,4	8,4	7,2	30,3	37,4	1,6	1,6	15,2	3,9	21,5	6,1	13,8	12,1	0,0	0,0	
Szwecja	70,7	56,9	19,8	15,4	3	2,6	1,2	0,3	33,3	30,7	2,1	2,4	1,9	0,8	1,2	0,5	8,2	3,5	0,1	0,6	
Węgry	525,8	423,5	97,4	93,8	13	15,3	72,3	54,8	23,9	28,7	78,8	118,8	71,2	17,0	70,4	18,5	95,4	68,2	2,9	8,5	
Wielka Brytania	352,2	266,3	75,1	65,9	24	15,1	6,9	7,2	185,3	137,8	14,1	13,8	6,9	4,1	4,4	3,9	23,5	17,7	11,7	0,8	
Włochy	1 476,0	953,8	298,1	172,6	62	70,3	656,0	406,7	208,2	169,9	18,0	19,7	142,8	67,7	18,4	5,8	68,6	38,3	3,6	2,8	
UE - 27	13 351,5	9 670,9	2 170,5	1 854,4	580	565,1	1 953,4	1 506,0	2 393,9	2 343,3	690,6	708,2	1 569,4	427,0	1 986,3	784,5	1 977,3	1 434,8	30,1	47,5	
UE - 15	6 326,1	4 812,1	1 122,1	797,4	458	423,2	1 675,7	1 281,9	1 699,5	1 409,8	178,3	200,8	474,5	233,5	193,7	104,9	505,3	349,0	19,4	11,7	
UE - 12	7 025,4	4 858,8	1 048,4	1 057,0	122	142,0	277,7	224,1	694,4	933,6	512,3	507,4	1 095,0	193,5	1 792,6	679,7	1 472,0	1 085,8	10,7	35,8	

* W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 24. Pogłowie zwierząt według typów produkcyjnych i krajów UE w latach 2003 i 2010

Wyszczególnienie	Ogółem		Typy produkcyjne gospodarstw rolnych																	
			uprawy polowe		uprawy ogrodnicze		uprawy trwałe		zwierzęta żywione w systemie wypasowym		zwierzęta ziarnożerne		różne uprawy		różne zwierzęta		różne uprawy i zwierzęta		pozostałe	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010	2003	2010
	tys. LSU																			
Austria	2 508,2	2 517,2	35,0	12,2	0,4	0,5	5,3	4,9	1 452,2	1 445,9	538,0	824,6	20,2	6,5	165,5	98,9	291,7	123,7	0,0	0,0
Belgia	3 956,3	0,0	82,9	0,0	12,8	0,0	5,1	0,0	1 616,6	0,0	1 141,9	0,0	51,1	0,0	570,2	0,0	475,7	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	1 628,1	1 149,5	90,3	38,1	17,3	5,4	4,0	1,5	393,9	525,7	364,1	335,9	115,9	9,8	435,7	99,2	206,9	133,8	0,0	0,0
Cypr	256,8	200,8	2,4	0,6	0,5	0,3	3,3	1,5	98,1	85,9	137,2	104,5	2,3	0,9	3,0	1,3	9,8	4,0	0,2	0,0
Czechy	2 280,5	1 722,5	130,8	70,7	0,7	0,1	3,0	0,9	253,1	400,6	591,6	447,6	334,8	13,1	191,9	205,8	774,6	583,4	0,0	0,0
Dania	4 541,2	4 919,4	308,8	34,0	1,4	1,2	0,5	6,9	961,8	1 043,9	1 506,2	3 297,1	51,7	11,3	150,5	89,9	1 560,2	435,2	0,0	0,0
Estonia	326,3	306,3	11,2	2,8	0,1	0,1	0,0	0,0	160,1	175,8	65,5	94,9	7,1	0,2	33,0	11,3	49,3	21,3	0,0	0,0
Finlandia	1 183,3	1 121,1	27,9	4,1	1,0	0,9	0,0	0,0	621,1	671,8	261,1	365,2	6,3	2,0	20,0	10,6	246,0	65,2	0,0	0,0
Francja	23 316,2	22 674,2	1 090,7	573,3	12,4	14,4	74,9	62,8	11 226,1	11 446,6	4 094,0	6 246,3	302,9	70,8	2 666,6	1 855,9	3 848,6	2 404,0	0,0	0,0
Grecja	2 628,6	2 288,5	101,8	38,8	8,8	5,8	120,8	90,9	1 369,1	1 295,2	379,8	421,4	109,6	41,9	160,2	64,5	378,7	330,1	0,0	0,0
Hiszpania	14 174,6	14 830,9	232,5	53,9	22,9	12,8	79,1	40,3	4 919,2	5 458,2	6 722,7	8 087,9	209,0	38,0	985,4	602,9	1 003,8	536,9	0,0	0,0
Holandia	6 154,2	6 711,5	78,2	17,2	18,1	19,2	11,0	3,9	2 977,8	2 873,7	2 287,4	3 301,8	61,2	10,4	416,0	284,4	304,6	201,0	0,0	0,0
Irlandia	6 325,1	5 787,4	58,9	42,4	4,2	1,9	0,8	0,3	5 544,2	5 105,0	421,4	481,2	4,0	1,1	104,2	31,6	187,3	123,8	0,0	0,0
Litwa	1 174,4	900,1	88,8	26,8	1,2	0,7	0,9	0,1	169,0	391,6	194,4	209,0	125,8	8,2	235,6	73,6	358,6	190,2	0,0	0,0
Luksemburg	159,4	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	120,2	0,0	10,5	0,0	0,4	0,0	13,1	0,0	13,9	0,0	0,0	0,0
Łotwa	459,8	474,6	23,8	14,0	0,2	0,1	0,4	0,1	98,7	237,8	76,0	124,7	43,0	1,2	89,8	28,0	127,9	68,6	0,0	0,0
Malta	48,9	41,7	0,4	0,1	0,4	0,1	0,0	0,0	12,2	13,6	31,6	25,6	1,0	0,1	2,0	0,9	1,4	1,1	0,0	0,0
Niemcy	18 673,6	17 792,6	1 244,3	292,7	6,7	3,9	18,1	9,4	7 635,4	7 979,4	3 021,6	5 822,9	500,1	30,3	1 558,4	1 499,3	4 688,9	2 154,7	0,0	0,0
Polska*	11 171,7	10 377,2	284,5	241,8	21,4	18,4	9,3	6,4	1 690,0	2 817,4	3 213,8	3 529,0	540,6	72,0	3 207,5	1 542,6	2 204,6	2 149,7	0,0	0,0
Portugalia	2 354,6	2 206,0	57,8	14,7	7,0	3,7	66,0	21,2	901,3	1 109,9	756,1	773,3	151,7	21,1	181,8	89,1	233,0	173,0	0,0	0,0
Rumunia	7 248,9	5 444,2	249,5	91,0	8,6	12,2	49,4	13,4	496,6	2 094,0	1 209,8	1 246,4	1 210,7	35,6	2 869,9	1 310,2	1 154,4	641,3	0,0	0,0
Słowacja	954,2	668,3	87,5	32,5	0,1	0,1	0,6	0,1	128,4	200,3	172,8	184,8	146,6	4,2	76,9	59,5	341,3	186,8	0,0	0,0
Słowenia	585,8	518,5	7,6	4,7	1,3	0,5	5,6	2,3	244,0	314,8	110,5	90,0	38,7	4,8	109,9	38,2	68,1	63,2	0,0	0,0
Szwecja	1 838,0	1 751,9	135,9	22,0	0,5	1,3	1,1	0,1	1 009,2	1 117,3	293,7	419,7	30,5	6,4	56,7	34,1	310,4	145,6	0,0	0,0
Węgry	2 669,5	2 483,8	194,5	78,1	5,2	3,4	18,7	4,3	280,2	388,1	1 127,9	1 395,6	185,5	15,1	331,3	194,4	526,3	404,8	0,0	0,0
Wielka Brytania	14 442,6	13 308,4	952,1	387,6	9,0	6,7	10,5	10,7	9 343,2	9 116,8	2 290,5	2 529,0	94,6	21,4	294,6	259,7	1 448,2	976,6	0,0	0,0
Włochy	10 002,2	9 911,5	272,4	58,6	21,1	5,8	121,9	45,2	4 387,2	4 663,2	3 286,4	4 457,0	225,3	42,5	515,2	201,4	1 172,8	437,8	0,0	0,0
UE - 27	141 063,0	130 107,8	5 851,5	2 152,5	183,3	119,3	610,6	327,2	58 109	60 972,2	34 306,2	44 815,4	4 570,5	469,0	15 444,8	8 687,4	21 987,1	12 555,7	0,2	0,0
UE - 15	112 258,2	105 820,4	4 680,2	1 551,3	126,3	78,0	515,3	296,7	54 085	53 326,7	27 011,2	37 027,3	1 818,5	303,7	7 858,3	5 122,4	16 163,8	8 107,4	0,0	0,0
UE - 12	28 804,8	24 287,3	1 171,3	601,2	57,1	41,3	95,3	30,5	4 024	7 645,6	7 295,0	7 788,1	2 752,0	165,3	7 586,5	3 565,0	5 823,3	4 448,2	0,2	0,0

* W kolumnie 2003 dane dla 2002 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 25. Liczba gospodarstw według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej											
	ogółem	0 euro	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.											
Austria	150,2	0,3	20,8	13,6	20,3	20,6	16,9	24,1	19,2	11,6	2,3	0,5
Belgia	48,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	370,5	1,0	254,1	59,5	26,3	12,5	6,1	4,8	2,6	2,0	1,0	0,7
Cypr	38,9	0,3	21,9	6,2	4,2	2,3	1,2	1,2	0,8	0,5	0,2	0,1
Czechy	22,9	0,1	1,4	2,5	4,1	3,5	2,4	2,8	2,0	1,7	0,8	1,7
Dania	42,1	1,2	0,8	1,1	3,8	5,8	5,3	6,3	4,7	4,5	3,4	5,2
Estonia	19,6	3,5	5,1	2,9	2,8	1,8	1,0	0,9	0,7	0,5	0,2	0,2
Finlandia	63,9	1,2	3,2	6,3	10,6	10,5	7,1	8,1	8,3	6,9	1,3	0,4
Francja	516,1	2,1	41,7	32,5	41,8	42,3	38,4	66,6	90,4	113,9	35,6	10,9
Grecja	674,9	5,0	217,1	130,8	126,6	90,4	50,7	37,3	12,8	3,6	0,5	0,2
Hiszpania	989,8	17,4	211,3	163,2	163,1	125,1	82,4	93,8	68,1	43,2	13,9	8,5
Holandia	72,3	0,1	0,1	1,9	6,7	6,5	4,9	6,4	6,9	17,0	13,4	8,6
Irlandia	139,9	0,1	17,9	16,8	25,2	26,0	17,6	15,2	11,2	8,7	1,0	0,4
Litwa	199,9	3,2	96,8	46,5	27,1	12,2	5,7	4,6	2,2	1,1	0,3	0,2
Luksemburg	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	83,4	7,7	39,2	14,6	10,1	4,9	2,6	2,1	1,1	0,7	0,2	0,2
Malta	12,5	3,1	5,1	1,2	1,2	0,7	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1	0,0
Niemcy	299,1	0,5	1,1	6,6	26,5	37,2	30,9	42,3	49,3	64,0	27,6	13,3
Polska	1 506,6	42,5	442,9	290,3	274,2	195,0	112,9	94,6	35,7	12,8	3,4	2,2
Portugalia	305,3	2,7	116,5	71,8	48,6	25,0	12,8	11,5	8,0	5,9	1,6	0,9
Rumunia	3 859,0	99,8	2 716,6	602,5	313,0	78,5	22,2	13,4	6,5	4,1	1,5	1,0
Słowacja	24,5	0,3	7,5	6,7	3,9	1,7	0,9	0,9	0,7	0,7	0,4	0,8
Słowenia	74,7	0,0	15,7	17,7	18,1	10,7	5,0	4,5	2,2	0,8	0,1	0,0
Szwecja	71,1	2,2	5,7	10,0	13,2	11,0	7,1	7,5	5,5	5,6	2,3	1,2
Węgry	576,8	19,9	358,7	91,0	46,5	25,4	13,0	10,5	5,9	3,6	1,1	1,3
Wielka Brytania	186,7	1,9	16,1	15,9	22,1	22,3	17,5	23,5	22,3	25,3	12,5	7,3
Włochy	1 620,9	23,8	494,6	263,8	236,3	177,0	119,5	128,6	88,7	59,4	17,4	11,8
UE - 27	11 972	240	5 112	1 876	1 476	949	584	612	456	398	142	77
UE - 15	5 182	58	1 147	734	745	600	411	471	395	369	133	69
UE - 12	6 789	181	3 965	1 142	732	349	173	141	60	29	9	9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 26. Powierzchnia UR według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej											
	ogółem	0 euro	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. ha											
Austria	2 878,2	0,9	84,2	111,5	220,0	297,1	290,0	551,6	642,1	504,9	125,8	50,2
Belgia	1 374,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	4 475,5	28,3	139,8	95,3	108,6	135,2	146,2	242,7	358,6	807,4	985,5	1 427,9
Cypr	118,4	0,5	17,1	10,9	12,2	11,5	10,3	14,2	16,2	12,4	6,4	6,9
Czechy	3 483,5	2,0	7,4	16,3	40,7	61,1	71,9	141,4	190,0	350,7	353,1	2 249,0
Dania	2 646,9	5,9	6,9	9,1	29,5	65,1	96,5	200,6	260,6	410,4	455,7	1 106,5
Estonia	940,9	44,2	31,3	23,8	38,3	48,3	44,9	77,1	110,8	161,4	101,8	258,9
Finlandia	2 291,0	11,0	21,0	56,0	158,2	262,7	273,3	405,1	429,7	491,7	137,9	44,5
Francja	27 837,3	17,7	257,9	283,0	437,7	614,3	881,2	2 552,6	5 697,8	11 242,8	4 538,7	1 313,6
Grecja	3 302,1	9,2	199,7	273,7	462,7	608,1	572,8	671,1	346,0	132,6	18,4	8,0
Hiszpania	23 752,7	143,6	910,9	906,5	1 476,7	2 010,8	2 080,8	3 947,6	4 828,9	4 463,6	1 712,9	1 270,5
Holandia	1 872,4	0,0	0,1	4,9	25,5	42,7	49,2	94,4	142,7	537,7	617,2	358,0
Irlandia	4 991,4	0,3	168,5	239,4	475,7	749,7	695,0	814,1	876,3	789,3	138,1	44,9
Litwa	2 742,6	18,8	343,9	247,5	272,6	252,4	224,1	303,0	293,6	318,8	162,1	305,6
Luksemburg	130,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	1 796,3	60,7	266,5	149,6	167,5	138,6	119,4	162,4	157,8	219,5	157,4	197,0
Malta	11,5	0,8	3,0	1,3	1,5	1,4	1,1	1,1	0,7	0,5	0,2	0,0
Niemcy	16 704,0	6,9	9,8	39,5	191,1	394,3	497,4	1 032,9	1 876,2	4 289,0	3 196,2	5 170,9
Polska	14 447,3	114,5	921,0	1 120,9	1 751,6	1 979,4	1 710,9	2 258,4	1 532,6	1 073,6	653,7	1 330,9
Portugalia	3 668,2	23,5	192,5	205,2	251,6	247,8	244,1	422,3	558,6	812,3	423,5	286,9
Rumunia	13 306,1	391,2	2 474,7	1 406,0	1 288,2	691,8	510,0	846,7	1 108,2	1 745,2	1 239,9	1 604,3
Słowacja	1 895,5	5,2	15,5	20,4	25,1	29,5	30,5	58,5	92,0	193,2	227,0	1 198,6
Słowenia	482,7	0,0	23,0	49,6	87,0	82,2	55,2	70,0	55,6	32,0	5,7	22,5
Szwecja	3 066,3	27,7	35,2	71,4	146,8	210,4	231,0	397,3	485,8	693,6	424,5	342,6
Węgry	4 686,3	12,6	160,6	139,0	223,1	290,3	290,3	461,2	539,0	694,0	425,4	1 450,8
Wielka Brytania	15 686,4	6,5	255,6	246,2	533,7	882,3	942,8	1 745,8	2 501,2	3 903,9	2 443,4	2 225,2
Włochy	12 856,1	95,6	483,2	524,0	796,7	981,8	1 018,6	1 718,7	2 058,6	2 558,0	1 214,3	1 406,6
UE - 27	171 444,6	1 027,5	7 029,5	6 250,9	9 222,1	11 088,7	11 087,2	19 190,7	25 159,6	36 438,3	19 764,4	23 680,5
UE - 15	123 058,1	348,7	2 625,6	2 970,3	5 205,7	7 367,2	7 872,5	14 554,1	20 704,6	30 829,7	15 446,2	13 628,3
UE - 12	48 386,6	678,8	4 403,9	3 280,7	4 016,4	3 721,6	3 214,7	4 636,6	4 455,0	5 608,6	4 318,2	10 052,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 27. Standardowa produkcja (SO) według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej											
	ogółem	0 euro	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. euro											
Austria	5 879	0,0	20,3	40,5	118,9	229,4	332,1	871,0	1 342,2	1 749,1	747,1	428,6
Belgia	6 638	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bułgaria	2 314	0,0	221,5	164,1	144,7	135,4	116,1	164,9	179,9	315,5	352,1	742,6
Cypr	459	0,0	17,2	17,6	23,7	25,6	23,9	41,6	57,4	75,3	51,6	125,0
Czechy	3 852	0,0	1,7	7,4	24,0	38,6	46,6	99,5	143,8	264,2	272,0	2 954,3
Dania	6 918	0,0	1,0	3,4	23,0	65,5	103,1	224,0	332,0	724,9	1 257,8	5 696,2
Estonia	595	0,0	4,6	8,6	15,7	19,1	19,8	33,5	50,0	76,3	60,2	306,8
Finlandia	3 098	0,0	4,0	18,8	61,9	116,9	137,4	292,4	600,2	1 029,1	435,5	401,4
Francja	50 733	0,0	40,5	96,1	243,3	473,1	756,2	2 447,1	6 612,9	17 911,3	11 996,9	10 155,8
Grecja	7 677	0,0	223,1	380,0	724,8	990,1	975,1	1 277,5	860,0	506,3	169,8	219,8
Hiszpania	34 173	0,0	224,8	475,8	934,8	1 376,8	1 598,0	3 337,6	4 775,6	6 539,3	4 816,1	10 094,3
Holandia	18 930	0,0	0,1	6,5	39,1	71,9	95,7	228,8	505,6	2 960,0	4 612,5	10 409,6
Irlandia	4 298	0,0	18,6	50,0	147,3	289,2	339,8	530,2	801,5	1 258,2	347,6	515,4
Litwa	1 526	0,0	81,1	132,6	150,0	131,6	109,7	157,0	151,9	166,0	95,8	350,6
Luksemburg	227	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Łotwa	777	0,0	28,2	41,9	56,2	53,2	50,6	73,5	74,2	107,5	77,2	214,8
Malta	96	0,0	3,2	3,5	6,8	8,2	7,9	12,1	13,1	21,0	15,0	5,1
Niemcy	41 494	0,0	1,3	20,9	161,1	417,4	602,1	1 535,9	3 593,0	10 284,7	9 437,2	15 440,4
Polska	18 987	0,0	471,8	842,0	1 566,4	2 135,5	2 179,4	3 273,9	2 408,0	1 899,0	1 166,6	3 044,4
Portugalia	4 640	0,0	122,9	205,0	271,6	271,0	245,8	403,8	566,0	906,5	547,9	1 099,3
Rumunia	10 120	0,0	1 810,3	1 713,9	1 686,1	818,0	421,7	459,4	447,8	634,0	500,7	1 928,4
Słowacja	1 731	0,0	8,6	19,1	21,7	18,5	17,3	30,6	47,6	105,4	133,5	1 328,7
Słowenia	913	0,0	19,0	51,8	103,1	114,5	96,2	156,2	147,3	113,6	27,9	83,8
Szwecja	3 733	0,0	7,6	29,5	76,5	120,5	137,6	263,2	393,5	886,3	771,0	1 047,5
Węgry	5 241	0,0	273,5	251,6	259,3	275,4	249,5	365,8	412,5	545,1	372,8	2 235,6
Wielka Brytania	17 722	0,0	17,3	46,9	129,5	248,1	341,2	850,0	1 606,1	4 068,8	4 344,4	7 901,2
Włochy	49 460	0,0	512,3	765,1	1 354,6	1 949,7	2 320,9	4 557,3	6 227,5	9 054,6	5 989,0	16 729,4
UE - 27	302 232	0	4 134	5 393	8 344	10 393	11 324	21 687	32 350	62 202	48 598	93 459
UE - 15	255 620	0	1 194	2 139	4 286	6 620	7 985	16 819	28 216	57 879	45 473	80 139
UE - 12	46 612	0	2 941	3 254	4 058	3 774	3 339	4 868	4 133	4 323	3 125	13 320

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 28. Liczba gospodarstw według klas wielkości ekonomicznej, formy własności i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej																							
	gospodarstwa ogółem		0 euro		do 2 tys. euro		2-4 tys. euro		4-8 tys. euro		8-15 tys. euro		15-25 tys. euro		25-50 tys. euro		50-100 tys. euro		100-250 tys. euro		250-500 tys. euro		pow. 500 tys. euro	
	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych	indywidualne	osób prawnych
	tys. gosp.																							
Austria	141,5	4,0	0,2	0,0	18,3	1,5	12,2	0,7	18,9	0,7	19,7	0,4	16,4	0,2	23,6	0,1	18,8	0,1	11,1	0,1	2,1	0,1	0,3	0,1
Belgia																								
Bułgaria	365,1	5,4	0,9	0,1	253,7	0,5	59,2	0,2	26,0	0,3	12,1	0,4	5,7	0,4	4,2	0,6	1,9	0,7	1,0	1,0	0,3	0,7	0,2	0,6
Cypr	38,4	0,5	0,3	0,0	21,8	0,0	6,2	0,0	4,2	0,0	2,3	0,0	1,2	0,0	1,1	0,0	0,7	0,1	0,4	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1
Czechy	19,8	3,1	0,1	0,0	1,3	0,1	2,4	0,1	4,0	0,1	3,4	0,1	2,3	0,1	2,7	0,2	1,8	0,2	1,3	0,4	0,4	0,4	0,2	1,5
Dania	40,1	2,0	1,0	0,2	0,8	0,1	1,1	0,1	3,6	0,1	5,7	0,2	5,1	0,2	6,1	0,2	4,5	0,1	4,3	0,2	3,3	0,2	4,6	0,5
Estonia	17,9	1,7	3,3	0,2	5,0	0,1	2,9	0,1	2,6	0,1	1,6	0,2	0,9	0,2	0,8	0,2	0,5	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2
Finlandia	57,6	1,3	1,1	0,0	2,9	0,1	5,8	0,1	9,7	0,1	9,6	0,1	6,5	0,1	7,4	0,1	7,6	0,1	5,9	0,2	1,0	0,2	0,2	0,2
Francja	365,5	112,0	1,8	0,3	40,4	1,1	31,7	0,7	40,6	1,0	40,4	1,8	35,6	2,6	58,6	7,0	65,0	20,6	43,4	51,1	6,7	18,7	1,5	7,2
Grecja	674,3	0,6	5,0	0,0	217,0	0,0	130,7	0,0	126,5	0,1	90,3	0,1	50,7	0,1	37,3	0,1	12,8	0,1	3,5	0,1	0,5	0,1	0,1	0,1
Hiszpania	929,7	60,1	16,7	0,7	207,1	4,1	161,1	2,1	160,1	2,9	121,2	4,0	78,2	4,2	86,3	7,4	58,4	9,6	29,9	13,3	7,4	6,5	3,2	5,3
Holandia	68,1	4,2	0,1	0,1	0,0	0,0	1,8	0,1	6,5	0,2	6,2	0,2	4,7	0,2	6,1	0,3	6,6	0,3	16,5	0,5	12,9	0,5	6,8	1,8
Irlandia	139,6	0,3	0,1	0,0	17,8	0,0	16,8	0,0	25,1	0,0	26,0	0,0	17,5	0,0	15,1	0,0	11,1	0,0	8,6	0,0	1,0	0,0	0,3	0,1
Litwa	199,2	0,7	3,2	0,0	96,7	0,0	46,5	0,0	27,1	0,0	12,2	0,0	5,7	0,0	4,5	0,1	2,1	0,1	1,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2
Luksemburg																								
Łotwa	81,8	0,1	7,5		38,7		14,3		9,9		4,8		2,6		2,1		1,0		0,6		0,2		0,1	
Malta	12,3	0,0	3,1		5,1		1,2		1,2		0,7		0,4		0,3		0,2		0,1		0,0		0,0	
Niemcy	273,0	5,1	0,4	0,0	1,1	0,1	6,4	0,1	25,8	0,2	36,0	0,2	29,7	0,2	40,6	0,3	46,9	0,4	57,4	0,6	21,6	0,6	7,2	2,4
Polska	1 502,5	4,2	42,4	0,1	442,7	0,2	290,1	0,2	274,0	0,3	194,8	0,3	112,7	0,2	94,3	0,4	35,4	0,4	12,2	0,6	2,8	0,7	1,3	0,9
Portugalia	297,4	7,9	2,6	0,1	116,1	0,4	71,6	0,3	48,1	0,4	24,4	0,6	12,1	0,6	10,4	1,0	6,8	1,3	4,3	1,7	0,8	0,8	0,3	0,6
Rumunia	3 828,4	30,7	95,4	4,5	2706,5	10,2	600,6	1,8	311,5	1,5	77,1	1,4	20,9	1,4	11,1	2,3	3,8	2,6	1,3	2,9	0,2	1,3	0,1	1,0
Słowacja	22,2	2,3	0,3	0,1	7,4	0,1	6,6	0,1	3,8	0,1	1,6	0,1	0,8	0,1	0,7	0,2	0,5	0,2	0,4	0,3	0,1	0,3	0,1	0,7
Słowenia	74,4	0,2	0,0	0,0	15,7	0,0	17,6	0,0	18,1	0,0	10,6	0,0	5,0	0,0	4,4	0,0	2,1	0,0	0,8	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Szwecja	65,9	5,2	2,1	0,1	5,5	0,2	9,8	0,2	12,8	0,4	10,5	0,4	6,7	0,4	6,8	0,6	4,9	0,7	4,6	1,0	1,5	0,7	0,6	0,6
Węgry	567,6	9,2	18,1	1,8	358,1	0,6	90,6	0,4	45,9	0,5	24,7	0,6	12,5	0,6	9,7	0,8	5,0	0,9	2,5	1,1	0,4	0,7	0,2	1,2
Wielka Brytania	179,3	7,4	1,7	0,2	15,1	1,1	15,4	0,5	21,6	0,6	21,7	0,6	17,0	0,5	23,0	0,6	21,7	0,6	24,4	0,9	11,8	0,7	6,0	1,3
Włochy	1 603,7	17,2	23,4	0,4	493,3	1,3	262,8	1,0	235,0	1,3	175,5	1,5	118,0	1,5	126,4	2,2	86,4	2,2	56,8	2,6	15,9	1,5	10,0	1,8
UE - 27	11 612	289,0	230,7	8,9	5087,9	21,9	1865,3	8,9	1462,7	11,0	933,1	13,1	568,7	13,7	583,7	24,6	406,6	41,4	292,5	79,0	91,0	34,6	43,2	28,2
UE - 15	4 882	231,0	56,2	2,0	1135,4	9,9	727,0	5,9	734,3	8,0	587,1	10,0	398,3	10,7	447,8	19,9	351,5	36,1	270,8	72,3	86,3	30,4	41,0	21,9
UE - 12	6 730	58,0	174,4	6,8	3952,5	11,9	1138,3	3,0	728,4	3,0	346,0	3,1	170,5	3,0	135,8	4,7	55,1	5,3	21,7	6,8	4,8	4,3	2,2	6,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 29. Liczba gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej											
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro	
	tys. gosp.											
Austria	36,84	15,38	4,88	4,19	3,34	2,52	3,04	2,24	1,04	0,16	0,07	
Belgia												
Bułgaria	63,38	41,29	7,3	4,64	2,8	1,68	1,75	1,21	1,41	0,79	0,52	
Cypr	2,63	1,12	0,27	0,27	0,26	0,2	0,24	0,19	0,09	0,01	0	
Czechy	6,98	0,41	0,37	0,92	1	0,83	1,05	0,86	0,75	0,36	0,45	
Dania	17,29	0,6	0,68	2,18	2,84	2,78	3,47	2,41	1,61	0,53	0,2	
Estonia	6,76	3,15	1,04	0,75	0,52	0,32	0,36	0,32	0,23	0,07	0,01	
Finlandia	36,75	2,96	5,9	9,25	8,37	4,96	3,73	1,2	0,34	0,04	0,01	
Francja	133,62	17,23	8,81	11,32	11,85	10,43	16,35	21,99	28,33	6,21	1,11	
Grecja	128,56	36,49	23,22	25,17	20,15	10,77	8,48	3,31	0,9	0,07	0,02	
Hiszpania	204,18	54,12	25,96	29,9	28,48	20,14	22,32	14,74	6,7	1,29	0,55	
Holandia	12	0,05	0,71	1,66	1,47	1,08	1,58	1,63	2,47	1,05	0,3	
Irlandia	14,35	8,27	0,94	0,63	0,79	0,81	1,18	0,89	0,6	0,18	0,07	
Litwa	56,72	41,11	4,41	3,08	2,32	1,98	1,77	1,1	0,68	0,18	0,09	
Luksemburg												
Łotwa	31,66	24,02	3	1,61	0,85	0,59	0,62	0,42	0,37	0,14	0,05	
Malta	3,9	3,33	0,27	0,12	0,05	0,05	0,04	0,02	0,02	0	0,0	
Niemcy	72,75	0,78	3,89	10,4	12,61	9,88	10,48	8,84	9,2	3,82	2,88	
Polska	608,51	332,79	129,67	73,88	34,51	16,22	12,22	5,4	2,58	0,84	0,43	
Portugalia	28,26	11,81	6,48	4,15	2,12	1,06	1	0,7	0,54	0,25	0,15	
Rumunia	916,13	840,23	35,23	15,75	7,92	4,51	4,51	3,53	2,9	1,05	0,5	
Słowacja	8,5	2,98	1,71	1,14	0,67	0,44	0,43	0,37	0,35	0,17	0,25	
Słowenia	12,78	6,76	3,51	1,64	0,47	0,17	0,12	0,06	0,04	0,01	0	
Szwecja	29,29	5	6,72	5,55	3,81	2,26	2,42	1,85	1,26	0,33	0,1	
Węgry	119,5	67,69	12,46	12,43	9,83	5,73	5,19	3,21	2,06	0,5	0,42	
Wielka Brytania	53,9	10,65	5,57	5,33	4,31	3,27	5,06	5,95	8,36	3,64	1,76	
Włochy	383,76	106,63	72,31	67,57	48,07	29,55	26,9	15,82	11,15	3,67	2,1	
UE - 27	2989	1634,85	365,31	293,53	209,41	132,23	134,31	98,26	83,98	25,36	12,04	
UE - 15	1151,55	269,97	166,07	177,3	148,21	99,51	106,01	81,57	72,5	21,24	9,32	
UE - 12	1837,45	1364,88	199,24	116,23	61,2	32,72	28,3	16,69	11,48	4,12	2,72	

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 30. Liczba gospodarstw specjalizujących się w uprawach ogrodniczych według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	1,4	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,4	0,4	0,1	0,1
Belgia											
Bułgaria	18,2	7,0	4,4	3,4	1,8	0,8	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0
Cypr	1,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
Czechy	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Dania	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3
Estonia	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	2,4	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,4	0,5	0,7	0,3	0,2
Francja	16,1	0,1	0,3	0,7	1,4	1,7	3,1	3,4	3,2	1,3	1,0
Grecja	12,8	1,1	0,9	1,3	1,6	2,1	3,1	1,9	0,7	0,2	0,0
Hiszpania	35,6	2,2	1,5	2,3	2,7	4,0	8,3	7,0	4,5	1,5	1,5
Holandia	10,2	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,8	1,3	2,1	1,8	3,7
Irlandia	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Litwa	6,0	4,8	0,5	0,4	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Luksemburg											
Łotwa	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	1,5	0,1	0,3	0,5	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Niemcy	8,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,6	1,6	2,7	1,6	1,5
Polska	36,0	1,8	3,2	5,2	6,1	5,6	6,5	4,4	2,5	0,5	0,3
Portugalia	8,8	0,7	1,6	1,6	1,4	1,1	1,1	0,7	0,4	0,1	0,1
Rumunia	23,9	8,5	2,7	4,8	4,5	1,7	1,1	0,4	0,2	0,1	0,1
Słowacja	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowenia	0,5	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Szwecja	1,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Węgry	9,8	2,0	1,8	2,0	1,6	0,9	0,9	0,4	0,2	0,1	0,1
Wielka Brytania	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,6	0,3	0,4
Włochy	37,8	0,6	1,1	2,4	4,2	5,5	8,7	7,2	5,3	1,7	1,2
UE - 27	236,3	29,1	18,7	25,3	26,7	24,8	36,5	30,4	24,4	9,9	10,6
UE - 15	137,6	4,7	5,5	8,7	11,8	15,2	26,8	24,5	21,1	9,2	10,2
UE - 12	98,8	24,4	13,2	16,6	14,9	9,7	9,7	5,8	3,3	0,7	0,5

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 31. Liczba gospodarstw specjalizujących się w uprawach trwałych według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	13,1	0,1	0,6	2,1	1,9	1,5	2,0	2,2	2,3	0,4	0,1
Belgia											
Bułgaria	32,1	27,9	2,2	1,0	0,5	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Cypr	27,1	18,0	4,5	2,7	1,2	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Czechy	2,5	0,1	0,5	0,7	0,4	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Dania	2,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,5	0,6	0,2	0,2
Estonia	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Francja	92,6	5,5	5,8	8,3	8,8	7,2	11,1	14,9	18,4	9,0	3,6
Grecja	387,9	151,4	86,0	74,6	43,1	19,4	10,9	2,2	0,3	0,0	0,0
Hiszpania	483,0	122,5	104,4	98,3	66,0	36,0	30,2	15,1	7,8	1,8	0,9
Holandia	1,8	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,6	0,4	0,2
Irlandia	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Litwa	1,5	1,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Luksemburg											
Łotwa	1,2	0,7	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	0,9	0,6	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	23,5	0,0	0,0	1,9	4,8	3,3	3,9	3,8	4,3	1,2	0,4
Polska	57,1	12,2	12,0	12,0	10,8	6,3	2,9	0,5	0,3	0,0	0,0
Portugalia	111,5	58,4	20,9	15,0	8,0	3,8	3,0	1,5	0,8	0,2	0,1
Rumunia	167,7	142,8	12,9	6,7	2,8	1,1	0,7	0,4	0,2	0,1	0,1
Słowacja	0,6	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowenia	8,7	2,6	2,2	1,9	1,1	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Szwecja	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Węgry	85,5	71,8	5,2	3,6	2,2	1,3	0,9	0,4	0,2	0,1	0,0
Wielka Brytania	1,9	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	0,4	0,2	0,2
Włochy	891,4	353,7	154,9	124,9	87,3	55,4	56,1	34,4	18,9	4,2	1,7
UE - 27	2 394,5	969,9	412,5	354,1	239,6	137,4	123,8	76,9	55,2	17,8	7,4
UE - 15	2 009,3	691,7	372,6	325,2	220,4	127,2	118,2	75,1	54,3	17,5	7,2
UE - 12	385,2	278,1	40,0	28,9	19,2	10,2	5,6	1,8	0,9	0,2	0,2

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 32. Liczba gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt żywnych w systemie wypasowym według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	75,2	3,5	6,2	11,8	13,2	11,1	15,9	10,7	2,8	0,1	0,0
Belgia											
Bułgaria	88,6	57,1	14,0	7,7	4,9	2,5	1,7	0,7	0,1	0,0	0,0
Cypr	2,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	0,0
Czechy	7,9	0,8	1,3	1,7	1,2	0,7	0,8	0,6	0,4	0,2	0,2
Dania	11,5	0,2	0,4	1,3	2,1	1,5	1,3	0,7	1,0	1,4	1,7
Estonia	4,8	0,5	1,0	1,0	0,7	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1
Finlandia	18,7	0,1	0,2	1,0	1,6	1,5	3,2	5,6	4,8	0,7	0,1
Francja	182,2	12,8	12,4	15,7	15,0	14,0	26,5	37,8	41,9	5,9	0,3
Grecja	46,4	3,7	4,6	8,1	10,7	8,7	7,0	2,7	0,9	0,1	0,0
Hiszpania	132,7	11,9	11,8	15,1	16,3	14,9	23,4	22,8	13,5	2,5	0,7
Holandia	38,1	0,0	1,1	4,8	4,5	3,1	3,2	2,8	9,5	7,5	1,5
Irlandia	121,6	9,4	15,8	24,3	24,9	16,2	13,2	9,6	7,7	0,6	0,1
Litwa	41,2	10,9	10,7	8,7	5,4	2,4	2,0	0,8	0,3	0,0	0,0
Luksemburg											
Łotwa	22,4	7,6	5,4	4,0	2,3	1,4	1,0	0,5	0,2	0,0	0,0
Malta	1,2	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Niemcy	130,9	0,2	2,5	12,2	15,1	12,5	19,1	25,4	31,8	9,7	2,2
Polska	173,9	12,5	24,6	28,9	30,2	29,1	35,1	11,5	1,8	0,2	0,1
Portugalia	47,7	6,5	7,8	8,8	7,1	4,7	4,9	4,1	3,1	0,6	0,2
Rumunia	391,7	114,8	131,4	97,0	31,1	9,9	5,3	1,6	0,5	0,1	0,1
Słowacja	5,9	1,5	2,0	1,0	0,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2
Słowenia	29,9	2,7	6,0	8,2	5,3	2,8	2,9	1,5	0,4	0,0	0,0
Szwecja	33,8	0,7	3,1	7,3	6,6	4,2	4,1	2,8	3,2	1,3	0,5
Węgry	24,0	12,3	3,4	2,5	2,2	1,3	1,2	0,6	0,3	0,1	0,2
Wielka Brytania	109,4	4,9	9,7	15,7	16,5	12,8	15,9	13,0	12,1	6,2	2,6
Włochy	129,5	7,8	9,6	13,7	15,8	14,6	21,9	21,4	17,3	5,1	2,3
UE - 27	1 871,4	282,8	285,1	300,9	233,5	170,9	210,8	177,9	154,4	42,4	13,0
UE - 15	1 077,8	61,6	85,1	139,8	149,4	119,7	159,7	159,4	149,7	41,5	12,0
UE - 12	793,6	221,2	199,9	161,2	84,1	51,1	51,1	18,5	4,7	0,8	0,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 33. Liczba gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt ziarnożernych według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	8,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,8	1,7	3,5	1,3	0,2
Belgia											
Bułgaria	28,6	21,0	5,1	1,3	0,4	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Cypr	0,9	0,5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Czechy	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2
Dania	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	0,6	2,3
Estonia	0,4	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,7	0,3	0,1
Francja	20,7	1,5	0,5	0,5	0,5	0,6	1,1	2,0	5,1	5,4	3,5
Grecja	5,1	3,0	0,3	0,2	0,2	0,1	0,3	0,4	0,4	0,2	0,1
Hiszpania	26,0	3,4	1,3	0,9	0,7	0,6	1,1	2,1	6,0	5,5	4,5
Holandia	6,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	1,4	1,7	2,4
Irlandia	0,7	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2
Litwa	1,3	0,9	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Luksemburg											
Łotwa	3,0	2,6	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	0,6	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Niemcy	19,4	0,1	0,0	0,0	0,1	0,5	1,2	2,1	5,6	6,3	3,5
Polska	60,1	16,1	6,4	7,3	7,0	5,7	6,6	4,7	3,9	1,5	1,0
Portugalia	7,1	2,6	1,5	0,8	0,3	0,2	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3
Rumunia	974,7	937,4	30,8	4,9	1,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Słowacja	1,3	0,6	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Słowenia	0,9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0
Szwecja	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,3	0,3	0,3
Węgry	207,1	145,5	47,5	10,0	1,6	0,5	0,4	0,4	0,5	0,3	0,4
Wielka Brytania	5,4	0,3	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5	1,1	1,0	1,6
Włochy	9,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6	0,7	1,2	1,3	3,8
UE - 27	1 394,1	1 136,7	94,9	27,1	12,9	9,7	13,9	16,5	31,3	26,3	24,9
UE - 15	114,8	11,5	4,3	3,0	2,6	2,9	6,3	10,9	26,3	24,3	22,8
UE - 12	1 279,3	1 125,2	90,6	24,0	10,3	6,8	7,6	5,6	5,0	2,0	2,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 34. Liczba gospodarstw wielokierunkowych (różne uprawy łącznie) według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	2,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,4	0,5	0,4	0,1	0,0
Belgia											
Bułgaria	14,6	9,6	2,6	1,4	0,5	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Cypr	2,5	0,9	0,5	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Czechy	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Dania	1,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1
Estonia	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	0,8	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Francja	13,0	0,2	0,5	1,0	1,4	1,5	2,4	2,4	2,7	0,9	0,2
Grecja	37,1	6,6	7,5	8,0	6,0	3,8	3,5	1,4	0,3	0,0	0,0
Hiszpania	45,3	8,9	8,6	8,2	6,2	4,1	4,5	2,7	1,7	0,3	0,2
Holandia	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1
Irlandia	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Litwa	29,6	24,8	3,2	0,9	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Luksemburg											
Łotwa	1,2	0,4	0,3	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	0,9	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	3,8	0,0	0,0	0,1	0,3	0,3	0,7	0,8	1,0	0,4	0,2
Polska	65,6	18,2	16,5	13,9	9,4	4,3	2,3	0,7	0,2	0,1	0,0
Portugalia	31,6	12,5	9,2	5,9	2,3	0,8	0,5	0,2	0,2	0,1	0,0
Rumunia	125,1	98,8	17,1	6,1	2,4	0,5	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0
Słowacja	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowenia	5,5	1,6	2,0	1,2	0,4	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Szwecja	0,4	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Węgry	16,3	8,9	2,0	1,9	1,5	0,8	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0
Wielka Brytania	1,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Włochy	105,5	22,9	21,4	20,9	14,3	8,4	8,1	5,1	3,1	0,8	0,4
UE - 27	504,9	214,7	92,1	71,2	46,2	25,9	24,2	15,2	10,6	3,2	1,5
UE - 15	242,7	51,1	47,5	44,6	31,0	19,6	20,5	13,8	10,1	3,0	1,4
UE - 12	262,2	163,5	44,6	26,6	15,2	6,3	3,7	1,4	0,5	0,2	0,1

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

252 Tabela 35. Liczba gospodarstw wielokierunkowych (różne zwierzęta łącznie) według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	4,4	0,4	0,7	0,8	0,6	0,5	0,5	0,6	0,4	0,0	0,0
Belgia											
Bułgaria	50,2	41,2	6,5	1,8	0,5	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Cypr	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	0,7	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Dania	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Estonia	0,5	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Francja	12,2	1,1	1,1	1,0	0,5	0,3	0,5	0,8	3,5	2,9	0,6
Grecja	6,4	2,1	1,3	1,2	0,9	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Hiszpania	12,6	2,0	2,7	2,5	1,3	0,6	0,8	0,9	1,1	0,4	0,2
Holandia	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,2
Irlandia	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Litwa	18,8	1,5	10,4	5,3	1,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Luksemburg											
Łotwa	4,8	0,7	2,1	1,3	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Malta	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	10,7	0,0	0,0	0,4	0,8	0,8	1,3	1,7	2,9	2,0	0,7
Polska	126,0	4,3	21,7	33,6	31,3	18,3	12,9	3,4	0,4	0,1	0,1
Portugalia	16,3	4,5	6,5	3,7	1,0	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Rumunia	484,9	91,6	253,7	121,6	15,4	1,9	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0
Słowacja	1,8	0,5	0,8	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Słowenia	4,9	0,5	1,3	1,6	0,9	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0
Szwecja	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Węgry	16,0	6,1	4,0	3,3	1,7	0,6	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
Wielka Brytania	2,7	0,1	0,3	0,5	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1
Włochy	4,2	0,1	0,3	0,5	0,6	0,7	0,9	0,6	0,4	0,1	0,1
UE - 27	780,3	156,8	313,8	179,8	57,9	25,8	19,2	8,9	9,6	6,2	2,3
UE - 15	71,4	10,3	12,9	10,5	6,4	4,0	4,9	5,2	9,0	6,1	2,0
UE - 12	708,8	146,5	300,9	169,3	51,6	21,8	14,2	3,7	0,5	0,1	0,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat

Tabela 36. Liczba gospodarstw wielokierunkowych (różne uprawy i zwierzęta łącznie) według klas wielkości ekonomicznej i krajów UE w roku 2010

Wyszczególnienie	Klasy wielkości ekonomicznej										
	ogółem	do 2 tys. euro	2-4 tys. euro	4-8 tys. euro	8-15 tys. euro	15-25 tys. euro	25-50 tys. euro	50-100 tys. euro	100-250 tys. euro	250-500 tys. euro	pow. 500 tys. euro
	tys. gosp.										
Austria	8,1	1,2	1,1	1,0	1,1	0,8	1,1	1,1	0,7	0,1	0,0
Belgia											
Bułgaria	73,8	49,1	17,5	5,1	1,2	0,4	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0
Cypr	1,9	1,1	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Czechy	3,7	0,0	0,2	0,6	0,7	0,5	0,5	0,3	0,2	0,1	0,6
Dania	4,5	0,0	0,0	0,2	0,6	0,7	0,9	0,7	0,6	0,4	0,3
Estonia	2,4	0,6	0,6	0,6	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Finlandia	1,7	0,0	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3	0,0	0,0
Francja	43,5	3,3	3,2	3,4	2,9	2,7	5,5	7,2	10,8	4,1	0,5
Grecja	45,6	12,9	7,0	8,0	7,7	5,3	3,7	0,9	0,1	0,0	0,0
Hiszpania	33,2	6,2	7,0	5,9	3,4	2,1	3,2	2,9	1,9	0,5	0,1
Holandia	1,9	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,4	0,3
Irlandia	2,5	0,1	0,0	0,1	0,3	0,5	0,7	0,5	0,2	0,0	0,0
Litwa	41,7	11,7	17,0	8,6	2,6	0,9	0,6	0,2	0,1	0,0	0,1
Luksemburg											
Łotwa	11,1	3,2	3,5	2,7	1,0	0,4	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0
Malta	0,3	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Niemcy	29,4	0,0	0,1	1,5	3,4	3,5	5,0	5,0	6,3	2,7	2,0
Polska	336,9	45,1	76,3	99,4	65,7	27,4	16,1	5,1	1,1	0,3	0,4
Portugalia	51,3	19,6	17,8	8,6	2,8	0,9	0,6	0,4	0,3	0,1	0,0
Rumunia	675,0	482,6	118,7	56,3	13,5	2,4	0,9	0,3	0,1	0,1	0,0
Słowacja	5,6	1,7	1,7	1,2	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Słowenia	11,4	1,5	2,5	3,5	2,4	0,9	0,5	0,2	0,1	0,0	0,0
Szwecja	2,9	0,0	0,1	0,2	0,4	0,4	0,6	0,5	0,4	0,2	0,1
Węgry	78,6	44,4	14,7	10,8	4,9	1,8	1,1	0,5	0,2	0,1	0,2
Wielka Brytania	8,6	0,1	0,2	0,3	0,5	0,6	1,4	1,9	2,3	0,9	0,5
Włochy	35,6	2,5	3,9	6,0	6,4	5,0	5,4	3,5	2,1	0,5	0,3
UE - 27	1 511,3	687,1	293,6	224,4	122,7	57,8	49,0	32,0	28,6	10,6	5,7
UE - 15	268,8	45,9	40,4	35,6	29,9	23,0	28,7	25,2	26,5	9,9	4,1
UE - 12	1 242,5	641,2	253,1	188,8	92,8	34,9	20,4	6,9	2,2	0,7	1,6

Źródło: Obliczenia własne na podstawie www.europa.eu/eurostat.

Uzupełnieniem publikacji spisowych wydanych przez Główny Urząd Statystyczny są publikacje analityczne o charakterze naukowo-badawczym, bazujące nie tylko na wynikach powszechnego Spisu Rolnego 2010, ale także na innych źródłach i materiałach naukowych, opracowane przez wysokiej klasy specjalistów zewnętrznych.

Planuje się wydanie następujących publikacji analitycznych:

1. **„Gospodarstwa rolne w Polsce na tle Unii Europejskiej – wpływ WPR”** praca zbiorowa przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Walentego Poczty z Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu,
Opracowanie poświęcone jest ocenie przemian strukturalnych w rolnictwie polskim na tle krajów Unii Europejskiej w latach 2003-2010 (dla Polski lata 2002-2010). Podjęty w pracy problem ma istotne znaczenie dla pogłębienia i lepszego zrozumienia procesów jakie zachodziły w polskich i unijnych gospodarstwach rolnych w analizowanym okresie oraz dla sformułowania rekomendacji na przyszłość w tym zakresie.
2. **„Zmiany zachodzące w gospodarstwach rolnych w latach 2002-2010”**, praca zbiorowa przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Józwiaka i prof. dr hab. Wojciecha Ziętarey z IERiGŻ – PIB,
Opracowanie stanowi istotny element analizy zamian strukturalnych jakie dokonały się w Polsce na początku XXI wieku. Przedstawiono w nim analizę trendów charakteryzujących procesy zachodzące w polskim rolnictwie i w różnych pod względem typów produkcji grupach gospodarstw rolnych w latach 2002-2010, z podziałem na gospodarstwa osób fizycznych i osób prawnych.
3. **„Rolnictwo na obszarach specyficznych”**, praca zbiorowa przygotowana pod kierunkiem dr Mariusza Matyki z IUNG-PIB,
Praca podejmuje ważny problem uwarunkowań rozwoju rolnictwa na obszarach, które najogólniej określane są specyficznymi, co oznacza, że występują tam – powodowane różnymi okolicznościami – czynniki ograniczające możliwości pełnego konkurowania gospodarstw rolnych na globalizującym się rynku rolno-żywnościowym.
4. **„Analiza sytuacji ekonomicznej towarowych gospodarstw rolnych w latach 2004-2010”**, przygotowana przez dr Lecha Goraja i dr Stanisława Mańko, IERiGŻ - PIB,
Publikacja przedstawia analizę sytuacji ekonomicznej sektora gospodarstw rolnych i rodzin rolniczych według danych makro. W pracy zostaną także uwzględnione m.in. zagadnienia dotyczące regionalnego zróżnicowania sytuacji ekonomicznej gospodarstw towarowych wg wielkości obszarowej, ekonomicznej i typów rolniczych
5. **„Zrównoważenie polskiego rolnictwa”**, praca zbiorowa przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Józefa Zegara, IERiGŻ - PIB,
Celem publikacji jest ocena stanu zrównoważenia polskiego rolnictwa w świetle wybranych kryteriów ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa indywidualnego, na podstawie danych PSR 2010 i badania metod produkcji rolnej oraz danych makroekonomicznych (ujęcie dynamiczne).
6. **„Zróżnicowanie przestrzenne rolnictwa”** przygotowana przez zespół z Uniwersytetu A. Mickiewicza w Poznaniu pod kierunkiem prof. dr hab. Benicjusza Głębockiego. Celem publikacji jest analiza przestrzenna i wizualizacja na mapach zmian zachodzących w rolnictwie polskim w latach 2002 - 2010. W publikacji wykorzystano oprócz wyników PSR 2010, także dane pochodzące z innych źródeł, m.in. GUGIK czy ARiMR